

anayasa mahkemesi

Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi

54/2²⁰¹⁷

ANAYASA MAHKEMESİ
KARARLAR DERGİSİ

Sayı: 54

2. Cilt

2017

Anayasa Mahkemesi Yayınları
ISSN 1300-9729
ISBN 978-605-2378-11-3

2017 yılında Resmi Gazete’de yayımlanan Anayasa Mahkemesi Kararlarının özgün
şekliyle yer aldığı bu dergide, sınıflandırma
“karar numarasına” göre yapılmıştır.

Kütüphane ve Yayın Komisyonu

Engin YILDIRIM (Başkan)
Salim KÜÇÜK (Üye)
Abdullah TEKBAŞ (Üye)

Kitabı Yayına Hazırlayan

Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü

İletişim ve İstem Adresi

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı
Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü
İncek Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No:4
06805 Çankaya / Ankara
Telefon:(312) 463 73 00 Faks: (312) 463 74 00
www.anayasa.gov.tr

Baskı ve Cilt

Epa-Mat Basım Yay. Prom. San. Tic. Ltd. Şti.
Ağaçişleri Sanayi Sitesi 1357. Sok. No:41 Yenimahalle/ANKARA
Tel: 0312 394 48 63-64 Faks: 0312 394 48 65
www.epamat.com.tr / epamat@hotmail.com / epamatbacilik@gmail.com

Baskı Tarihi:

Nisan, 2018

Dizinler

I- Alfabetik İndeks.....	1187
II- Yasa Numarasına Göre İptal ve İtiraz Davaları Dizini	1195
III- Karar-Esas-Resmi Gazete Tarihi-Karar Tarihine Göre Dizinler	1201
IV- Anayasa Maddeleri Dizini	1209
V- Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi Dizini (1962-2017).....	1213

Esas Sayısı : 2017/48
Karar Sayısı : 2017/129
Karar Tarihi : 26.7.2017

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1. İstanbul 7. Çocuk Mahkemesi (E. 2017/48)
2. Denizli 6. Asliye Ceza Mahkemesi (E. 2017/99)
3. Elmadag Asliye Ceza Mahkemesi (E. 2017/102)
4. İskenderun 1. Ağır Ceza Mahkemesi (E. 2017/112)
5. İstanbul 37. Asliye Ceza Mahkemesi (E. 2017/116)

İTİRAZLARIN KONUSU: 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun;

A. 173. maddesinin, 2.1.2017 tarihli ve 680 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle yapılan değişiklik öncesinde yürürlükte bulunan (6) numaralı fıkrasının,

B. 284. maddesinin,

C. 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin,

Anayasa'nın 2., 5., 9., 10., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talepleridir.

OLAY: Verilen hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulması ve hükümlerin bölge adliye mahkemesince bozulması üzerine yapılan yargılamalarda itiraz konusu kuralları Anayasa'ya aykırı bulan Mahkemeler iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

İtiraz konusu kuralların yer aldığı Kanun'un;

1. 173. maddesinin (6) numaralı fıkrası şöyledir:

“(6) İtirazın reddedilmesi halinde; Cumhuriyet savcısının, yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesi, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan sulh ceza hâkimliğinin bu hususta karar vermesine bağlıdır.”

2. 284. maddesi şöyledir:

“Direnme yasağı

MADDE 284- (1) Bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemez; bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez.

(2) İtiraz ve temyize ilişkin hükümler saklıdır.”

3. 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri şöyledir:

“(2) Ancak;

a) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adlî para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları,

b) İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları,

...

Temyiz edilemez.”

II. İLK İNCELEME

A. E. 2017/48 Sayılı Başvuru Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR,

Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRÇÜ, Nuri NECİPOĞLU, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 1.3.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve başvurunun yöntemine uygunluğu sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre, bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda, bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için, elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali istenen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte olan kurallardır.

3. Başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin iptalini talep etmiştir.

4. 5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemeyeceği, bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemeyeceği; (2) numaralı fıkrasında ise itiraz ve temyize ilişkin hükümlerin saklı olduğu hükme bağlanmıştır.

5. İtiraz konusu kanun hükmü, hem bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı direnilememesi ve bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilememesi esasını öngörmekte, hem de bu esasın istisnalarını düzenlemektedir.

6. İtiraz yoluna başvuran Mahkemede görülmekte olan dava ise ilk derece mahkemesince verilen hükme karşı istinaf yoluna başvurulması

ve hükmün bölge adliye mahkemesince bozulması üzerine yapılan yargılamaya ilişkindir. Bu itibarla somut olayda, bölge adliye mahkemesi kararına direnilememesi ve herhangi bir kanun yoluna gidilememesi söz konusu olup 284. maddenin (2) numaralı fıkrasının uyuşmazlıkta uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu fıkra yönünden başvurunun mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

7. Öte yandan 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde, bir davaya bakmakta olan mahkemenin bu davada uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda iptali istenen kuralların Anayasa'nın hangi maddelerine aykırı olduklarının açıklanması gerektiği belirtilmiş; anılan maddenin (4) numaralı fıkrasında ise açık bir şekilde dayanaktan yoksun veya yöntemine uygun olmayan itiraz başvurularının Anayasa Mahkemesi tarafından esas incelemeye geçilmeksizin gerekçeleriyle reddedileceği hükme bağlanmıştır.

8. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde de itiraz yoluna başvuran Mahkemenin gerekçeli kararında, Anayasa'ya aykırılıkları ileri sürülen hükümlerin her birinin Anayasa'nın hangi maddelerine hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 49. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde de Anayasa Mahkemesince yapılan ilk incelemede, başvuruda eksikliklerin bulunduğu tespit edilirse itiraz yoluna ilişkin işlerde esas incelemeye geçilmeksizin başvurunun reddine karar verileceği belirtilmiştir.

9. Yapılan incelemede, itiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından 5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." biçimindeki bölümünün hangi nedenlerle Anayasa'nın 9., 138. ve 141. maddelerine aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır.

10. Buna göre 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesinin

(1) numaralı fıkrasının (a) bendine aykırı olduğu anlaşılan, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." bölümüne yönelik başvurunun 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir.

11. Açıklanan nedenlerle 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 284. maddesinin;

A. (2) numaralı fıkrasının, itiraz başvurusunda bulunan mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından bu fıkraya yönelik başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından, esas incelemeye geçilmeksizin REDDİNE,

C. (1) numaralı fıkrasının kalan bölümünün esasının incelenmesine,
OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E. 2017/99 Sayılı Başvuru Yönünden

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 29.3.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle başvurunun yöntemine uygunluğu sorunu görüşülmüştür.

13. Başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının iptalini talep etmiştir.

14. Yapılan incelemede, itiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından 5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." biçimindeki bölümünün hangi nedenlerle Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır.

15. Buna göre 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine aykırı olduğu anlaşılan, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir.

16. Açıklanan nedenlerle 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

A. "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından, esas incelemeye geçilmeksizin REDDİNE,

B. Kalan bölümünün esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

C. E. 2017/102 Sayılı Başvuru Yönünden

17. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 12.4.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve başvurunun yöntemine uygunluğu sorunları görüşülmüştür.

18. Başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin iptalini talep etmiştir.

19. 5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemeyeceği, bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemeyeceği, (2) numaralı fıkrasında ise itiraz ve temyize ilişkin hükümlerin saklı olduğu hükme bağlanmıştır.

20. İtiraz konusu kanun hükmü, hem bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı direnilememesi ve bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilememesi esasını öngörmekte hem de bu esasın istisnalarını düzenlemektedir.

21. İtiraz yoluna başvuran Mahkemede görülmekte olan dava ise ilk derece mahkemesince verilen hükme karşı istinaf yoluna başvurulması ve hükmün bölge adliye mahkemesince bozulması üzerine yapılan yargılamaya ilişkindir. Bu itibarla somut olayda bölge adliye mahkemesi kararına direnilememesi ve herhangi bir kanun yoluna gidilememesi söz konusu olup 284. maddenin (2) numaralı fıkrasının uyuşmazlıkta uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu fıkra yönünden başvurunun mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

22. Öte yandan yapılan incelemede itiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından 5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." biçimindeki bölümünün hangi nedenlerle Anayasa'nın 2., 5., 9., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır.

23. Buna göre 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine aykırı olduğu anlaşılan, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir.

24. Açıklanan nedenlerle 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 284. maddesinin;

A. (2) numaralı fıkrasının, itiraz başvurusunda bulunan mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu fıkraya yönelik başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin REDDİNE,

C. (1) numaralı fıkrasının kalan bölümünün esasının incelenmesine,
OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Ç. E. 2017/112 Sayılı Başvuru Yönünden

25. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 4.5.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle başvurunun yöntemine uygunluğu sorunu görüşülmüştür.

26. Başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının iptalini talep etmiştir.

27. Yapılan incelemede itiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından 5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." biçimindeki bölümünün hangi nedenlerle Anayasa'nın 2., 10. ve 138. maddelerine aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır.

28. Buna göre 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine aykırı olduğu anlaşılan, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir.

29. Açıklanan nedenlerle 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

A. "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından, esas incelemeye geçilmeksizin REDDİNE,

B. Kalan bölümünün esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

D. E. 2017/116 Sayılı Başvuru Yönünden

30. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31.5.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve başvurunun yöntemine uygunluğu sorunları görüşülmüştür.

31. Başvuran Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 173. maddesinin, 2.1.2017 tarihli ve 680 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle (KHK) yapılan değişiklik öncesinde yürürlükte bulunan (6) numaralı fıkrası ile 284. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin iptallerini talep etmiştir.

32. Kanun'un 173. maddesinin 680 sayılı KHK'yla yapılan değişiklik öncesinde yürürlükte bulunan itiraz konusu (6) numaralı fıkrası, kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara yapılan itirazın reddedilmesi hâlinde Cumhuriyet savcısının, yeni delil varlığı nedeniyle kamu davasını açabilmesinin, önceden verilen dilekçe hakkında karar vermiş olan sulh ceza hâkimliğinin bu hususta karar vermesine bağlı olduğunu hükme bağlayan bir usul hükmüdür. Başvuruya konu davada Bölge Adliye Mahkemesi, yargılamaya konu suç isnadı hakkında daha önce kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmesi ve bu karara yapılan itirazın da reddedilmesi nedeniyle 5271 sayılı Kanun'un 173. maddesinin (6) numaralı fıkrasında yer alan usul hükmü yerine getirilmeden dava açılmış olmasını gerekçe göstererek ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. Anılan usul hükmünün 2.1.2017 tarihli ve 680 sayılı KHK'yla değiştirilmiş olması ve usul hükümlerinin derhâl uygulanması nedeniyle itiraz konusu kuralın somut uyuşmazlıkta uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

33. Öte yandan 5271 sayılı Kanun'un 286. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümlerinin kural olarak temyiz edilebileceği belirtilmiş; istisnaları ise maddenin (2) numaralı fıkrasında sayılmıştır. (2) numaralı fıkranın itiraz konusu (a) ve (b) bentlerinde, ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları ile ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararlarının temyiz edilemeyeceği öngörülmüştür. Anılan bentlerin uygulanabilmesi için öncelikle bölge adliye mahkemesince verilmiş istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararın veya ilk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan, bölge adliye mahkemesince kurulmuş yeni bir hükmün varlığı gerekmektedir. İtiraz yoluna başvuran Mahkemede görülmekte olan davada ise bölge adliye mahkemesince verilmiş bozma kararının bulunması karşısında itiraz konusu kuralların somut uyuşmazlıkta uygulanma imkânı bulunmamaktadır.

34. Dolayısıyla söz konusu fıkra ve bentler yönünden başvurunun mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

35. Öte yandan yapılan incelemede itiraz yoluna başvuran Mahkeme tarafından 5271 sayılı Kanun'un itiraz konusu 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." biçimindeki bölümünün hangi nedenlerle Anayasa'nın 2., 5., 10. ve 36. maddelerine aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır.

36. Buna göre de 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile Anayasa Mahkemesi İktüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine aykırı olduğu anlaşılan, 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir.

37. Açıklanan nedenlerle 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun;

A. 173. maddesinin, 2.1.2017 tarihli ve 680 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle yapılan değişiklik öncesinde yürürlükte bulunan (6) numaralı fıkrasının, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından bu fıkra ile ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1. "...bunlara karşı herhangi bir kanun yoluna gidilemez." bölümüne yönelik başvurunun, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından, esas incelemeye geçilmeksizin REDDİNE,

2. Kalan bölümünün esasının incelenmesine,

C. 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma

olanağı bulunmadığından bu bentlere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARLARI

38. 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "*Bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemez;...*" bölümünün iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurularına ilişkin E.2017/99 sayılı davanın 29.3.2017 tarihinde, E.2017/102 sayılı davanın 12.4.2017 tarihinde, E.2017/112 sayılı davanın 4.5.2017 tarihinde, E.2017/116 sayılı davanın 31.5.2017 tarihinde aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E. 2017/48 sayılı dava ile birleştirilmesine; esaslarının kapatılmasına, esas incelemenin E.2017/48 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

39. Başvuru kararları ve ekleri, Raportör Volkan HAS tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazların Gerekçeleri

40. Başvuru kararlarında özetle Yargıtay kararlarına karşı dahi direnme kararı verebilen ilk derece mahkemelerinin bölge adliye mahkemesinin bozma kararlarına karşı direnme yetkisinin bulunmayışının bir çelişki olduğu, hukuk mantığıyla bağdaşmadığı, adalet ve eşitlik ilkelerine aykırı olduğu, direnme kararı verilememesi nedeniyle ilk derece mahkemelerinin yargılama görev ve yetkisinin ortadan kaldırıldığı, ilk derece mahkemelerinin bölge adliye mahkemelerinin emir ve talimatlarını yerine getiren idari bir büro hâline getirildiği, direnme yasağının varlığı nedeniyle ilk derece mahkemeleri ile bölge adliye mahkemeleri arasında çıkabilecek hukuki ihtilafların bir merci tarafından çözümüne imkân

tanınmadığı, bu durumun ise yargılama neticesinde adil ve isabetli bir karara ulaşma olasılığını azalttığı ve bölge adliye mahkemelerinin kararlarının yargısal denetimini imkânsız kıldığı, ilk derece mahkemesi hâkiminin vicdani kanaati doğrultusunda vermiş olduğu kararın bölge adliye mahkemesince bozulması hâlinde bu bozma kararına karşı direnme kararı verilememesi nedeniyle ilk derece mahkemesi hâkiminin vicdani kanaatine aykırı şekilde hüküm kurmak zorunda bırakıldığı, ilk derece mahkemesinin bozma kararı doğrultusunda yeniden yargılama yapıp yine vicdani kanaati doğrultusunda karar vermesi hâlinde ise yargılamanın gereksiz yere uzayacağı ve yargılama giderlerinin artacağı, direnme kararı verilememesi nedeniyle bölge adliye mahkemeleri arasında içtihat birliğinin sağlanamayacağı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 9., 10., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

41. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca ilgisi nedeniyle kural, Anayasa'nın 142. maddesi yönünden de incelenmiştir.

42. İtiraz konusu kuralda, bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemeyeceği hükmüne bağlanmaktadır. 5271 sayılı Kanun'un 284. maddesinin (2) numaralı fıkrasında itiraz ve temyize ilişkin hükümlerin saklı olduğunun belirtilmesi, aynı Kanun'un 286. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümlerinin temyiz edilebileceğinin hükmüne bağlanması ve "direnme"nin mâhiyeti gereği kanun yolu yargılaması sonucunda üst mahkemece verilen karar üzerine dosyanın yeniden yargılama yapıp yeni bir karar verilmek üzere ilk derece mahkemesine gönderilmesi hâlinde mümkün olabileceği gözetildiğinde direnme kararı verilemeyecek kararların bölge adliye mahkemelerinin bozma kararları olduğu anlaşılmaktadır.

43. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan,

Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

44. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" hükmüne yer verilmiştir. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında, diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir.

45. Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*" denilerek, yargılama maliyetinin en düşük şekilde olmasının ve bu sürecin mümkün olan en hızlı yöntemlerle gerçekleştirilmesinin, yargının görevlerinden olduğu ifade edilmiştir.

46. Anayasa'nın 142. maddesinde "*Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.*" hükmüne yer verilmiştir. Hukuk devletinde kanun koyucu, Anayasa'nın temel ilkelerine ve Anayasa'da öngörülen kurallara bağlı kalmak koşuluyla yargılama usullerinin belirlenmesi konusunda takdir yetkisine sahiptir.

47. Anayasa'nın hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkını düzenleyen 36. maddesinde bu hakka yönelik herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş ise de mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören Anayasa'nın 142. ve davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını ifade eden Anayasa'nın 141. maddelerinin hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır. Nitekim Anayasa'nın tüm maddeleri aynı etki ve değerde olup aralarında bir üstünlük sıralaması bulunmadığından uygulamada bunlardan birine öncelik tanımak mümkün değildir. Bu nedenle Anayasa kurallarından biri, diğerinin sınırını oluşturabilmektedir. Bu bağlamda hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün, yargılamaların makul süre içerisinde bitirilmesini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesi ve

bu düzenlemelerde davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi makul sürede yargılanma ilkesinin bir gereğidir. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiği de tartışmasızdır. Bu ilkelere uygun olmak kaydıyla yargılama yöntemini belirlemek ise Anayasa'nın 142. maddesi gereğince kanun koyucunun takdir yetkisindedir.

48. İtiraz konusu kuralın gerekçesinde bölge adliye mahkemelerinin yalnızca Kanun'da sayılan hukuka kesin aykırılık hâllerinde bozma kararı verebilecek olmaları nedeniyle bu bozma kararlarına karşı ilk derece mahkemelerine direnme yetkisinin tanınmadığı belirtilmiştir. Nitekim, Kanun'un 280. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde 289. maddede sayılan bir hukuka kesin aykırılık hâlinin varlığıyla sınırlı olarak bölge adliye mahkemesinin bozma kararı verip dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolünmek üzere ilk derece mahkemesine gönderebileceği düzenlenmiştir. İstisnai olan bu hâller dışında esas olan, istinaf başvurusunu haklı bulması durumunda bölge adliye mahkemesinin, ilk derece mahkemesinin hükmünü kaldırarak yeniden bir hüküm kurmasıdır.

49. Kanun'un 289. maddesine göre bölge adliye mahkemesinin bozma kararı verebileceği ve ilk derece mahkemesinin bu bozma kararlarına direnemeyeceği hukuka kesin aykırılık hâlleri "*Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olması*", "*Hâkimlik görevini yapmaktan kanun gereğince yasaklanmış hâkimin hükme katılması*", "*Geçerli şüphe nedeniyle hakkında ret istemi öne sürülmüş olup da bu istem kabul olunduğu hâlde hâkimin hükme katılması veya bu istemin kanuna aykırı olarak reddedilip hâkimin hükme katılması*", "*Mahkemenin kanuna aykırı olarak davaya bakmaya kendini görevli veya yetkili görmesi*", "*Cumhuriyet savcısı veya duruşmada kanunen mutlaka hazır bulunması gereken diğer kişilerin yokluğunda duruşma yapılması*", "*Duruşmalı olarak verilen hükmünde açıklık kuralının ihlâl edilmesi*", "*Hükümün 230 uncu madde gereğince gerekçeyi içermemesi*", "*Hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması*" ve "*Hükümün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması*" durumlarından ibarettir. Anılan durumlar gözetildiğinde bölge adliye

mahkemesinin bozma kararı verebileceği ve ilk derece mahkemesinin bu bozma kararıyla bağlı olacağı sınırlı hâllerin davanın esasına ilişkin hususlar olmayıp yargılamaya ilişkin usul kurallarının ağır ve açık ihlallerinden ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

50. Direnme yasağı öngören itiraz konusu kuralla bölge adliye mahkemesinin bozma kararına konu olan hukuka kesin aykırılık hâllerinin ilk derece mahkemesince tekrar ele alınması önlenmektedir. Hukuka kesin aykırılık hâllerinin üst mahkeme olan bölge adliye mahkemeleri tarafından değerlendirilmesi sonucu bozma kararı verildiği ve bu hâllerin davanın esasıyla ilgili olmayıp yargılama usulüne ilişkin bulunduğu gözetildiğinde aynı hususun tekrar üst mahkemelerce incelenmesine neden olacak şekilde direnme yetkisinin tanınması, hem davaların uzamasına neden olacak hem de yüksek mahkemelerin iş yükünü artıracaktır. Kişiler arasındaki uyuşmazlıkların daha kısa süre içinde kesin bir şekilde çözümlenmesi, usul ekonomisi bakımından önemli olduğu gibi davanın taraflarını davaların uzaması nedeniyle oluşabilecek mağduriyetlere karşı korumak bakımından da önem taşımaktadır. Bu kapsamda itiraz konusu kuralın adalet duygusunu zedeleyen ve demokratik toplum düzeninin gerekleri ile çelişen bir yönünün bulunmadığı açıktır.

51. Bu nedenlerle yargılamaların hızlandırılması ve makul sürede neticelenmesine yönelik kamu yararı amacıyla öngörülen itiraz konusu kural, hukuk devleti ilkesine ve adil yargılanma hakkına bir aykırılık taşımadığı gibi davaların mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılmasını öngören Anayasa'nın 141. maddesiyle de uyumludur.

52. Anayasa'nın 9. maddesinde "*Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.*" denilmektedir. İtiraz konusu kural, bölge adliye mahkemesinin bozma kararına ilk derece mahkemesinin uyma zorunluluğunu öngörmekte olup gerek bozma kararından önceki ve gerek sonraki evrede yargı yetkisini, davaya bakan bağımsız mahkeme kullanacaktır. Bu nedenle kuralın yargı yetkisinin Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağını belirten Anayasa'nın 9. maddesine aykırı bir yönü de bulunmamaktadır.

53. Öte yandan Anayasa'nın 138. maddesinin birinci fıkrasında, hâkimlerin görevlerinde bağımsız oldukları ve Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verecekleri; ikinci fıkrasında ise hiçbir organ, makam, merci veya kişinin, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremeyeceği, genelge gönderemeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı belirtilerek hukuk devleti olmanın zorunlu bir gereği olan mahkemelerin bağımsızlığı teminat altına alınmıştır.

54. Bununla birlikte Anayasa'nın 138. maddesi, kanun yollarına başvurmayı ve bir mahkeme kararının başka bir hâkim veya mahkemece incelenmesini engelleyici bir hüküm koymuş değildir. Bu maddenin öngördüğü bağımsızlığın amacı, herhangi bir işi veya davayı tek bir hâkime veya tek bir mahkemeye gördürüp yalnızca o hâkim veya o mahkemenin kanısına göre hükme bağlatmak olmayıp yargı işlerinin dışarıdan gelecek etkilerden uzak ve yalnız hukuki ölçülere göre değerlendirilip hükme bağlanmasını sağlamaktır. Bu bakımdan verilen kararların veya hükümlerin Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygunluğunu güvence altına almak üzere bir işin veya davanın, başka bir hâkim veya mahkemeye incelettirilmesini ve o hâkim veya mahkemenin kararının ilk hâkim veya mahkeme için bağlayıcı olmasını öngören bir kanun hükmü, Anayasa'nın sözü edilen maddesindeki bağımsızlık ilkesine aykırılık oluşturmaz.

55. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 9., 36., 138., 141. ve 142. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

56. Kuralın Anayasa'nın 5., 10. ve 37. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

V. HÜKÜM

4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 284. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "*Bölge adliye mahkemesi karar ve hükümlerine karşı direnilemez;...*" bölümünün, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 26.7.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2015/46
Karar Sayısı : 2017/130
Karar Tarihi : 26.7.2017

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri M. Akif HAMZAÇEBİ, Engin ALTAY ve Levent GÖK ile birlikte 121 milletvekili.

İPTAL DAVASININ KONUSU: 4.2.2015 tarihli ve 6592 sayılı Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 2. maddesiyle 4.6.1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen "*Yetkilendirilmiş Tüzel Kişiler*" tanımının,

B. 4. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un 7. maddesinin on beşinci fıkrasına "*...kamu yararı niteliği taşıyan...*" ibaresinden sonra gelmek üzere eklenen "*...veya gerçek/tüzel kişilere ait diğer...*" ibaresinin,

C. 10. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un 14. maddesinin on yedinci fıkrasında değiştirilen "*...kamu yatırımının...*" ibaresinin,

D. 15. maddesiyle değiştirilen 3213 sayılı Kanun'un 30. maddesinin;

1. Birinci fıkrasının birinci cümlesinin,

2. Üçüncü fıkrasının,

E. 27. maddesinin

Anayasa'nın Başlangıcı ile 2., 5., 10., 13., 17., 49., 90., 135. ve 168. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

İptali talep edilen kuralların yer aldığı 6592 sayılı Kanun'un;

1. 2. maddesi ile 3213 sayılı Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen *"Yetkilendirilmiş Tüzel Kişiler"* tanımı şöyledir:

"Yetkilendirilmiş Tüzel Kişiler: (Ek: 4/2/2015-6592/2 md.) Genel Müdürlükçe yetkilendirilen, bu Kanun kapsamında Genel Müdürlüğe verilmesi gereken rapor, proje ve her türlü teknik belgeyi hazırlamaya yetkili, şirket hisselerinin yarısından fazlasının sahibinin mühendis olduğu ya da bünyesinde nitelik ve nicelikleri yönetmelikle belirlenen mühendisler çalıştıran maden arama ruhsat sahibi veya işletmesi olan tüzel kişiler."

2. 4. maddesi ile ibare eklenen 3213 sayılı Kanun'un 7. maddesinin on beşinci fıkrası şöyledir:

"(Değişik fıkra: 10/6/2010-5995/3 md.) Madencilik faaliyetleri ile Devlet ve il yolları, otoyollar, demir yolları, havaalanı, liman, baraj, enerji tesisleri, petrol, doğalgaz, jeotermal boru hatları, su isale hatları gibi kamu yararı niteliği taşıyan veya gerçek/tüzel kişilere ait diğer yatırımların birbirlerini engellemesi, maden işletme faaliyetinin yapılamaz hale gelmesi, yatırım için başka alternatif alanların bulunamaması durumunda, madencilik faaliyeti ve yatırım ile ilgili karar, Kurul tarafından verilir."

3. 10. maddesi ile ibare değiştirilen 3213 sayılı Kanun'un 14. maddesinin on yedinci fıkrası şöyledir:

"Kamu kurum ve kuruluşlarınca yol, köprü, baraj, gölet, liman gibi projelerin inşasında kullanılacak yapı ve inşaat hammaddelerinin üretimi için Bakanlıkça ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına izin verilir. Üretim yapılacak yerlerde ruhsatlı alanlar var ise kamu yatırımının ihtiyacı olan üretim madencilik faaliyetlerine engel olmayacak ve kaynak kaybına yol açmayacak şekilde yapılır. Bu izinler çerçevesinde yapılacak üretimden Devlet hakkı alınmaz ve izinler proje süresini aşamaz. (Ek cümleler: 4/2/2015 – 6592/10 md.) 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Kanun kapsamında Yap-İşlet-Devret modeli ile yapılan kamu yatırımları için, ihale sözleşmelerinde hammadde temin sorumluluğunun görevli şirket

yükümlülüğüne bırakılması hâlinde hammadde üretim izni sözleşme konusu işte kullanılmak ve proje süresiyle sınırlı olmak üzere görevli şirkete de verilir. Bu durumda kullanılan hammaddenin ocak başı satış fiyatı üzerinden ihaleyi alandan her yıl haziran ayı sonuna kadar Devlet hakkı ile aynı grupta bulunan işletme ruhsatlarından alınan ruhsat bedelinin %30'u oranında çevre ile uyum planı çalışmalarını temin etmek üzere her yıl ocak ayının sonuna kadar teminat alınır. Devlet hakkı ve teminatın eksik yatırılması veya hiç yatırılmaması hâlinde 20.000 TL idari para cezası verilir ve üç ay içinde tamamlanması istenir. Aksi hâlde üretim faaliyeti durdurulur.”

4. 15. maddesi ile değiştirilen 3213 sayılı Kanun'un 30. maddesi şöyledir:

“İhale

MADDE 30: (Değişik: 4/2/2015-6592/15 md.)

“Herhangi bir sebeple hükümden düşmüş, terk edilmiş veya taksir edilmiş alanlar ile II. Grup (b) bendi ve IV. Grup madenler dışındaki yeni alanlar ihale yolu ile ruhsatlandırılır. İhale ilanı Resmî Gazete’de yayımlanır.

İhale bedeli işletme ruhsat taban bedelinden az olamaz.

Maden ruhsat sahasının cinsi, rezervi, bulunduğu bölge, tenörü, istihdam, yatırım, ülke ihtiyaçları ve benzeri hususlar dikkate alınarak şartnamelerde açıkça belirtmek kaydıyla ara ve uç ürün üretme şartını içeren ihaleler yapılabilir. Bu ihalelerde rezervin özellikleri dikkate alınarak ihaleye katılma şartları, taban ihale bedeli, ihale bedelini ödeme şekli ve süresi, üretim süreleri veya tesislerin yatırım süreleri ve diğer hususlar şartnameler ile belirlenebilir.

Ruhsat sahaları arasında tek başına madencilik yapılamayacak büyüklükteki alanlara ruhsat verilmaz. Bu alanlar bitişik ruhsat sahipleri arasında ihale edilir. İhalelik durumda olan ve madencilik yapılabilmesi için uygun büyüklükte olmayan sahalar, çevresindeki ruhsatsız alanlar veya diğer ihalelik sahalarla birleştirilerek ihale edilir.

Havza madenciliğini geliştirmek ve jeolojik yapıyı aydınlatmak amacıyla yeni oluşturulan alanlar ile herhangi bir sebeple hükümden düşmüş, terk edilmiş veya taksir edilmiş sahalalar, alan sınırlamasına bakılmaksızın birleştirilerek ihale edilebilir. Bu şekilde ihale edilen sahaların ruhsatlandırılmasında 16 ncı maddedeki alan sınırlaması aranmaz.

Mülga 6309 sayılı Maden Kanunu hükümleri uyarınca verilmiş olan ve bu Kanuna göre ruhsat hukuku devam eden çakışmalı işletme ruhsat sahalarında yeni bir maden bulunması hâlinde, çakışmalı alandaki maden hakkı bu ruhsat sahipleri arasında ihale edilerek ruhsatlandırılır.

Sahaların ihalesinden elde edilen gelirler genel bütçeye gelir kaydedilir. Bu Kanun kapsamındaki iş ve işlemler için ihtiyaç duyulan ödenekler Bakanlık bütçesinde öngörülmür.”

5. 27. maddesi şöyledir:

“19/2/1985 tarihli ve 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’un 9. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Alparslan ALTAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA ve Rıdvan GÜLEÇ’in katılmalarıyla 13.5.2015 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Abuzer YAZICIOĞLU tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri,

dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 2. Maddesiyle 3213 Sayılı Kanun'un 3. Maddesinin Birinci Fıkrasına Eklenen "Yetkilendirilmiş Tüzel Kişiler" Tanımının İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

3. Dava dilekçesinde özetle dava konusu kuralla, maden alanında çalışan mühendislerin gerçek kişi olarak mesleklerini serbestçe yapmalarının engellendiği, çalışma hakkının anayasal dayanaktan yoksun, sebepsiz ve ölçüsüz bir biçimde kısıtlandığı, bireyler karşısında tüzel kişilere eşitlik ilkesini zedeleyecek ölçüde imtiyaz tanındığı, anayasal güvence altında olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin görev ve yetki alanına müdahale edildiği, madenlerin devletin hüküm ve tasarrufunda olması nedeniyle denetim yetkisinin yetkilendirilmiş tüzel kişilere devri anlamına gelen düzenlemenin devletin denetim hakkını bütünüyle ortadan kaldırdığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 5., 10., 13., 49., 135 ve 168. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. Dava konusu kuralda yetkilendirilmiş tüzel kişiler Genel Müdürlükçe yetkilendirilen, bu Kanun kapsamında Genel Müdürlüğe verilmesi gereken rapor, proje ve her türlü teknik belgeyi hazırlamaya yetkili, şirket hisselerinin yarısından fazlasının sahibinin mühendis olduğu ya da bünyesinde nitelik ve nicelikleri yönetmelikle belirlenen mühendisler çalıştıran maden arama ruhsat sahibi veya işletmesi olan tüzel kişiler olarak tanımlanmıştır.

5. Anayasa'nın 49. maddesinde, çalışmanın, herkesin hakkı ve ödevi olduğu, devletin çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağı belirtilmektedir. Ayrıca madde

metninde bu hakla ilgili olarak özel bir kısıtlama nedenine yer verilmesi de diğer temel hak ve özgürlüklerde olduğu gibi Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında sınırlanabilir bir hak olduğuna şüphe bulunmamaktadır.

6. Anayasa'nın 13. maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."* denilerek genel sınırlama ölçüleri belirlenmiştir. Sınırlamada dikkat edilmesi gereken husus, sınırlamanın hakkın özüne dokunmaması ve demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olmasıdır.

7. Anayasa'nın 168. maddesinde *"Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir."* denilmektedir. Buna göre tabii servetler ve kaynaklar kapsamında bulunan madenlerin aranması ve işletilmesi ile ilgili olarak gerçek ve tüzelkişilerin uyacakları koşulların, devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ile yaptırımların kanunda düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca anılan maddede kanun koyucuya, toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda madencilik faaliyetleri konusunda düzenleme yapma yetkisi verilmektedir. Ancak kanun koyucu bu yetkiyi kullanırken kamu yararı amacını gözetmenin yanı sıra Anayasa'nın ilgili diğer ilkelerine de uymak zorundadır.

8. Madencilik faaliyeti sürecinde Genel Müdürlüğe sunulması zorunlu olan *"rapor, proje ve her türlü teknik belge"*, 6592 sayılı Kanun değişikliği öncesinde konusunda uzman serbest mühendisler tarafından hazırlanmakta ve sorumluluğun da belgeyi hazırlayana ait olduğu kabul edilmekteydi. Yeni düzenleme ile bu belgeleri hazırlama yetkisi, yetkilendirilmiş tüzel kişilere verilmiştir. Kanun koyucunun dava konusu kuralı, madencilik sektörünün kendine özgü niteliğinden kaynaklanan ihtiyaç nedeniyle ve devletin madencilik faaliyetlerinin etkin, verimli,

güvenli ve sürdürülebilir nitelikte yürütülmesi amacıyla düzenlediği anlaşılmaktadır. Böyle bir düzenleme ise anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Somut düzenlemenin belirtilen amacı etkin bir şekilde gerçekleştirmeye elverişli olup olmadığı yönündeki bir değerlendirme ise anayasallık denetiminin kapsamı dışında kalmaktadır.

9. Yeni düzenleme kapsamında Genel Müdürlüğe verilmesi gereken rapor, proje ve her türlü teknik belgeyi hazırlama görev ve yetkisi yetkilendirilmiş tüzel kişilere verilse de belirtilen işler tüzel kişilik bünyesindeki veya tüzel kişilikle anlaşmalı gerçek kişiler tarafından yapılacaktır. Diğer bir ifadeyle gerçek kişi mühendisler, ancak yetkilendirilmiş tüzel kişiler gözetiminde anılan işleri yapmaya devam etmektedirler. Dolayısıyla dava konusu kural, madencilik faaliyeti ile ilgili mühendislerin çalışma hakkına yönelik bir sınırlama getirirse de mühendislerin, gerçek kişi olarak çalışabilme imkânını tamamen ortadan kaldırmamaktadır. Devletin, madenler üzerindeki tasarruf ve denetim yetkisi kapsamında kamu yararını da gözeterek tedbirler alması karşısında çalışma hakkına yönelik mevcut sınırlamanın demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olmadığı söylenemez.

10. Öte yandan yetkilendirilmiş tüzel kişiler için Kanun'da belirlenen görev ve sorumluluklar, madencilik faaliyetinin gözetim ve denetimi niteliğinde olmayıp uzmanlaşmış ve kurumsallaşmış yapısıyla daha etkin, verimli ve kaliteli hazırlanması beklenen rapor, proje ve teknik belgelerle Genel Müdürlüğün denetim ve gözetim faaliyetine destek olma ve kolaylaştırma işlevi görmektedir. Bu yönüyle yetkilendirilmiş tüzel kişiler için Kanun'da tanımlanan görev ve sorumluluklar, icrai sonuç doğuran nitelikte olmadığı gibi Anayasa'nın 168. maddesindeki devletin gözetim ve denetim sorumluluğunu da ortadan kaldırmamaktadır. Ayrıca, madencilik faaliyetlerinin kontrol ve denetimini düzenleyen 3213 sayılı Kanun'un 11. maddesi de gözetildiğinde iş sağlığı ve güvenliği alanlarının devletin denetiminde olduğu izahından varestedir.

11. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 49. ve 168. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

12. Kuralın Anayasa'nın Başlangıç'ı, 5., 10. ve 135. maddeleriyle bir ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 4. Maddesiyle, 3213 Sayılı Kanun'un 7. Maddesinin On Beşinci Fıkrasına "...kamu yararı niteliği taşıyan..." İbaresinden Sonra Gelmek Üzere Eklenen "...veya gerçek/tüzel kişilere ait diğer..." İbaresinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

13. Dava dilekçesinde özetle dava konusu ibarenin yer aldığı fıkrada kamu yatırımları ile madencilik faaliyetinin çakışması ve birbirine engel olması durumunda, Kurul'a kamu yararını gözeterek tercih yapma yetkisi verildiği; dava konusu ibareyle bu kapsam genişletilerek gerçek/tüzel kişilere ait diğer yatırımların madencilik faaliyeti ile çakışması durumunda da Kurul'un aynı yetki ile donatıldığı, kamu kurumu olmayan yatırımcı karşısında madencilik faaliyeti yürüten ruhsat sahiplerinin kazanılmış haklarının gözardı edildiği ve ruhsat güvencesini ortadan kaldırdığı, özellikle madencilik faaliyeti ile ilgili yasal düzenlemelerin kamu yararı esas alınarak yapılması gerektiği fakat yeni düzenleme ile kamu yararına aykırı biçimde bireysel menfaatin öne çıkarıldığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

14. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 168. maddesi yönünden de incelenmiştir.

15. Dava konusu kuralın yer aldığı fıkrada madencilik faaliyetleri ile devlet ve il yolları, otoyollar, demir yolları, havaalanı, liman, baraj, enerji tesisleri, petrol, doğalgaz, jeotermal boru hatları, su isale hatları gibi kamu yararı niteliği taşıyan veya gerçek/tüzel kişilere ait diğer yatırımların birbirlerini engellemesi, maden işletme faaliyetinin yapılamaz hâle gelmesi, yatırım için başka alternatif alanların bulunamaması durumunda, madencilik faaliyeti ve yatırımla ilgili kararın, Kurul tarafından verileceği öngörülmektedir. Dava konusu ibare, kuralda yer alan "... veya gerçek/tüzel kişilere ait diğer ..." ibaresidir.

16. Anayasa'nun 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

17. Hukuk devleti ilkesinin bir başka gereği ise kanunların kamu yararı amacını gerçekleştirmek üzere çıkarılmasıdır. Anayasa Mahkemesi'nin kimi kararlarında kamu yararı kavramından ne anlaşılması gerektiği ortaya konulmuştur. Buna göre kamu yararı kavramı genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Bu bağlamda kanun koyucu sosyal yaşamı düzenlemek için kamu yararı amacı ile kimi kurallar koyabilir. Zaman içinde değişen toplumsal ihtiyaçları karşılama, kişi ve toplum yararının zorunlu kıldığı düzenlemeleri yapma, toplumdaki değişikliklere uygun olarak bu yönde alınan önlemleri güçlendiren, geliştiren, etkilerini daha çok artıran ya da tam tersine bunları hafifleten veya tümüyle ortadan kaldıran işlemlerde bulunma yetkisi kanun koyucunun aynı zamanda bir görevidir.

18. Bütün kamusal işlemler, nihai olarak kamu yararını gerçekleştirme hedefine yönelmek durumundadır. Kanunun amaç ögesi bakımından Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için kanunun çıkarılmasında kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir. İlgili yasama belgelerinin incelenmesinden kanunun kamu yararı dışında bir amaçla çıkarılmış olduğu açıkça anlaşılabiliriyorsa kanunun amaç unsuru bakımından Anayasa'ya aykırı olduğu söylenebilir.

19. Diğer taraftan hukuk devleti ilkesinin gereği olan kazanılmış haklara saygı, aynı zamanda hukukun genel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Kazanılmış hak, özel hukuk ve kamu hukuku alanlarında genel olarak bir hak sağlamaya elverişli nesnel yasa kurallarının bireylere uygulanması ile onlar için doğan öznel hakkın korunmasıdır. Kazanılmış bir haktan söz edilebilmesi için bu hakkın yürürlükte olan kurallara göre bütün sonuçlarıyla fiilen elde edilmiş olması gerekir. Kazanılmış hak

kişinin bulunduğu statüden doğan, kendisi yönünden kesinleşmiş ve kişisel niteliğe dönüşmüş haktır. Bir statüye bağlı olarak ileriye dönük, beklenen haklar kazanılmış hak niteliğinde kabul edilemez.

20. Anayasa'nın 168. maddesinde kanun koyucuya, toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda madencilik faaliyetleri konusunda düzenleme yapma yetkisi verilmektedir. Ancak kanun koyucu bu yetkiyi kullanırken kamu yararı amacını gütmek ve Anayasa'nın ilgili diğer kurallarına da uymak zorundadır.

21. Bu kapsamda, madencilik faaliyeti ile kamu kurumlarına veya gerçek/tüzel kişilere ait yatırımların birbirini engellemesi durumunda yatırımlar arasında tercih yapılabilmesi yönteminin kanunla düzenlemesi bir ihtiyaçtan doğmakta ve Anayasa'nın 168. maddesinde bunu engelleyen bir hüküm bulunmamaktadır.

22. Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan madencilik faaliyeti karşısında, gerçek/tüzel kişiye ait herhangi bir yatırımdaki "kamu yararı" değerlendirmesi tartışmaya açık olmakla birlikte özel yatırımların kamu yararından tamamen uzak veya ilgisiz olduğu söylenemez. Dünyada kamu dışı yatırımların toplumlara etkisi, çevresel ve ekonomik faktörlerle ortaya çıkan yeni yatırım alanları ve ülkenin tarım politikaları kapsamında eskiden beri korunan özel yatırım türleri, kamu yatırımlarına alternatif olarak karşımıza çıkabilmektedir. Yine madencilik faaliyetinin herhangi bir yatırım karşısında durdurulması, bulunduğu yerde üretilen madenden tamamen vazgeçme anlamını da taşımamaktadır. Madencilik faaliyeti, diğer yatırım sonrasında tekrar değerlendirilebilir ve ekonomiye kazandırılabilir.

23. Dolayısıyla dava konusu kuralın değişen şartlara daha çabuk uyum sağlayabilmek amacıyla öngörüldüğü anlaşılmakta, söz konusu düzenlemenin kamu yararı dışında özel çıkarlar gözetilerek veya belirli kişiler lehine getirildiği sonucuna ulaşılmamaktadır. Bu konuda yapılacak değişikliklerle kamu yararının hangi ölçüde gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini denetlemek ise yerindelik denetimi kapsamında olup anayasa yargısının denetiminin konusu dışında kalmaktadır.

24. Öte yandan dava konusu kuralda ve devam eden fıkralarda, Kurul'un "*kamu yararı*" niteliğinde kabul edilen kararını Kanun'da belirtilen kurallar çerçevesinde ve yargı denetimine açık olarak vereceği, madencilik faaliyeti ile diğer yatırımlar arasında tercih yapmadan önce asgari düzeyde araştırılması gereken konuların Kanun'da belirlendiği anlaşılmaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. ve 168. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

C. Kanun'un 10. Maddesiyle, 3213 Sayılı Kanun'un 14. Maddesinin On Yedinci Fıkrasında Değiştirilen "...kamu yatırımının..." İbaresinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

26. Dava dilekçesinde özetle dava konusu ibarenin yer aldığı fıkrada; kamu kurumlarının yol, köprü, baraj, gölet, liman gibi projelerinin inşasında kullanılacak hammaddelerin üretimi için tanınan muafiyetin 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun kapsamında yap-işlet-devret modeli ile yatırım yapan özel sektöre ve yabancı şirketlere de tanındığı, böylece ruhsat mükellefiyeti altında madencilik faaliyeti yapan diğer kişilere karşı eşitsiz bir durum oluştuğu, nitekim ruhsat bedeli ödeyerek madencilik faaliyeti yürüten bir müteşebbis ile yap-işlet-devret modeli yatırım yaparak muafiyetten yararlanan yabancı veya özel şirketin imkânlarının eşit olmayacağı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

27. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisini nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden de incelenmiştir.

28. Dava konusu ibarenin yer aldığı fıkrada devlet hakkı ile ilgili muafiyetlerin bir kısmı düzenlenerek; kamu kurum ve kuruluşlarının yol, köprü, baraj, gölet, liman gibi projelerin inşasında kullanılacak yapı ve inşaat hammaddelerinin üretimi için Bakanlıkça ilgili kamu kurum

ve kuruluşuna izin verileceği, üretim yapılacak yerlerde ruhsatlı alanlar var ise kamu yatırımının ihtiyacı olan üretimin madencilik faaliyetlerine engel olmayacak ve kaynak kaybına yol açmayacak şekilde yapılacağı, bu izinler çerçevesinde yapılacak olan üretimden devlet hakkı alınmayacağı ve izinlerin proje süresini aşamayacağı öngörülmektedir.

29. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve kanunlarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir. Hukuk devleti ilkesinin bir başka gereği ise kanunların kamu yararı amacını gerçekleştirmek üzere çıkarılmasıdır.

30. Kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir. Fakat bir kanun hükmünün ülke gereksinimlerine uygun olup olmadığı, hangi araç ve yöntemlerle kamu yararının sağlanabileceği bir siyasi tercih sorunu olarak kanun koyucunun takdirinde olduğundan, bu kapsamda kamu yararı değerlendirmesi yapmak anayasa yargısıyla bağdaşmaz.

31. Anayasa, kanun koyucuya toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda madencilik alanında düzenleme yapma yetkisi vermektedir. Ancak, kanun koyucu bu yetkiyi kullanırken kamu yararı amacını gütmek ve Anayasa'nın ilgili diğer kurallarına da uymak zorundadır.

32. Dava konusu ibarenin bulunduğu kuralla, daha önce sadece kamu kurumlarının bir kısım yatırımları için tanınan yapı ve inşaat hammaddesi kullanım izninin kamu yatırımı kapsamında çalışan özel hukuk kişilerini de içine alacak şekilde genişletilerek uygulamadaki aksaklıkların giderilip sorumluların doğrudan belirlenmesinin ve ihalelere girecek şirketlerin teşvik edilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

33. Hammadde üretim izninin verildiği maden türünün, sadece “*yapı ve inşaat hammaddesi*” olması, üretilecek hammaddenin yatırım dışında kullanılmasına izin verilmemesi, izin süresinin proje süresiyle sınırlandırılmış olması ve izin verilen alanda yapı ve inşaat hammaddesi dışında üretilebilecek madenlerle ilgili tedbirlerin öngörülmesi de, düzenlemeyle kamu yatırımlarının desteklenmesinin hedeflendiğini göstermektedir.

34. Dava konusu kuralın, hammaddeden yararlanma sürecinde yaşanan aksaklıkların giderilmesi, gerçek sorumluların belirlenmesi amacıyla öngörüldüğü, kamu yatırımları esas alınarak ölçü ve sınırlarının kanunla belirlendiği anlaşılmakta; söz konusu düzenlemenin kamu yararı dışında özel çıkarlar gözetilerek veya belirli kişiler lehine getirildiği sonucuna ulaşılamamaktadır. Bu konuda yapılacak değişikliklerle kamu yararının hangi ölçüde gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini denetlemek ise yerindelik denetimi kapsamında olup anayasa yargısının denetiminin konusu dışında kalmaktadır.

35. Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesi, hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

36. Dava konusu düzenlemenin, 3996 sayılı Kanun kapsamında yapılan sözleşmelere konu “*yap-işlet-devret modeli*” yatırımlarla ilgili olmadığı, sadece “*yap-işlet-devret modeli*” yatırıma konu olabilecek kamu yatırımlarının diğer ihale usulleriyle özel kişilere yaptırılmasıyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Kamu yatırımını üstlenen özel kişilerle

idare arasında 3996 sayılı Kanun kapsamında bir sözleşme söz konusu olduğunda “*ham madde üretim izni*”nin her türlü yükümlülükten muaf olarak verilmediği, normal bedellerin %30’u oranında devlet hakkı ve teminat öngörülerek kısmi muafiyet sağlandığı, fıkranın devamındaki ek cümlelerde yer almaktadır.

37. Bu kapsamda dava konusu ibarenin 3996 sayılı Kanun kapsamında yapılan yap-işlet-devret sözleşmeleriyle ilgisinin olmadığı, yap-işlet-devret modeli yatırım türlerinin 8.9.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu’nda düzenlenen genel ihale mevzuatı uyarınca üstlenilmesi ve idarenin ihale şartnamesinde hammadde temin sorumluluğunu ihaleyi kazanan tarafa yüklemesi durumunda uygulanma kabiliyetinin olduğu görülmektedir.

38. Dolayısıyla dava konusu kural kapsamında, proje süresi ve alanı ile sınırlı olarak sadece yapı ve inşaat hammaddelerinin kamu yatırımında kullanılması imtiyazını elde eden ihale yüklenicisi ile madencilik faaliyeti yürüten müteşebbis aynı konumda olmadıklarından eşitlik ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.

39. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa’nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

D. Kanun’un 15. Maddesiyle Değiştirilen 3213 Sayılı Kanun’un 30. Maddesinin Birinci Fıkrasının Birinci Cümlesinin ve Üçüncü Fıkrasının İncelenmesi

1. İptal Taleplerinin Gerekçesi

40. Dava dilekçesinde özetle dava konusu kuralın yer aldığı birinci fıkrada, ihale işlemlerine ilişkin düzenleme yapılmasına rağmen ihalenin hangi mevzuata göre yapılacağını gösteren kuralların bulunmadığı, yine dava konusu üçüncü fıkrada şartlı ihalelerde hazırlanacak şartnamelerle ilgili açık hükümler getirmek yerine idareye keyfi olarak ihale yapma yetkisi tanıyan bir düzenleme yapıldığı, böylece devletin madenler üzerindeki hüküm ve tasarrufunun ortadan kaldırıldığı ve

hukuki belirsizlik oluştuğu belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2. ve 168. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

41. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 7. maddesi yönünden de incelenmiştir.

42. Kanun'un 30. maddesinin birinci fıkrasının dava konusu birinci cümlesinde herhangi bir sebeple hükmünden düşmüş, terk edilmiş veya taksir edilmiş alanlar ile II. Grup (b) bendi ve IV. Grup madenler dışındaki yeni alanların ihale yolu ile ruhsatlandırılacağı; dava konusu üçüncü fıkrasında ise maden ruhsat sahasının cinsi, rezervi, bulunduğu bölge, tenörü, istihdam, yatırım, ülke ihtiyaçları ve benzeri hususlar dikkate alınarak şartnamelerde açıkça belirtmek kaydıyla ara ve uç ürün üretme şartını içeren ihalelerin yapılabileceği, bu ihalelerde rezervin özellikleri dikkate alınarak ihaleye katılma şartları, taban ihale bedeli, ihale bedelini ödeme şekli ve süresi, üretim süreleri veya tesislerin yatırım süreleri ve diğer hususların şartnameler ile belirlenebileceği öngörülmektedir.

43. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve kanunlarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

44. Hukuk devletinin temel ilkelerinden biri de "*belirlilik*"tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey yasadaki belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını bilmelidir. Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği

normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

45. Anayasa'nın 7. maddesinde, "*Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.*" denilmektedir. Yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesi uyarınca kanun koyucunun temel ilkeleri koymadan, çerçeveyi çizmeden yürütmeye yetki vermemesi, sınırsız ve belirsiz bir alanı yürütmenin düzenlemesine bırakmaması gerekir. Kanun ile yetkilendirme, Anayasa'nın öngördüğü biçimde kanun ile düzenleme anlamına gelmez. Kanun koyucu gerektiğinde sınırlarını belirlemek koşuluyla bazı konuların düzenlenmesini idareye bırakabilir. Bu bağlamda sık sık değişik önlemler alınmasına veya bunların kaldırılmasına gerek görülen ekonomik, teknik veya benzeri alanlarda temel kurallar saptandıktan sonra ayrıntıların düzenlenmesinin idareye verilmesi, yasama yetkisinin devri olarak nitelendirilemez.

46. Anayasa'nın 168. maddesinde ise kanun koyucuya, toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda madencilik faaliyetleri konusunda düzenleme yapma yetkisi verilmektedir. Bu kapsamda kanun koyucu, gerektiğinde sınırlarını belirlemek koşuluyla özel bir uzmanlık ve teknik bilgi gerektiren konuların düzenlenmesini idareye bırakabilir.

47. Dava konusu kuralların yer aldığı maddede, ihale işlemlerine ilişkin kuralların maden sektörüne özgü kısımları düzenlenmektedir. Dava konusu kurullarla, madenlerin üretiminin devletin denetim ve kontrolünde üçüncü kişilere yaptırılması yöntemi istisnalar olmakla birlikte "*ihale usulü*" olarak benimsenmekte ve madencilik faaliyetlerindeki ihale usullerinin detaylarına yer verilmektedir. Madenlerin devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu dikkate alındığında, madenlerle ilgili ihale usullerinin 2886 sayılı Kanun'a göre yapılacağı ve genel ilkelerin burada yer aldığı şüphe bulunmamaktadır. Ancak madencilik faaliyetlerinde, ihale ve ruhsatlandırma işlemlerinin yürütülmesi ile ilgili olarak idare tarafından yapılacak olan değerlendirmeler, madencilik faaliyetinin ve

diğer yatırımların durumuna göre farklılık gösteren nitelikte olup özel bir uzmanlık ve teknik bilgi gerektirmektedir. Bundan dolayı, madencilik faaliyetinin farklı özelliği ve ortaya çıkan özel uygulamalar nedeniyle genel düzenlemelerden farklı olarak Maden Kanunu'nda buna ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Bu şekildeki düzenlemeler ise anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdir yetkisi içindedir.

48. Dava konusu kuralın üçüncü fıkrasında belirtilen şartlı ihale yapılmasında ve buna bağlı olarak hazırlanacak ihale şartnameleri ile ilgili düzenlemede de maden ihalelerine özgü hususlar yer almaktadır. İhale şartnameleriyle ilgili asıl düzenleme, 2886 sayılı Kanunun 7. maddesinde genel hatlarıyla belirlenmiş maden ihaleleri yönünden ise dava konusu kural benimsenmiştir. Kuralda, düzenlenmesi şartnamelere bırakılan hususların ihaleye konu edilecek madencilik faaliyetine özgü ve sadece maden rezervinin özelliklerine göre tespiti mümkün olan, değişken ve teknik konular olduğu anlaşılmaktadır.

49. Dava konusu kuralda, ara ve uç ürün üretme şartını içeren ihaleye ilişkin şartnamelerde dikkate alınacak hususların *“maden ruhsat sahasının cinsi, rezervi, bulunduğu bölge, tenörü, istihdam, yatırım, ülke ihtiyaçları ve benzeri hususlar”* olarak yer aldığı, bu ihalelere ilişkin şartnamelerde belirlenebilecek konuların da *“ihaleye katılma şartları, taban ihale bedeli, ihale bedelinin ödeme şekli ve süresi, üretim süreleri veya tesislerin yatırım süreleri ve diğer hususlar”* şeklinde ayrıntılı olarak gösterildiği, diğer kuralların ise 2886 sayılı Kanun'da bulunduğu, böylece yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesini ihlal edecek nitelikte yürütmeye sınırsız ve belirsiz yetki verilmediği anlaşılmaktadır. Genel çerçevesi kanunla belirlendikten sonra ihale süreçleri ve ihale şartnamelerine ilişkin detayların düzenlenmesinin yönetmeliğe bırakılması ise yasama yetkisinin devri ya da idareye Anayasa'dan kaynaklanmayan bir yetkinin kullanılması şeklinde nitelendirilemez.

50. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 7. ve 168. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

E. Kanun'un 27. Maddesinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

51. Dava dilekçesinde özetle dava konusu maddede Maden İşleri Genel Müdürlüğünün görevlerinden olan, maden çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliğini takip ve denetim yükümlülüğünün ortadan kaldırıldığı, madencilik faaliyetlerinde iş sağlığı ve güvenliği açısından denetimsiz ve kontrolsüz alan oluşturulduğu, böylece devletin kişilerin refah, huzur ve mutluluğunu sağlama, insan haysiyetine uygun ortamda yaşama ve çalışmasını sağlama, çalışma hayatını geliştirme, kişilerin maddi ve manevi varlıklarını koruma ve geliştirme haklarını koruma yükümlülüklerine aykırı davranıldığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 17., 49., 90. ve 168. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

52. Dava konusu kuralda, 19.2.1985 tarihli ve 3154 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 9. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin yürürlükten kaldırıldığı belirtilmektedir. 3154 sayılı Kanun'un 9. maddesinde Maden İşleri Genel Müdürlüğünün görevleri düzenlenmekte olup dava konusu kural ile Genel Müdürlüğün madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme yükümlülüğü kaldırılmaktadır.

53. Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Hukuk devleti insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve kanunlarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

54. Anayasa'nın 5. maddesinde kişilerin ve toplumun refah huzur ve mutluluğunu sağlamak üzere siyasal, ekonomik ve sosyal engellerin kaldırılması devletin temel görevleri arasında sayılmıştır. Sosyal devlet sosyal adaletin, sosyal refahın ve sosyal güvenliğin gerçekleşmesini

sağlayan devlettir. Ekonomik ve mali politikalar, çalışma hayatını etkileyen düzenlemeler, sosyal devletin gerçekleşmesini sağlayan araçlardır.

55. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında " Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." denilerek kişinin yaşam ve vücut dokunulmazlığı güvence altına alınmıştır. İnsan çalışma hayatında bazı risklerle karşı karşıya kalması veya çeşitli nedenlerle zarar görmesi mümkün olup kişinin bu risklerden korunmayı istemesi de kişinin "yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı" kapsamında kalmaktadır.

56. Anayasa'nın 49. maddesinde, çalışmanın, herkesin hakkı ve ödevi olduğu belirtilmiş; devlete, çalışanların yaşam düzeyini yükseltmek, çalışma yaşamını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı denetlemek ve işsizliği gidermeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli önlemleri alma ödevi verilmiştir. Devlet, kişinin çalışma hakkını kullanabilmesi için iş alanında gerekli önlemleri alacak ve sınırlamaları kaldırarak görevini yerine getirecek; birey de çalışarak topluma yük olmaktan kurtulacaktır.

57. Her ne kadar dava konusu kural ile Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme yükümlülüğü kaldırılmış ise de madencilik faaliyetlerinin de dâhil olduğu tüm iş yerlerinin iş sağlığı ve güvenliğinin takip ve denetim sorumluluğu, 20.6.2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu hükümleri gereğince Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na ait bulunmaktadır. Anılan Kanun'da maden iş yerlerine ilişkin özel hükümlere ve ilgili bakanlıklar arası koordinasyonu sağlayacak düzenlemelere de yer verilmiştir.

58. İdare, tüm kurum ve kuruluşlarıyla bir bütündür. Kanun koyucu, yürütmenin organlarına farklı işlevler ve görevler yükleyerek iş bölümü niteliğinde düzenlemeler yapabilir. İdare organları arasında yetki kargaşasını önlemek için iş bölümü yapmak bazen zorunluluktan da kaynaklanabilir. Burada önemli olan, idareye verilen görevin kapsayıcı olması ve herkesin, idarenin hizmetinden eşitlik ilkesi çerçevesinde faydalanma imkânına sahip olabilmesidir.

59. Bu bağlamda dava konusu edilen kuralın, ilgili olduğu madencilik faaliyetlerinde iş sağlığı ve güvenliği denetimini ortadan kaldıran ve çalışma hakkı, yaşam hakkı, toplumun huzuru ve güvenliği gibi temel hak ve özgürlük alanlarında devletin sosyal ve hukuk devleti olma yükümlülüğünü göz ardı eden bir sonuç ortaya çıkardığı söylenemez. Ayrıca dava konusu kural, Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün madencilik faaliyetlerinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili denetim görevini ortadan kaldırırken denetimsiz bir alan oluşmasına sebebiyet vermemekte; bu görevi yine idarenin içinde yer alan ve iş sağlığı ve güvenliği konusunda asıl yetkili olan diğer bir bakanlığa bırakmaktadır. Dolayısıyla bir bakanlıktan alınan görevin başka bir bakanlığa verilmesi kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olduğundan kuralda Anayasa'ya aykırılık bulunmamaktadır.

60. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 5., 17., 49. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

61. Kuralın Anayasa'nın 90. ve 168. maddeleriyle bir ilgisi görülmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

62. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanması hâlinde Anayasal ilkelerin ihlal edilmiş olacağı ve telafisi imkânsız zararların doğacağı, yürürlüğün durdurulması kararı verilmeden daha sonra verilecek bir iptal kararının etkisiz kalmasının muhtemel olacağı, yürürlüğün durdurulması kararının hukuk sisteminde herhangi bir boşluk oluşturmayacağı belirtilerek kuralların yürürlüklerinin durdurulması talep edilmiştir.

4.2.2015 tarihli ve 6592 sayılı Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 2. maddesiyle 4.6.1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanun'un 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen "Yetkilendirilmiş Tüzel Kişiler" tanımına,

B. 4. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un 7. maddesinin on beşinci fıkrasına "...kamu yararı niteliği taşıyan..." ibaresinden sonra gelmek üzere eklenen "...veya gerçek/tüzel kişilere ait diğer..." ibaresine,

C. 10. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un 14. maddesinin on yedinci fıkrasında değiştirilen "...kamu yatırımın..." ibaresine,

D. 15. maddesiyle değiştirilen 3213 sayılı Kanun'un 30. maddesinin;

1. Birinci fıkrasının birinci cümlesine,

2. Üçüncü fıkrasına,

E. 27. maddesine,

yönelik iptal talepleri, 26.7.2017 tarihli ve E.2015/46, K.2017/130 sayılı kararla reddedildiğinden, bu madde, fıkra, cümle, tanım ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE, 26.7.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

4.2.2015 tarihli ve 6592 sayılı Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 2. maddesiyle 4.6.1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen "Yetkilendirilmiş Tüzel Kişiler" tanımının,

B. 4. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un 7. maddesinin on beşinci fıkrasına "...kamu yararı niteliği taşıyan..." ibaresinden sonra gelmek üzere eklenen "...veya gerçek/tüzel kişilere ait diğer..." ibaresinin,

C. 10. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un 14. maddesinin on yedinci fıkrasında değiştirilen "...kamu yatırımın..." ibaresinin,

D. 15. maddesiyle değiştirilen 3213 sayılı Kanun'un 30. maddesinin;

1. Birinci fıkrasının birinci cümlesinin,

2. Üçüncü fıkrasının,

E. 27. maddesinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE,
26.7.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/191
Karar Sayısı : 2017/131
Karar Tarihi : 26.7.2017

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1. İstanbul 5. İcra Ceza Mahkemesi (E.2016/191)
2. Kocaeli 2. İcra Ceza Mahkemesi (E.2017/15)
3. Ankara 13. İcra Ceza Mahkemesi (E.2017/38)
4. Büyükçekmece 1. İcra Hukuk Mahkemesi
(Ceza Mahkemesi Sıfatıyla) (E.2017/45)
5. Konya 4. İcra Ceza Mahkemesi (E.2017/86)
6. Büyükçekmece 2. İcra Ceza Mahkemesi (E.2017/87)

İTİRAZLARIN KONUSU: 14.12.2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5. maddesinin Anayasa'nın 2., 5, 13., 19., 36., 37., 38. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talepleridir.

OLAY: Sanıklar hakkında karşılıksız çek düzenledikleri gerekçesiyle açılan davalarda itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkemeler, iptali için başvurmuşlardır.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu 5. maddesi şöyledir:

“Ceza sorumluluğu, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı

MADDE 5- (1) (Değişik: 15/7/2016-6728/63 md.) Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi

hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Ancak, hükmedilecek adli para cezası; çek bedelinin karşılıksız kalan miktarı, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticari işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile takip ve yargılama gideri toplamından az olamaz. Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Yargılama sırasında da resen mahkeme tarafından koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verilir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişi, bu tüzel kişi adına çek keşide edenler ve karşılıksız çekin bir sermaye şirketi adına düzenlenmesi durumunda ayrıca yönetim organı ile ticaret siciline tescil edilen şirket yetkilileri hakkında uygulanır. Koruma tedbiri olarak verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarına karşı yapılan itirazlar bakımından 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 353 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmü uygulanır. Bu suçtan dolayı açılan davalar icra mahkemesinde görülür ve İcra ve İflas Kanununun 347, 349, 350, 351, 352 ve 353 üncü maddelerinde düzenlenen yargılama usulüne ilişkin hükümler uygulanır. Bu davalar çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür.

(2) (Mülga: 31/1/2012-6273/3 md.;Yeniden düzenleme: 15/7/2016-6728/63 md.) Birinci fıkra hükmüne göre çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişi, çek hesabı sahibidir. Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması hâlinde, bu tüzel kişinin mali işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlüdür. Birinci fıkra uyarınca hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilenler, yasaklılıkları süresince sermaye şirketlerinin yönetim organlarında görev alamazlar. Ancak, hakkında yasaklama kararı verilenlerin mevcut organ üyelikleri görev sürelerinin sonuna kadar devam eder.

(3) *Çek hesabı sahibi gerçek kişi, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemez. Gerçek kişinin temsilcisi veya vekili olarak çek düzenlenmesi hâlinde, bu çekten dolayı hukukî ve cezai sorumluluk çek hesabı sahibine aittir.*

(4) (Mülga: 31/1/2012-6273/3 md.)

(5) *Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı ile ilgili olarak, herhangi bir adres değişikliği bildiriminde bulunulmadığı sürece ilgilinin çek hesabı açtırırken bildirdiği adrese 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 35 inci maddesine göre derhal tebligat çıkarılır. Adresin bankaya yanlış bildirilmesi veya fiilen terkedilmiş olması hâlinde de, tebligat yapılmış sayılır.*

(6) *Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, elindeki bütün çek yapraklarını ait olduğu bankalara iade etmekle yükümlüdür. Bu kişi adına yeni bir çek hesabı açamaz.*

(7) *Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilmiş olan kişi, kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren on gün içinde, düzenlemiş bulunduğu ve henüz karşılığı tahsil edilmemiş olan çekleri, düzenleme tarihlerini, miktarlarını ve varsa lehtarlarını da göstermek suretiyle, muhatap bankaya liste hâlinde vermekle yükümlüdür.*

(8) (Değişik: 15/7/2016-6728/63 md.) *Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler, güvenli elektronik imza ile imzalandıktan sonra, Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla MERSİS ile Risk Merkezine elektronik ortamda bildirilir. Hakkında çek hesabı açma yasağı kararı verilen kişiler, Risk Merkezi tarafından bankalara bildirilir. Bu bildirimler ile bankalara yapılacak duyurulara ilişkin esas ve usuller, Adalet Bakanlığının uygun görüşü alınarak Risk Merkezi tarafından belirlenir.*

(9) (Mülga: 31/1/2012-6273/3 md.; Yeniden düzenleme: 15/7/2016-6728/63 md.) *Karşılıksız kalan bir çekle ilgili olarak yapılan yargılama neticesinde mahkeme tarafından beraat, ceza verilmesine yer olmadığı,*

davanın düşmesi veya davanın reddine karar verilmesi hâlinde, aynı kararda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına karar verilir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılmasına ilişkin kararların kesinleşmesi üzerine, bu kararlar, MERSİS ile Risk Merkezine sekizinci fıkradaki usullere göre bildirilir ve ilan olunur.

(10) (Değişik: 15/7/2016-6728/63 md.) Birinci fıkrada tanımlanan suç nedeniyle, ön ödeme, uzlaşma ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümler uygulanmaz.

(11) (Mülga: 31/1/2012-6273/3 md.; Ek: 15/7/2016-6728/63 md.) Birinci fıkra uyarınca verilen adli para cezalarının ödenmemesi durumunda, bu ceza, 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 106 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan kamuya yararlı bir işte çalıştırma kararı verilmeksizin doğrudan hapis cezasına çevrilir.”

II. İLK İNCELEME

A. E. 2016/191, E.2017/15-38-45-87 Sayılı Başvurular Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca E. 2016/191 sayılı dosyanın 14.12.2016 tarihinde, E.2017/15 sayılı dosyanın 9.2.2017 tarihinde, E.2017/38 ve E.2017/45 sayılı dosyaların 1.3.2017 tarihinde, E. 2017/87 sayılı dosyanın 15.3.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantılarında, dosyalarda eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E. 2017/86 Sayılı Başvuru Yönünden

2. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca, Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla

15.3.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle başvurunun yöntemine uygun olup olmadığı sorunu görüşülmüştür.

3. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Anayasaya aykırılığın mahkemelerce ileri sürülmesi*" başlıklı 40. maddesinde Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurularda izlenecek yöntem belirtilmiştir. Söz konusu maddenin (1) numaralı fıkrasında, bir davaya bakmakta olan mahkemenin bu davada uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu fıkrada sayılan belgeleri dizi listesine bağlayarak Anayasa Mahkemesine göndereceği kurala bağlanmış; fıkranın (a) bendinde de "*iptali istenen kuralların Anayasanın hangi maddelerine aykırı olduklarını açıklayan gerekçeli başvuru kararının aslı*" mahkemeye gönderilecek belgeler arasında sayılmıştır. Anılan maddenin (4) numaralı fıkrasında ise açık bir şekilde dayanaktan yoksun veya yöntemine uygun olmayan itiraz başvurularının, Anayasa Mahkemesi tarafından esas incelemeye geçilmeksizin gerekçeleriyle reddedileceği hükme bağlanmıştır.

4. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde de itiraz yoluna başvuran mahkemenin gerekçeli kararında Anayasa'ya aykırılıkları ileri sürülen hükümlerin her birinin Anayasa'nın hangi maddelerine hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

5. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, 5941 sayılı Kanun'un 5. maddesinin tamamının iptalini talep etmekle birlikte, başvuru kararında sadece maddenin (1) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerine ilişkin Anayasa'ya aykırılık iddialarını gerekçelendirilmiş, maddenin geri kalan kısmının ise Anayasa'nın hangi maddelerine, hangi nedenlerle aykırı olduğunu ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça göstermemiştir.

6. Açıklanan nedenlerle, 14.12.2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5. maddesinin;

A. 15.7.2016 tarihli ve 6728 sayılı Kanun'un 63. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinin esasının incelenmesine,

B. Kalan bölümünün iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan başvurunun, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARLARI

7. 14.12.2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5. maddesinin, 15.7.2016 tarihli ve 6728 sayılı Kanun'un 63. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasının; birinci, ikinci ve yedinci cümlelerinin iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan E.2017/15 sayılı itiraz başvurusunun 9.2.2017 tarihinde; birinci cümlesinde yer alan "...sebebiyet veren..." ibaresi ile ikinci cümlesinin "...çekin üzerinden yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticari işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile takip ve yargılama gideri toplamından..." bölümünün iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan E.2017/38 sayılı itiraz başvurusunun 1.3.2017 tarihinde; yedinci cümlesinin iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan E.2017/45 sayılı itiraz başvurusunun 1.3.2017 tarihinde; birinci ve ikinci cümlelerinin iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan E.2017/86 sayılı itiraz başvurusunun 15.3.2017 tarihinde; yedinci cümlesinin iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan E.2017/87 sayılı itiraz başvurusunun 15.3.2017 tarihinde, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2016/191 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMELERİNE, esaslarının kapatılmasına, esas incelemenin E.2016/191 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

8. Başvuru kararları ve ekleri, Raportör Fatih ŞAHİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri,

dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 5. Maddesinin 6728 sayılı Kanun'un 63. Maddesiyle; Değiştirilen (1) Numaralı Fıkrasının Birinci Cümlesi ile Yeniden Düzenlenen (2) Numaralı Fıkrasının Birinci ve İkinci Cümlelerinin İncelenmesi

1. İtirazların Gerekçesi

9. Başvuru kararlarında özetle, taraflar arasında çekten kaynaklanan ilişkinin hukuki olarak sözleşme niteliğinde olduğundan çekin karşılıksız çıkması nedeniyle kişinin cezai yaptırıma tabi tutulamayacağı, çek karşılığının hesapta bulundurulmamasının çok değişik sebeplerden doğabileceği, ancak kuralda herhangi bir özel kasıt aranmadığından çekin karşılıksız kalma sebeplerinin araştırılmasına da imkan bulunmadığı, bu durumda makul bir sebepten dolayı çek hesabında karşılığın bulunmamasının da kasten bulundurmaya aynı şekilde cezai yaptırıma sebebiyet verdiği, karşılıksız çek suçu için adli para cezası öngörülmekle birlikte 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 52. maddesinin 4. fıkrasına göre ödenmeyen adli para cezaları hapis cezasına çevrileceğinden kişinin adli para cezasını ödeyememesi durumunda hürriyeti bağlayıcı ceza ile karşı karşıya kalacağı, çekin esas olarak bir ödeme vasıtası olmasına rağmen ticari hayatta ileri tarihli çek uygulaması nedeniyle çekin ödeme aracı olma vasfını kaybettiği, dolayısıyla, karşılıksız çekin cezai yaptırıma bağlanmasının kamu güvenliğini sağladığı gerekçesinin de ortadan kalktığı, kişinin ileri tarihli bir çekten dolayı geçmişte bir başka kişi tarafından keşide edilen çekten dolayı cezalandırılmasının suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olduğu, kuralın yürürlüğe girdiği 9.8.2016 tarihinden önce piyasada çok sayıda ileri tarihli keşide edilmiş çek bulunduğu, kuralın yürürlüğe girmesiyle birlikte bir geçiş süreci öngörülmediğinden, 9.8.2016 tarihinden önce vadeli olarak keşide edilen çeklerin karşılıksız çıkması durumunda çek sahiplerinin çek imza ettikleri tarihte suç olmayan eylemlerinden dolayı cezai yaptırım ile karşı karşıya kalacakları belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 5., 13., 19. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

10. Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının itiraz konusu birinci cümlesinde, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak "*karşılıksızdır*" işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmolunacağı belirtilmiş; (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu birinci cümlesinde, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan kişinin çek hesabı sahibi olduğu, ikinci cümlesinde ise çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması hâlinde bu tüzel kişinin mali işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organı üyesinin, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişilerin çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır.

11. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

12. Hukuk devletinde ceza hukukuna ilişkin düzenlemelerde Anayasa'ya bağlı kalmak koşuluyla hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunlara uygulanacak yaptırımın türü ve ölçüsü, cezayı ağırlaştırıcı ve hafifletirici nedenlerin belirlenmesi gibi konularda kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır.

13. Anayasa'nın 38. maddesinin sekizinci fıkrasında, "*Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz.*" denilerek yalnızca sözleşmeden doğan yükümlülüklerle aykırılık nedeniyle özgürlüğün kısıtlanamayacağı belirtilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ek 4 No'lu Protokol'ün 1. maddesinde de yer alan bu kural, bir kimsenin yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğünü yerine getiremediği için özgürlüğünden yoksun bırakılamayacağı, bunun insan özgürlüğüne ve onuruna aykırı olacağı düşüncesine dayanmaktadır.

14. Çek, kambiyo senetlerinin bir türü olarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmekle birlikte çekin kullanımına, çek hamillerinin korunmasına ve kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ilişkin esaslar ile çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hallerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımlar 5941 sayılı Kanun'da özel olarak düzenlenmiştir. Kanun'un amacı çekin güvenilir bir ödeme aracı olarak piyasada kullanımını yaygınlaştırmaktır.

15. Çek, ticari hayatta ödeme aracı olarak önemli bir yere sahiptir. Çekle yapılan ödemelerde yaşanacak herhangi bir sıkıntı ticari hayatı olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Bu nedenle çekle yapılacak ödemelere ilişkin hususlar diğer kıymetli evrak türlerinden farklı olarak özel bir kanunla düzenlenerek çek kullanımı sıkı şekil şartlarına bağlanmış ve çekin karşılıksız çıkmasını önleyici tedbirler alınmıştır.

16. Bu önlemlerden biri de çekle ilgili olarak "*karşılıksızdır*" işlemi yapılmasına sebebiyet verenler için uygulanacak adli para cezasıdır. Kanun koyucunun, ticari hayatta bir ödeme aracı olarak kullanılan çeke güvenin artırılarak kullanımının yaygınlaştırılması, çek hamillerinin korunması ve karşılıksız çek nedeniyle piyasadaki ödeme dengesinin bozulmasını önlemek amacıyla "*karşılıksızdır*" işlemi yapılmasına sebebiyet verenler için cezai yaptırım öngördüğü anlaşılmaktadır.

17. Anayasa Mahkemesinin 17.3.2011 tarihli ve E.2010/6, K.2011/54 sayılı kararında da ifade edildiği üzere çek, temel ilişkide bir sözleşmenin bulunup bulunmamasından bağımsız olarak, kambiyo hukukuna özgü borç doğuran özel bir havaledir. Taraflar arasında herhangi bir sözleşme ilişkisinin bulunmadığı veya temelde yer alan sözleşmenin geçersiz olduğu durumlarda dahi çek, başlı başına borç kaynağı biçiminde ortaya çıkabilmektedir. Çeki elinde bulunduran hamil, sözleşmeden kaynaklanan bir alacağı değil, doğrudan doğruya çekten doğan bir hakkı iktisap etmektedir. Çekin temelinde her zaman bir sözleşme bulunması zorunlu olmadığı gibi temelde bir sözleşme ilişkisinin bulunduğu durumlarda da bu ilişkiden bağımsız bir kambiyo taahhüdü söz konusudur. Borçlu,

temel ilişki ne olursa olsun borcunu ödemek için çek kullandığında, asıl borç ilişkisi dışında kambiyo ilişkisi doğmaktadır. Bu nedenle, çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişinin cezalandırılmasında Anayasa’nın 38. maddesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

18. Anayasa’nın 38. maddesinin yedinci fıkrasında, ceza sorumluluğunun şahsi olduğu ifade edilmiştir. Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Başka bir anlatımla kimsenin başkasının fiilinden sorumlu tutulmamasıdır.

19. İtiraz konusu kurallarda “karşılıksız” çeki keşide eden değil, kanuni ibraz süresi içinde “karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi veya kişilerin cezalandırılması öngörülmüştür. Çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmamakla yükümlü olan kişi, çek hesabı sahibidir. Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması hâlinde bu tüzel kişinin mali işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmamakla yükümlüdür. Belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyen kişilerin cezai yaptırıma tabi tutulmasında cezaların şahsiliği ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.

20. “Karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçu, neticesi harekete bitişik bir suç olup üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibraz edilip karşılığının olmadığına dair işlemin yapılması ile tamam olur. İtiraz konusu kuralla, kuralın yürürlüğe girdiği tarihten sonra çekle ilgili karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verenlerin cezalandırılması öngörülmekte olup geçmişe yönelik bir cezalandırma söz konusu değildir.

21. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa’nın 2. ve 38. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

22. Kuralların Anayasa’nın 5., 13. ve 19. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 5. Maddesinin 6728 sayılı Kanun'un 63. Maddesiyle Değiştirilen (1) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin İncelenmesi

1. İtirazların Gerekçesi

23. Başvuru kararlarında özetle, itiraz konusu kuralda çekle ilgili olarak *"karşılıksızdır"* işlemi yapılmasına sebebiyet verenler hakkında uygulanacak adli para cezasının alt sınırının somut bir şekilde belirtilmediği, sanık hakkında hükmedilecek adli para cezasının zamana ve olayla göre değişen belirsiz kriterlere bağlandığı, ceza miktarının hüküm tarihine göre değişkenlik göstereceği, vekâlet ücretinin ceza tespitinde esas miktara dâhil edilip edilmeyeceği, edilecekse hüküm ile birlikte ayrıca müşteki lehine, sanık aleyhine vekâlet ücreti takdir edilip edilmeyeceği konusunda belirsizlik bulunduğu, ceza miktarının tespiti için her dosyanın bilirkişiye gönderilmesinin zorunlu hâle geldiği, zaten zor durumda bulunan çek sahibi aleyhine yargılama gideri yükletilmesinin davaların en az giderle mümkün olan surette sonuçlandırılması ilkesine aykırı olduğu, hesaplanacak faiz miktarını failin değil alacaklının davranışı ile takip ve yargılamanın seyirinin belirleyeceği, cezanın bir unsuru olarak belirlenen faiz, takip ve yargılama giderlerinin kanunla değil düzenleyici işlemlerle ve yargısal makamlar tarafından verilen ara kararları ile belirlenmesinin failin suç tarihinde bilmediği veya bilecek durumda olmadığı bir cezai yaptırım ile karşı karşıya kalmasına sebebiyet verdiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 38. ve 141. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

24. İtiraz konusu kuralda, çekle ilgili olarak *"karşılıksızdır"* işlemi yapılmasına sebebiyet verenler hakkında uygulanacak adli para cezasının; çek bedelinin karşılıksız kalan miktarı, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'a göre ticari işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile takip ve yargılama gideri toplamından az olamayacağı hüküm altına alınmaktadır.

25. Anayasa'nın 38. maddesinin ilk fıkrasında, "*Kimse, ... kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz*" denilerek "*suçun kanuniliği*", üçüncü fıkrasında da "*Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur*" denilerek, "*cezanın kanuniliği*" ilkesi getirilmiştir. Anayasa'da öngörülen suçta ve cezada kanunilik ilkesi, insan hak ve özgürlüklerini esas alan bir anlayışın öne çıktığı günümüzde, ceza hukukunun da temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik kararlarında da ifade edildiği üzere Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan "*suçta ve cezada kanunilik*" ilkesi uyarınca, hangi eylemlerin yasaklandığı ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır. Bu ilke, aynı zamanda temel hak ve özgürlükleri en geniş biçimiyle gerçekleştirip güvence altına almakla yükümlü olan hukuk devletinin esas aldığı değerlerden olup uluslararası hukukta ve insan hakları belgelerinde de özel bir yere ve öneme sahip bulunmaktadır.

26. Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde, çekle ilgili olarak "*karşılıksızdır*" işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, her bir çekle ilgili olarak binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmolunacağı belirtilmiştir. İtiraz konusu kuralda ise hükmedilecek adli para cezasının; çek bedelinin karşılıksız kalan miktarı, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanun'a göre ticari işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile takip ve yargılama gideri toplamından az olamayacağı belirtilmiştir. Kurala göre sanık hakkında adli para cezasına hükmedilirken çekin karşılıksız kalan miktarı, bu miktara uygulanacak temerrüt faizi, karşılıksız kalan miktar için yapılacak icra veya iflas takip masrafları ve yargılama giderlerinin de göz önünde bulundurulması zorunludur.

27. Adli para cezasının hesabında göz önünde bulundurulacak olan "*çekin karşılıksız kalan miktarı*" konusunda herhangi bir belirsizlik bulunmamaktadır. Zira çekin bankaya ibrazında ödenmeyen kısmı karşılıksız kalan miktarı oluşturmaktadır.

28. İtiraz konusu kuralda, “çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanun’a göre ticari işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi” de adli para cezasının hesabında göz önünde bulundurulacak unsurlar arasında sayılmıştır. Kuralda, temerrüt faizinin başlangıç tarihinin “düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihi” olarak belirlenmesine karşın, faizin hangi tarihe kadar işletileceği belirtilmemiştir. Bu durum, sanık hakkında hükmedilecek adli para cezasının miktarı bakımından öngörülemezliğe sebebiyet vermektedir.

29. İtiraz konusu kuralda, çek hamilinin karşılıksız kalan çek miktarı için yapacağı takip giderleri de adli para cezasının hesabında göz önünde bulundurulacak unsurlar arasında sayılmıştır. Kanuni ibraz süresi içinde çeki karşılıksız çıkan çek hamili, çekin karşılıksız kalan miktarını tahsil etmek için 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun 167. ve devamı maddeleri uyarınca kambiyo senetlerine mahsus haciz veya iflas yoluyla alacağını tahsil edebilecektir. Karşılıksız kalan çek miktarı için yapılacak takip masrafları, takibin icra veya iflas yoluyla yapılmasına göre değişkenlik gösterebileceği gibi takip sürecinde alacaklının talebi üzerine icra iflas dairelerinin alacağın tahsiline yönelik işlemlerine göre de değişkenlik gösterebilir. Bu durum sanık hakkında hükmedilecek adli para cezasının miktarı bakımından belirlilik içermemektedir.

30. İtiraz konusu kuralda, yargılama gideri de adli para cezasının hesabında göz önünde bulundurulacak unsurlar arasında sayılmıştır. Yargılama giderleri, yargılamanın yürütülmesi ve sonuçlandırılması için yapılan harcamalar toplamıdır. Çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebebiyet verenler hakkında icra mahkemesinde açılan davada yargılama giderlerinin herhangi bir tereddüte yer vermeyecek şekilde önceden belirlenmesi mümkün değildir.

31. Bu itibarla, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarına çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanun’a göre ticari işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile takip ve yargılama giderinin, sanık hakkında hükmedilecek adli para cezasının hesabında göz önünde

bulundurulması, cezanın miktarı bakımından öngörülemezliğe sebebiyet verdiği için itiraz konusu kuralın “...çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticari işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile takip ve yargılama gideri toplamından...” bölümü suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı bulunmaktadır.

32. Açıklanan nedenlerle kuralın “...çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticari işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile takip ve yargılama gideri toplamından...” bölümü Anayasa’nın 38. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

33. Kuralın kalan kısmı ise Anayasa’nın 38. maddesine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

34. Kuralın Anayasa’nın 141. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun’un 5. Maddesinin 6728 sayılı Kanun’un 63. Maddesiyle Değiştirilen (1) Numaralı Fıkrasının Beşinci Cümlesinin İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçesi

35. Başvuru kararında özetle, tüzel kişi adına düzenlenen çekin karşılıksız çıkması durumunda çekte imzası bulunmayan şirket yetkilisinin, sırf şirket yönetiminde olması nedeniyle çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına maruz kalarak kişisel çek keşide etme yetkisi elinden alındığı gibi başka bir şirket çekini de kullanamaz hale getirildiği, bu durumun cezanın şahsiliği ilkesine aykırı olduğu belirtilerek kuralın Anayasa’nın 38. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

36. İtiraz konusu kuralda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişi, bu tüzel kişi adına çek keşide edenler ve karşılıksız çekin bir sermaye şirketi adına düzenlenmesi durumunda ayrıca yönetim organı ile ticaret siciline tescil edilen şirket yetkilileri hakkında uygulanacağı hüküm altına alınmaktadır.

37. Anayasa'nın 38. maddesinin ilk fıkrasında, *"Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz"*, üçüncü fıkrasında da, *"Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur"* denilerek suçun ve cezanın kanuniliği esası benimsenmiş; yedinci fıkrasında ise ceza sorumluluğunun şahsi olduğu belirtilerek, herkesin kendi eyleminden sorumlu tutulacağı, başkalarının suç oluşturan eylemlerinden dolayı cezalandırılmayacağı kabul edilmiştir.

38. Ceza sorumluluğunun şahsiliği ceza hukukunun evrensel ilkelerindedir. Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Diğer bir anlatımla, bir kimsenin başkasının fiilinden sorumlu tutulmamasıdır. Dolayısıyla bu ilke kusursuz suç ve ceza olmaz ilkesini de kapsamaktadır. Anayasa'nın 38. maddesinin yedinci fıkrası ile ilgili gerekçede de, *"...fıkra, ceza sorumluluğunun 'şahsî' olduğu; yani failden gayri kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılmayacağı hükmünü getirmektedir. Bu ilke dahi ceza hukukuna yerleşmiş ve 'kusura dayanan ceza sorumluluğu' ilkesine dahil, terki mümkün olmayan bir temel kuraldır."* denilmektedir.

39. Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinde, çekle ilgili olarak *"karşılıksızdır"* işlemine sebebiyet verme suçuyla ilgili davalarda, mahkemenin ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına, bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmedeceği; dördüncü cümlesinde yargılama sırasında da resen mahkeme tarafından koruma tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karar verileceği belirtilmiştir.

40. Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinde düzenlenen *"çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı"* tedbiri, çekle ilgili *"karşılıksızdır"* işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçundan dolayı başlatılan yargılamayla birlikte uygulamaya konulan önleyici amaçlı bir koruma ve güvenlik tedbiridir. Genel olarak koruma ve güvenlik tedbirlerinin düzenleniş amacı henüz kişi mahkûm olmadan kamu güvenliğini sağlamak ve suçun yeniden işlenmesine yönelik muhtemel tehlikeyi önlemektir.

41. Çek, ticari hayatta ödeme aracı olarak önemli bir yere sahiptir. Çekle yapılan ödemelerde yaşanacak herhangi bir sıkıntı ticari hayatı olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Bu nedenle çekle yapılacak ödemelere ilişkin hususlar diğer kıymetli evrak türlerinden farklı olarak özel bir kanunla düzenlenerek çek kullanımı sıkı şekil şartlarına bağlanmış ve çeklerin karşılıksız çıkmasını önleyici tedbirler alınmıştır. Bu önlemlerden biri de çekin karşılıksız çıkması durumunda itiraz konusu kuralda sayılan kişiler hakkında önleyici bir tedbir olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı uygulamasıdır. Yasağın amacı, karşılıksız çek suçunun yeniden işlenmesini önlemektir.

42. İtiraz konusu kuralda ise çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının uygulanacağı kişiler düzenlenmektedir. Kurala göre çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişi, bu tüzel kişi adına çek keşide edenler ve karşılıksız çekin bir sermaye şirketi adına düzenlenmesi durumunda ayrıca yönetim organı ile ticaret siciline tescil edilen şirket yetkilileri hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı uygulanacaktır.

43. Kuralda, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına muhatap olacak kişiler, çekle ilgili olarak *"karşılıksızdır"* işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçuna muhatap olanlara nazaran daha geniş tutulmuştur. Kanun'un 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerine göre çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmamakla yükümlü olan kişiler adli para cezasına muhatap olmakta iken, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının bu kişilere ilave olarak *"tüzel kişiler"*, *"tüzel kişi adına çek keşide edenler"* ve *"karşılıksız çekin bir sermaye şirketi adına düzenlenmesi durumunda ayrıca yönetim organı ile ticaret siciline tescil edilen şirket yetkilileri"* hakkında da uygulanması öngörülerek yasak kapsamı genişletilmiştir.

44. Çek hesabı sahibi, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmamakla yükümlü olan kişidir. Çek hesabı sahibi gerçek kişinin, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmaması durumunda hakkında cezai yaptırım uygulanmasının yanı sıra yeniden karşılıksız çek

düzenlemesini önlemek amacıyla çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı öngörülmektedir. Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması durumunda ise tüzel kişi adına mali işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi, böyle bir belirleme yapılmamışsa yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişiler çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlüdür. Karşılıksız çek nedeniyle çek hesabı sahibi tüzel kişi hakkında cezai takibat yapılamayacağından ceza yerine güvenlik tedbiri olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının uygulanarak çek hesabı sahibi tüzel kişi adına yeniden çek düzenlenmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

45. Karşılıksız çekin bir sermaye şirketi adına düzenlenmesi durumunda itiraz konusu kural uyarınca şirket yönetim organı ile ticaret siciline tescil edilen şirket yetkilileri de çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına muhatap olmaktadır. Kanun koyucunun, sermaye şirketlerinde yönetim organının çek düzenleme ve çek hesabı açma yetkisini üçüncü kişilere devretmek suretiyle karşılıksız çekten dolayı sorumluluktan kurtulmalarının önüne geçmek amacıyla şirket yönetim organı ile birlikte şirket yetkilisi hakkında da çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı uygulanmasını öngördüğü anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kuralın kamu yararına aykırı olduğu söylenemez. Anılan yasağın uygulanmasıyla kamu yararının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ise anayasallık denetiminin kapsamı dışındadır.

46. 6102 sayılı Kanun'a göre sermaye şirketlerinde yönetim organı üyeleri, görevlerini özenli bir şekilde yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini dürüstlük kurallarına uyarak gözetmekle yükümlü oldukları gibi yönetimle görevli kişilerin, özellikle kanunlara, esas sözleşmeye, iç yönergelere ve yönetim kurulunun yazılı talimatlarına uygun hareket etmediklerinin üst gözetiminden de sorumludurlar. Bu nedenle karşılıksız çekin bir sermaye şirketi adına düzenlenmesi durumunda şirket yönetim organı ile ticaret siciline tescil edilen şirket yetkilileri hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı uygulanmasında cezaların şahsiliği ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.

47. Karşılıksız çekin bir tüzel kişi adına düzenlenmesi durumunda itiraz konusu kural uyarınca tüzel kişi adına çek keşide edenler de çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına muhatap olmaktadır. Kuralın, tüzel kişi adına çek keşide edenlerin; çekin kanuni ibraz süresinden önce görevlerinden ayrılarak karşılıksız çekten dolayı sorumluluktan kurtulmalarının önüne geçmek ve çek keşide ederken daha dikkatli ve özenli hareket etmelerini sağlamak amacıyla ihdas edildiği anlaşılmaktadır.

48. Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar, ülkenin sosyal, kültürel yapısı, ahlaki değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri gözetilerek saptanacak ceza politikasına göre belirlenir. Çekin güvenilir bir ödeme aracı haline gelmesini sağlamak amacıyla hangi tür tedbirlerin uygulanacağını belirleme yetkisi kanun koyucuya aittir. Bu kapsamda, tüzel kişi adına düzenlenen çekin karşılıksız çıkması durumunda, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurma yükümlülüğünü yerine getirmeyenlerle birlikte tüzel kişi adına çek keşide edenler hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı uygulanması da yukarıda belirtilen ilke uyarınca kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır.

49. Tüzel kişi adına çek keşide edenler de görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek zorundadır. Çek keşide ederken tedbirli bir yöneticinin özeniyle hareket etmeli, çekin karşılıksız çıkmasına sebebiyet verecek tutum ve davranışlardan kaçınmalıdır. Dolayısıyla, tüzel kişi adına keşide edilen çekin karşılıksız çıkması durumunda çek keşide etmeye yetkili kişiler hakkında da çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı uygulanmasında Anayasa'nın 38. maddesine aykırılık bulunmamaktadır.

50. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 38. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

51. Zühtü ARSLAN, Serruh KALELİ, Recep KÖMÜRCÜ, Muammer TOPAL ve Hasan Tahsin GÖKCAN, kuralda yer alan "...bu tüzel kişi adına çek keşide edenler..." ibaresi yönünden bu görüşe katılmamışlardır.

D. Kanun'un 5. Maddesinin 6728 sayılı Kanun'un 63. Maddesiyle Değiştirilen (1) Numaralı Fıkrasının Yedinci Cümlesinin İncelenmesi

1. Genel Açıklama

52. İtiraz konusu kuralda, çekle ilgili olarak "*karşılıksızdır*" işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçundan dolayı açılan davaların icra mahkemesinde görülmesi ve bu davalarda 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 347, 349, 350, 351, 352 ve 353. maddelerinde düzenlenen yargılama usulüne ilişkin hükümlerin uygulanması öngörülmüştür.

53. 2004 sayılı Kanun'un 346. maddesinde, Kanun'un on altıncı babında yer alan suçlarla ilgili davalara icra mahkemesinde bakılacağı belirtildikten sonra 347. ve devamı maddelerinde on altıncı bapta yer alan suçlarla ilgili davalarda uygulanacak yargılama usulüne ilişkin kurallar düzenlenmiştir.

54. Kanun'un 347. maddesinde, Kanun'un on altıncı babında yer alan fiillerden dolayı şikâyet hakkının, fiilin öğrenildiği tarihten itibaren üç ay ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten itibaren bir yıl geçmekle düşeceği belirtilmiştir.

55. Kanun'un 349. maddesinde yargılama usulü düzenlenmiştir. Maddeye göre, icra mahkemesine dilekçe ile veya şifahi beyanla yapılan şikâyet üzerine mahkeme, duruşma için hemen bir gün tayin edip sanığa celpname gönderecektir. İki taraf duruşma için tayin olunan gün ve saatte icra mahkemesinin huzuruna gelmeye veya vekil göndermeye mecburdur. İcabında icra mahkemesi, tarafların bizzat hazır bulunmasını emredebilir. Sanık başka yerde ikamet ediyorsa istinabe yoluyla sorguya çekilir. Sanık, şikâyeti alan veya istinabe edilen icra mahkemesinin huzuruna gelmez veya müdafî göndermezse yahut bizzat bulunmasına lüzum görülürse zabıta marifetiyle getirilecek, bu suretle de bulundurulamazsa muhakeme gıyabında görülecektir.

56. Kanun'un 350. maddesinde, icra mahkemesinin iki tarafı ve delillerini dinleyeceği ve gerek tarafların gerek şahitlerin ifadelerini duruşma tutanağına geçireceği, duruşmada Cumhuriyet savcısı hazır

bulundurulmayacağı belirtilmiş, 351. maddesinde, şikâyetçinin dilekçe veya beyanında gösterilmiş olduğu delillerle bağlı olduğu, sanığın müdafası için tahkikatın tevsiini ancak bir kere isteyebileceği düzenlenmiş, 352. maddesinde, icra mahkemesinin iki tarafın ifadelerini, bütün delillerini, iddia ve müdafaalarını dinledikten sonra nihayet beş gün içinde kararını vereceği hüküm altına alınmıştır.

57. Kanun'un 353. maddesinde ise kanun yolları düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında, icra mahkemesinin verdiği tazyik ve disiplin hapsine ilişkin kararlara karşı, tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde itiraz edilebileceği belirtilmiş, ikinci fıkrasında, on altıncı bapta yer alan suçlardan dolayı verdiği hükümlerle ilgili olarak da 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun kanun yollarına ilişkin hükümlerin uygulanacağı kural altına alınmıştır. 5941 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet verenlerin binbeşyüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılması öngörüldüğünden, bu suçla ilgili davalarda icra mahkemesince verilecek kararla ilgili 5271 sayılı Kanun'un kanun yollarına ilişkin hükümleri uygulanacaktır.

2. İtirazların Gerekçesi

58. Başvuru kararlarında özetle, icra mahkemelerinin gerek hukuki gerekse cezai yargılama görevinin icra takibinde bulunmasıyla başlayacağı, itiraz konusu kuralda ise karşılıksız çek suçundan dolayı yapılacak yargılamada icra takibi başlatılması şartının yer almadığı, bu durumun hukuk devleti ilkesi ile kanuni hâkim güvencesine aykırı olduğu, icra mahkemelerinin temelde hukuk mahkemesi olarak yapılandırılması nedeniyle belge üzerinden sınırlı bir şekilde yargılama yetkisine sahip olduğu, karşılıksız çekten dolayı hükmedilen adli para cezasının ödenmemesi durumunda bu cezanın doğrudan hapis cezasına çevrileceği göz önünde bulundurulduğunda, karşılıksız çek suçuna ilişkin yargılamanın genel yetkili ceza mahkemelerinde görülmesi gerektiği, 2004 sayılı Kanun'un 349. maddesinin beşinci fıkrasına göre sanığın duruşmaya gelmediği takdirde yokluğunda yargılama yapılması öngörülerek sanığın etkili bir şekilde savunma yapmasının engellendiği, karşılıksız çek

suçuna yönelik davalarda kanun yolu olarak istinaf ve temyiz usulünün uygulanmayıp aynı seviyedeki diğer icra mahkemesine itiraz yolunun öngörüldüğü, tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde karşılıksız çek suçuna ilişkin davaların icra mahkemesinde görülmesinin adil yargılanma hakkını ortadan kaldırdığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 36. ve 37. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

59. İtiraz konusu kuralda, çekle ilgili olarak "karşılıksızdır" işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçundan dolayı açılan davaların icra mahkemesinde görülmesi ve bu davalarda 2004 sayılı Kanun'un 347, 349, 350, 351, 352 ve 353. maddelerinde düzenlenen yargılama usulüne ilişkin hükümlerin uygulanması öngörülmektedir.

60. Hukuk devletinde, ceza ve ceza yargılamasına ilişkin kurallar, Anayasa'nın konuya ilişkin ilkeleri başta olmak üzere, ülkenin sosyal, kültürel yapısı, etik değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri göz önüne alınarak saptanacak ceza siyasetine göre belirlenir. Kanun koyucu; cezalandırma yetkisini kullanırken toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunun hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımını ile karşılanacağı, nelerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edilebileceği konusunda takdir hakkına sahip olduğu gibi ceza yargılamasına ilişkin kurallar belirleme ve bu çerçevede mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi, yargılama usulleri ve yapısı hakkında da Anayasa kurallarına bağlı olmak koşuluyla ihtiyaç duyduğu düzenlemeyi yapma yetkisine sahiptir. Nitekim Anayasa'nın 142. maddesinde mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmaktadır.

61. Bir kambiyo senedi niteliğinde olan çekin karşılıksız çıkması durumunda, tahsili için 2004 sayılı Kanun hükümlerine göre borçlu aleyhine kambiyo senetlerine mahsus haciz veya iflas yoluyla takip yapılmakta, takip esnasında icra ve iflas dairelerinin muamelelerine karşı yapılan şikâyetler de icra mahkemesi tarafından karara bağlanmaktadır. İtiraz konusu kuralla, karşılıksız çekle ilgili ceza yargılamasının da

icra mahkemesi tarafından yapılması öngörülerek karşılıksız çekten kaynaklanan uyuşmazlıkların tamamının aynı yargı merciinde görülmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

62. İcra mahkemesinde görev yapan hâkimler de diğer tüm hâkimler gibi, Hâkimler ve Savcılar Kurulunca atanmakta, Anayasa ve kanunlara bağlı olarak görev yapmaktadır. Mahkemelere verilen görev ve yetkileri kullanan hâkimlerin tarafsızlığı, bağımsızlığı, Anayasa ve kanunlara bağlılıkları açısından aralarında bir fark bulunmamaktadır. Dolayısıyla, kanun koyucunun mahkemelerin görev, yetki ve yargılama usullerini belirleme yetkisi kapsamında, çekle ilgili olarak “*karşılıksızdır*” işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçundan dolayı açılan davalarda icra mahkemelerini yetkili kılması takdir yetkisi kapsamında olup kuralda hukuk devleti ilkesiyle çelişen bir yön bulunmamaktadır. Anılan suç işleyenler hakkında yapılacak yargılamaların genel yetkili ceza mahkemelerinde görülmesinin gerekli olup olmadığı tartışılabilir ise de bu husus yerindelik denetimine girdiğinden anayasallık denetiminde gözetilmesi gereken hususlardan değildir.

63. Anayasa'nın “*Hak arama hürriyeti*” başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında “*Herkes meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*” denilerek yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmaktadır.

64. Kişilere yargı mercileri önünde dava ve savunma hakkı tanınması “*silahların eşitliği*” ve “*çelişmeli yargılama*” ilkeleri ışığında, hakkaniyete uygun yargılamanın da temelini oluşturmaktadır. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının yargılama sırasında usul hükümleri yönünden eşit konumda bulunmasını ve taraflardan birine dezavantaj diğerine avantaj sağlayacak kurallara yer verilmemesini öngörmekte; diğer bir deyişle davanın tarafları arasında hakkaniyete uygun bir dengenin varlığını gerekli kılmaktadır. Çelişmeli yargılama ilkesi ise taraflara, dosyaya giren görüşler ile diğer tarafça sunulan deliller hakkında bilgi sahibi olma ve karşı iddialarını sunma hususunda uygun imkânların sağlanması anlamına gelmektedir.

65. Çekle ilgili olarak “karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçundan dolayı açılan davalarda uygulanması öngörülen 2004 sayılı Kanun’un 350. maddesinde, icra mahkemesinin duruşmada iki tarafı dinleyeceği ve gerek tarafların gerek şahitlerin ifadelerini duruşma tutanağına geçireceği; 351. maddesinde, sanığın savunması için tahkikatın tevsiini bir kere isteyebileceği; 352. maddesinde, icra mahkemesinin iki tarafın ifadelerini ve bütün delillerini ve iddia ve müdafaalarını dinledikten sonra nihayet beş gün içinde kararını vereceği; 353. maddesinin ikinci fıkrasında da icra mahkemesi kararlarına karşı 5271 sayılı Kanun’un kanun yollarına ilişkin hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Anılan kurallar bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde sanığa, diğer tarafça sunulan deliller hakkında bilgi sahibi olma ve karşı iddialarını sunma hususunda uygun imkânların sağlanarak adil yargılanma hakkının güvence altına alındığı anlaşılmaktadır.

66. Başvuru kararında, itiraz konusu kuralın atıfta bulunduğu 349. maddenin beşinci fıkrasına göre, mezkûr suçtan dolayı açılan davalarda sanığın duruşmaya gelmediği veya müdafî göndermediği takdirde yokluğunda yargılama yapılmasının sanığın etkili bir şekilde savunma yapmasını engellediği ileri sürülmekte ise de sanığın gıyabında yargılanmasını öngören kuralın iptali talebiyle daha önce Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulmuş ve başvuru Mahkemenin 28.2.2008 tarihli ve E.2006/71, K.2008/69 sayılı kararıyla reddedilmiştir. Kararda, sanığın usulüne uygun olarak yapılan bildirimlere karşın mahkemeye gelmemesi veya avukat göndermemesi, duruşmada hazır bulunma hakkından vazgeçtiği anlamına geldiğinden, bildirimlere karşın icra mahkemesinin huzuruna gelmemesi, müdafî göndermemesi ve zabıta aracılığı ile de getirilememesi durumunda yokluğunda yargılama yapılmasında adil yargılanma hakkına aykırı bir husus bulunmadığı ifade edilmiştir.

67. Anılan kararda belirtilen gerekçeler karşılıksız çek suçundan açılan davalar için de geçerli olup sanığın bildirimlere karşın icra mahkemesinin huzuruna gelmemesi, müdafî göndermemesi ve zabıta aracılığı ile de getirilememesi durumunda yokluğunda yargılama yapılmasında adil yargılanma hakkına aykırı bir husus bulunmamaktadır.

68. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

69. Kuralın Anayasa'nın 37. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

V. HÜKÜM

14.12.2009 tarihli ve 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5. maddesinin, 15.7.2016 tarihli ve 6728 sayılı Kanun'un;

A. 63. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasının;

1. Birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2. İkinci cümlesinin;

a. "...çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticari işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile takip ve yargılama gideri toplamından..." bölümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

b. Kalan kısmının Anayasa aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

3. Beşinci cümlesinin;

a. "...bu tüzel kişi adına çek keşide edenler..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Serruh KALELİ, Recep KÖMÜRCÜ, Muammer TOPAL ile Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b. Kalan kısmının Anayasa aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

4. Yedinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

B. 63. maddesiyle yeniden düzenlenen (2) numaralı fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

26.7.2017 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Nuri NECİPOĞLU	Üye Hicabi DURSUN
Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Hasan Tahsin GÖKCAN	Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının iptali istenen beşinci cümlesinde çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının uygulanacağı kişiler arasında "tüzel kişi adına çek keşide edenler" de sayılmaktadır. Mahkememiz çoğunluğu bu ibarenin Anayasa'ya aykırı olduğu yönündeki iddiayı reddetmiştir.

2. Anayasa'nın 38. maddesinin ilk fıkrasında, *"Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz"*, üçüncü fıkrasında da, *"Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur"* denilmek suretiyle suçun ve cezanın kanuniliği esası benimsenmiştir. 38. maddenin yedinci fıkrasına göre de *"Ceza sorumluluğu şahsidir"*.

3. Çoğunluk kararında da vurgulandığı üzere, ceza sorumluluğunun şahsiliği ceza hukukunun evrensel ilkelerindedir. Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Diğer bir anlatımla, bir kimsenin başkasının fiilinden sorumlu tutulmamasıdır. Dolayısıyla bu ilke kusursuz suç ve ceza olmaz ilkesini de kapsamaktadır. Bu husus, Anayasa'nın 38. maddesinin yedinci fıkrası ile ilgili gerekçede şöyle ifade edilmiştir: *"...fıkra, ceza sorumluluğunun 'şahsî' olduğu; yani failden gayri kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılmayacağı hükmünü getirmektedir. Bu ilke dahi ceza hukukuna yerleşmiş ve 'kusura dayanan ceza sorumluluğu' ilkesine dahil, terki mümkün olmayan bir temel kuraldır."*

4. Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında da masumiyet karinesi temel bir hak olarak güvence altına alınmış ve *"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz."* denilmiştir. Buna göre masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin, adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade eder.

5. 5941 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (8) numaralı fıkrasında ileri tarihli çeklerin hukuki durumu düzenlenmiştir. Buna göre, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının kısmen veya tamamen ödenmemiş olması hâlinde, bu çekle ilgili olarak hukukî takip yapılamayacak, ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukukî takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesi ve *"karşılıksızdır"* işlemine tabi tutulması gerekecektir. Dolayısıyla ileri tarihli çeklerde, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre ibraz süresinden önce bankada karşılığının

bulunmaması durumunda çekle ilgili olarak herhangi bir cezai veya hukuki sorumluluk doğmayacaktır.

6. İtiraz konusu kuralın, çekin karşılıksız kalacağını bilerek ve kötü niyetle çek keşide eden şirket yetkililerinin, çekin kanuni ibraz süresinden önce yönetim görevinden ayrılarak çek düzenleme yasağından kurtulmasını engellemek amacıyla ihdas edildiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte tüzel kişi adına çek keşide edenlerin de çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kapsamına alınması, ileri tarihli keşide edilen çekler bakımından adalet ve hakkaniyete uymayan sonuçlar doğurabilecektir. Tüzel kişi adına ileri tarihli çek keşide ettikten sonra çekin kanuni ibraz süresinden önce yönetim görevinden ayrılan kişilere, çekin karşılıksız kalmasından dolayı herhangi bir kusuru bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, çek düzenleme ve çek hesabı yasağı uygulanması söz konusudur. Başka bir ifadeyle kural, tüzel kişi adına tamamen iyi niyetle çek keşide edenleri de, çekin karşılıksız kalmasında herhangi bir kusuru bulunmasa dahi, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına maruz bırakmaktadır.

7. Kusuru olup olmadığına bakılmaksızın tüzel kişi adına çek keşide edenleri yasak kapsamına alan itiraz konusu kuralın hukuk devleti ilkesiyle bağdaştırılması zordur. Nitekim Anayasa Mahkemesi, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un mükerrer 35. maddesine eklenen, amme alacağının doğduğu ve ödenmesi gerektiği zamanlarda kanuni temsilci veya teşekkülü idare edenlerin farklı şahıslar olmaları hâlinde bu şahısların amme alacağının ödenmesinden müteselsilen sorumlu tutulacağına ilişkin kuralı iptal etmiştir. Mahkeme iptal kararını şu şekilde gerekçelendirmiştir: *"Kanun koyucu, amme alacağını güvenceye almak bakımından sorumluluğun yaygınlaştırılması yoluna gidebileceği gibi müteselsil sorumluluk da öngörebilir. Ancak amme alacağının doğduğu veya ödenmesi gerektiği zamanlarda kanuni temsilcilerin farklı kişiler olabileceği gerçeği göz önüne alındığında, kural ile getirilen düzenleme vergi ve diğer mali ödev ve sorumluluklarını zamanında ve eksiksiz olarak yerine getiren kanuni temsilcilerin, sonradan kendilerinin görevde olmadığı ve müdahale şanslarının bulunmadığı bir dönemde gerçekleşen bir eylemden müteselsilen sorumlu tutulmaları sonucunu*

doğurmaktadır. Adalet ve hakkaniyet ilkeleri karşısında, bireyin bu şekilde belirsiz ve güvencesiz bir biçimde kendi kusurundan kaynaklanmayan bir nedenle, başkalarının eylem veya ihmali sonucu oluşacak sorumluluğa ortak olması adalet ve hakkaniyetle bağdaşmaz. Dolayısıyla, itiraz konusu kural hukuk devleti ilkesine aykırıdır.” (E. 2014/144, K. 2015/29, K.T: 19/3/2015).

8. 5941 sayılı Kanun’un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinde düzenlenen “çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı” tedbiri, çekle ilgili “karşılıksızdır” işlemi yapılmasına sebebiyet verme suçundan dolayı başlatılan yargılamayla birlikte uygulamaya konulan önleyici amaçlı koruma ve güvenlik tedbiridir. Kanun’un 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesi uyarınca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına muhatap olanlar yasaklılık süresi boyunca başka bir şirketin yönetim organında görev alamazlar. Kuralla öngörülen yasağın ağır sonuçları dikkate alındığında, tüzel kişi adına çek keşide edenlerin çekin karşılıksız çıkmasından dolayı yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği, bu konuda kusurlarının bulunup bulunmadığı gözetilmeden ve kendilerine savunma hakkı tanınmaksızın çek düzenleme ve çek hesabı yasağı uygulanması masumiyet karinesine aykırıdır.

9. Bu haliyle itiraz konusu kural, tüzel kişi adına çek keşide edenlere objektif bir sorumluluk yüklemektedir. Bu durum kişilerin sorumlu olmadıkları bir yükümlülükten dolayı çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı ile karşı karşıya kalmalarına sebebiyet verecektir. Tüzel kişi adına çek keşide eden kişilerin peşinen sorumlu kabul edilerek yasak kapsamına alınmaları ve bu kişilere çekin süresi içinde ödenmemesinde sorumluluklarının bulunup bulunmadığını dikkate almadan tedbir uygulanması cezaların şahsiliği ilkesiyle de bağdaşmamaktadır.

10. Bu itibarla, tüzel kişi adına ileri tarihli çek keşide edenler hakkında çek düzenleme ve çek açma yasağı uygulanmasının Anayasa’nın 2. maddesinde korunan hukuk devleti, 38. maddesinde düzenlenen cezaların şahsiliği ve masumiyet karinesi ilkeleriyle bağdaştırılması mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kuralda yer alan "...bu tüzel kişi adına çek keşide edenler..." ibaresinin Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olduğunu düşündüğümüzden çoğunluğun aksi yöndeki görüşüne katılmıyoruz.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY

Başvuranlar; Tüzel kişilik adına düzenlenen çekin karşılıksız çıkması halinde, çekte imzası bulunmayan şirket yetkilisinin, sırf şirket yönetiminde olması nedeniyle çek düzenleme, çek hesabı açma ve keşide etme gibi yasaklara muhatap olmasının Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olduğunu ileri sürerek Mahkememize başvurdukları anlaşılmıştır.

Ancak Mahkememiz, Çek Kanunu'nun ilgili 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının 5. cümlesinin "bu tüzel kişi adına çek keşide edenler" ibaresi yönünden yaptığı değerlendirme ile gerekçeli kararında oyçokluğu ile verdiği red kararında gerekçe olarak özetle;

Kanun koyucunun, sermaye şirketlerinde yönetim organının çek düzenleme ve çek hesabı açma yetkisini üçüncü kişilere devrederek karşılıksız çekten dolayı sorumluluktan kurtulmalarının önüne geçmek, çek keşide ederken daha özenli ve dikkatli hareket etmek, çekin güvenilir bir ödeme aracı haline gelmesini sağlamak için öngördüğü yasaklamalarda kamu yararı ve yasakları uygulamada yasa koyucunun takdir yetkisi bulunduğunu, bunun Mahkememizce denetlenemeyeceğini, yönetim organı üyeleri görevlerini özenle yerine getirme borçlusu ise şirket yönetimi ile ilgili kişilerin yasal mevzuata uygun hareketini gözetmekle yükümlü olduğunu, anılan nedenler ile de kuralda Anayasaya aykırılık tespit edilemediğinin ifade edildiği görülmektedir.

İtiraz konusu kuralda yer alan Anayasal aykırılık sorunu, getirilen yasaklamaların şirket adına düzenlenmiş çekte imzası bulunmayan yetkililer hakkında uygulanmasına ilişkindir.

Anayasa'nın 38. maddesinin ilk fıkrasında, "Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz", üçüncü fıkrasında da, "Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur" denilerek suçun ve cezanın kanuniliği esası benimsenmiş; yedinci fıkrasında ise ceza sorumluluğunun şahsi olduğu belirtilerek, herkesin kendi eyleminden sorumlu tutulacağı, başkalarının suç oluşturan eylemlerinden dolayı cezalandırılmayacağı kabul edilmiştir.

Maddenin gerekçesinde, ceza hukuku evrensel ilkelerine uygun bir şekilde failden gayri kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılmayacağı, sorumluluğun şahsi olduğu, kusura dayanan ceza sorumluluğunun tersi mümkün olmayan bir temel kural olduğu ifade edilmektedir.

Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında da masumiyet karinesi temel bir hak olarak güvence altına alınmış ve "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." denilmiştir. Buna göre, masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin, adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerekmektedir.

Ancak kuralda, sermaye şirketlerinde, çek düzenleme yetkisinin yönetim organından kişi ve kişilere veya üçüncü kişilere devredilmesi durumunda dahi şirket yetkilisiyle birlikte yönetim organı hakkında da çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı öngörülmektedir. Tüzel kişilerde, mali işleri yürütmekle görevlendirilen şirket yetkilisi çekin karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olmasına karşın, kurala göre şirket yönetim organı üyeleri de şirket yetkilisiyle birlikte yasaklı hale gelmektedir. Diğer bir ifadeyle sermaye şirketlerinde şirket yönetim organı üyeleri, çekin karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olup olmadıklarına bakılmaksızın şirket yetkilisiyle birlikte çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına muhatap olmaktadır. Bu yönüyle

kural, sermaye şirketlerinde yönetim organı üyelerine objektif sorumluluk yüklemektedir.

5941 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (2) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinde hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı bulunanların yasaklılık süresi boyunca başka bir şirketin yönetim organında görev alamayacakları hüküm altına alınarak yasaklı kişilerin bir ticari şirket bünyesinde yönetici olmaları da engellenmektedir. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının sonuçları itibarıyla son derece ağır yaptırımlara sebebiyet verdiği göz önünde bulundurulduğunda, sermaye şirketlerinde yönetim organındaki kişilere, çekin karşılıksız çıkmasından dolayı özen ve gözetim yükümlülüğünü yerine getirip getirmediği bu konuda bir kusurunun bulunup bulunmadığı konusunda etkili bir savunma hakkı tanınmaksızın şirket yetkilisiyle birlikte çek düzenleme ve çek hesabı yasağı uygulanması masumiyet karanesiyle bağdaşmamaktadır. Bu durum aynı zamanda yönetim organındaki kişilerin sorumlu olmadığı bir yükümlülüğünden dolayı çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı ile karşı karşıya kalmalarına da sebebiyet verecektir. Bu itibarla, sermaye şirketlerinde, çek karşılığını ilgili banka hesabında bulundurmakla yükümlü olan şirket yetkilileriyle birlikte yönetim organları hakkında da çek düzenleme ve çek açma yasağı uygulamasının Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen masumiyet karanesi ve cezaların şahsiliği ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Belirtilen hususlar tüzel kişi adına çek keşide edenler bakımından da geçerlidir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 795. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, çeklerin görüldüğünde ödeneceği hüküm altına alınmakla birlikte 5941 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (8) numaralı fıkrasında, üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihinden önce ibraz edilen çekin karşılığının kısmen veya tamamen ödenmemiş olması halinde, bu çekle ilgili olarak hukuki takip yapılamayacağı, ileri düzenleme tarihli çekle ilgili olarak hukuki takip yapılabilmesi için, çekin üzerindeki düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilmesinin ve karşılıksızdır işlemine tabi tutulmasının şart olduğu belirtilmiştir. Kurala göre ileri tarihli çeklerde, çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihine göre

ibraz süresinden önce bankada karşılığının bulunmaması durumunda çekle ilgili olarak herhangi bir cezai veya hukuki sorumluluk doğmayacaktır.

İtiraz konusu kuralda ise tüzel kişi adına ileri tarihli bir çek keşide eden kişilerin çekin üzerinde yazılı olan düzenleme tarihine göre kanuni itiraz süresinden önce tüzel kişinin yönetiminden ayrılmış olsa dahi çekin ilgili banka hesabında karşılığının bulunmaması durumunda çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına tabi tutulmaları öngörülmektedir. Bu yönüyle kuralın, tüzel kişiler adına çek keşide eden kişilere objektif bir sorumluluk yüklediği açıktır.

Tüzel kişi adına ileri tarihli çek keşide ettikten sonra çekin kanuni itiraz süresinden önce yönetim görevinden ayrılan kişilere çekin karşılıksız kalmasından dolayı herhangi bir sorumluluğunun bulunup bulunmadığı konusunda sorumluluğun varlığının tespiti yönünden etkili bir savunma hakkı tanınmaksızın çek düzenleme ve çek hesabı yasağı uygulanması masumiyet karinesiyle bağdaşmamaktadır. Bu durum aynı zamanda tüzel kişi adına çek keşide eden kişilerin sorumlu olmadığı bir yükümlülüğün dolaylı kendi ya da çalışacağı şirket adına çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı ile karşı karşıya kalmalarına da sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla kural bu haliyle Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen masumiyet karinesi ile cezaların şahsiliği ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Mahkememizin, çekin güvenilir bir ödeme aracı haline gelmesi ve tedbirli yönetici olmaya özendirmek amaçları düşünüldüğünde kuralda bu yönleriyle kamu yararı bulunduğu yasaklama getirmenin ve uygulamamanın ceza koyucu takdirinde bulunduğu ve denetlenemeyeceği şeklindeki Anayasal denetim ilkelerine yeterli açıklık getirmeyen, takdir ve kamu yararı kelimelerini ölçütsüz, denetimsiz, üst kavram haline getiren gerekçede yer almış soyut nitelikli ifadelerle katılma olanağı bulunmamıştır.

Kamu yararının denetlenebilir, denetlenmesi de Anayasa Mahkemesinin yetkisi içinde kalan bir kavram olduğu açıktır.

Kamu yararına sonuç doğurmayan, kamu hizmeti gerekleriyle bağdaşmayan, adil ve makul olmayan, kamu hizmetlerinin sunulmasına

etkin, verimli ve ekonomik katkı sağlamayan düzenlemeler HUKUK DEVLETİ ilkesi ile bağdaşmayacağına göre KAMU yararı denetlenemez alan değildir.

Mahkemenin, imzası olmayan şirket yetkilisine getirilen yasaklamanın gayesi olarak tespit ettiği hususlar ki karara gerekçe yapılmıştır, ilkesel bir değerlendirme olmayıp yasa koyucunun kuralın getiriş amacının yerindeliği ve isabetliliğine ilişkindir. Halbu ki, kamu yararı kavramı üstün toplumsal yararı ifade edecek ise de, getirilecek bir yasaklama ya da ceza kuralının ilgili hukuk alanının evrensel kural ve kabulleri yanında, makul hukuk temelinden yoksun ve Anayasamızın bireye sağladığı güvencelere de aykırı olmaması gerektiği açıktır.

Kaldı ki; Mahkememiz 19.3.2015 tarih ve 2014/144 Esas, 2015/29 Karar sayılı kararında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un mükerrer 35. maddesine, 5766 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle eklenen;

(Ek fıkra: 4/6/2008-5766/4 md.) Amme alacağının doğduğu ve ödenmesi gerektiği zamanlarda kanuni temsilci veya teşekkülü idare edenlerin farklı şahıslar olmaları halinde bu şahıslar, amme alacağının ödenmesinden müteselsilen sorumlu tutulur. Şeklindeki 5. ve

(Ek fıkra: 4/6/2008-5766/4 md.) Kanuni temsilcilerin sorumluluklarına dair 213 sayılı Vergi Usul Kanununda yer alan hükümler, bu maddede düzenlenen sorumluluğu ortadan kaldırmaz." şeklindeki 6. fıkralarının iptali istemi ile görülen davada;

Özetle, amme alacağının doğduğu ve ödenmesi gerektiği zamanlarda kanuni temsilci veya teşekkülü idare edenlerin farklı şahıslar olması halinde bu şahısların sorumluluk uygulaması da başkalarının eylem veya ihmali sonucu oluşacak sorumluluğa ortak olmasının adalet ve hakkaniyetle bağdaşmayacağına, kusur sorumluluklarının kusursuz sorumlulara da uygulanamayacağına, bunun hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmayacağına ilişkin vardığı karar gerekçeleri ve takdir yetkisinin Anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütleri

E: 2016/191, K: 2017/131

gözetilerek kullanıldığında, Devletin ancak hukuk devleti sayılacağına ilişkin gerekçesi de unutulmamalıdır.

Açıklanan nedenlerle kuralda yer alan "...bu tüzel kişi adına çek keşide edenler..." ibaresi Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olup iptali gerektiğinden çoğunluk görüşlerine katılmamıştır.

Üye
Serruh KALELİ

Esas Sayısı : 2017/106
Karar Sayısı : 2017/132
Karar Tarihi : 26.7.2017

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Saray (Van) Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 129. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Sanığın hakaret suçundan dolayı cezalandırılması talebiyle açılan kamu davasında itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 129. maddesi şöyledir:

“Madde 129.- (1) Hakaret suçunun haksız bir file tepki olarak işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.

(2) Bu suçun, kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi hâlinde, kişiye ceza verilmez.

(3) Hakaret suçunun karşılıklı olarak işlenmesi hâlinde, olayın mahiyetine göre, taraflardan her ikisi veya biri hakkında verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR,

Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRÇÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 12.4.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Elif KARAKAŞ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle, kanun koyucunun itiraz konusu kuralda kasten yaralama suçunun tamamlanmış olması ya da teşebbüs aşamasında kalması yönünden bir ayırım yapmadığı, dolayısıyla kuralın her iki durumu da kapsadığı, ancak kasten yaralama ve kasten yaralamaya teşebbüs fiillerinin mağdurun ruhsal ve bedensel bütünlüğü üzerinde oluşturduğu infial ve refleksin aynı derecede olamayacağı, buna rağmen kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenen hakaret suçlarında birbirinden farklı etkilere yol açan her iki hâl için de ayırım yapılmaksızın cezasızlık öngörülmesinin eşitlik ve hakkaniyet ilkelerine aykırı olduğu belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca, kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden de incelenmiştir.

5. Kanun'un 129. maddesinde, hakaret suçunda cezayı hafifleten sebepler ve özel cezasızlık hâlleri gösterilmiştir. Bu bağlamda da, kuralın (1) numaralı fıkrasında, hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak

işlenmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte birine kadar indirilebileceği gibi ceza vermekten de vazgeçilebileceği, itiraz konusu kuralın yer aldığı (2) numaralı fıkrasında, bu suçun kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi hâlinde kişiye ceza verilmeyeceği ve (3) numaralı fıkrasında, hakaret suçunun karşılıklı işlenmesi halinde, olayın mahiyetine göre taraflardan her ikisi veya biri hakkında verilecek cezanın üçte birine kadar indirilebileceği gibi ceza vermekten de vazgeçilebileceği öngörülmektedir.

6. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

7. Hukuk devletinde, ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar, Anayasa'ya aykırı olmamak üzere ülkenin sosyal, kültürel yapısı, ahlaki değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimlerini göz önüne alan suç politikasına göre belirlenir. Kanun koyucu, izlediği suç politikası gereği cezalandırma yetkisini kullanırken toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunun hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımını ile karşılanacağı, nelerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edilebileceği konularında takdir yetkisine sahip olduğu gibi bazı hukuki nedenlerin varlığına bağlı olarak hukuka uygunluk ve cezasızlık hâlleri de öngörebilir. Kanun koyucunun bu konudaki tercih ve takdirinin yerindeliliğinin incelenmesi, anayasal denetimin kapsamı dışında kalmaktadır.

8. İtiraz konusu kural uyarınca, hakaret suçunun, kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi halinde ceza verilmemesinin nedeni, söz konusu suçun işlenmesinin fail üzerinde oluşturduğu etkidir. Bu etki maddi olabileceği gibi psikolojik de olabilir. Kuralda belirtilen ceza verilmemesi hâli, hakaret suçunun kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesinde geçerli olduğu gibi kasten yaralamaya teşebbüs durumunda da geçerlidir. Çünkü bir suçun teşebbüs derecesinde kalması ya da nitelikli hâllerinin gerçekleşmesi durumu aynı suç kapsamında değerlendirilmektedir. 5237 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (1) numaralı

fıkrasında yer alan “Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır.” hükmü de aynı suçun kapsamını belirlemiş bulunmaktadır.

9. Kasten yaralama fiilleri vücut dokunulmazlığına yönelik suçlardandır. Kanun koyucu; kasten yaralama suçunun niteliğini, işleniş şeklini ve mağdurda oluşan zararı ve bu zararın etkilerini gözeterak kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenen hakaret suçunu cezalandırmamayı öngörmüştür. Kanun koyucunun kasten yaralamanın teşebbüs aşamasında kalması ya da tamamlanmış olması yönünden bir ayırım öngörmeksizin yapmış olduğu bu tercih, suç olarak tanımlanan fiillerin hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımları ile karşılanacağıının belirlenmesindeki takdir yetkisi kapsamındadır. Ayrıca kuralda öngörülen cezasızlık nedeni, hakaret suçunun kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi hâlinde söz konusu olup, kasten yaralama suçu ile hakaret suçu arasında bir neden-sonuç ilişkisi bulunmaktadır. Bu nedenle, kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenen hakaret suçuna ceza verilmemesi adalet ve hakkaniyet ölçüsünü zedelediği gibi kuralda, hukuk devleti ilkesine aykırı bir yön de bulunmamaktadır.

10. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa’nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

11. Kuralın Anayasa’nın 10. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 129. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 26.7.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRÇÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2017/110
Karar Sayısı : 2017/133
Karar Tarihi : 26.7.2017

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Levent GÖK, Özgür ÖZEL ile birlikte 129 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 9.2.2017 tarihli ve 6772 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesiyle 6.6.1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrasına eklenen ikinci ve üçüncü cümlelerin Anayasa'nın 2., 7., 10., 11., 13. ve 35. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

3218 sayılı Kanun'un, 6772 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle değiştirilen, dava konusu kuralları da içeren 5. maddesi şöyledir:

"Bölgenin düzenlenme esasları:

Madde 5- Serbest bölge ilan edilen yerlerde ihtiyaç duyulacak arazi ve tesisler Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre sağlanabilir. (Ek cümleler: 9/2/2017-6772/1 md.) Bakanlar Kurulu bu arazi ve tesislerin acele kamulaştırılmasını kararlaştırabilir. Arazi ve tesislerin kamulaştırılmasında kamulaştırma bedelleri ile kamulaştırma işlemlerinin gerektirdiği diğer giderlerin, kamulaştırma talebinde bulunan işletici tarafından karşılanması Bakanlar Kurulunca kararlaştırılabilir.

(Değişik ikinci fıkra: 12/11/2008-5810/3 md.) Yerli veya yabancı gerçek veya tüzel kişiler Ekonomi Bakanlığından ruhsat almak kaydıyla serbest bölgelerde faaliyette bulunabilirler. Serbest bölgelerde faaliyette bulunan yatırımcı kullanıcılara Hazinenin özel mülkiyetinde bulunan arazi, arsa ve binalar kiralanabilir veya bunlar üzerinde 49 yıla kadar irtifak hakkı tesis edilebilir. (Mülga cümle: 9/2/2017-6772/1 md.) (...) (Ek cümleler: 9/2/2017-6772/1 md.) Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler ile bunlar üzerinde bulunan bina ve tesisler kiralanabilir veya aynı süre ile kullanma izni verilebilir. Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanımına tahsis edilen arazi ve binalar için Milli Savunma Bakanlığının görüşü alınır. Arazisi özel mülkiyete ait serbest bölgelerde kullanıcı niteliğini haiz olmayan mülk sahipleri, aidat ve benzeri bölge katılım bedelleri bakımından kullanıcılarla aynı mali yükümlülüklerle tabidir.

Serbest bölgede arazinin kullanımı, yapı ve tesislerin projelendirilmesi, kurulması ve kullanılmasıyla ilgili diğer bütün izinler ve ruhsatlar bölge müdürlüğünce verilir ve denetlenir.

Serbest bölgelerin asayiş hizmetleri polis tarafından yerine getirilir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca, Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 4.5.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Taylan BARIN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 1. Maddesiyle 3218 Sayılı Kanun'un 5. Maddesinin Birinci Fıkrasına Eklenen İkinci Cümlelerin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

3. Dava dilekçesinde özetle hangi durumlarda olağan yoldan kamulaştırma hükümlerine ve hangi durumlarda acele kamulaştırmaya başvurulacağıнын çerçevesinin çizilmediği, yürütme organına yasalarla düzenlenmemiş bir alanda genel nitelikte kural koyma ve subjektif uygulamalar yapma yetkisi verilemeyeceği, herhangi bir özel mülkün serbest bölge sınırları içinde kalması ve dolayısıyla kamulaştırılacak olmasının tek bir hukuksal durum yaratmasına karşın, bir kısım kamulaştırma işlemlerinin, herhangi bir olağanüstü durum bulunup bulunmadığına bakılmaksızın acele kamulaştırma kapsamına alınmasının, aynı konumda bulunan kişilerin yasalarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere yasalar karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemek ilkesine aykırı olacağı, serbest bölge sınırları içinde kalacak olan özel mülklerin, acele kamulaştırmaya konu olabilmelerinin anayasal güvence altındaki mülkiyet hakkını özüne dokunacak şekilde ihlal edeceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 10., 11., 13. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 46. maddesi yönünden de incelenmiştir.

5. Dava konusu kuralda, Bakanlar Kurulu'nun serbest bölge ilan edilen yerlerde ihtiyaç duyulacak arazi ve tesislerin acele kamulaştırılmasını kararlaştırabileceği öngörülmektedir.

6. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini sağlayan, bütün etkinliklerinde hukuka ve Anayasa'ya uyan, işlem ve eylemleri bağımsız yargı denetimine

bağlı olan devlettir. Kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir.

7. Hukuk devletinin temel ilkelerinden biri de “belirlilik”tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup, bu ilke gereği birey hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Birey ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörülebilir ve davranışlarını belirler. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

8. Anayasa’nın 7. maddesinde, “*Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez.*” denilmektedir. Yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olması ve bu yetkinin devredilememesi, kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Anayasa’nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda, yürütme organına genel ve sınırları belirsiz bir düzenleme yetkisi verilmesi mümkün değildir. Yürütme organına düzenleme yetkisi veren bir kanun hükmünün Anayasa’nın 7. maddesine uygun olabilmesi için temel ilkeleri koyması, çerçeveyi çizmesi, sınırsız, belirsiz, geniş bir alanı yönetimin düzenlemesine bırakmaması gerekir.

9. Anayasa’nın 35. maddesinde herkesin, mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu, bu hakların ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır.

10. Mülkiyet hakkı, kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla, sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, ürünlerinden yararlanma ve tasarruf olanağı veren temel bir haktır. Ancak, mülkiyet hakkının sınırlandırılabilmesi için belirtilen nedenlerden birinin varlığı yeterli olmayıp temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması rejimini belirleyen Anayasa'nın 13. maddesine de uyulması gerekmektedir. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca mülkiyet hakkı, Anayasa'nın 35. maddesinde belirtilen nedenlere bağlı olarak, kanunla ve demokratik bir toplumda gerekli olduğu ölçüde sınırlanabilir. Ayrıca, mülkiyet hakkına getirilen sınırlamalar hakkın özüne dokunamayacağı gibi Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine de aykırı olamaz.

11. Anayasa'nın kamulaştırmayı düzenleyen 46. maddesinin birinci fıkrasında, *"Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir."* denilmektedir. Devlet ve kamu tüzel kişileri tarafından yapılabilmesi, kamu yararının bulunması, kamulaştırma kararının kanunda gösterilen esas ve usullerine uyulması, gerçek karşılığın kural olarak peşin ve nakden ödenmesi kamulaştırmanın anayasal öğeleridir. Temel unsurunun *"kamu yararı"* olduğu kabul edilen kamulaştırma, özel mülkiyet alanına devletin bir müdahalesidir. Kamulaştırma işlemi, taşınmaza el koymaya zorunlu kalındığında kamu yararının özel mülkiyet hakkından üstün tutulduğu durumlarla sınırlı olarak ve Anayasa'da belirlenen usul güvenceleri izlenerek yapıldığında hukuka uygun sayılır.

12. Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen kamulaştırma, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkına getirilmiş anayasal bir sınırlamadır. Bu itibarla 46. maddede belirtilen kamulaştırmanın anayasal öğelerine uygun bir düzenleme, 35. maddeye bir aykırılık oluşturmayacaktır.

13. Çağdaş demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Temel hak ve özgürlükleri

büyük ölçüde kısıtlayan ve kullanılamaz hâle getiren sınırlamalar hakkın özüne dokunur. Temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların yalnız ölçüsü değil koşulları, nedeni, yöntemi, kısıtlamaya karşı öngörülen kanun yolları gibi güvenceler demokratik toplum düzeni kavramı içinde değerlendirilmelidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlükler, istisnai olarak ve ancak özüne dokunmamak koşuluyla demokratik toplum düzeninin gerekleri için zorunlu olduğu ölçüde ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Demokratik bir toplumda temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamanın, bu sınırlamayla güdülen amacın gerektirdiğinden fazla olması düşünülemez. Demokratik hukuk devletinde güdülen amaç ne olursa olsun kısıtlamaların, bu rejimlere özgü olmayan yöntemlerle yapılmaması ve belli bir özgürlüğün kullanılmasını önemli ölçüde zorlaştıracak ya da ortadan kaldıracak düzeye vardırılmaması gerekir.

14. Serbest bölge, bir ülkenin milli egemenlik sınırları içerisinde bulunmakla birlikte, bu ülkenin gümrük sınırları dışında kalan; genellikle uluslararası liman veya havaalanı yakınlarında tesis edilen; firmaların çeşitli ithalat ve ihracat kısıtlamalarına maruz kalmaksızın, yoğun rekabet koşullarının yaşandığı uluslararası pazarlara girebilmelerine imkân sağlayan; endüstriyel park ve transit yükleme merkezi niteliğindeki, gümrük vergisi vb. sınırlayıcı faktörlerin en aza indirildiği belirli alanlardır. Serbest bölge aynı zamanda, sanayi malları üretim ve ihracatının arttırılmasına yönelik olarak ülkenin ihtiyaç duyduğu yabancı sermaye girişini teşvik ederken teknoloji transferi sağlayarak bölgesel gelişmişlik farklılıklarının giderilmesine de hizmet etmektedir. Nitekim 3218 sayılı Kanun'un 1. maddesinde Kanun'un amaç ve kapsamı "*ihracata yönelik yatırım ve üretimi teşvik etmek, doğrudan yabancı yatırımları ve teknoloji girişini hızlandırmak, işletmeleri ihracata yönlendirmek ve uluslararası ticareti geliştirmek amacıyla serbest bölgelerin kurulması, yer ve sınırlarıyla faaliyet konularının belirlenmesi, yönetimi, işletilmesi, bölgelerdeki yapı ve tesislerin teşkili ile ilgili hususlar*" olarak belirlenmiştir.

15. Serbest bölge ilan edilen yerlerde ihtiyaç duyulacak arazi ve tesislerin Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre kamulaştırılabileceği 3218 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi ile hüküm altına alınmıştır. Kamulaştırma, Anayasa'da özel mülkiyetin

kamuya geçirilmesi konusunda başvurulabilecek bir yöntem olarak düzenlenmiş olup bir taşınmaz üzerindeki özel mülkiyet hakkının, malikin rızası olmaksızın, kamu yararı için ve karşılığı ödenmek koşuluyla Devlet tarafından sona erdirilmesidir. Bu yöntemle başvurulması için “gereklilik” ve “kamu yararının varlığı” koşullarının bulunması zorunludur. Kanun koyucu kamulaştırılacak arazi ve tesislerin tespitini “ihtiyaç duyulması” şartına bağlayarak “gereklilik” koşulunu düzenlemiştir. Ayrıca işlemin 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine tabi olduğu belirtilerek, kamulaştırma yoluna ancak “kamu yararının gerektirdiği hâllerde” başvurulabileceği düzenlenmiştir.

16. Dava konusu kural, 3218 sayılı Kanun’un 5. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen arazi ve tesislerin Bakanlar Kurulu tarafından acele kamulaştırılabilmesine ilişkindir. 2942 sayılı Kanun’un 27. maddesinde, özel mülkiyet altındaki taşınmazların idare tarafından bir an evvel kullanılması ihtiyacının ortaya çıktığı bazı istisnai hâllerde, kamulaştırmanın genel usul ve esaslarından farklı olarak, özel mülkiyete konu taşınmazların acele kamulaştırma yoluyla olağan işlemler tamamlanmadan hukuka uygun bir şekilde kullanılmasına imkân tanınmıştır. Bu usulde, mahkemece “kıymet takdiri dışındaki işlemler” sonradan tamamlanmak üzere taşınmaza idare tarafından “el konulmasına” karar verilmekte ancak verilen karar, taşınmazın mülkiyetinin idareye geçmesi sonucunu doğurmamaktadır. Mülkiyetin idareye geçmesi için ya taşınmaz malikinin idare lehine ferağ vermesi ya da idarenin olağan kamulaştırmalarda olduğu gibi 2942 sayılı Kanun’un 10. maddesi uyarınca kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescil davası açması gerekmektedir. Dolayısıyla acele kamulaştırmanın, bazı istisnai hâllerde, kamulaştırma sürecindeki işlemler tamamlanmadan ve mülkiyet idareye geçmeden önce idareye özel mülkiyete konu bir taşınmazı, el koymak suretiyle kullanma imkânı tanıyan bir tedbir niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

17. Acele kamulaştırmada, mülkiyet hakkı hukuken ortadan kaldırılmamakla birlikte, el koymayla malikin mülkiyet hakkından kaynaklanan yetkileri kısıtlanmış olduğundan, bunun anılan hakka yönelik bir sınırlama niteliği taşıdığı kuşku bulunmamaktadır.

18. Türkiye'deki serbest bölgelerin diğer ülke serbest bölgeleriyle rekabet edebilecek bir iktisadi yapıya sahip olabilmesi için alınacak önlemler ve yapılacak düzenlemelerin, bu bağlamda serbest bölgelerin kurulacağı yerler ile sınırlarının, dolayısıyla alanının tespiti ile bu alanda ihtiyaç duyulacak arazi ve tesislerin acele kamulaştırılmasına karar verilmesinin tamamıyla zamana, tekniğin ve ekonominin gereklerine göre belirlenmesi gereken bir sorun niteliği göstermesi karşısında, Bakanlar Kurulu'nun, kendisine bu konuda tanınan yetkiyi; Kanun'un amaç ve kapsamının belirtildiği 1. maddeyle çizilen çerçeveye içinde kalmak ve başta Anayasa olmak üzere, yürürlükteki diğer mevzuat hükümlerini de dikkate almak suretiyle kullanmak durumunda olacağı bir gerçektir.

19. 2942 sayılı Kanun'da acele kamulaştırma yapılabilecek belirli durumlar öngörülmektedir. Dava konusu kural ile serbest bölge ilan edilen alanlarda acele kamulaştırmaya imkân tanınması, 2942 sayılı Kanun'da sayılan durumlara ek, yeni bir istisnai durum olarak belirlenmiştir. Ayrıca, acele kamulaştırmaya ilişkin hususlar ayrıntılı bir şekilde 2942 sayılı Kanun'da düzenlenmiş bulunmaktadır. Dava konusu kural ise 2942 sayılı Kanun'un 27. maddesine göre özel kanunlarda belirtilen olağanüstü durumlardan birini oluşturmaktadır. Bu kapsamda çerçeve belirlendikten sonra kural ile Bakanlar Kurulu'na serbest bölge ilan edilen yerlerde ihtiyaç duyulacak arazi ve tesislerin acele kamulaştırılmasını kararlaştırabilme yetkisi verilmiştir.

20. Anayasa'nın 7. maddesine göre, yasama organı anayasal sınırlar içinde kalmak kaydıyla, herhangi bir alanı düzenleme yetkisine sahip bulunmaktadır. Ekonomik olayların niteliği, gelişen koşul ve durumlara göre sık sık değişik önlemler alma, bunları kaldırma ve süratli biçimde hareket etme zorunluluğu, yasama organının yapısı ve işleyiş biçimi yasama organının yürütme organını yetkilendirmesini gerekli kılabilir. Bu gibi durumlarda yasama organı, temel kuralları saptadıktan sonra, uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakabilir. Serbest bölgelerin yer ve sınırlarının hangi yöntem izlenerek kurulacağı, serbest bölgeyi kuracak kamu veya özel kuruluşun ne şekilde belirleneceği, serbest bölgenin yönetim usul ve esaslarının ne olacağı, işletici kuruluşun idareyle ve bölgede faaliyette bulunanlarla ilişkileri gibi hususların zamana, günün

koşullarına, yabancı devletlerin uygulamalarına göre sık sık değişebilecek teknik konular olması karşısında, kanun koyucu tarafından 3218 sayılı Kanun'un amacının belirtildiği 1. maddesiyle çizilen yasal çerçeve içinde kalmak suretiyle dava konusu kuralla Bakanlar Kurulu'na verilen yetki, yasama yetkisinin devri şeklinde nitelendirilemez.

21. Bunun yanında acele kamulaştırmada, bireyin taşınmazına rızası dışında el konulmakla birlikte makul bir tazmin ve bunun elde edilmesi için etkili başvuru yolları imkânının bulunduğu, dolayısıyla kamunun menfaatleri ile bireyin menfaatleri arasında adil dengenin de sağlandığı anlaşılmaktadır.

22. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 7., 13., 35. ve 46. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

23. Kuralın Anayasa'nın 10. ve 11. maddeleriyle bir ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 1. Maddesiyle 3218 Sayılı Kanun'un 5. Maddesinin Birinci Fıkrasına Eklenen Üçüncü Cümlelerin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

24. Dava dilekçesinde özetle Anayasa'da öngörülen ayrık durumlar dışında, yürütme organına yasalarla düzenlenmemiş bir alanda genel nitelikte kural koyma ve subjektif uygulamalar yapma yetkisi verilemeyeceği, hangi durumlarda kamulaştırma bedellerinin işleticiler tarafından karşılanacağına ilişkin somut çerçevenin kanunda çizilmemesinin ve Bakanlar Kuruluna takdir yetkisi tanınmasının, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesiyle çelişkili bir durum ortaya çıkardığı, idarece keyfi uygulama riski barındırdığı, hukuken eşit statüdeki serbest bölge işleticilerinin, ihtiyaç duyulan özel mülklerin kamulaştırılmasında ödenecek bedel ve diğer giderlerin karşılanması açısından farklı muameleye tabii kılınmalarına yol açacağı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 10. ve 11. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

25. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 46. maddesi yönünden de incelenmiştir.

26. Dava konusu kuralda, serbest bölge ilan edilen yerlerde ihtiyaç duyulacak arazi ve tesislerin kamulaştırılmasında kamulaştırma bedelleri ile kamulaştırma işlemlerinin gerektirdiği diğer giderlerin, kamulaştırma talebinde bulunan işletici tarafından karşılanmasının Bakanlar Kurulunca kararlaştırılabilmesi öngörülmektedir.

27. Anayasa'nın 7. maddesine göre yasama organı, anayasal sınırlar içinde kalmak kaydıyla, herhangi bir alanı düzenleme yetkisine sahip bulunmaktadır. Ekonomik olayların niteliği, gelişen koşul ve durumlara göre sık sık değişik önlemler alma, bunları kaldırma ve süratli biçimde hareket etme zorunluluğu, yasama organının yapısı ve işleyiş biçimi yasama organının yürütme organını yetkilendirmesini gerekli kılabilir. Bu gibi durumlarda yasama organı, temel kuralları saptadıktan sonra, uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmeye bırakabilir.

28. Dava konusu kuralla Bakanlar Kuruluna tanınan yetkinin, 3218 sayılı Kanun'un amaç ve kapsamını belirleyen 1. maddesinin sınırları içinde kullanılabilmesi ve dolayısıyla bu yetkinin genel çerçevesinin kanunla belirlendiği anlaşılmaktadır. Bu durumda tamamen teknik ve idari bir mesele olan kamulaştırma bedelinin işleticiler tarafından karşılanıp karşılanmayacağına belirlenmesi hususunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmesi yasama yetkisinin devri şeklinde nitelendirilemez. Nitekim Anayasa Mahkemesi, 29.12.2004 tarihli ve E.2002/39 ve K.2004/125 sayılı kararıyla 3218 sayılı Kanun'un 2. maddesinin iptali talebini benzer gerekçelerle reddetmiştir.

29. Dava konusu kural, gerçek kişi ya da özel hukuk tüzelkişileri yararına kamulaştırma yapabilme imkânının yanı sıra kamulaştırma bedelleri ile kamulaştırma işlemlerinin gerektirdiği diğer giderlerin, kamulaştırma talebinde bulunan işletici tarafından karşılanmasının Bakanlar Kurulunca kararlaştırılabileceğini düzenlemektedir.

30. Anayasa'nın "Kamulaştırma"yı düzenleyen 46. maddesinin birinci fıkrasında, "Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir." denilmekte, maddenin diğer fıkralarında da gerçek kişiler ya da özel hukuk tüzelkişileri yararına kamulaştırmadan söz edilmemektedir. Ne var ki, Anayasa koyucu tarafından bu konuda engelleyici ya da yasaklayıcı bir kural da konulmamıştır. Sadece, Devlet ve kamu tüzelkişilerinin kanunda gösterilen esas ve yöntemlere göre kamulaştırmaya yetkili olduklarının belirtilmesiyle yetinilmiş, gerekli diğer düzenlemeler Kanun'a bırakılmıştır. Bu nedenle Anayasa'nın 46. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen esas ve yöntemler, 2942 sayılı Kanun'da ayrıntılı biçimde yer almıştır.

31. Kamulaştırma, öz yönünden devlet ve kamu tüzelkişileri yararına tanınmış bir yetkidir. Ancak kamu yararının gerektirdiği durumlarda gerçek kişilerle özel hukuk tüzel kişileri yararına da kamulaştırma yapılabilir. Kamu yararı ekseninde hukuksal güç ve geçerlilik kazanan gerçek kişi ya da özel hukuk tüzelkişileri yararına kamulaştırma yapabilme imkânı da 2942 sayılı Kanun'un 1. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, "Özel kanunlarına dayanılarak gerçek ve özel hukuk tüzelkişileri adına yapılacak kamulaştırmalarda da, bu Kanun hükümleri uygulanır." biçimindeki hükümden kaynaklanmaktadır.

32. Öte yandan, 3218 sayılı Kanun'a göre "işletici"ler de kamulaştırma talep edebilmektedir. Kanun'un 2. maddesinin ikinci fıkrasında "Serbest bölgelerin, kamu kurum ve kuruluşlarınca, yerli veya yabancı gerçek veya tüzelkişilerce kurulmasına, işletilmesine Bakanlar Kurulunca izin verilir." hükmü yer almakta; 3. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ise işletici "serbest bölgeyi işleten kamu kurum ve kuruluşunu, yerli ve yabancı gerçek veya tüzelkişileri ifade eder" şeklinde tanımlanmaktadır. Şu halde kamulaştırmayı talep edebilecek olan işleticiler, yerli ve yabancı gerçek veya tüzel kişiler olabileceği gibi kamu kurum ve kuruluşları da olabilecektir.

33. Yerli ve yabancı gerçek veya tüzelkişilerin serbest bölge işleticisi olduğu durumlarda, işleticilerin kamulaştırma taleplerine ilişkin

kamulaştırma bedeli ile kamulaştırma giderlerinin kamu maliyesinden karşılanması hâlinde hükümetin bütçe politikası ve planlaması çerçevesinde kamulaştırma işleminin gecikmesi söz konusu olabilecektir. Dava konusu kuralın gerekçesinde yer alan *“kamulaştırma bedeli ve bu esnada ortaya çıkan masrafların, serbest bölgeyi kurup işletmeye talip işletici şirketlerce karşılanmasına imkân sağlanabilmesi ve bu kapsamda kamu maliyesine yük getirilmemesi amaçlanmaktadır”* ifadesinden, işletici şirketlerin kamulaştırma talebiyle birlikte kamulaştırma bedeli ile masraflarını da karşılamayı taahhüt edebilmeleri ve bu taahhüdün kamu yararını içeren kamulaştırma kararını da hızlandırma potansiyeli olduğu anlaşılmaktadır.

34. Dava dilekçesinde, Bakanlar Kurulu'nun kamulaştırma talebinde bulunan işleticilerden biri için kamulaştırma bedeli ile giderlerinin karşılanmasına karar verirken başka bir işletici için böyle bir karar almayabileceği, böyle bir durumda da kamulaştırma talebinde bulunanlardan biri kamulaştırma bedeli ve giderlerini öderken diğerinin ödemeyeceği, dava konusu kuralın kamulaştırma talebinde bulunan işleticiler arasında bir eşitsizliğe neden olduğu iddia edilmiştir.

35. 3218 sayılı Kanun'a göre kamulaştırma talebinde bulunan işleticiler, taleplerinin kabul edilmesi halinde kamulaştırılan arazi ve tesisleri kullanabileceklerdir. Söz konusu taşınmazların kamulaştırılmasına ilişkin talebin serbest bölgeyi işleten kişilerden gelmesi ve Bakanlar Kurulunca kamulaştırma bedeli ile kamulaştırma işlemlerinin gerektirdiği diğer giderlerin işletici tarafından karşılanmasına karar verilmesi ihtimali birlikte değerlendirildiğinde; kamulaştırılan arazi ve tesisler talepte bulunan işletici tarafından kullanılacağı için bedel ve giderlerin işletici tarafından karşılanması adalet ve hakkaniyet ilkelerine aykırılık teşkil etmeyecektir.

36. Kaldı ki, kamulaştırma bedeli ve giderlerine ilişkin olan bu düzenleme kamu maliyesini ilgilendirmekle birlikte Bakanlar Kurulu'na işleticiyi kamulaştırma bedelini ödeme hususunda icbar yetkisi vermemektedir. Taşınmazın kamulaştırılması talebinde bulunan işletici, kamulaştırma bedeli ve giderlerinin kendisi tarafından ödeneceğinin Bakanlar Kurulunca kararlaştırılması halinde talebinden vazgeçebilme hakkına da sahiptir.

37. Bakanlar Kurulu, serbest bölge ilan edilen yerlerde ihtiyaç duyulacak arazi ve tesislerin kamulaştırılmasına ilişkin olarak alacağı kararda 2942 sayılı Kanun'un hükümleriyle bağlıdır. Bakanlar Kurulu, bu arazi ve tesislerin kamulaştırılmasında kamulaştırma bedelleri ile kamulaştırma işlemlerinin gerektirdiği diğer giderlerin, kamulaştırma talebinde bulunan işletici tarafından karşılanmasına karar verirken de başta 2942 sayılı Kanun hükümleri olmak üzere yürürlükteki diğer kurallara göre kamu yararı kriterine uygun olarak karar vermekle mükelleftir.

38. Diğer taraftan, Bakanlar Kurulu'nun kamulaştırma taleplerinde kamulaştırma bedeli ile kamulaştırma işlemlerinin gerektirdiği diğer giderlerin, kamulaştırma talebinde bulunan işletici tarafından karşılanmasına dair kararı, hükümetin bütçe politikalarına ilişkindir ve bu konuda alınacak kararın kamu yararını hangi ölçüde gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceğini denetlemek ise yerindelik denetimi kapsamında olup anayasa yargısı denetiminin konusu dışında kalmaktadır.

39. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 7. ve 46. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

40. Kuralın Anayasa'nın 10. ve 11. maddeleriyle bir ilgisi görülmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

41. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararlar doğabileceği belirtilerek kuralların yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

9.2.2017 tarihli ve 6772 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesiyle 6.6.1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrasına eklenen ikinci ve üçüncü cümlelere yönelik iptal talepleri, 26.7.2017 tarihli, E. 2017/110, K. 2017/133 sayılı kararla reddedildiğinden bu cümlelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE, 26.7.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

9.2.2017 tarihli ve 6772 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesiyle 6.6.1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrasına eklenen ikinci ve üçüncü cümlelerin Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE, 26.7.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2017/151
Karar Sayısı : 2017/138
Karar Tarihi : 7.9.2017

İPTAL TALEBİNDE BULUNAN: Şırnak Milletvekili Aycan İRMEZ

İPTAL TALEBİNİN KONUSU: Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun Şırnak Milletvekili Faysal SARIYILDIZ'ın milletvekilliğinin düşmesine ilişkin 27.7.2017 tarihli ve 1158 sayılı kararının Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptaline karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KARARI

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Kurulunun 27.7.2017 tarihli ve 1158 sayılı kararı şöyledir:

“Şırnak Milletvekili Faysal SARIYILDIZ'ın 2016 yılı Ekim, Kasım ve Aralık aylarında beşer Birleşimi aşan devamsızlığı sebebiyle Anayasa'nın 84'üncü maddesine göre milletvekilliğinin düşmesine dair Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon tarafından hazırlanan rapor, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 27.07.2017 tarihli 120'nci Birleşiminde kabul edilmiştir.”

II. İPTAL TALEBİNİN GEREKÇESİ

1. İptal talebini içeren dilekçede özetle ilgili milletvekilinin rahatsızlığı nedeniyle üç ay boyunca seyahat edemeyeceğine ilişkin sağlık raporu aldığı, yurt dışında 21.11.2016 tarihinde alınan bu raporun konsolosluk aracılığıyla tercüme ettirilerek 18.1.2017 tarihinde posta yoluyla TBMM Başkanlığına gönderildiği, TBMM Başkanlığı tarafından devamsızlıkla ilgili yazının devamsızlık cetveliyle birlikte 1.2.2017 tarihinde

ilgili milletvekiline tebliğ edildiği, TBMM'nin söz konusu sağlık raporunu Ankara Numune ve Araştırma Hastanesinde fenne ve usule uygunluk yönünden incelettiği, TBMM Başkanlık Divanınca 24.5.2017 tarihinde devamsızlık cetveline yapılan itirazın reddine karar verildiği, bunun üzerine dosyanın Karma Komisyona sevk edildiği, Karma Komisyon raporunun TBMM Genel Kurulunda 25.7.2017 tarihinde görüşüldüğü ve 27.7.2017 tarihinde oylamaya sunulmak suretiyle devamsızlık nedeniyle ilgili milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine karar verildiği, yedi günlük süre içinde Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulduğu, milletvekilliğinin düşmesine ilişkin kararın Halkların Demokratik Partisi (HDP) milletvekillerinin TBMM'den tasfiyesine yönelik siyasi saiklerle alındığı, ayrıca eşitlik ilkesine aykırılık ve keyfilik oluşturduğu, TBMM'de müşahede ile açılan birleşimlerde milletvekillerinin Genel Kurulda var oldukları yönündeki kabulün bir karine olmayıp hak olduğu, ilgili milletvekilinin devamsızlığına mazeret olarak sunduğu sağlık raporunun kendi aleyhine delil olarak kullanıldığı, anılan sağlık raporu ile verdiği diğer mazeret dilekçelerinin TBMM'de bulunmadığının tespiti bakımından delil olarak kabulünün hukuka aykırı olduğu, bugüne kadarki uygulamada yoklamada var olduğu kabul edilen milletvekillerinin TBMM'de gerçekten bulunup bulunmadıklarına yönelik bir tespitin yapılmadığı, devamsızlığı bulunan bazı milletvekillerinin milletvekilliklerinin düşmesine karar verilmesi amacıyla dosyalarının Karma Komisyona gönderilmesi yönünde uygulama yapılırken devamsızlığı bulunan diğer birtakım milletvekilleri hakkında hiçbir işlem yapılmamasının eşitlik ilkesini ihlal ettiği, bu durumun keyfi ve siyasi amaçlarla hareket edildiğini ortaya koyduğu, milletvekillerinin katılmadıkları birleşimler için mazeretlerinin kabulü hakkında öngörülmüş herhangi bir ölçüt bulunmazken ilgili milletvekilinin mazeret dilekçelerinin gerekçelerinin sorulmasının ve buna göre ret kararı verilmesinin de eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı, temsil hakkının gözetilmesi nedeniyle uygulamada milletvekilliğinin düşmesine istisnai hallerde karar verildiği, milletvekillerinin mazeretlerinin kabul edilmemesinin teamül hâline gelmiş yerleşik uygulamaya aykırı olduğu, ilgili milletvekilinin devamsız olduğu bildirilen birleşimlerden hangilerinin müşahedeye hangilerinin ise yoklamayla açıldığının tespit edilmediği, müşahede ile açılan birleşimlerde de ilgili milletvekilinin, verdiği mazeret dilekçelerine dayalı olarak Genel Kurulda bulunmadığı kabul edilerek

milletvekilliğinin düşmesine karar verildiği hâlde mazeret dahi bildirmeyip Meclis çalışmaları sırasında başka yerlerde bulunduğu sabit olan milletvekillerinin Genel Kurulda var olduklarının kabul edilmesinin ahlak ve evrensel hukuk kurallarına aykırı olduğu, seçme ve seçilme haklarının ihlal edildiği belirtilerek milletvekilliğinin düşmesine ilişkin TBMM kararının Anayasa'nın 2., 10., 13., 25., 26., 67. ve 83. maddeleri ile TBMM İktüzüğü'nün 138. maddesine, TBMM teamüllerine, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı olduğu ileri sürülmüş ve Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptali talep edilmiştir.

III. İNCELEME

2. Anayasa Mahkemesi İktüzüğü hükümleri uyarınca yapılan inceleme toplantısında, iptal talebini içeren dilekçe ve ekleri, Raportör Cengiz ERTEN tarafından hazırlanan inceleme raporu, iptali istenen TBMM kararı, ilgili Kanun ve TBMM İktüzüğü (İktüzük) hükümleri ve dayanan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

3. TBMM tarafından 27.7.2017 tarihinde 2016 yılı Ekim, Kasım ve Aralık aylarında beşer birleşimi aşan devamsızlığı sebebiyle Şırnak Milletvekili Faysal SARIYILDIZ'ın milletvekilliğinin Anayasa'nın 84. maddesine göre düşmesine karar verilmiştir. Şırnak Milletvekili Aycan İRMEZ, ilgili milletvekili hakkında alınan kararın Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptali talebiyle 31.7.2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

4. Anayasa'nın 85. maddesi ile 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 54. maddesinin birinci fıkrasında milletvekilliğinin düşmesine ilişkin TBMM kararlarına karşı ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekilinin, kararın alındığı tarihten başlayarak yedi gün içinde, kararın Anayasa'ya, kanuna veya İktüzük'e aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabileceği hükme bağlanmıştır.

5. Şırnak Milletvekili Faysal SARIYILDIZ'ın milletvekilliğinin düşmesine ilişkin 27.7.2017 tarihli TBMM kararının iptali talebiyle

31.7.2017 tarihinde Şırnak Milletvekili Aycan İRMEZ tarafından Anayasa Mahkemesine başvurulmuş olması karşısında iptal talebinin, süresinde ve yetkili bir başvuru tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır.

6. Anayasa'nın 85. maddesi ile 6216 sayılı Kanun'un 54. maddesinin birinci fıkrasında, milletvekilliğinin düşmesine ilişkin TBMM kararlarının iptali talebiyle yapılan başvuruların Anayasa Mahkemesi tarafından onbeş gün içinde kesin karara bağlanacağı öngörülmüştür.

7. Anayasa Mahkemesine tanınan onbeş günlük sürenin, bu tür başvuruların en kısa zamanda ve süratle karara bağlanmasını sağlamak amacıyla öngörüldüğü açıktır. Bu nedenle anılan süre içinde karar verilememiş olması, Anayasa Mahkemesinin başvuruyu inceleme yetkisini ortadan kaldırmamaktadır.

8. Somut olayda 31.7.2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulmuş ve söz konusu başvuru 10.8.2017 tarihinde Anayasa Mahkemesinin gündemine alınmıştır. Ancak anılan başvuru, toplantı yeter sayısının sağlanamaması nedeniyle o gün görüşülememiş; Anayasa Mahkemesinin sonraki ilk gündemine alınarak karara bağlanmıştır.

9. Anayasa koyucu tarafından milletvekilliğinin düşme sebeplerinden biri olarak milletvekillerinin devamsızlık hâli öngörülmüş ve bu kapsamda Anayasa'nın 84. maddesinin dördüncü fıkrasında *"Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içerisinde toplam beş birleşim günü katılmayan milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, durumun Meclis Başkanlık Divanınca tespit edilmesi üzerine, Genel Kurulca üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyuyla karar verilebilir."* hükmüne yer verilmiştir. TBMM'nin çalışmalarını yürütebilmesi için gerekli olan toplantı ve karar yeter sayılarını hükme bağlayan Anayasa'nın 96. maddesi ile Millî Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu raporunda yer alan *"Meclis çalışmalarını aksatacak nitelikte görüldüğünden, bu hüküm bir ay içinde, beş birleşim gününe özürsüz olarak katılmayanların üyeliğinin düşmesine imkân verecek şekilde değiştirilmiştir."* şeklindeki açıklama da göz önünde bulundurulduğunda devamsızlık konusunun düşme nedenlerinden biri olarak düzenlenmesinin amacının Meclis çalışmalarının aksatılmaması olduğu anlaşılmaktadır.

10. Milletvekilliğinin düşmesine ilişkin kararlara karşı Anayasa Mahkemesine başvurma imkânının tanınmasının amacına ilişkin olarak 1982 Anayasası'nın kanunlaşma aşamasına ait belgelerde bir açıklama bulunmama ile birlikte yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına dair kararları da konu edinen başvuru usulünün ilk olarak düzenlendiği 1961 Anayasası'nın 81. maddesinin gerekçesinde *"Dokunulmazlığın kaldırılması ehemmiyetli siyasî ve hukukî neticeler tevlid ettiğinden bu kararlar aleyhine Anayasa Mahkemesine müracaat yolu açık bırakılmıştır."* ifadelerine yer verilmiştir.

11. Milletvekilliğinin düşmesi kararına karşı Anayasa Mahkemesine yapılan başvurunun niteliği, Anayasa'nın 85. maddesinin tamamını değiştiren 4121 sayılı 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun'un madde gerekçesinde *"...Bu düzenlemeyle getirilen bir siyasî korumadır. Çoğunluğun yanlış bir karar vermesine karşı veya siyasî amaç ve gerekçesiyle milletvekilinin zor durumda kalmasına karşı Anayasa Mahkemesine müracaat hakkı tanınmasıdır. Bu ne yargı yolu ne de itirazdır. Sadece usul yoludur."* şeklinde belirtilmiştir.

12. Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesince yapılacak denetimin kapsamı, milletvekilliğinin düşmesi için gereken şartların gerçekleşip gerçekleşmediği ve izlenen sürecin Anayasa'ya, kanuna veya İçtüzük'e uygun olup olmadığıyla sınırlı olacaktır. Bu nedenle anayasal koşulların gerçekleşmesi hâlinde Anayasa Mahkemesinin, TBMM'nin anılan takdir yetkisini kullanmış olması sebebiyle yerindelik denetimi yapması söz konusu olamaz.

13. Anayasa'nın 84. maddesi uyarınca devamsızlık sebebiyle bir milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine karar verilebilmesi için söz konusu milletvekilinin Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak katılmaması, devamsızlığın bir ay içinde en az beş birleşim günü olması, bu durumun TBMM Başkanlık Divanınca tespit edilmesi ve Genel Kurul üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu gerekmektedir.

14. Öte yandan devamsızlık sebebiyle milletvekilliğinin düşme usulü, İçtüzük'te ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. İçtüzük'ün 138. maddesinin

birinci fıkrasında “Bir milletvekili Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içinde toplam beş birleşim günü katılmazsa devamsızlığı Başkanlık Divanınca tespit edilir ve Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona gönderilir.”, ikinci fıkrasında “Karma Komisyon, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasındaki hükümlere göre durumu inceler ve raporunu hazırlar.” denilmektedir.

15. İçtüzük’ün 131. maddesinin ikinci fıkrasına göre Karma Komisyonun başkanı, başkanvekili, sözcü ve kâtibî; Anayasa Komisyonunun başkanı, başkanvekili, sözcüsü ve kâtibîdir.

16. 138. maddenin ikinci fıkrasında atıfta bulunulan İçtüzük’ün 132. maddesine göre Karma Komisyon başkanı, dokunulmazlık dosyalarını incelemek üzere ad çekme suretiyle beş üyeli bir hazırlık komisyonu teşkil eder. Bu şekilde oluşturulan hazırlık komisyonu kendine gizli oyla bir başkan ve sözcülük görevini de yapacak bir kâtip seçer. Bu komisyon bütün belgeleri inceleyip gerekirse o milletvekilini dinler; tanık dinleyemez. Hazırlık komisyonu, raporunu göreve başlamasından itibaren en geç bir ayda verir. Hazırlık komisyonu raporu Karma Komisyonda bir ayda sonuçlandırılır.

17. İçtüzük’ün 138. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında da milletvekilliğinin düşmesi istenen milletvekilinin veya onun adına başka bir milletvekilinin Karma Komisyonunda ve Genel Kurulda savunma yapabileceği, Karma Komisyon raporunu görüşen Genel Kurulun üye tamsayısının salt çoğunluğuyla milletvekilliğinin düşmesine karar verebileceği, oylamanın ise Karma Komisyon raporu üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasından itibaren yirmidört saat geçmeden yapılamayacağı belirtilmiştir.

18. Devamsızlık sebebiyle bir milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine karar verme sürecinin de İçtüzük’te yer alan anılan kurallara uygun olması gerekmektedir.

19. Somut olayda TBMM Başkanlığı tarafından 23.1.2017 tarihinde Faysal SARIYILDIZ’a 1.10.2016 ile 31.12.2016 tarihleri arasında Genel Kurulun 47 birleşimine mazeretsiz katılmadığı bildirilmiş; milletvekilinin

talebi üzerine, katılmadığı birleşimleri gösterir devamsızlık cetveli de 1.2.2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

20. Anılan milletvekili; devamsızlık cetvelinin kendisine tebliğinin ardından tek hekim tarafından yurt dışında verilmiş olan ve üç ay içinde tedavi görmesinin zorunlu olduğunu, seyahat etmesinin uygun olmadığını belirten 21.11.2016 tarihli, hepatit B ve karaciğer yağlanması tanılı sağlık raporunu TBMM Başkanlığına sunmak suretiyle devamsızlık cetveline İçtüzük'ün 152. maddesi uyarınca itirazda bulunmuştur.

21. TBMM Başkanlığınca 24.4.2017 tarihinde, söz konusu sağlık raporunun usule ve fenne uygun olup olmadığını incelenerek sağlık raporunda belirtilen bulgular çerçevesinde ilgili milletvekilinin seyahat edip edemeyeceği konusunda Sağlık Bakanlığından görüş istenmiştir.

22. Sağlık Bakanlığı tarafından hakem hastane olarak belirlenen Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesinin değerlendirmesi sonucunda ilgili milletvekilinin hastanede yatırılarak tetkik edilmediği, ev hekimine başvurularak ayaktan takip edildiği gerekçeleri ile milletvekilinin istirahatini gerektirecek ve seyahatine engel teşkil edecek bir durumunun bulunmadığı, dolayısıyla sağlık raporunun fenne uygun olmadığı yönünde hazırlanan sağlık kurulu raporu TBMM Başkanlığına sunulmuştur.

23. TBMM Başkanlık Divanı 24.5.2017 tarihli ve 38 sayılı kararıyla ilgili milletvekilinin, gerek kendisinin ve siyasi partisinin bildirimlerinden gerekse Adalet Bakanlığının bildirimlerinden belirtilen dönemde yurt dışında bulunduğunun ve Genel Kurulun toplam 47 birleşimine katılmadığının sabit olduğunun tespitine ve söz konusu milletvekilinin TBMM Başkanlığına sunduğu “üç ay süreyle seyahat edemeyeceği”ne ilişkin sağlık raporunun, aynı dönemde kamuoyuna yansıyan birçok siyasi faaliyete katılımının bulunmasıyla ve rapor süresiyle çakışan ve milletvekilinin üyesi olduğu partinin genel merkezinin geriye dönük görevlendirmesiyle çelişen bir nitelik arz ettiği, hakem hastanesinin, incelenen sağlık raporunun fenne uygun olmadığına ilişkin bildirim ile yasama görevinin uzun süre yerine getirilmemesinin kamu yararına ters düşüğünü dikkate aldığını belirtmek suretiyle sağlık durumu ve parti

görevlendirmesi gerekçelerine dayandırılan izin talepleri ile itirazın reddine ve bu ret kararlarının İctüzük'ün 151. maddesine göre Genel Kurulun onayına sunulmasına karar vermiştir.

24. İlgili milletvekilinin izin talepleri ile itirazın reddine ilişkin TBMM Başkanlık Divanı kararının Genel Kurulun 30.5.2017 tarihli 98. Birleşimi'nde kabul edilmesi üzerine TBMM Başkanlık Divanının 31.5.2017 tarihli ve 39 sayılı kararıyla söz konusu milletvekilinin devamsızlığına ilişkin dosyanın, Anayasa'nın 84. ve İctüzük'ün 138. maddeleri gereğince değerlendirilmek üzere Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona gönderilmesine karar verilmiştir.

25. Karma Komisyonun 14.6.2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda İctüzük'ün 132. maddesi uyarınca ad çekmek suretiyle hazırlık komisyonu, 15.6.2017 tarihinde de hazırlık komisyonunun başkanlık divanı oluşturulmuştur. 17.6.2017 tarihinde çalışmalarını tamamlayan hazırlık komisyonu 23.6.2017 tarihli raporunda, ilgili milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesini gerektirecek sayıda Genel Kurul toplantısına katılmadığı ve bu durumu makul gösterecek geçerli bir mazeretinin bulunmadığı yönündeki TBMM Başkanlık Divanının tespitinin mevzuata uygun, yeterli ve yerinde olduğunu karara bağlamıştır.

26. Hazırlık komisyonunun raporu, raporun verildiği tarihten itibaren bir aylık süre içinde 21.7.2017 tarihinde Karma Komisyonda görüşülmüş; savunma yapmak üzere kendisine önceden davette bulunulan ilgili milletvekilinin yetkilendirdiği milletvekilinin yaptığı sözlü savunma dinlenmiş, ilgili milletvekilinin gönderdiği yazılı savunması okunmuş, söz konusu milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesini gerektirecek sayıda Genel Kurul birleşimine katılmadığının gerek kendisi tarafından TBMM Başkanlığına verilmiş olan dilekçelerle gerekse mensubu bulunduğu siyasi parti tarafından ibraz edilen yurt dışı görev yazılarıyla sabit olduğu, bu durumu makul gösterecek geçerli bir mazeretinin de bulunmadığı şeklindeki gerekçelerle Karma Komisyon, ilgili milletvekili hakkında Anayasa'nın 84. ve İctüzük'ün 138. maddeleri uyarınca işlem yapılması ve milletvekilliğinin düşmesi görüşüyle dosyanın Genel Kurula sunulmasına karar vermiştir.

27. Karma Komisyon raporu, Genel Kurulun 25.7.2017 tarihli 118. Birleşimi'nde İçtüzük'ün 72. ve 138. maddelerine göre görüşülmüş; görüşmeler sırasında ilgili milletvekilinin kendi adına savunma yapması için yetkilendirdiği milletvekili savunmayı gerçekleştirmiş, görüşmelerin tamamlanmasından itibaren yirmidört saat geçtikten sonra Genel Kurulun 27.7.2017 tarihli 120. Birleşimi'nde de İçtüzük'ün 143. maddesi uyarınca yapılan açık oylama neticesinde Karma Komisyon raporu 328 oyla kabul edilmek suretiyle ilgili milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine karar verilmiştir.

28. İlgili milletvekilinin Anayasa'nın 84. ve İçtüzük'ün 138. maddeleri uyarınca milletvekilliğinin düşmesine karar verilmesi için gerekli ve yeterli olan bir ay içinde toplam beş birleşim Meclis çalışmalarına katılmadığının net biçimde TBMM Başkanlık Divanınca tespit edilmiş olması, TBMM Başkanlık Divanının bu yöndeki tespitinin aksine ilgili milletvekilinin Meclis çalışmalarına katıldığı yönünde bir savunmasının ve dolayısıyla bu konuda bir ihtilafın bulunmaması karşısında söz konusu milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine karar verilebilmesi için gerekli olan devamsızlık şartının gerçekleştiği açıktır.

29. Öte yandan ilgili milletvekili tarafından "özür" olarak sunulan sağlık raporunun fenne uygun olmadığı ve rahatsızlığının ilgilinin seyahatine engel teşkil etmediğinin hakem hastane sağlık kurulunca belirlenmesi karşısında bu hususun TBMM Başkanlık Divanınca özür olarak kabul edilmeyip devamsızlık cetveline yapılan itirazın reddedilmesinde Anayasa'ya, kanuna veya İçtüzük'e bir aykırılık bulunmamaktadır. Nitekim İçtüzük'ün 152. maddesinin üçüncü fıkrasında devamsızlık cetveline yapılan itirazı inceleme yetkisi Başkanlık Divanına tanınmış olup Başkanlık Divanının gerekiyorsa ilgili milletvekilinden bilgi ve belge isteyebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu yetki çerçevesinde Başkanlık Divanının gerek duyduğu takdirde özür olarak bildirilen hususun gerçekten devamsızlığa sebep olacak kabul edilebilir bir özür olup olmadığını tespit etmek amacıyla araştırma yapması tabiidir.

30. Devamsızlıkta izin hususu ise İttüzük'ün 151. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında düzenlenmiştir. Buna göre bir milletvekiline on güne kadar izin verme yetkisi TBMM Başkanına, daha uzun süreli izinlerde ise TBMM Başkanlık Divanının teklifi üzerine Genel Kurula aittir. Anılan düzenlemeler uyarınca siyasi partilerin herhangi bir milletvekiline devamsızlık konusunda izin verme yetkisi bulunmamaktadır. Siyasi partiler tarafından yapılan görevlendirmelerin Anayasa'nın 84. maddesinde ifade edilen "izin" kavramı kapsamında kabulünün mümkün olmaması sebebiyle ilgili milletvekilinin, mensubu olduğu siyasi parti tarafından yurt dışı faaliyetlerde görevlendirildiğini belirterek devamsızlık cetveline yapmış olduğu itirazın da TBMM Başkanlık Divanınca reddedilmesinde Anayasa'ya, kanuna veya İttüzük'e bir aykırılık bulunmamaktadır.

31. Diğer yandan ilgili milletvekilinin devamsızlığının TBMM Başkanlık Divanınca tespit edilmesi, itirazın reddi, ret gerekçeleri, itirazın reddine dair Başkanlık Divanı kararının Genel Kurulca kabulü, devamsızlık dosyasının Karma Komisyona gönderilmesi, Karma Komisyonun ve hazırlık komisyonunun oluşumu, komisyonların inceleme usulleri ile çalışmalarını tamamladıkları süreler, komisyon ve Genel Kurul aşamalarında savunma hakkını kullanma imkânının tanınması, Karma Komisyon raporunun Genel Kurulda görüşülmesi, Karma Komisyon raporunun oylamasının görüşmelerin bitiminden yirmidört saat geçtikten sonra yapılması, milletvekilliğinin düşmesine ilişkin Genel Kurul kararında Anayasa'nın aradığı nitelikli çoğunluğa ulaşılmış olması hususları göz önünde bulundurulduğunda devamsızlığın tespitinden milletvekilliğinin düşmesine kadar yaşanan süreçte ve bu süreç sonunda alınan milletvekilliğinin düşmesine ilişkin kararda Anayasa'ya, kanuna veya İttüzük'e bir aykırılık bulunmadığı görülmektedir.

32. Açıklanan nedenlerle TBMM Genel Kurulunun Şırnak Milletvekili Faysal SARIYILDIZ'ın milletvekilliğinin düşmesine ilişkin 27.7.2017 tarihli ve 1158 sayılı kararı, Anayasa'ya, kanuna veya İttüzük'e aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

33. Serruh KALELİ bu sonuca ek gerekçeyle katılmıştır.

IV. HÜKÜM

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun Şırnak Milletvekili Faysal SARIYILDIZ'ın milletvekilliğinin düşmesine ilişkin 27.7.2017 tarihli ve 1158 sayılı kararının Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptali talebinin REDDİNE, 7.9.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Nuri NECİPOĞLU	Üye Hicabi DURSUN
Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	

EK GEREKÇE

Başvuru hakkında verilen “iptal talebinin reddi” kararında başvuru konusunun Anayasaya, kanuna veya içtüzüğe aykırı olup olmadığı sadece SÜREÇ yönünden incelenmiş Mahkememizce, konunun esası yönünden bir değerlendirme yapılmamıştır.

Anayasanın 85. maddesinin değiştirilme gerekçesinde yer alan “ Bu ne yargı yolu ne de itirazdır. Sadece usul yoludur.” şeklindeki lafza

sıkı sıkıya bağlı kalarak sadece şekil denetimi yapmakla yetinilmiş karar neticeten doğru olmakla birlikte eksik değerlendirilmiştir.

Mahkememiz, kararın 12. paragrafında denetim yetkisinin kapsamını nitelerken Anayasaya uygunluğunda yetki sınırı içinde kalacağına karar vermiş ise de bunun sadece şekle indirgediği görülmektedir.

Anayasa maddeleri arasında bir üstünlük sırası bulunmadığı ve bu nedenle 85. maddenin Anayasanın başkaca maddeleri yorumu ile denetlenemeyeceği şeklindeki katılmadığım anlayışla getirilen bu sınırlama Anayasa Mahkemesinin denetim alanını daraltan yetkilerini sınırlayan yorum yetkisini elinden alan bir düşüncedir.

Kararımız, şu hali ile kendini şekil denetimi ile sınırlı yetkili gördüğü anlaşıldığından TBMM'nin anılan takdir yetkisinin kullanılmış olmasının da yerindelikle denetlenemeyeceğini ifade etmektedir.

Hukuk alanında ortak konu şudur ki, takdir yetkisi Adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütleri gözetilmeden kullanılmayacaktır. Anılan nedenle Anayasanın 85. maddesi usul kuralıdır, şekil öngörmüştür, yapılan işlem sürecinde şekle aykırılık yoktur, bu nedenle talebin reddi gerekir şekilde özetlenecek kararın, milletvekilliğinin düşmesi gibi ülke siyasi ve hukuki düzeninde çok önemli neticelere sebep olabilecek olgusu karşısında, demokratik hukuk devleti, ölçülülük gibi kavramların varlığını sürdürebilmesi için, şekil yanında objektif ölçülere, Anayasal ilkelere uygunluğunun Anayasal denetimi Mahkememiz yetki alanında olup gereklidir.

Demokratik hukuk devletinin temelinde yer alan parlamento ve üyelerinin çalışma özgürlüğü alanlarının yüksek koruma görmesinin beklenilmesi bir hukuk devleti ilkesinin tabii sonucu olmakla birlikte, Meclis, parlamenter sistemin en önemli çalışma araçlarından olup, tüm milletvekillerinin iradelerinin hukuksal düzeninin yönetsel araçları olan kanun, tüzük ve diğer yasama belgelerine yansıtıldığı yer çalışma düzeninin ifa ve icra edildiği alandır. Meclis yönetiminin asıl görev alanının ve parlamenter faaliyetlerin kendini koruması doğal bir zorunluluk

olup bu kapsamda Anayasal ve yasal düzenlemeler yapılması ve uygulaması tabiidir.

Somut dosya kapsamında 47 kez meclis birleşimine katılmayan mazeret gerekçeleri de yerinde görülmeyen milletvekili yönünden, haklarında alınan milletvekilliğinin düşmesi kararında Anayasa, kanun ve içtüzüğü yönünden demokratik hukuk devleti ve ölçülülük ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede de bir aykırılık bulunmadığı nedenleri karşısında siyasi saikle hareket edildiği ve soyut nitelikli eşitlik ilkesini ve teamül hukukun çiğnendiğine ilişkin iddialar yönünden bir inceleme yapılmasına da ihtiyaç bulunmadığı şeklinde bir karar verilmesi gerektiği kanaatiyle iş bu ek gerekçe yazılmıştır.

Serruh KALELİ
Üye

Esas Sayısı : 2017/152
Karar Sayısı : 2017/139
Karar Tarihi : 7.9.2017

İPTAL TALEBİNDE BULUNAN: Şırnak Milletvekili Aycan İRMEZ

İPTAL TALEBİNİN KONUSU: Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun Van Milletvekili Tuğba Hezer ÖZTÜRK'ün milletvekilliğinin düşmesine ilişkin 27.7.2017 tarihli ve 1157 sayılı kararının Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptaline karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KARARI

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Kurulunun 27.7.2017 tarihli ve 1157 sayılı kararı şöyledir:

“Van Milletvekili Tuğba Hezer ÖZTÜRK'ün 2016 yılı Ekim, Kasım ve Aralık aylarında beşer birleşimi aşan devamsızlığı sebebiyle Anayasa'nın 84'üncü maddesine göre milletvekilliğinin düşmesine dair Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon tarafından hazırlanan rapor, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 27.07.2017 tarihli 120'nci Birleşiminde kabul edilmiştir.”

II. İPTAL TALEBİNİN GEREKÇESİ

1. İptal talebini içeren dilekçede özetle ilgili milletvekilinin 1.2.2017 tarihinde kendisine tebliğ edilen devamsızlık cetveline, mensubu olduğu siyasi partinin görevlendirme yazısını eklemek suretiyle itiraz ettiği, TBMM Başkanlık Divanınca 24.5.2017 tarihinde devamsızlık cetveline yapılan itirazın reddine karar verildiği, bunun üzerine dosyanın Karma Komisyona sevk edildiği, Karma Komisyon raporunun TBMM Genel

Kurulunda 25.7.2017 tarihinde görüldüğü ve 27.7.2017 tarihinde oylamaya sunulmak suretiyle devamsızlık nedeniyle ilgili milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine karar verildiği, yedi günlük süre içinde Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulduğu, milletvekilliğinin düşmesine ilişkin kararın Halkların Demokratik Partisi (HDP) milletvekillerinin TBMM'den tasfiyesine yönelik siyasi saiklerle alındığı, ayrıca eşitlik ilkesine aykırılık ve keyfîlik oluşturduğu, TBMM'de müşahede ile açılan birleşimlerde milletvekillerinin Genel Kurulda var oldukları yönündeki kabulün bir karine olmayıp hak olduğu, ilgili milletvekilinin devamsızlığına mazeret olarak sunduğu görevlendirme yazısının kendi aleyhine delil olarak kullanıldığı, bugüne kadarki uygulamada yoklamada var olduğu kabul edilen milletvekillerinin TBMM'de gerçekten bulunup bulunmadıklarına yönelik bir tespitin yapılmadığı, devamsızlığı bulunan bazı milletvekillerinin milletvekilliklerinin düşmesine karar verilmesi amacıyla dosyalarının Karma Komisyona gönderilmesi yönünde uygulama yapılırken devamsızlığı bulunan diğer birtakım milletvekilleri hakkında hiçbir işlem yapılmamasının eşitlik ilkesini ihlâl ettiği, bu durumun keyfi ve siyasi amaçlarla hareket edildiğini ortaya koyduğu, milletvekillerinin katılmadıkları birleşimler için mazeretlerinin kabulü hakkında öngörülmuş herhangi bir ölçüt bulunmazken ilgili milletvekilinin mazeret dilekçelerinin gerekçelerinin sorulmasının ve buna göre ret kararı verilmesinin de eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı, temsil hakkının gözetilmesi nedeniyle uygulamada milletvekilliğinin düşmesine istisnai hallerde karar verildiği, milletvekillerinin mazeretlerinin kabul edilmemesinin teamül hâline gelmiş yerleşik uygulamaya aykırı olduğu, ilgili milletvekilinin devamsız olduğu bildirilen birleşimlerden hangilerinin müşahedeyle hangilerinin ise yoklamayla açıldığının tespit edilmediği, müşahede ile açılan birleşimlerde de ilgili milletvekilinin, verdiği mazeret dilekçelerine dayalı olarak Genel Kurulda bulunmadığı kabul edilerek milletvekilliğinin düşmesine karar verildiği hâlde mazeret dahi bildirmeyip Meclis çalışmaları sırasında başka yerlerde bulunduğu sabit olan milletvekillerinin Genel Kurulda var olduklarının kabul edilmesinin ahlak ve evrensel hukuk kurallarına aykırı olduğu, seçme ve seçilme haklarının ihlâl edildiği belirtilerek milletvekilliğinin düşmesine ilişkin TBMM kararının Anayasa'nın 2., 10., 13., 25., 26., 67. ve 83. maddeleri ile TBMM İçtüzüğü'nün 138. maddesine,

TBMM teamüllerine, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı olduğu ileri sürülmüş ve Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptali talep edilmiştir.

III. İNCELEME

2. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca yapılan inceleme toplantısında, iptal talebini içeren dilekçe ve ekleri, Raportör Cengiz ERTEN tarafından hazırlanan inceleme raporu, iptali istenen TBMM kararı, ilgili Kanun ve TBMM İçtüzüğü (İçtüzük) hükümleri ve dayanılan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

3. TBMM tarafından, 27.7.2017 tarihinde 2016 yılı Ekim, Kasım ve Aralık aylarında beşer birleşimi aşan devamsızlığı sebebiyle Van Milletvekili Tuğba Hezer ÖZTÜRK'ün milletvekilliğinin Anayasa'nın 84. maddesine göre düşmesine karar verilmiştir. Şırnak Milletvekili Aycan İRMEZ, ilgili milletvekili hakkında alınan kararın Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptali talebiyle 31.7.2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

4. Anayasa'nın 85. maddesi ile 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 54. maddesinin birinci fıkrasında milletvekilliğinin düşmesine ilişkin TBMM kararlarına karşı ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekilinin, kararın alındığı tarihten başlayarak yedi gün içinde, kararın Anayasa'ya, kanuna veya İçtüzük'e aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabileceği hükme bağlanmıştır.

5. Van Milletvekili Tuğba Hezer ÖZTÜRK'ün milletvekilliğinin düşmesine ilişkin 27.7.2017 tarihli TBMM kararının iptali talebiyle 31.7.2017 tarihinde Şırnak Milletvekili Aycan İRMEZ tarafından Anayasa Mahkemesine başvurulmuş olması karşısında iptal talebinin, süresinde ve yetkili bir başvuru tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır.

6. Anayasa'nın 85. maddesi ile 6216 sayılı Kanun'un 54. maddesinin birinci fıkrasında, milletvekilliğinin düşmesine ilişkin TBMM kararlarının

iptali talebiyle yapılan başvuruların Anayasa Mahkemesi tarafından onbeş gün içinde kesin karara bağlanacağı öngörülmüştür.

7. Anayasa Mahkemesine tanınan onbeş günlük sürenin, bu tür başvuruların en kısa zamanda ve süratle karara bağlanmasını sağlamak amacıyla öngörüldüğü açıktır. Bu nedenle anılan süre içinde karar verilememiş olması, Anayasa Mahkemesinin başvuruyu inceleme yetkisini ortadan kaldırmamaktadır.

8. Somut olayda 31.7.2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulmuş ve söz konusu başvuru 10.8.2017 tarihinde Anayasa Mahkemesinin gündemine alınmıştır. Ancak anılan başvuru, toplantı yeter sayısının sağlanamaması nedeniyle o gün görüşülememiş; Anayasa Mahkemesinin sonraki ilk gündemine alınarak karara bağlanmıştır.

9. Anayasa koyucu tarafından, milletvekilliğinin düşme sebeplerinden biri olarak milletvekillerinin devamsızlık hâli öngörülmüş ve bu kapsamda Anayasa'nın 84. maddesinin dördüncü fıkrasında *"Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içerisinde toplam beş birleşim günü katılmayan milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, durumun Meclis Başkanlık Divanınca tespit edilmesi üzerine, Genel Kurulca üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyuyla karar verilebilir."* hükmüne yer verilmiştir. TBMM'nin çalışmalarını yürütebilmesi için gerekli olan toplantı ve karar yeter sayılarını hükme bağlayan Anayasa'nın 96. maddesi ile Millî Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu raporunda yer alan *"Meclis çalışmalarını aksatacak nitelikte görüldüğünden, bu hüküm bir ay içinde, beş birleşim gününe özürsüz olarak katılmayanların üyeliğinin düşmesine imkân verecek şekilde değiştirilmiştir."* şeklindeki açıklama da göz önünde bulundurulduğunda devamsızlık konusunun düşme nedenlerinden biri olarak düzenlenmesinin amacının Meclis çalışmalarının aksatılmaması olduğu anlaşılmaktadır.

10. Milletvekilliğinin düşmesine ilişkin kararlara karşı Anayasa Mahkemesine başvurma imkânının tanınmasının amacına ilişkin olarak 1982 Anayasası'nın kanunlaşma aşamasına ait belgelerde bir açıklama bulunmamakla birlikte yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına dair kararları da konu edinen başvuru usulünün ilk olarak düzenlendiği 1961

Anayasası'nın 81. maddesinin gerekçesinde *"Dokunulmazlığın kaldırılması ehemmiyetli siyasî ve hukukî neticeler teolid ettiğinden bu kararlar aleyhine Anayasa Mahkemesine müracaat yolu açık bırakılmıştır."* ifadelerine yer verilmiştir.

11. Milletvekilliğinin düşmesi kararına karşı Anayasa Mahkemesine yapılan başvurunun niteliği, Anayasa'nın 85. maddesinin tamamını değiştiren 4121 sayılı 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun'un madde gerekçesinde *"...Bu düzenlemeyle getirilen bir siyasî korumadır. Çoğunluğun yanlış bir karar vermesine karşı veya siyasî amaç ve gerekçesiyle milletvekilinin zor durumda kalmasına karşı Anayasa Mahkemesine müracaat hakkı tanınmasıdır. Bu ne yargı yolu ne de itirazdır. Sadece usul yoludur."* şeklinde belirtilmiştir.

12. Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesince yapılacak denetimin kapsamı, milletvekilliğinin düşmesi için gereken şartların gerçekleşip gerçekleşmediği ve izlenen sürecin Anayasa'ya, kanuna veya İçtüzük'e uygun olup olmadığıyla sınırlı olacaktır. Bu nedenle anayasal koşulların gerçekleşmesi hâlinde Anayasa Mahkemesinin, TBMM'nin anılan takdir yetkisini kullanmış olması sebebiyle yerindelik denetimi yapması söz konusu olamaz.

13. Anayasa'nın 84. maddesi uyarınca devamsızlık sebebiyle bir milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine karar verilebilmesi için söz konusu milletvekilinin Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak katılmaması, devamsızlığın bir ay içinde en az beş birleşim günü olması, bu durumun TBMM Başkanlık Divanınca tespit edilmesi ve Genel Kurul üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu gerekmektedir.

14. Öte yandan devamsızlık sebebiyle milletvekilliğinin düşme usulü, İçtüzük'te ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. İçtüzük'ün 138. maddesinin birinci fıkrasında *"Bir milletvekili Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içinde toplam beş birleşim günü katılmazsa devamsızlığı Başkanlık Divanınca tespit edilir ve Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona gönderilir."*, ikinci fıkrasında *"Karma Komisyon, yasama*

dokunulmazlığının kaldırılmasındaki hükümlere göre durumu inceler ve raporunu hazırlar.” denilmektedir.

15. İçtüzük'ün 131. maddesinin ikinci fıkrasına göre Karma Komisyonun başkanı, başkanvekili, sözcü ve kâtibî; Anayasa Komisyonunun başkanı, başkanvekili, sözcüsü ve kâtibîdir.

16. 138. maddenin ikinci fıkrasında atıfta bulunulan İçtüzük'ün 132. maddesine göre Karma Komisyon başkanı, dokunulmazlık dosyalarını incelemek üzere ad çekme suretiyle beş üyeli bir hazırlık komisyonu teşkil eder. Bu şekilde oluşturulan hazırlık komisyonu kendine gizli oyla bir başkan ve sözcülük görevini de yapacak bir kâtip seçer. Bu komisyon bütün belgeleri inceleyip gerekirse o milletvekilini dinler; tanık dinleyemez. Hazırlık komisyonu, raporunu göreve başlamasından itibaren en geç bir ayda verir. Hazırlık komisyonu raporu Karma Komisyonda bir ayda sonuçlandırılır.

17. İçtüzük'ün 138. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında da milletvekilliğinin düşmesi istenen milletvekilinin veya onun adına başka bir milletvekilinin Karma Komisyonda ve Genel Kurulda savunma yapabileceği, Karma Komisyon raporunu görüşen Genel Kurulun üye tamsayısının salt çoğunluğuyla milletvekilliğinin düşmesine karar verebileceği, oylamanın ise Karma Komisyon raporu üzerindeki görüşmelerin tamamlanmasından itibaren yirmidört saat geçmeden yapılamayacağı belirtilmiştir.

18. Devamsızlık sebebiyle bir milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine karar verme sürecinin de İçtüzük'te yer alan anılan kurallara uygun olması gerekmektedir.

19. Somut olayda TBMM Başkanlığı tarafından 24.10.2016 tarihinde Van Milletvekili Tuğba Hezer ÖZTÜRK'e devamsızlığı sebebiyle dikkat çekme yazısı gönderilmiştir. 23.1.2017 tarihinde ise ilgili milletvekiline 1.10.2016 ile 31.12.2016 tarihleri arasında Genel Kurulun 47 birleşimine mazeretsiz katılmadığı bildirilmiş; milletvekilinin talebi üzerine, katılmadığı birleşimleri gösterir devamsızlık cetveli de 1.2.2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

20. Anılan milletvekili, devamsızlık cetvelinin kendisine tebliğinin ardından mensubu bulunduğu siyasi parti tarafından, 1.10.2016 tarihinden 30.4.2017 tarihine kadar partisinin yurt dışı faaliyetlerini yürütmek üzere görevlendirildiğine ilişkin yazıyı TBMM Başkanlığına sunmak suretiyle devamsızlık cetveline İçtüzük'ün 152. maddesi uyarınca itirazda bulunmuştur.

21. TBMM Başkanlık Divanı 24.5.2017 tarihli ve 38 sayılı kararıyla ilgili milletvekilinin, gerek kendisinin ve siyasi partisinin bildirimlerinden gerekse Adalet Bakanlığının bildirimlerinden belirtilen dönemde yurt dışında bulunduğu ve Genel Kurulun toplam 47 birleşimine katılmadığının sabit olduğunun tespitine ve TBMM Başkanlığının ilgili milletvekiline gönderdiği 24.10.2016 tarihli dikkat çekme yazısını, siyasi parti genel merkezinin yurt dışı görevlendirmelerinin Anayasa ve İçtüzük çerçevesinde devamsızlığa mazeret oluşturan resmi görev sayılmamasını, yasama görevinin uzun süre yerine getirilmemesinin kamu yararına ters düşmesini dikkate aldığını belirtmek suretiyle parti görevlendirmesi gerekçesine dayandırılan izin talepleri ile itirazın reddine ve bu ret kararlarının İçtüzük'ün 151. maddesine göre Genel Kurulun onayına sunulmasına karar vermiştir.

22. İlgili milletvekilinin izin talepleri ile itirazın reddine ilişkin TBMM Başkanlık Divanı kararının Genel Kurulun 30.5.2017 tarihli 98. Birleşimi'nde kabul edilmesi üzerine TBMM Başkanlık Divanının 24.5.2017 tarihli ve 38 sayılı kararı uyarınca söz konusu milletvekilinin devamsızlığına ilişkin dosya, Anayasa'nın 84. ve İçtüzük'ün 138. maddeleri gereğince değerlendirilmek üzere Anayasa ve Adalet Komisyonları üyelerinden kurulu Karma Komisyona gönderilmiştir.

23. Karma Komisyonun 25.5.2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda İçtüzük'ün 132. maddesi uyarınca ad çekmek suretiyle hazırlık komisyonu, 30.5.2017 tarihinde de hazırlık komisyonunun başkanlık divanı oluşturulmuştur. 7.6.2017 tarihinde çalışmalarını tamamlayan hazırlık komisyonu 8.6.2017 tarihli raporunda, ilgili milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesini gerektirecek sayıda Genel Kurul toplantısına katılmadığı ve bu durumu makul gösterecek geçerli bir mazeretinin bulunmadığı yönündeki

TBMM Başkanlık Divanının tespitinin mevzuata uygun, yeterli ve yerinde olduğunu karara bağlamıştır.

24. Hazırlık komisyonunun raporu, raporun verildiği tarihten itibaren bir aylık süre içinde 13.6.2017 tarihinde Karma Komisyonunda görüşülmüş; savunma yapmak üzere kendisine önceden davette bulunulan ilgili milletvekilinin yetkilendirdiği milletvekilinin yaptığı sözlü savunma dinlenmiş, ilgili milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesini gerektirecek sayıda Genel Kurul birleşimine katılmadığının gerek kendisi tarafından TBMM Başkanlığına verilmiş olan dilekçelerle gerekse mensubu bulunduğu siyasi parti tarafından ibraz edilen yurt dışı görev yazılarıyla sabit olduğu, bu durumu makul gösterecek geçerli bir mazeretinin de bulunmadığı şeklindeki gerekçelerle Karma Komisyon, ilgili milletvekili hakkında Anayasa'nın 84. ve İçtüzük'ün 138. maddeleri uyarınca işlem yapılması ve milletvekilliğinin düşmesi görüşüyle dosyanın Genel Kurula sunulmasına karar vermiştir.

25. Karma Komisyon raporu, Genel Kurulun 25.7.2017 tarihli 118. Birleşim'inde İçtüzük'ün 72. ve 138. maddelerine göre görüşülmüş; görüşmeler sırasında ilgili milletvekilinin kendi adına savunma yapması için yetkilendirdiği milletvekili savunmayı gerçekleştirmiş, görüşmelerin tamamlanmasından itibaren yirmidört saat geçtikten sonra Genel Kurulun 27.7.2017 tarihli 120. Birleşim'inde de İçtüzük'ün 143. maddesi uyarınca yapılan açık oylama neticesinde Karma Komisyon raporu 324 oyla kabul edilmek suretiyle ilgili milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine karar verilmiştir.

26. İlgili milletvekilinin Anayasa'nın 84. ve İçtüzük'ün 138. maddeleri uyarınca milletvekilliğinin düşmesine karar verilmesi için gerekli ve yeterli olan bir ay içinde toplam beş birleşim Meclis çalışmalarına katılmadığının net biçimde TBMM Başkanlık Divanunca tespit edilmiş olması, TBMM Başkanlık Divanının bu yöndeki tespitinin aksine ilgili milletvekilinin Meclis çalışmalarına katıldığı yönünde bir savunmasının ve dolayısıyla bu konuda bir ihtilafın bulunmaması karşısında söz konusu milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine karar verilebilmesi için gerekli olan devamsızlık şartının gerçekleştiği açıktır.

27. Öte yandan devamsızlıkta izin hususu İçtüzük'ün 151. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında düzenlenmiştir. Buna göre bir milletvekiline on güne kadar izin verme yetkisi TBMM Başkanına, daha uzun süreli izinlerde ise TBMM Başkanlık Divanının teklifi üzerine Genel Kurula aittir. Anılan düzenlemeler uyarınca siyasi partilerin herhangi bir milletvekiline devamsızlık konusunda izin verme yetkisi bulunmamaktadır. Siyasi partiler tarafından yapılan görevlendirmelerin Anayasa'nın 84. maddesinde ifade edilen "izin" kavramı kapsamında kabulünün mümkün olmaması sebebiyle ilgili milletvekilinin, mensubu olduğu siyasi parti tarafından yurt dışı faaliyetlerde görevlendirildiğini belirterek devamsızlık cetveline yapmış olduğu itirazın da TBMM Başkanlık Divanınca reddedilmesinde Anayasa'ya, kanuna veya İçtüzük'e bir aykırılık bulunmamaktadır.

28. Ayrıca ilgili milletvekilinin devamsızlığının TBMM Başkanlık Divanınca tespit edilmesi, itirazın reddi, ret gerekçeleri, itirazın reddine dair Başkanlık Divanı kararının Genel Kurulca kabulü, devamsızlık dosyasının Karma Komisyona gönderilmesi, Karma Komisyonun ve hazırlık komisyonunun oluşumu, komisyonların inceleme usulleri ile çalışmalarını tamamladıkları süreler, komisyon ve Genel Kurul aşamalarında savunma hakkını kullanma imkânının tanınması, Karma Komisyon raporunun Genel Kurulda görüşülmesi, Karma Komisyon raporunun oylamasının görüşmelerin bitiminden yirmidört saat geçtikten sonra yapılması, milletvekilliğinin düşmesine ilişkin Genel Kurul kararında Anayasa'nın aradığı nitelikli çoğunluğa ulaşılmış olması hususları göz önünde bulundurulduğunda devamsızlığın tespitinden milletvekilliğinin düşmesine kadar yaşanan süreçte ve bu süreç sonunda alınan milletvekilliğinin düşmesine ilişkin kararda Anayasa'ya, kanuna veya İçtüzük'e bir aykırılık bulunmadığı görülmektedir.

29. Açıklanan nedenlerle TBMM Genel Kurulunun Van Milletvekili Tuğba Hezer ÖZTÜRK'ün milletvekilliğinin düşmesine ilişkin 27.7.2017 tarihli ve 1157 sayılı kararı, Anayasa'ya, kanuna veya İçtüzük'e aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

30. Serruh KALELİ bu sonuca ek gerekçeyle katılmıştır.

IV. HÜKÜM

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun Van Milletvekili Tuğba Hezer ÖZTÜRK'ün milletvekilliğinin düşmesine ilişkin 27.7.2017 tarihli ve 1157 sayılı kararının, Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptali talebinin REDDİNE, 7.9.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

EK GEREKÇE

Başvuru hakkında verilen “iptal talebinin reddi” kararında başvuru konusunun Anayasaya, kanuna veya içtüzüğe aykırı olup olmadığı sadece SÜREÇ yönünden incelenmiş Mahkememizce, konunun esası yönünden bir değerlendirme yapılmamıştır.

Anayasanın 85. maddesinin değiştirilme gerekçesinde yer alan “Bu ne yargı yolu ne de itirazdır. Sadece usul yoludur.” şeklindeki lafza sıkı sıkıya

bağlı kalarak sadece şekil denetimi yapmakla yetinilmiş karar neticeten doğru olmakla birlikte eksik değerlendirilmiştir.

Mahkememiz, kararın 12. paragrafında denetim yetkisinin kapsamını nitelerken Anayasaya uygunluğunda yetki sınırı içinde kalacağına karar vermiş ise de bunun sadece şekle indirgediği görülmektedir.

Anayasa maddeleri arasında bir üstünlük sırası bulunmadığı ve bu nedenle 85. maddenin Anayasanın başkaca maddeleri yorumu ile denetlenemeyeceği şeklindeki katılmadığım anlayışla getirilen bu sınırlama Anayasa Mahkemesinin denetim alanını daraltan yetkilerini sınırlayan yorum yetkisini elinden alan bir düşüncedir.

Kararımız, şu hali ile kendini şekil denetimi ile sınırlı yetkili gördüğü anlaşıldığından TBMM'nin anılan takdir yetkisinin kullanılmış olmasının da yerindelikle denetlenemeyeceğini ifade etmektedir.

Hukuk alanında ortak konu şudur ki, takdir yetkisi Adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütleri gözetilmeden kullanılmayacaktır. Anılan nedenle Anayasanın 85. maddesi usul kuralıdır, şekil öngörmüştür, yapılan işlem sürecinde şekle aykırılık yoktur, bu nedenle talebin reddi gerekir şekilde özetlenecek kararın, milletvekilliğinin düşmesi gibi ülke siyasi ve hukuki düzeninde çok önemli neticelere sebep olabilecek olgusu karşısında, demokratik hukuk devleti, ölçülülük gibi kavramların varlığını sürdürebilmesi için, şekil yanında objektif ölçülere, Anayasal ilkelere uygunluğunun Anayasal denetimi Mahkememiz yetki alanında olup gereklidir.

Demokratik hukuk devletinin temelinde yer alan parlamento ve üyelerinin çalışma özgürlüğü alanlarının yüksek koruma görmesinin beklenmesi bir hukuk devleti ilkesinin tabii sonucu olmakla birlikte, Meclis, parlamenter sistemin en önemli çalışma araçlarından olup, tüm milletvekillerinin iradelerinin hukuksal düzeninin yönetsel araçları olan kanun, tüzük ve diğer yasama belgelerine yansıtıldığı yer çalışma düzeninin ifa ve icra edildiği alandır. Meclis yönetiminin asıl görev alanının ve parlamenter faaliyetlerin kendini koruması doğal bir zorunluluk

olup bu kapsamda Anayasal ve yasal düzenlemeler yapılması ve uygulaması tabiidir.

Somut dosya kapsamında 47 kez meclis birleşimine katılmayan mazeret gerekçeleri de yerinde görülmeyen milletvekili yönünden, haklarında alınan milletvekilliğinin düşmesi kararında Anayasa, kanun ve içtüzüğü yönünden demokratik hukuk devleti ve ölçülülük ilkesi kapsamında yapılan değerlendirmede de bir aykırılık bulunmadığı nedenleri karşısında siyasi saikle hareket edildiği ve soyut nitelikli eşitlik ilkesini ve teamül hukukun çiğnendiğine ilişkin iddialar yönünden bir inceleme yapılmasına da ihtiyaç bulunmadığı şeklinde bir karar verilmesi gerektiği kanaatiyle iş bu ek gerekçe yazılmıştır.

Serruh KALELİ
Üye

Esas Sayısı : 2014/101
Karar Sayısı : 2017/142
Karar Tarihi : 28.9.2017

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri M. Akif HAMZAÇEBİ, Engin ALTAY ve Muharrem İNCE ile birlikte 119 milletvekili (E.2014/101)

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Marmaris 2. Asliye Ceza Mahkemesi (E.2015/8)

DAVA VE İTİRAZIN KONUSU: 6.10.1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun;

A. 2.3.2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin,

B. 6529 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değiştirilen 7. maddesinin,

C. 3.8.2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 10. maddesinin,

D. 11. maddesine 6529 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın,

E. 20. maddesinin,

F. 22. maddesinin birinci fıkrasının,

G. 23. maddesinin (a), (c), (d) ve (e) bentlerinin,

Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 12., 13., 26., 34., 68. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine; 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...

ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak...”, “...Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan...” ve “...mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir.” ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan “...ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak...” ibaresi ile 11. maddesine, 6529 sayılı Kanun’un 7. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

İptali istenen kuralların yer aldığı 2911 sayılı Kanun’un;

1. 6529 sayılı Kanun’la değiştirilen 6. maddesi şöyledir:

“Madde 6- (Değişik: 2/3/2014-6529/5 md.)Toplantı ve gösteri yürüyüşleri, tüm il ve ilçe sınırları içerisinde aşağıdaki hükümlere uyulmak şartıyla her yerde yapılabilir.

İl ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı, kamu düzenini ve genel asayişini bozmayacak ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak şekilde ve 22 nci maddenin birinci fıkrasında sayılan sınırlamalara uyulması kaydıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcileri ile güzergâhın geçeceği ilçe ve il belediye başkanlarının, en çok üyeye sahip üç sendikanın ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının il ve ilçe temsilcilerinin görüşleri alınarak mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir. İl ve ilçenin büyüklüğü, gelişmişliği ve yerleşim özellikleri dikkate alınarak birden fazla toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı belirlenebilir.

Belirlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı yerel gazeteler ile valilik ve kaymakamlık internet sitelerinden ilan edilerek halka duyurulur.

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri yer ve güzergâhı hakkında sonradan yapılacak değişiklikler de aynı yöntemle yapılır. Bu değişiklikler duyurudan on beş gün sonra geçerli olur.

Birden fazla toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhının belirlendiği il ve ilçelerde düzenleme kurulu, kamu düzenini ve genel

asayışı bozmayacak ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak şekilde belirlenen yer ve güzergâhlardan birisini tercih edebilir.”

2. 6529 sayılı Kanun’la değişiklik yapılan 7. maddesi şöyledir:

“Madde 7- Toplantı ve yürüyüşlere ve bu amaçla toplanmalara güneş doğmadan başlanamaz.

(Değişik ikinci fıkra: 2/3/2014-6529/6 md.) Açık yerlerdeki toplantılar ile yürüyüşler güneş batmadan önce dağılacak şekilde, kapalı yerlerdeki toplantılar ise saat 24.00’e kadar yapılabilir.”

3. 4471 sayılı Kanun’la değiştirilen 10. maddesi şöyledir:

“Madde 10- (Değişik: 3/8/2002-4771/5 md.) Toplantı yapılabilmesi için, düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az kırksekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir.

Bu bildirimde;

a) Toplantının amacı,

b) Toplantının yapılacağı yer, gün, başlayış ve bitiş saatleri,

c) Düzenleme kurulunun başkan ile üyelerinin açık kimlikleri, meslekleri ikametgahları ve varsa çalışma yerleri,

Belirtilir ve bildirim yönetmelikte gösterilecek belgeler eklenir.

Bu bildirim karşılığında gün ve saati gösteren alındı belgesi verilmesi zorunludur.

Bu bildirim, valilik veya kaymakamlıkça kabul edilmez veya karşılığında alındı belgesi verilmez ise keyfiyet bir tutanakla tespit edilir. Bu halde noter vasıtasıyla ihbar yapılır. İhbar saati bildirim verilme saati sayılır.

Aynı yerde, aynı gün toplantı yapmak üzere ayrı ayrı düzenleme kurullarınca bildirim verilmişse ilk verilen bildirim geçerlidir. Diğerlerine durum hemen yazılı olarak bildirilir."

4. 11. maddesi şöyledir:

"Madde 11- Toplantı, 6 ncı madde hükümlerine uymak suretiyle bildirimde belirtilen yerde yapılır. Düzenleme kurulu, kendi üyelerinden başkan dahil en az yedi kişiyi toplantının yapıldığı yerde bulundurmakla yükümlüdür. (Değişik üçüncü cümle: 2/3/2014-6529/7 md.) Bu yükümlülüğün yerine getirildiğine dair tutulan tutanak, düzenleme kurulu tarafından hazırlanarak yetkili kolluk amirine teslim edilir.

(Ek fıkra: 2/3/2014-6529/7 md.) Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde katılımcıların ve konuşmacıların ses ve görüntüleri kolluk tarafından yapıldığı belli olacak şekilde kaydedilebilir. Elde edilen kayıt ve görüntüler şüphelilerin ve suç delillerinin tespiti dışında başka bir amaçla kullanılamaz."

5. 20. maddesi şöyledir:

"Madde 20- Gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları ile ertelenmesi veya yasaklanması hakkında da bu Kanunun 3 üncü ve 4 üncü bölümlerindeki hükümler uygulanır.

Şehir ve kasaba içindeki genel yollar üzerinde yapılacak yürüyüşlere ait bildirimlerde, 6 ncı madde gereğince ilan olunan yol ve yönlere uyulmak şartıyla, yürüyüşe geçmek için seçilecek toplanma yeri ile izlenecek yol ve dağılma yerinin belirtilmesi zorunludur."

6. 22. maddesi şöyledir:

"Madde 22- Genel yollar ile parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklentilerinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisine bir kilometre uzaklıktaki alan içinde toplantı yapılamaz ve şehirlerarası karayollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez.

Genel meydanlardaki toplantılarda, halkın ve ulaşım araçlarının gelip geçmesini sağlamak üzere valilik ve kaymakamlıklarca yapılacak düzenlemelere uyulması zorunludur.”

7. 23. maddesi şöyledir:

“Madde 23- a) 9 ve 10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden veya toplantı veya yürüyüş için belirtilen gün ve saatten önce veya sonra;

b) (Değişik: 30/7/1998 - 4378/1 md.) Ateşli silahlar veya havai fişek, molotof ve benzeri el yapımı olanlar dâhil patlayıcı maddeler veya her türlü kesici, delici aletler veya taş, sopa, demir ve lastik çubuklar, boğma teli veya zincir, demir bilye ve sapan gibi bereleyici ve boğucu araçlar veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler veya her türlü sis, gaz ve benzeri maddeler ile yasadışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaret taşınarak veya bu işaret ve amblemleri üzerinde bulunduran üniformayı andırır giysiler giyilerek veya kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini tamamen veya kısmen bez ve sair unsurlarla örterek toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılma ve kanunların suç saydığı nitelik taşıyan afiş, pankart, döviz, resim, levha, araç ve gereçler taşınarak veya bu nitelikte sloganlar söylenerek veya ses cihazları ile yayımlanarak,

c) 7 nci madde hükümleri gözetilmeksizin,

d) 6 ve 10 uncu maddeler gereğince belirtilen yerler dışında,

e) 20 nci maddedeki yöntem ve şartlara ve 22 nci maddedeki yasak ve önlemlere uyulmaksızın,

f) 4 üncü madde ile Kanun kapsamı dışında bırakılan konularda kendi amaç, kural ve sınırları dışına çıkılarak,

g) Kanunların suç saydığı maksatlar için,

h) Bildirimde belirtilen amaç dışına çıkılarak,

i) Toplantı ve yürüyüşün 14, 15, 16, 17 ve 19 uncu maddelere dayanılarak yasaklanması veya ertelenmesi halinde tespit edilen erteleme veya yasaklama süresi sona ermeden,

j) (Değişik: 2/3/2014-6529/9 md.) 12 nci madde gereğince toplantının dağılmasına karar verilmesi hâlinde,

k) 21 inci madde hükmüne aykırı olarak,

l) 3 üncü maddenin 2 nci fıkrası hükmüne uyulmadan,

Yapılan toplantılar veya gösteri yürüyüşleri Kanuna aykırı sayılır.”

II. İLK İNCELEME

A. E.2014/101 Sayılı Dava Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Serruh KALELİ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN, M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın katılımlarıyla 28.5.2014 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2015/8 Sayılı Başvuru Yönünden

2. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN ve Kadir ÖZKAYA'nın katılımlarıyla 18.2.2015 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle başvurunun yöntemine uygun olup olmadığı ve uygulanacak kural sorunları görüşülmüştür.

3. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Anayasaya aykırılığın mahkemelerce ileri sürülmesi" başlıklı 40. maddesinde Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurularda izlenecek yöntem belirtilmiştir. Söz konusu maddenin (1)

numaralı fıkrasında, bir davaya bakmakta olan mahkemenin bu davada uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda, bu fıkrada sayılan belgeleri dizi listesine bağlayarak Anayasa Mahkemesine göndereceği belirtilmiş; anılan fıkranın (a) bendinde, *“İptali istenen kuralların Anayasanın hangi maddelerine aykırı olduklarını açıklayan gerekçeli başvuru kararının aslı”* Anayasa Mahkemesine gönderilecek belgeler arasında sayılmak suretiyle başvuru kararının Anayasa'ya aykırılık gerekçelerini içermesi gerektiği vurgulanmıştır. Anılan maddenin (4) numaralı fıkrasında ise açık bir şekilde dayanaktan yoksun veya yöntemine uygun olmayan itiraz başvurularının, Anayasa Mahkemesi tarafından esas incelemeye geçilmeksizin gerekçeleriyle reddedileceği hükme bağlanmıştır.

4. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde de, itiraz yoluna başvuran Mahkemenin gerekçeli kararında Anayasa'ya aykırılıkları ileri sürülen hükümlerin her birinin Anayasa'nın hangi maddelerine, hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

5. Yine İçtüzüğün 49. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde, Anayasa Mahkemesince yapılan ilk incelemede başvuruda eksikliklerin bulunduğu tespit edilirse itiraz yoluna ilişkin işlerde esas incelemeye geçilmeksizin başvurunun reddine karar verileceği; (2) numaralı fıkrasında ise anılan (b) bendi uyarınca verilen kararın itiraz yoluna başvuran mahkemenin eksiklikleri tamamlayarak yeniden başvurmasına engel olmadığı belirtilmiştir.

6. Başvuru kararının incelenmesinden, 2911 sayılı Kanun'un 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan *“...mahallin en büyük mülki amiri tarafından...”* ibaresi ile dördüncü fıkrasının birinci cümlesi dışında kalan bölümü ve Kanun'un 10. maddesinin üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarının Anayasa'nın 2., 5., 11., 12., 13., 26., 34. ve 90. maddelerine hangi nedenlerle aykırı olduğunun ayrı ayrı ve gerekçeleriyle birlikte açıkça gösterilmediği anlaşılmıştır.

7. Bu nedenle bu hükümlere yönelik başvurunun, 6216 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin reddi gerekir.

8. Öte yandan Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Kanun'un 40. maddelerine göre mahkemeler, bakmakta oldukları davalarda uygulayacakları kanun ya da kanun hükmünde kararname kurallarını Anayasa'ya aykırı görürler veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırlarsa o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidirler. Ancak bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralların da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak yasa kuralları, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

9. 2911 sayılı Kanun'un 7. maddesi, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin zaman yönünden sınırlarını düzenlemektedir. Maddenin birinci fıkrasında, toplantı ve yürüyüşlere ve bu amaçla toplanmalara güneş doğmadan başlanamayacağı belirtilmiş; 6529 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasında, açık yerlerdeki toplantılar ile yürüyüşlerin güneş batmadan önce dağılacak şekilde, kapalı yerlerdeki toplantıların ise saat 24.00'e kadar yapılabileceği ifade edilmiştir. İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin önündeki uyuşmazlık konusu olay, güneş doğmadan başlayan veya kapalı yerde yapılan bir "toplantı ve yürüyüş"e ilişkin değildir. Dolayısıyla 7. maddenin bu hususlara ilişkin olmayan bölümlerinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Bu nedenle 7. maddeye ilişkin esas incelemenin dava konusu olaya uygulanma imkânı bulunan ve ikinci fıkrasında yer alan "... güneş batmadan önce dağılacak şekilde..." ibaresiyle sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

10. Kanun'un 20. maddesinin birinci fıkrasında gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları ile ertelenmesi veya yasaklanması hakkında da bu Kanun'un 3. ve 4. bölümlerindeki hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

Buna göre düzenleme kurulu, bildirimün şekil ve şartları, toplantının yapılmasında uygulanacak esaslar ve düzenleme kurulunun toplantı esnasındaki görev ve sorumluluklarına ilişkin olarak Kanun'un 9 ila 12. maddelerini kapsayan üçüncü bölümünde yer alan hükümler ile toplantının ertelenmesi ve yasaklanmasına dair Kanun'un 14. ila 19. maddelerini kapsayan dördüncü bölümünde yer alan hükümler gösteri yürüyüşleri hakkında da uygulanacaktır. İtiraz yoluna başvuran Mahkemede görülen dava gösteri yürüyüşünün ertelenmesi veya yasaklanmasına ilişkin bulunmadığından Kanun'un 20. maddesinin birinci fıkrasına yönelik esas incelemesinin "*Gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları...*" ibaresi ile sınırlı yapılması gerekmektedir.

11. Kanun'un 22. maddesinde ise toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yasaklandığı yerler sayılmıştır. Buna göre genel yollar ile parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklentilerinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) bir kilometre uzaklıktaki alan içinde toplantı yapılamaz ve şehirlerarası kara yollarında gösteri yürüyüşleri düzenlenemez. İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin önündeki uyuşmazlık konusu olay genel yol üzerinde gerçekleşmiş olup olayın maddede belirtilen diğer yerlerle bir ilgisi bulunmadığından maddenin "*Genel yollar...*" ibaresi dışında kalan kısmının davada uygulanma imkânı yoktur. Bu nedenle 22. maddeye ilişkin esas incelemenin dava konusu olaya uygulanma imkânı bulunan ve birinci fıkrasında yer alan "*Genel yollar...*" ibaresiyle sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

12. Kanun'un 23. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde de Kanun'un 9. ve 10. madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden veya toplantı ya da yürüyüş için belirtilen gün ve saatten önce veya sonra yapılan toplantılar ya da gösteri yürüyüşlerinin Kanun'a aykırı sayılacağı öngörülmüştür. Kanun'un 9. maddesi, Kanun'a göre yapılacak toplantılarda bildirim yapacak düzenleme kurulunun oluşumuna ve tüzel kişilerin toplantı ve gösteri yapabilme esaslarına ilişkin kurallar içermektedir. İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin önündeki uyuşmazlık konusu olayda, bir düzenleme kurulu bulunmadığı gibi olayın herhangi bir tüzel kişiyle ilgisi de bulunmamaktadır. Dolayısıyla bakılmakta

olan davada 23. maddenin (a) bendinin atıfta bulunduğu 9. maddenin uygulanması mümkün değildir. İtiraz yoluna başvuran Mahkemede dava konusu olan uyuşmazlıkta sanıkların bildirimde bulunarak toplantı ve yürüyüş için herhangi bir gün belirlemeleri söz konusu olmadığından itiraz konusu bendin “veya toplantı veya yürüyüş için belirtilen gün ve saatten önce veya sonra” ibaresinin de davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Bu nedenle itiraz konusu bende ilişkin esas incelemenin dava konusu olaya uygulanma imkânı bulunan ve bentte yer alan “...10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden...” ibaresiyle sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

13. Açıklanan nedenlerle 6.10.1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’nun;

A. 1- 2.3.2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanun’un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin;

a- İkinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...mahallin en büyük mülki âmiri tarafından...” ibaresi,

b- Dördüncü fıkrasının birinci cümlesi,

dışında kalan bölümünün,

2- 10. maddesinin üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarının,

iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusunun, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 40. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince yöntemine uygun olmadığından esas incelemeye geçilmeksizin REDDİNE,

B. 1- 6529 sayılı Kanun’un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin, ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...mahallin en büyük mülki amiri tarafından...” ibaresi ile dördüncü fıkrasının birinci cümlesinin esasının incelenmesine,

2- 7. maddesinin esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin maddenin ikinci fıkrasında yer alan “...güneş batmadan önce dağılacak şekilde...” ibaresiyle sınırlı olarak yapılmasına,

3- 10. maddesinin 3.8.2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının esasının incelenmesine,

4- 20. maddesinin esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin maddenin birinci fıkrasında yer alan "Gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları..." ibaresi ve ikinci fıkrasıyla sınırlı olarak yapılmasına,

5- 22. maddesinin birinci fıkrasının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin "Genel yollar..." ibaresiyle sınırlı olarak yapılmasına,

6- 23. maddesinin;

a- (a) bendinin esasının incelenmesine, esas incelemenin "...10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden..." ibaresiyle sınırlı olarak yapılmasına,

b- (c), (d) ve (e) bentlerinin esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARI

14. 6.10.1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun;

A. 2.3.2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...mahallin en büyük mülki âmiri tarafından..." ibaresi ile dördüncü fıkrasının birinci cümlesinin,

B. 7. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...güneş batmadan önce dağılacak şekilde..." ibaresinin,

C. 10. maddesinin, 3.8.2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının,

D. 20. maddesinin, birinci fıkrasında yer alan "Gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları..." ibaresi ile ikinci fıkrasının,

E. 22. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ Genel yollar...” ibaresinin,

F. 23. maddesinin, (a) bendinde yer alan “...10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden...” ibaresi ile (c), (d) ve (e) bentlerinin,

iptallerine karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusunun, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2014/101 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, E.2015/8 sayılı dosyanın esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2014/101 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, 18.2.2015 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

15. Dava dilekçesi ile başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ayhan KILIÇ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava ve itiraz konusu kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun’un 6529 Sayılı Kanun’un 5. Maddesiyle Değiştirilen 6. Maddesinin İkinci Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan “...ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak...”, “...Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan...” ve “...mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir.” İbarelerinin, Dördüncü Fıkrasının Birinci Cümlesinin ve Beşinci Fıkrasında Yer Alan “...ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak...” İbaresinin İncelenmesi

16. 2911 sayılı Kanun; 1. maddesinde ifade edildiği üzere toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller ile gerçek ve tüzelkişilerin düzenleyecekleri toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yerini, zamanını, usul ve şartlarını, düzenleme kurulunun görev ve sorumluluklarını, yetkili merciin yasaklama ve erteleme hâllerini, güvenlik kuvvetlerinin görev ve yetkileri ile yasakları ve ceza hükümlerini düzenlemektedir.

17. Kanun'un 6. maddesi de toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılacağı yer ve güzergâhın belirlenmesine ilişkin hükümler içermektedir. Söz konusu madde 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle tamamen değiştirilmiştir. Kanun'un 6. maddesinin birinci fıkrasında toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin tüm il ve ilçe sınırları içinde, maddede belirtilen hükümlere uyulmak şartıyla her yerde yapılabileceği ifade edilmiştir. "Toplantı" ve "gösteri yürüyüşü" tanımının yapıldığı Kanun'un 2. maddesinde "toplantı"nın, "belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve bir kamuoyu yaratmak suretiyle o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzelkişiler tarafından bu Kanun çerçevesinde düzenlenen açık ve kapalı yer toplantılarını", "gösteri yürüyüşü"nü ise "belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve bir kamuoyu yaratmak suretiyle o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzelkişiler tarafından bu Kanun çerçevesinde düzenlenen yürüyüşleri" ifade ettiği belirtilmiştir.

1. 6. Maddenin İkinci Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "... mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir." İbaresini

a. İptal Taleplerinin Gerekçeleri

18. Dava dilekçesinde ve başvuru kararında özetle, il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhının mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenmesini öngören kuralda, mahallin en büyük mülki amirinin bu yetkisini kullanırken TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcileri ile güzergâhın bulunduğu ilçe ve il belediye başkanlarının, en çok üyeye sahip üç sendikaların ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının il ve ilçe temsilcilerinin görüşlerini alacağı düzenlenmiş ise de bu görüşlerin bağlayıcı olup olmadığı hususunda belirsizlik bulunduğu, toplantı ve gösteri yürüyüşü güzergâhının belirlenmesiyle ilgili olarak mahallin en büyük mülki amirine geniş takdir yetkisi tanındığı ve düzenlemenin kamunun ve iskân yerlerinin çok uzağında bulunan ıssız yerlerin toplantı ve gösteri yeri olarak gösterilmesine imkân verdiği, anayasal güvence altında bulunan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının gösterinin yapılacağı alanın belirlenmesini de kapsadığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarının da bu yönde olduğu, toplantı ve gösteri yürüyüşü yer

ve güzergâhının mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenmesinin hakkın özünü zedelediği, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılacak yer ve güzergâhın belirlenmesi yetkisinin mahallin en büyük mülki amirine bırakılmak suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaca cevap vermediği ve demokratik toplum düzeni bakımından gerekli olmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 12., 13., 26., 34. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

19. Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde, il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhının kamu düzenini ve genel asayişini bozmayacak ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak şekilde ve 22. maddenin birinci fıkrasında sayılan sınırlamalara uyulması kaydıyla TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcileri ile güzergâhın geçeceği ilçe ve il belediye başkanlarının, en çok üyeye sahip üç sendikanın ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının il ve ilçe temsilcilerinin görüşleri alınarak mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirleneceği öngörülmektedir. Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrada yer alan "... mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir." ibaresi dava ve itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

20. Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir.*" denilmek suretiyle temel hak ve özgürlükler arasında yer alan ifade özgürlüğü güvence altına alınmıştır. Anayasa'da sadece düşünce ve kanaatler değil bunları açıklama ve yayma biçimleri ve araçları da güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın 26. maddesinde düşüncüyü açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "*söz, yazı, resim veya başka yollar*" olarak ifade edilmiş ve "*başka yollar*" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir.

21. Anayasa'nın 34. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, önceden izin almadan, silâhsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına*

sahiptir.” denilmek suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı güvenceye bağlanmaktadır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, bireylerin düşünce açıklamalarında bulunmak amacıyla açık veya kapalı mekânlarda, kamu otoriteleri ile üçüncü kişilerin müdahalesi olmaksızın, geçici olarak bir araya gelebilme serbestisini korumaktadır.

22. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, düşünceyi ifade biçimlerinden birini oluşturmaktadır. Bu hak, bireylerin bir fikri açıklamak, ortak çıkarları savunmak, belli fikir ve kanaatler çerçevesinde kamuoyu oluşturmak ve siyasal karar organlarını etkilemek için bir araya gelebilmeleri amacına hizmet etmektedir. Bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, ifade özgürlüğüyle de yakından ilgili olup ifade özgürlüğü ile birlikte demokratik toplumun temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla demokratik bir toplumda ifade özgürlüğüne gösterilen önem ve hassasiyetin, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de sergilenmesi gerekmektedir.

23. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ayrıca memleket meselelerinin barışçıl yöntemlerle ve uzlaşılı yoluyla çözülebilmesine imkân tanımaktadır. Bireyler, bu hak aracılığıyla ülkeyi yönetenleri ve bunların tayin ettiği politikaları belirli ölçülerde etkileme imkânı elde ettiklerinden bu hak yönetime katılma araçlarından birini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bir ülkenin demokratik ilkelere uygun yönetildiğinden söz edilebilmesi için bireylerin barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahip olması gerekmektedir.

24. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılması bakımından toplantı veya gösteriyi tertip edenlerin savunduğu ve ifade ettiği düşüncenin içeriğinin bir önemi bulunmamaktadır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, ifade özgürlüğünde olduğu gibi sadece toplumun geneli tarafından savunulan ve kabul gören düşünce ve fikirleri korumakla yetinmez; bunun haricinde toplumun genelini rahatsız edebilecek, endişelendirecek, hatta şok edecek veya onların belirli düzeyde tepkilerini çekebilecek fikirleri savunmak amacıyla da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenebilir. Bir toplantı veya gösteri yürüyüşünde açıklanan düşünce ve görüşlerin sırf çoğunluk ya da siyasal iktidar tarafından

benimsenmemesi veya onlarda rahatsızlık uyandırması nedeniyle yasaklanması veyahut sınırlanması mümkün değildir. İfade edilen görüş ve eleştiriler ne derece sert ve rahatsız edici olursa olsun şiddet içermediği ve barışçıl niteliğini koruduğu müddetçe, yetkili makamların her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşüne tahammül göstermesi ve hoşgörüyle yaklaşması demokrasinin bir gereğidir (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. *Abdullah Öcalan* [GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 95; *Emin Aydın*, B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 41; *Fatih Taş* [GK], B. No: 2013/1461, 12/11/2014, § 94; *Erdem Gül ve Can Dündar* [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 86).

25. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının amacı ve mahiyeti dikkate alındığında bu hakkın, toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılacağı mekânı seçme serbestisini de kapsadığı anlaşılmaktadır. Zira toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemenin amacı bir fikri açıklamak, ortak çıkarları savunmak, belli fikir ve kanaatler çerçevesinde kamuoyu oluşturmak ve siyasal karar organlarını etkilemek olup gösteri ve toplantı yürüyüşünün düzenlendiği mekân, açıklanan düşüncenin muhataplarına ulaşabilmesi ve tesir oluşturabilmesi bakımından önem taşımaktadır. Bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılacağı mekânın seçiminin kural olarak düzenleyicilerin takdirinde olması gerekmektedir. Bu itibarla bireylerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyecekleri yeri belirleme serbestisini sınırlayan düzenlemeler bu hakka müdahale niteliği taşır.

26. Dava konusu kuralda, il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhının mahallin en büyük amirince belirlenmesi öngörülmekte, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılabilecek alanlar onun tarafından belirlenen yer ve güzergâhlarla sınırlandırılmaktadır. Kanun'un 2. maddesinde de mahallin en büyük mülki amirinin illerde vali, ilçelerde kaymakam olduğu; bir ile bağlı ilçelerin o ilin belediye sınırları içindeki kısımlarına ilişkin olarak bu Kanun'un uygulanması yönünden mahallin en büyük mülki amirinin ise ilin valisi olduğu belirtilmektedir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılabilecek alanların mahallin en büyük mülki amirince belirlenen yer ve güzergâhla sınırlandırılmasının bireylerin toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılacağı mekânı seçme hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

27. Demokratik toplum bakımından taşıdığı öneme rağmen bu hak sınırsız olmayıp Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen güvencelere uygun olmak koşuluyla birtakım kısıtlamalara tabi tutulabilir. Anayasa'nın 13. maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."* denilmiştir. Buna göre toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının sınırlandırılmasında göz önünde bulundurulacak güvencelerden biri *"Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı"* kalınması koşuldur.

28. Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabileceği ifade edilmiştir. Buna göre demokratik toplumda vazgeçilmez bir hak teşkil eden toplantı ve gösteri yürüyüşleri, Anayasa'da belirtilen meşru amaçlardan birine dayanılarak ancak istisnai hâllerde sınırlandırılabilir. Ayrıca anılan maddenin üçüncü fıkrasında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunda gösterileceği belirtilmek suretiyle kanun koyucuya düzenleme yetkisi tanınmıştır.

29. Anayasa'nın 34. maddesinin önceki hâlinde yer alan, *"Şehir düzeninin bozulmasını önlemek amacıyla yetkili idari merci, gösteri yürüyüşününün yapılacağı yer ve güzergâhı tespit edebilir."* biçimindeki (ikinci) fıkranın, 3.10.2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un 13. maddesiyle yeniden düzenlenen madde metninde yer almamış olması mülki amire bu şekilde bir yetkinin kanunla verilemeyeceği anlamına gelmez. Anılan değişiklikte doğrudan Anayasa'da yer almasının gereksiz olduğu düşünülen bir hüküm 34. madde metninden çıkartılmıştır. Kanun koyucunun diğer tüm temel hak ve özgürlüklerde olduğu gibi Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen sebeplere dayanarak toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılacak yer ve güzergâhlara yönelik meşru ve ölçülü sınırlamalar getirmesi mümkündür.

30. Toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılabilecek alanları belirleme yetkisinin mahallin en büyük mülki amirine verilmesinin kamu düzeninin sağlanması ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarına dayandığı anlaşılmaktadır. Şehrin bazı yerlerinde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin, trafik düzeninde bozulmalara neden olabileceği, aşırı ses ve gürültüye yol açabileceği, bu durumun kamu düzenini olumsuz etkileyebileceği ve diğer bireylerin hak ve özgürlüklerini belli ölçüde zedeleyebileceği muhakkaktır. Anayasa, kanun koyucunun kamu düzeninin korunması amacıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılabilecek yerlerin belirlenmesi bakımından söz konusu hakkın sınırlandırılabilmesini mümkün kılmaktadır. Bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin meşru bir amaca dayandığı ve Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen özel sınırlama sebeplerine bağlı kalındığı görülmektedir.

31. Bununla birlikte toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sınırlama getirilebilmesi için meşru bir amaca dayanılması yeterli olmayıp Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen diğer güvencelere de uyulması gerekmektedir. Buna göre toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik sınırlamalar hakkın özüne dokunmamalı, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmamalıdır.

32. Çağdaş demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Temel hak ve özgürlükleri büyük ölçüde kısıtlayan ve kullanılamaz hâle getiren sınırlamalar hakkın özüne dokunur. Dava konusu kuralla toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılabilecek alanlar, mahallin en büyük mülki amirince belirlenen yer ve güzergâhla sınırlandırılmak suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sınırlama getirilmiş ise de anılan hak tamamen ortadan kaldırılmamaktadır. Zira kural; toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenlenmesini engellememekte, sadece bunların yapılabileceği alanların mahallin en büyük mülki amirince belirlenmesini öngörmektedir. Bunun da tek başına hakkı anlamsız kılacak nitelikte olmadığı tartışmasızdır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme imkânı devam ettiğinden dava konusu kuralın, hakkın özüne dokunduğu söylenemez.

33. Demokratik toplum; çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirlilik temeline dayanmaktadır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun vazgeçilmez bir unsurudur. Demokratik bir toplumda bu hakka müdahale edilebilmesi ancak zorlayıcı nedenlerin varlığına bağlıdır. Diğer bir ifadeyle bu özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeni bakımından gerekli olduğundan söz edilebilmesi için zorunlu bir nitelik taşıması gerekmektedir.

34. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklemektedir. Bu yükümlülükler devletin, toplantı veya gösteriye katılanların bu haktan tam anlamıyla yararlanabilmesi için ve katılımcıların kısmen ya da tamamen şiddete yönelmesi veya toplantı veyahut gösterinin bütünüyle kamu düzenini bozucu bir yöne evrilmesi durumuna karşı ihtiyaç duyulan koruyucu tedbirleri almasını gerektirmektedir. Devlete yüklenen pozitif yükümlülüklerin zorunlu kıldığı bu tedbirler toplantı ve gösterinin büyüklüğüne, mahiyetine ve katılımcı sayısının yanında toplantı veya gösterinin yapıldığı yer ve mekâna bağlı olarak da değişebilmektedir. Ancak her yer ve güzergâhın bu tür tedbirlerin hakkıyla alınmasına elverişli olmadığı da bilinen bir gerçektir. Mahiyeti, amacı, büyüklüğü ve katılımcı sayısı itibarıyla ciddi tedbirler alınmasını gerektiren toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin bu tedbirlerin gereği gibi alınmasını güçleştiren yerlerde yapılmasının kamu düzenini bozucu nitelikleri dikkate alındığında mahallin en büyük amirine toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılabileceği yer ve güzergâhları belirleme yetkisi tanınmasının demokratik toplumda gerekli olmadığı sonucuna ulaşılamaz.

35. Toplantı ve gösteri yürüyüşünün sınırlandırılmasında gözetilmesi gereken diğer bir ölçüt de ölçülülük ilkesidir. Ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile sınırlama araçları arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın denetlenmesidir. Bu sebeple kuralın hedeflenen amaca ulaşabilmek için elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir.

36. Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca mahallin en büyük mülki amiri, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılacağı yer ve güzergâhı belirleme yetkisini tek başına kullanmamakta; TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcileri ile güzergâhın geçeceği ilçe ve il belediye başkanlarının, en çok üyeye sahip üç sendikanın ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının il ve ilçe temsilcilerinin görüşlerini aldıktan sonra karar vermektedir. Bu suretle karar alım sürecine siyasi partiler, sendikalar, meslek kuruluşları ve ilgili belediyelerin de katılması sağlanmaktadır.

37. Öte yandan düzenlemenin objektif anlamına bakıldığında kişilerin toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenleneceği yer ve güzergâhı seçme serbestisinin bütünüyle göz ardı edilmesine imkân tanıdığı da söylenemez. Yer ve güzergâhın, toplantı veya gösterinin amacına ulaşabilmesi ve açıklanan görüşlerin muhataplarına ulaşabilmesi için taşıdığı önemin büyüklüğü yadsınamaz. Bu nedenle mülki amirin, bu yetkisini düzenleyicilerin mekân tercih etme serbestisine saygı gösterecek şekilde kullanması gerekeceği tabiidir. Yer ve güzergâh tayininde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemek isteyen bireylerin mekân seçme serbestisine sahip olmalarındaki bireysel yarar ile kamu düzeninin ve üçüncü kişilerin haklarının korunmasındaki kamusal yarar arasındaki hassas dengenin gözetilmesi ölçülülük ilkesinin bir gereğidir. Kural, mahallin en büyük mülki amirinin toplantı veya gösteri yürüyüşünün amacını, büyüklüğünü, mahiyetini ve katılımcı sayısını göz önünde bulundurarak kamu düzeninin ve üçüncü kişilerin haklarının korunması amacı çerçevesinde yer ve mekân belirlemesini dışlamamaktadır. Bu kapsamda mülki amirin kamu yararı ile bireysel yarar arasında dengeyi sağlamak bağlamında gerekirse toplantının büyüklüğüne ve amacına göre farklı yer ve güzergâhlar belirlemesi ve bu mekânlar arasında kademelendirme yapması mümkündür.

38. Menfaatler dengesinin sağlanması amacı çerçevesinde nerelerin toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı olarak belirlenmesi hâlinde daha etkili sonuçlar doğuracağını takdiri yetkili mülki amire ait olmakla birlikte bu yetki mutlak ve sınırsız değildir. Dava ve itiraz konusu kural, mülki amire sınırsız bir yetki vermemektedir. Bu yetki hukuk devleti ve hukuk devletinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle sınırlı olup idari yargı denetimine tabidir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü güzergâhının bireylerin

mekân seçme hususundaki tercih hakkını aşırı biçimde kısıtlayacak, toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılımı caydırıcı hâle getirecek veya bu hakkın kullanımını zedeleyecek şekilde belirlenmesi durumunda buna dair idari kararın idari yargı yerlerince denetlenerek gerekirse iptal edilebileceği açıktır. Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhını belirleme yetkisinin mülki amire tanınması suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına yapılan müdahale ölçüsüz değildir.

39. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

40. Engin YILDIRIM ve Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamışlardır.

41. Kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 12. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

2. 6. Maddenin İkinci Fıkrasının Birinci Cümlesi ile Beşinci Fıkrasında Yer Alan "...ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak..." İbareleri

a. İptal Taleplerinin Gerekçesi

42. Dava dilekçesinde özetle, anayasal güvence altında bulunan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının toplantı ve gösterinin yapılacağı alanın belirlenmesini de kapsadığı, "*toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak şekilde yapılması*" şartının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade özgürlüğünün kullanmasını ölçüsüz bir şekilde sınırlandırdığı, toplantı ve gösteri yürüyüşünün vatandaşların günlük yaşamını belli ölçüde etkilemesinin işin mahiyeti gereği olduğu, bu nedenle sınırlamanın "*zorlayıcı bir sosyal ihtiyaca*" cevap vermediği, ayrıca kanun koyucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasını bu şekilde sınırlandırıcı hükümler ihdas etmesinin hukuk devleti ilkesi ve Anayasa'nın 5. maddesiyle devlete yüklenen temel ödevlerle bağdaşmadığı belirtilerek itiraz konusu kuralların Anayasa'nın 2., 5., 26. ve 34. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

43. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

44. Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde, il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhının kamu düzenini ve genel asayişini bozmayacak ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak şekilde ve 22. maddenin birinci fıkrasında sayılan sınırlamalara uyulması kaydıyla TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcileri ile güzergâhın geçeceği ilçe ve il belediye başkanlarının, en çok üyeye sahip üç sendikanın ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının il ve ilçe temsilcilerinin görüşleri alınarak mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirleneceği öngörülmektedir.

45. Kanun'un 6. maddenin beşinci fıkrasında ise birden fazla toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhının belirlendiği il ve ilçelerde düzenleme kurulunun kamu düzenini ve genel asayişini bozmayacak ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak şekilde belirlenen yer ve güzergâhlardan birini tercih edebileceği belirtilmektedir. Söz konusu fıkralarda yer alan "...ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak..." ibareleri dava konusu kuralları oluşturmaktadır.

46. Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde, il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhını belirleme yetkisi mahalli mülki amire tanınmıştır. Toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı belirlenirken "*vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmaması*" kriterinin de dikkate alınması gerekmektedir. Kanun'un 6. maddesinin beşinci fıkrasında ise mahallin en büyük mülki amiri tarafından birden fazla toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhının belirlendiği il ve ilçelerde bu tercihi düzenleme kurulunun yapacağı ve tercihinin yaparken dikkate alacağı kriterlerden birinin de "*vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmaması*" olduğu belirtilmektedir. Düzenleme kuruluna tanınan yetki, mahallin en büyük mülki amirince belirlenen yer ve güzergâhlardan dilediği birini tercih etme yetkisidir.

47. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenebilecek yer ve güzergâhın vatandaşların günlük yaşamlarının zorlaştırmayacak şekilde belirlenecek olması, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenebilecek mekânların sınırlandırılmasına yol açacağından bu hakka yönelik bir müdahale niteliği taşımaktadır.

48. Toplantı ve gösteri yürüyüşleri, kamuya açık alanlarda düzenlenmektedir. Bu alanlarda toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenlenmesinin diğer insanların hak ve özgürlüklerini belli ölçüde sınırlandıracağı açıktır. Bu nedenle kamuya açık alanlarda yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşlerine belli ölçülerde sınırlama getirilmesi, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması açısından gerekli olabilir. Dava konusu kurullarla *“vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmama”* kriteri getirilmek suretiyle başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Ancak meşru bir amaca dayanan bu sınırlamanın ayrıca Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olması gerekir. Ölçülülük ilkesi, yasal önlemin öngörülen amaç için gerekli ve amaca ulaşmaya elverişli olmasını, ayrıca amaç ve araç arasında makul bir dengenin bulunması gereğini ifade eder.

49. Kamuya açık alanlar, toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenlendiği etkili ve doğal yerlerdir. Bu yerler aynı zamanda, halkın dinlenme, seyahat etme ve eğlenme gibi birtakım sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına da hizmet etmektedir. Dolayısıyla bu alanların farklı amaçlarla kullanımı, farklı özgürlüklerin çatışmasına yol açabilmektedir. Temel hak ve özgürlüklerin çatışması durumunda, özgürlükler arasında makul bir denge kurularak her ikisinin de gerektiği ölçüde korunduğu bir yolun benimsenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, bir kamusal alanda toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenlenmesinin bu alanı farklı amaçlarla kullanan kişilerin hak ve özgürlüklerini kısıtlaması, o alanda toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılmasının yasaklanmasını gerektirmez. Her iki kesimin de haklarını kullanmalarını temin edecek uygun bir çözümün bulunması gerekmektedir.

50. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılacağı mekân ve güzergâhların belirlenmesinde o mekân ve güzergâhı kullanan diğer

bireylerin hak ve özgürlüklerine mutlak bir üstünlük tanınması durumunda, sadece şehir merkezlerinden uzak yerlerin toplantı ve gösteri yürüyüş yer ve güzergâhı olarak belirlenmesi sonucu ortaya çıkabilmektedir. Oysa yukarıda ifade edildiği üzere toplantı veya gösteri yürüyüşünün muhataplarını etkileyebilmesi bakımından düzenlendiği mekânın büyük bir önemi bulunmaktadır.

51. AİHM kararlarında da vurgulandığı üzere toplantı ve gösteri yürüyüşünün başkalarının günlük yaşamlarını bir miktar zorlaştırması kaçınılmazdır. Demokratik toplumun önemli yapı taşlarından olan toplantı ve gösteri yürüyüşünün gündelik yaşamı bir miktar zorlaştırmasının hoşgörüle karşılanması gerekir (*DİSK ve KESK/Türkiye*, B. No: 38676/08, 27/11/2012, § 29; *Bukta ve diğerleri/Macaristan*, B. No: 25691/04, 17.7.2007, § 37; *Oya Ataman/Türkiye*, §§ 41, 42; *Galstyan/Ermenistan*, B. No: 26986/03, 15.11.2007, §§ 116, 117). Toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılacağı alanlar belirlenirken vatandaşların günlük yaşamlarının zorlaşıp zorlaşmadığının da göz önünde bulundurulması, haklar arasında denge kurulabilmesi bakımından gerekli ise de vatandaşların günlük yaşamlarını zorlaştırmama ölçütüne mutlak bir üstünlük tanınması, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile başkalarının hak ve özgürlükleri arasındaki dengenin başkalarının hak ve özgürlükleri lehine ölçüsüz bir şekilde bozulması sonucunu doğuracaktır.

52. Demokratik bir toplumda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ancak zorlayıcı nedenlerin bulunması koşuluyla müdahalede bulunulabilir. Bir yerde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin vatandaşın gündelik yaşamını zorlaştırmasının, o yerin toplantı ve gösteri yürüyüşlerine kapatılmasını haklılaştırabilmesi için gündelik yaşamın “aşırı ve katlanılmaz derecede” zorlaşması gerekmektedir. Dava konusu kurallarda ise gündelik yaşamın etkilenme boyutuna yönelik herhangi bir ölçüt getirilmemiştir. Kural bu hâliyle demokratik toplumda hoşgörüle karşılanması gereken birtakım zorluklar gözetilerek toplantı veya gösteri yürüyüşü mekânlarının sınırlandırılmasına da imkân tanımaktadır. Bu ise toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahaleyi demokratik bir toplumda gerekli olmaktan çıkarmakta ve ölçüsüz hâle getirmektedir.

53. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.

54. Kurallar Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden kuralların Anayasa'nın 2. ve 5. maddeleri yönünden ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

3. 6. Maddenin İkinci Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "... Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan..." İbaresini

a. İptal Talebinin Gerekçesi

55. Dava dilekçesinde özetle, il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı belirlenirken sadece TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcilerinin görüşlerinin alınması öngörülerek diğer siyasi partilerin göz ardı edilmesinin hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmadığı gibi eşitlik ilkesini de zedelediği belirtilerek itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 2., 10. ve 68. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

56. Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrasında, mahallin en büyük mülki âmirinin il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhlarını belirlerken TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcilerinin de görüşlerini alması öngörülmüş olup, "*Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan*" ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır. Buna göre mahallin en büyük mülki amirinin bu yetkisini kullanırken görüşüne başvuracağı siyasi partiler, TBMM'de grubu bulunanlarla sınırlanmış olup TBMM'de üyesi bulunup da grup kuramayan siyasi partiler ile TBMM'de üyesi bulunmayan siyasi partilerin görüşlerine başvurulması öngörülmemiştir.

57. Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek

sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

58. Hukuk devletinde kanunların kamu yararı gözetilerek çıkarılması zorunludur. Kanunların kamu yararının sağlanması amacına yönelik olması; genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir.

59. Dava konusu kuralla, mahallin en büyük mülki amirinin il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhlarını belirlerken TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcilerinin de görüşlerini alması öngörülmüş ise de bildirilen görüşlerin bağlayıcılığı bulunmamakta; bu husustaki nihai yetki mahallin en büyük mülki amirine tanınmaktadır. Anayasa'da toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhlarının belirlenmesi sürecine siyasi partilerin katılımını zorunlu kılan bir hüküm yer almamakta, kanun koyucunun takdir yetkisi çerçevesinde TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin görüşüne de başvurulması zorunluluğunun getirildiği anlaşılmaktadır. Ülkemizde yasal olarak kurulmuş ve faaliyette bulunan siyasi partilerin tümünün görüşüne başvurulmasının yaratacağı zorluklar dikkate alındığında görüşüne başvurulacak siyasi partilerin TBMM'de grubu bulunanlarla sınırlandırılması kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Bu nedenle kural, hukuk devleti ilkesine aykırı değildir.

60. Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen eşitlik ilkesi, hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmektedir. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin kanunlarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere kanun karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden ayrı kurallara bağlı tutulacağı

anlamına gelmez. Durum ve konumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi ihlal edilmiş olmaz.

61. TBMM'de grubu bulunan partiler ile diğer partilerin demokratik temsil gücünün aynı olmadığı açıktır. Kanun koyucunun, objektif bir ölçüt niteliği taşıyan demokratik temsil gücünü esas alarak TBMM'de grubu bulunan siyasi partileri farklı kurallara tabi kılması eşitlik ilkesini zedelemez. Bu bağlamda mahallin en büyük mülki amirinin il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhlarını belirlerken TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcilerinin görüşlerinin alınmasını öngören dava konusu kuralın eşitlik ilkesine aykırı olduğu söylenemez.

62. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

63. Engin YILDIRIM bu görüşe katılmamıştır.

64. Kuralın Anayasa'nın 68. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

4. 6. Maddenin Dördüncü Fıkrasının Birinci Cümlesi

a. İtirazın Gerekçesi

65. Başvuru kararında özetle, toplantı ve gösteri yürüyüşü güzergâhının belirlenmesiyle ilgili olarak mahallin en büyük mülki amirine çok geniş takdir yetkisi tanındığı ve bu durumun iskân yerlerinin çok uzağında bulunan ıssız yerlerin toplantı ve gösteri yeri olarak gösterilmesini mümkün kıldığı ifade edilerek Anayasa'nın 2., 5., 11., 12., 13., 26., 34. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

66. İtiraz konusu kuralda, toplantı ve gösteri yürüyüşleri yer ve güzergâhı hakkında sonradan yapılacak değişikliklerin de aynı yöntemle yapılacağı kurala bağlanmıştır. Buna göre il ve ilçelerde toplantı ve

gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı değişiklikleri, kamu düzenini ve genel asayiş bozmayacak şekilde ve 22. maddenin birinci fıkrasında sayılan sınırlamalara uyulması kaydıyla TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcileri ile güzergâhın geçeceği ilçe ve il belediye başkanlarının, en çok üyeye sahip üç sendikanın ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının il ve ilçe temsilcilerinin görüşleri alınarak mahallin en büyük mülki amiri tarafından yapılır. Değiştirilen toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı yerel gazeteler ile valilik ve kaymakamlık internet sitelerinden ilan edilerek halka duyurulur.

67. Kanun'un, 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir." ibaresinin Anayasa'ya uygunluğunun denetimi kısmında belirtilen gerekçeler itiraz konusu kural yönünden de geçerlidir.

68. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

69. Engin YILDIRIM ve Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamışlardır.

70. Kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 12. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 7. Maddesinin 6529 sayılı Kanun'un 6. Maddesiyle Değiştirilen İkinci Fıkrasında Yer Alan "...güneş batmadan önce dağılacak şekilde..." İbaresinin İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçesi

71. Başvuru kararında özetle, günümüzün koşulları ve teknolojik imkânları göz önünde bulundurulduğunda gece ile gündüz arasında ayırım yapılmasının bir anlamının kalmadığı, gece gerçekleşen olaylar karşısında kendiliğinden ve ani demokratik tepkilerin ortaya çıkabileceği ve ayrıca günün yirmi dört saati devam eden ve tamamen barışçıl nitelik taşıyan nöbet tutma biçimindeki eylemlerin de söz konusu olabileceği,

itiraz konusu kuralın bu tür eylemleri kanuna aykırı hâle getirdiği, toplanma hakkına zaman yönünden meşru olmayan sınırlamalar getirilemeyeceği, konusu ve amacının gerekli kılması durumunda gece saatinde yapılan toplantıların da “barışçıl toplanma özgürlüğü” kapsamında korunması gerektiği, bu nedenle gece saatlerinde toplantı yapılmasının yasaklanmasının ve bunlara cezai müeyyide uygulanmasının Anayasa’nın 2., 5., 11., 12., 13., 26., 34. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

72. Kanun’un 7. maddesinin birinci fıkrasında, toplantı ve yürüyüşlere ve bu amaçla toplanmalara güneş doğmadan başlanamayacağı; ikinci fıkrasında açık yerlerdeki toplantılar ile yürüyüşlerin güneş batmadan önce dağılacak şekilde, kapalı yerlerdeki toplantıların ise saat 24.00’e kadar yapılabileceği hükme bağlanmıştır. 7. maddenin ikinci fıkrasında yer alan “...güneş batmadan önce dağılacak şekilde...” ibaresi, itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır. İtiraz konusu kuralla açık alanlardaki toplantı veya yürüyüşlerin güneşin batmasından sonra devam etmesi yasaklanmaktadır.

73. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin açık alanlarda güneşin batışıyla sınırlandırılmasının, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale niteliği taşıdığı açıktır. Açık alanlardaki toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin güneşin batışıyla sınırlandırılması suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına yapılan müdahalenin kamu düzeninin ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacına dayandığı anlaşılmaktadır. Ancak meşru bir amaca dayanan bu sınırlamanın ayrıca Anayasa’nın 13. maddesi uyarınca demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olması gerekir.

74. Gece vaktinde toplantı veya gösteri yürüyüşü düzenlenmesi, evlerinde istirahat eden insanların huzur ve sükûnet içinde dinlenmelerine engel teşkil edebilir. Bu risk özellikle gecenin ilerleyen saatlerinde daha da artabilmektedir. Aynı şekilde gece saatlerinde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının devlete yüklediği pozitif ödevlerin

yerine getirilmesinde ve dolayısıyla kamu düzeninin korunması için gereken önlemlerin alınmasında güçlükler yaşanabilir. Dolayısıyla gerek başkalarının gece vaktinde rahatsız edilmesini önlemek gerekse kamu düzeninin bozulmasını engellemek amacıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının sınırlanması gerekli hâle gelebilir.

75. Bununla birlikte kamu düzeni bakımından tehdit oluşturmayan ve barışçıl niteliğini koruyan toplantıların sırf güneşin batışından sonraki döneme sarkmış olması nedeniyle dağılmasının demokratik bir toplumda gerekli olduğu söylenemez. Bu tür toplantılarda da toplantıya katılanların şiddet içermeyen yöntemlerle düşünce ve kanaatlerini açıklama fırsatı bulmasının demokratik bir toplumda hoşgörülle karşılanması gerekir. İtiraz konusu kural ise güneşin batmasından önce başlamış olan toplantıların da iletilmek istenen mesajın verilip verilmediğine bakılmaksızın güneşin batış saati itibarıyla dağılmasını zorunlu kılmaktadır.

76. Öte yandan kanun koyucunun başkalarının haklarının ve kamu düzeninin korunması ödeviyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı arasında makul bir denge kurması ve her iki değeri de gözetmesi gerekmektedir. Bu bağlamda başkalarının haklarının ve kamu düzeninin korunması amacı için toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının gereğinden fazla sınırlandırılması, sınırlama için seçilen aracı orantısız kılar.

77. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının mahiyeti ve demokratik toplum bakımından önemi gözetildiğinde havanın kararmasından sonra toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin kategorik olarak yasaklanması, hakkın gereğinden fazla sınırlandırılması sonucunu doğurabilecek niteliktedir. Katılanların sayısı ve yöntemi itibarıyla diğer insanların dinlenmesini engelleyecek nitelik taşıyan ve özellikle gecenin ilerleyen saatlerine denk gelen toplantıların yasaklanması ölçülü görülebilirse de başkalarını aşırı derecede rahatsız etmeyen ve kamu düzeni yönünden ciddi bir tehlike yaratmayan toplantıların güneşin batmasından sonra devam etmesinin yasaklanması, haklar arasında kurulması gereken adil dengenin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı aleyhine bozulmasına yol açabilir.

78. İtiraz konusu kuralda, bu yönüyle bir değerlendirme yapılmasına imkân tanınmaksızın, gün içinde açık alanlarda başlayan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin güneşin batmasından sonra devam etmesi mutlak olarak yasaklanmaktadır. Toplantının türü, mahiyeti, kapsamı, amacı, biçimi, katılanların sayısı, yapıldığı zaman dilimi gibi etkenler göz önünde bulundurulmak suretiyle toplantının güneş battıktan sonra devam etmesinin kamu düzenini etkileyip etkilemediği, başkalarının hak ve özgürlüklerini zedeleyip zedelediği değerlendirildikten sonra yasaklama kararı verilmesinin gerekip gerekmediğine ilişkin değerlendirme yapılmasına imkân tanınmadan açık alanlardaki toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin güneşin batmasından sonra devam etmesinin mutlak olarak yasaklanması, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahaleyi orantısız kılmaktadır. Bu şekildeki kategorik bir yasağın özellikle insanların nispeten günlük aktivitelerine devam ettiği akşam saatleri bakımından daha da sorunlu hâle geldiği ifade edilmelidir.

79. Bu bağlamda itiraz konusu kuralla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahale demokratik bir toplumda gerekli ve orantılı bulunmamaktadır.

80. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

81. Kural, Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden Anayasa'nın 2., 5., 11., 12. ve 90. maddeleri yönünden ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

C. Kanun'un 10. Maddesinin 4771 Sayılı Kanun'un 5. Maddesiyle Değiştirilen Birinci Fıkrası ile İkinci Fıkrasının İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçesi

82. Başvuru kararında özetle, itiraz konusu kurallarda yer alan bildirimle ilişkin şekil şartlarının toplantı düzenleme hakkının kullanımını zorlaştırdığı, toplantının yapılmasını zorlaştıran bürokratik zorunlulukların yanı sıra toplantının kırk sekiz saat önceden idareye bildirilmesi şartının getirilmesinin hakkın özünü zedelediği ve bildirim

şartını izne dönüştürdüğü, bildirim şartının, ani gelişen ve bildirimde bulunulması imkânı bulunmayan olaylar üzerine düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerini kanunsuz hâle getirdiği, AİHM içtihatları dikkate alındığında, spontane gelişen tepkilerin de toplantı özgürlüğü kapsamında koruma görmesi gerektiği belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 5., 11., 12., 13., 26., 34. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

83. Kanun'un 10. maddesiyle toplantı yapılabilmesi bildirim usulüne tabi kılınmıştır. Maddenin birinci fıkrasında, toplantı yapılabilmesi için düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacağı bir bildirim toplantının yapılmasından en az kırk sekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verileceği hükme bağlanmıştır; ikinci fıkrasında ise bu bildirimde, toplantının amacının toplantının yapılacağı yer, gün, başlayış ve bitiş saatlerinin, düzenleme kurulunun başkan ile üyelerinin açık kimlikleri, meslekleri, ikametgâhları ve varsa çalışma yerlerinin belirtileceği ve bildirim yönetmelikte gösterilecek belgelerin ekleneceği ifade edilmiştir. Kanun'un 10. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları itiraz konusu kuralları oluşturmaktadır.

84. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin bildirim şartına bağlanmasının bu hakka müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen ölçütlere aykırı olmaması gerekir. Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen ölçütlerden biri de "Anayasa'nın sözüne aykırı olmama" kriteridir. Anayasa'nın sözü kavramıyla Anayasa'nın lafzının kastedildiği hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bu bağlamda Anayasa'nın çeşitli maddelerinde düzenlenen hak ve özgürlüklere ilişkin olarak Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilenlere ek olarak getirilen güvencelerle uyumlu olmayan sınırlamalar Anayasa'nın sözüne aykırı olur.

85. Anayasa'nın 34. maddesinin birinci fıkrasında, "*Herkes, önceden izin almadan, silâhsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.*" denilmek suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin

izin alma koşuluna bağlanamayacağı açıkça ifade edilmiştir. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin önceden izin alma şartına tabi tutulamayacağı hususu bu hakka ilişkin Anayasa'nın 34. maddesiyle getirilen ve Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilenlere ek bir güvence mahiyeti taşımaktadır. Bununla birlikte buradaki güvencenin toplantı ve gösteri yürüyüşünün izin şartına bağlanamayacağına ilişkin olduğu açıktır.

86. Hukuk sistemlerinde toplantı hürriyetinin kullanımı konusunda izin ve bildirim olmak üzere iki sistem uygulanmaktadır. İzin sisteminde, toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılabilmesi için kanunlarla yetkili kılınan makamın onayı gerekmektedir. Bildirim sisteminde ise toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılabilmesi için yetkili makama bildirimde bulunulması yeterli olup yetkili makamın onayı aranmamaktadır. Anayasa'da toplantı ve gösteri yürüyüşünün izin şartına bağlı kılınması yasaklanmakla birlikte bildirim şartına tabi kılınmayacağına ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Anayasa'nın 34. maddesinin üçüncü fıkrasında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunda gösterileceği belirtildiğinden kanun koyucunun bu hükme dayanarak bildirim şartı öngörmesi mümkündür. Dolayısıyla bildirim şartı getirilmesinin Anayasa'ya aykırı olmadığı anlaşılmaktadır.

87. Bildirimin amacı, toplantı ve gösteri yürüyüşünün kanuna aykırı bir unsur içerip içermediğini tespit etmek ve ayrıca devletin pozitif yükümlülüğünün bir gereği olarak güvenlik dâhil ihtiyaç duyulan tüm tedbirlerin alınabilmesi için yetkili idareye fırsat tanımaktır. Bu amacın kamu düzeninin sağlanmasına yönelik olduğu ve dolayısıyla bildirim şartı getirilmekle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "kamu düzeninin korunması" sebebine dayandığı anlaşılmaktadır.

88. Ayrıca bildirim şartı getirilmek suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığı da incelenmelidir. Bildirim şartının zımni bir izne dönüştürülmesi veya toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılmasını engelleyecek biçimde düzenlenmesi ya da bildirimle ilişkin olarak getirilen şekil şartlarının

bireylere aşırı külfet yüklemesi hâlinde sınırlamanın ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

89. İtiraz konusu kurallarda, bildirim toplantısının yapılmasından en az kırk sekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde yetkili makama sunulması öngörülmektedir. Bildirim şartı getirilmesindeki amaçlardan birinin devletin pozitif yükümlülüğünün bir gereği olarak güvenlik dâhil ihtiyaç duyulan tüm tedbirlerin alınabilmesi için yetkili idareye fırsat tanımak olduğu yukarıda ifade edilmiştir (bkz. § 87). Kamu otoritelerinin durumun gerektirdiği güvenlik önlemlerini alabilmek ve bu çerçevede personel ve araç planlaması yapabilmek için belli bir süreye ihtiyaç duyacağı açıktır. Dolayısıyla bildirim, toplantı veya gösterinin düzenleneceği günden önce yapılması zorunluluğu getirilmesinin bir ihtiyaçtan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ancak bu sürenin makul olması ve bireyler açısından toplantı veya gösteri yürüyüşü düzenlenmesini imkânsız ya da anlamsız kılmayacak şekilde belirlenmesi gereklidir. Diğer bir ifadeyle bildirim verilmesi için öngörülecek sürenin kamu düzeninin korunmasındaki kamu yararı ile bireylerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını kullanabilmelerindeki bireysel menfaat arasında makul bir denge kurularak belirlenmesi gerekmektedir.

90. Kamu otoritelerinin alması gereken tedbirlerin mahiyeti göz önüne alındığında kırk sekiz saatlik sürenin makul olduğu ve kamu yararı ile bireysel yarar arasındaki dengenin gözetildiği kanaatine varılmaktadır. Ayrıca bildirim şartının, toplantı veya gösteri yürüyüşü düzenlenmesini zımnen izne bağlaması veya ciddi surette güçleştirmesi ya da örtülü bir şekilde toplantı ve gösteri yürüyüşlerini yapılamaz hâle getirmesi söz konusu değildir. Zira bildirimde bulunmak, idarenin onayına ihtiyaç duyulmaksızın (idarece yasaklama veya erteleme kararı verilmedikçe) toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılmasını mümkün hâle getirmektedir.

91. Nitekim AİHM içtihatlarına göre toplantıların izne veya bildirim şartına bağlanması tek başına AİHS'in 11. maddesine aykırılık teşkil etmemektedir (*Skiba/Polonya*, B. No: 10659/03, 7.7.2009). AİHM, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesini temin etmek amacıyla bu hakkın

kullanımının önceden bildirim veya izin şartına bağlanmasının mümkün olduğunu kabul etmekte (*DİSK ve KESK/Türkiye kararı*, B. No: 38679/08, 27.11.2012, § 28; *Djavit An/Türkiye kararı*, B. No: 20652/92, 20.2.2003, §§ 66, 67) ancak bildirim ve izin sisteminin toplantının yapılmasını engelleme veya ortadan kaldırmaya yönelik gizli bir engel oluşturma amacıyla kullanılamayacağını ifade etmektedir (*Skiba/Polonya*, B. No: 10659/03, 7.7.2009; *Sergey Kuznetsov/Rusya*, B. No: 10877/04, 23.10.2008, § 42).

92. Öte yandan kırk sekiz saat önceden yetkili idareye verilecek bildirimde, toplantının amacının, toplantının yapılacağı yer, gün, başlayış ve bitiş saatlerinin; düzenleme kurulunun başkan ile üyelerinin açık kimlikleri, meslekleri, ikametgâhları ve varsa çalışma yerlerinin belirtilmesi ve bildirimde yönetmelikte gösterilecek belgelerin eklenmesi zorunluluğu getirilmesi yine kamu düzeninin korunması amacına yönelik olup bireylere aşırı ve katlanılamaz bir külfet yüklememektedir.

93. Bu bağlamda bildirim şartı getirilmek suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olduğu anlaşılmaktadır.

94. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

95. Engin YILDIRIM ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT Kanun'un 10. maddesinin 4771 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrası yönünden bu görüşe katılmamışlardır.

96. Kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 12. ve 90. maddeleriyle ilgili görülmemiştir.

D. Kanun'un 11. Maddesine 6529 Sayılı Kanun'un 7. Maddesiyle Eklenen İkinci Fıkranın İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

97. Dava dilekçesinde özetle, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde katılımcıların ve konuşmacıların ses ve görüntülerinin kolluk tarafından yapıldığı belli olacak şekilde kaydedilmesinin, toplanma ve gösteri

yürüyüşü düzenleme hakkının kullanımı bakımından caydırıcı bir etki gösterdiği ve hakkın kullanımını zorlaştırdığı, bunun da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ölçülü olmayan bir müdahale teşkil ettiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 26. ve 34. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

98. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

99. Dava konusu kuralla, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde katılımcıların ve konuşmacıların ses ve görüntülerinin kolluk tarafından yapıldığı belli olacak şekilde kaydedilebileceği ve elde edilen kayıt ve görüntülerin şüphelilerin ve suç delillerinin tespiti dışında bir amaçla kullanılmayacağı düzenlenmiştir.

100. Demokratik toplumun vazgeçilmez unsurlarından birini teşkil eden toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılımların sınırlandırılması veya bireylerin bu hakkı kullanmaktan caydırılması sonucunu doğuran düzenlemeler, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale teşkil eder. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde katılımcıların ve konuşmacıların ses ve görüntülerinin kolluk tarafından kaydedilmesinin, toplantı veya gösteri yürüyüşlerine katılım bakımından belli ölçüde caydırıcı bir etki göstermesi mümkündür. Bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde katılımcıların ve konuşmacıların ses ve görüntülerinin kolluk tarafından kaydedilmesinin öngörülmesi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale oluşturmaktadır.

101. Bu müdahalenin suç işlenmesinin önlenmesi amacına dayandığı anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 34. maddesinde, suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının sınırlandırılacağı kabul edildiğinden bu amaçla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalede, Anayasa'da belirtilen sınırlama sebeplerine bağlı kalındığı ve dolayısıyla meşru bir amaca dayanıldığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Ancak meşru bir amaca dayanan bu sınırlamanın

ayrıca Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olması gerekir.

102. Kanuna uygun olarak düzenlenen barışçıl bir toplantının başladıktan sonra kanuna aykırı hâle gelmesi veya bu toplantıda suç teşkil eden birtakım eylemlerin gerçekleşmesi mümkündür. Toplantı veya gösteri yürüyüşlerinin kalabalık gruplar tarafından gerçekleştirilmesi nedeniyle suç teşkil eden eylemlerin kimler tarafından yapıldığının tespiti bazı durumlarda mümkün olamamaktadır. Bu hâllerde suçluların cezasız kalması sonucu ortaya çıkabilmektedir. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde katılımcıların ve konuşmacıların ses ve görüntülerinin kolluk tarafından kayıt altına alınmasının, bu tür ispat güçlüklerinin aşılmasına yardımcı olacağı ve suçluların cezalandırılabilmesini sağlayacağı açıktır.

103. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde katılımcıların ve konuşmacıların ses ve görüntülerinin kolluk tarafından kayıt altına alınması, toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılım bakımından kimi bireyler üzerinde caydırıcı bir etki gösterse de bu durum oldukça sınırlı kalmakta ve suç delillerinin tespiti ile suçluların cezalandırılması yönünden elde edilecek yararlardan vazgeçilmesini gerektirecek bir boyuta ulaşmamaktadır. Ses ve görüntü kaydının suç delillerinin tespiti ve suçluların cezalandırılması bakımından sağlayacağı yararlar dikkate alındığında toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılım bakımından bireyler üzerinde yaratacağı sınırlı etkinin ihmal edilebilir olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca kuralda, elde edilen kayıt ve görüntülerin şüphelilerin ve suç delillerinin tespiti dışında bir amaçla kullanılmayacağı açıkça düzenlenmektedir. Bu bağlamda, şüphelilerin ve suç delillerinin tespiti amacıyla sınırlı olarak kullanılmak üzere toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde katılımcıların ve konuşmacıların ses ve görüntülerinin kolluk tarafından kayıt altına alınması öngörülme suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşünü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı ve orantısız bulunduğu söylenemez.

104. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

105. Kuralın Anayasa'nın 2. ve 5. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

E. Kanun'un 20. Maddesinin Birinci Fıkrasında Yer Alan "Gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları..." İbaresini ile İkinci Fıkrasının İncelenmesi

1. İtirazların Gerekçesi

106. Başvuru kararında özetle, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmanın amacının demokratik anlamda birtakım hak taleplerinin kamuoyu ile paylaşılmasını sağlamak olduğu, toplantı veya gösteri yürüyüşünün halkın ilgili toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapıldığından haberdar olmasının mümkün bulunmadığı yerlerde düzenlenmesi hâlinde anayasal hakkın aslında kullanılmaz hâle geleceği, bazı yerlerde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin yasaklanmasına imkân tanıyan kuralların Anayasa'nın 2., 5., 11., 12., 13., 26., 34. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Maddenin Birinci Fıkrasında Yer Alan "Gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları..." İbaresini

107. Maddenin birinci fıkrasında "gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları" hakkında bu Kanun'un üçüncü bölümündeki hükümlerin uygulanacağı öngörülmüştür. Buna göre düzenleme kurulu, bildirim şekli ve şartları, toplantının yapılmasında uygulanacak esaslar ve düzenleme kurulunun toplantı esnasındaki görev ve sorumluluklarına ilişkin olarak Kanun'un 9 ila 12. maddelerini kapsayan üçüncü bölümünde yer alan hükümler gösteri yürüyüşleri hakkında da uygulanacaktır.

108. Gösteri yürüyüşünün şekil ve şartları bakımından toplantıya ilişkin hükümlere atıf yapan itiraz konusu kurula münhasır iptal talebini içeren bu başlıkta Kanun'un 9 ila 12. maddelerinde düzenlenen şekil ve şartların da Anayasa'ya uygunluğunun incelenmesi mümkün değildir. Bu nedenle inceleme sadece gösteri yürüyüşünün şekil ve şartları bakımından toplantıya ilişkin hükümlere atıf yapılmış olması hususuyla sınırlı tutulmuştur.

109. Anayasa'nın 34. maddesinin üçüncü fıkrasında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunda gösterileceği belirtilmek suretiyle bu konuların düzenlenmesinde kanun koyucuya takdir yetkisi tanınmıştır. Toplantının şekil ve şartlarına ilişkin hükümlerin gösteri yürüyüşleri hakkında da uygulanmasının öngörülmesi kanun koyucunun takdirinde olup her ikisinin de aynı şekil ve şartlara tabi kılınmasının Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

110. Açıklanan nedenlerle Kanun'un 20. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları...*" ibaresi Anayasa'nın 26. ve 34. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

111. Kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 12., 13. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

b. Maddenin İkinci Fıkrası

112. Maddenin itiraz konusu ikinci fıkrasında, şehir ve kasaba içindeki genel yollar üzerinde yapılacak yürüyüşlere ait bildirimlerde, yürüyüşe geçmek için seçilecek toplanma yeri ile izlenecek yol ve dağılma yerinin belirtilmesinin ve ayrıca 6. madde gereğince ilan olunan yol ve yönlere uyulmasının zorunlu olduğu hükme bağlanmıştır.

113. Kanun'un 10. maddesinin 4771 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının incelendiği bölümde, bildirim usulünün Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Şehir ve kasaba içindeki genel yollar üzerinde yapılacak yürüyüşlere ait bildirimlerde, yürüyüşe geçmek için seçilecek toplanma yeri ile izlenecek yol ve dağılma yerinin belirtilmesi zorunluluğu getirilmesi, yetkili makamların gerekli önlemleri alabilmelerini sağlama amacına yönelik bir şekil şartıdır. Yürüyüşe geçmek için seçilecek toplanma yeri ile izlenecek yol ve dağılma yerinin belirtilmesi şartı, düzenleyicilerin arzu ettikleri yerde gösteri yürüyüşü yapılmasını engellemediğinden bireylere katlanılamaz bir yük yüklememekte, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına demokratik bir toplumda gerekli olmayan ve ölçsüz bir müdahale niteliği taşımamaktadır.

114. Maddenin ikinci fıkrasında yer alan "...6. madde gereğince ilan olunan yol ve yönler uymak şartıyla,..." ibaresi, gösteri yürüyüşünün Kanun'un 6. maddesi uyarınca belirlenerek önceden ilan edilen yol ve güzergâhlarda düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır. Yukarıda Kanun'un 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir." ibaresinin incelendiği bölümde açıklandığı üzere Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrasında, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılacağı yer ve güzergâhların mahallin en büyük mülki amirince önceden belirlenerek ilan edilmesi öngörülmektedir. Anılan bölümde bazı yerlerin, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenebilecek alanların önceden mahallin en büyük mülki amirince belirlenmesi yoluyla her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşüne kapalı hâle getirilmesinin Anayasa'ya aykırı olmadığı belirtilmiş olup aynı gerekçeler itiraz konusu kural yönünden de geçerlidir.

115. Açıklanan nedenlerle Kanun'un 20. maddesinin ikinci fıkrası Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

116. Kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 12. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

F. Kanun'un 22. Maddesinin Birinci Fıkrasında Yer Alan "Genel yollar..." İbaresinin İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçesi

117. Başvuru kararında özetle, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmanın amacının demokratik anlamda birtakım hak taleplerinin kamuoyu ile paylaşılmasını sağlamak olduğu, toplantı veya gösteri yürüyüşünün halkın ilgili toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapıldığından haberdar olmasının mümkün bulunmadığı yerlerde düzenlenmesi hâlinde anayasal hakkın aslında kullanılmaz hâle geleceği, bazı yerlerde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin yasaklanmasının Anayasa'nın 2., 5., 11., 12., 13., 26., 34. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

118. Kanun'un 22. maddesinin birinci fıkrasında toplantı yapılması yasak yerler belirlenmiş olup "genel yollar"ın toplantı yapılamayacak yerler arasında sayılması, itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

119. Genel yollarda toplantı düzenlenmesi, halkın ulaşım hakkını zedeleyebilir. Nitekim maddenin gerekçesinden, kanun koyucunun genel yolların toplantı yeri olarak belirlenmesini yasaklama nedeninin trafik düzeninin aksatılmaması olduğu anlaşılmaktadır. Trafik düzeninin aksamasının diğer bireylerin seyahat özgürlüğünü etkileyebileceği açıktır.

120. Genel yolların toplantı yeri olarak belirlenmesinin yasaklanması, toplantı düzenlenebilecek mekânları sınırlandıracağından toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale niteliği taşımaktadır. Genel yolların toplantı yeri olarak belirlenmesinin yasaklanması suretiyle hakka yapılan müdahalenin başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacına dayandığı ve meşru olduğu anlaşılmaktadır. Ancak meşru bir amaca dayanan bu sınırlamanın ayrıca Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olması gerekir.

121. Genel yolların farklı amaçlarla kullanımı, farklı özgürlüklerin çatışmasına yol açabilmektedir. Yukarıda ifade edildiği üzere temel hak ve özgürlüklerin çatışması durumunda, özgürlükler arasında makul bir denge kurularak her ikisinin de korunduğu bir yolun benimsenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda genel yollarda toplantı düzenlenmesinin bu yolları kullanan kişilerin seyahat özgürlüklerini kısıtlaması, otomatik olarak bu yollarda toplantı yapılmasının yasaklanmasını gerektirmez. Diğer bir ifadeyle trafik akışının bozulması riski, genel yolların toplantılara tamamen kapatılmasına haklılık kazandırmamaktadır. Daha öncede vurgulandığı üzere toplantı ve gösteri yürüyüşünün başkalarının günlük yaşamlarını bir miktar zorlaştırması kaçınılmazdır (bkz. § 51).

122. Toplantının yapılacağı mekânın belirlenmesinde o mekânı kullanacak olan diğer bireylerin hak ve özgürlüklerine mutlak bir üstünlük tanınması durumunda, sadece şehir merkezlerinden uzak yerlerin toplantı yeri olarak belirlenmesi sonucu ortaya çıkabilmektedir. Oysa

bazı durumlarda toplantının muhataplarını etkileyebilmesi bakımından düzenlendiği mekânın büyük bir önemi bulunmaktadır. Bu nedenle her iki kesimin de haklarını kullanmalarını temin edecek uygun bir çözümün bulunması ve ancak zorlayıcı nedenlerin varlığı durumunda genel yollarda toplantı düzenlenmesinin yasaklanması yolunun tercih edilmesi gerekmektedir. Toplantının yapılacağı alanlar belirlenirken trafik düzeninin etkilenip etkilenmeyeceğinin de göz önünde bulundurulması haklar arasında denge kurulabilmesi bakımından gerekli ise de tek başına bu ölçütün esas alınması, toplantı düzenleme hakkı ile başkalarının hak ve özgürlükleri arasındaki dengenin başkalarının hak ve özgürlükleri lehine ölçsüz bir şekilde bozulmasına yol açacaktır.

123. Genel yol niteliği taşıyan bir yerde toplantı düzenlenmesinin trafiği aksatacak olmasının, o yerin toplantıya kapatılmasını haklı kılabilmesi için gündelik yaşamın “aşırı ve katlanılmaz” düzeyde zorlaşması gerekmektedir. İtiraz konusu kuralda ise gündelik yaşamın etkilenme boyutuna yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın genel yollarda toplantı yapılması mutlak olarak yasaklanmaktadır. Bu ise toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahaleyi demokratik toplumda gereksiz ve ölçsüz hâle getirmektedir.

124. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

125. Rıdvan GÜLEÇ ve Recai AKYEL bu görüşe katılmamışlardır.

126. Kural Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2., 5., 11., 12. ve 90. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

G. Kanun'un 23. Maddesinin (a) Bendinde Yer Alan “...10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden...” İbaresinin İncelenmesi

1. Sınırlama Sorunu

127. Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Kanun'un 40. maddelerine göre, Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurular itiraz yoluna

başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralı ile sınırlıdır.

128. Başvuran Mahkeme, Kanun'un 23. maddesinin (a) bendinin tamamının iptalini talep etmiş; Mahkememizce ilk inceleme aşamasında sadece kuralda yer alan "...10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden ..." ibaresi ile sınırlı olarak inceleme yapılmasına karar verilmiştir.

129. Bununla birlikte "...uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden ..." ibaresi, kuralda yer alan "9 ve..." ibaresi ile "...10..." ibaresi yönünden de ortak hüküm olduğundan itiraz konusu "...10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden..." ibaresine yönelik esas incelemenin "...10..." ibaresiyle sınırlı olarak yapılmasına karar verilmiştir.

2. İtirazın Gerekçesi

130. Başvuru kararında özetle, Kanun'un 10. maddesinin 4771 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen birinci ve ikinci fıkraları için belirtilen gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 12., 13., 26., 34. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

131. Kanun'un 23. maddesinin (a) bendinde yer alan itiraz konusu ibareyle, "...10..." madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin kanuna aykırı sayılacağı öngörülmektedir.

132. Kanun'un 10. maddesiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, bildirim usulüne tabi kılınmıştır. Maddenin birinci fıkrasında, toplantı yapılabilmesi için düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim toplantının yapılmasından en az kırk sekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verileceği hükme bağlanmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında ise bu bildirimde toplantının amacının;

toplantının yapılacağı yer, gün, başlayış ve bitiş saatlerinin; düzenleme kurulunun başkan ile üyelerinin açık kimlikleri, meslekleri ikametgâhları ve varsa çalışma yerlerinin belirtileceği ve bildirim yönetmelikte gösterilecek belgelerin ekleneceği ifade edilmiştir.

133. Kanun'un 10. maddesiyle getirilen bildirim şartına uyulmaması durumunda kanunda öngörülen şekil şartlarına aykırı davranılmış sayılacağı açıktır. İtiraz konusu kuralla bildirim şartına aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılmasının kanuna aykırı olduğunun hükme bağlanmış olması bu durumun tespitinden öte bir anlam taşımamaktadır. Bildirim şartının Anayasa'ya aykırı olmadığı, Kanun'un 10. maddesinin 4771 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen birinci ve ikinci fıkralarının incelendiği bölümde saptanmıştır. Aynı gerekçeler bu kural için de geçerlidir.

134. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

135. Engin YILDIRIM, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ve Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamışlardır.

136. Kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 12. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

H. Kanun'un 23. Maddesinin (c) Bendinin İncelenmesi

1. Sınırlama Sorunu

137. Kanun'un 23. maddesinin itiraz konusu (c) bendiyle, 7. madde hükümleri gözetilmeksizin yapılan toplantı veya gösteri yürüyüşlerinin Kanun'a aykırı sayılacağı belirtilmektedir.

138. Kanun'un 7. maddesi, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin zaman yönünden sınırlarını düzenlemektedir. Maddenin birinci fıkrasında, toplantı ve gösteri yürüyüşlerine ve bu amaçla toplanmalara güneş doğmadan başlanamayacağı kurala bağlanmak suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşleri sabah güneşin doğuşuyla sınırlanmış, güneşin doğuşundan önceki zamanda ise toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesi ve bu

amaçla toplanması yasaklanmıştır. Anılan maddenin ikinci fıkrasında ise açık yerlerdeki toplantılar ile yürüyüşlerin güneş batmadan önce dağılacak şekilde, kapalı yerlerdeki toplantıların ise saat 24.00'e kadar yapılabileceği öngörülmüştür. Bu durumda güneşin batışından sonra açık alanlarda toplantı ve gösteri yürüyüşü, saat 24.00'ten sonra ise kapalı alanlarda toplantı düzenlenmesi mümkün değildir. Belirtilen düzenlemelere aykırı şekilde yapılacak toplantı ve gösteriler, kanuna aykırı sayılacaktır.

139. Başvuru kararında, Kanun'un 7. maddesinin tamamının iptali talep edilmiş ancak Mahkememizce ilk inceleme aşamasında, 7. maddenin esasına yönelik esas incelemenin ikinci fıkrasında yer alan "...güneş batmadan önce dağılacak şekilde..." ibaresiyle sınırlı olarak yapılmasına karar verilmiştir. Kanun'un 23. maddesinin (c) bendinde, 7. maddeye atıfta bulunularak Kanun'a aykırı sayılan fiillerden biri düzenlendiğinden aynı sınırlamanın Kanun'un 23. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi yönünden de yapılması gerekmektedir. Bu durumda Kanun'un 23. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine yönelik esas incelemenin Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...güneş batmadan önce dağılacak şekilde..." ibaresi yönünden sınırlı olarak yapılmasına karar verilmesi gerekmiştir.

2. İtirazın Gerekçesi

140. Başvuru kararında özetle, Kanun'un 7. maddesinin 6529 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasında yer alan "...güneş batmadan önce dağılacak şekilde..." ibaresi için belirtilen gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 12., 13., 26., 34. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

141. İtiraz konusu kuralla, güneşin batışından sonra toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin Kanun'a aykırı sayılması öngörülmektedir.

142. Kanun'un 7. maddesinin 6529 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasında yer alan "...güneş batmadan önce dağılacak

şekilde...” ibaresi iptal edildiğinden konusu kalmayan talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

I. Kanun’un 23. Maddesinin (d) Bendinin İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçesi

143. Başvuru kararında özetle, Kanun’un 6529 sayılı Kanun’un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir...” ibaresi için belirtilen gerekçelerle kuralın Anayasa’nın 2., 5., 11., 12., 13., 26., 34. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

144. Kanun’un 23. maddesinin birinci fıkrasının itiraz konusu (d) bendiyle, Kanun’un 6. ve 10. maddeleri gereğince belirlenen yerler dışında yapılan toplantı veya gösteri yürüyüşlerinin Kanun’a aykırı sayılacağı öngörülmektedir.

145. Kanun’un 6. maddesinde, toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılacağı yer ve güzergâhın belirlenmesine ilişkin hükümler yer almaktadır. Anılan maddenin ikinci fıkrasıyla il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhının belirlenmesi hususunda mahallin en büyük mülki amirine yetki tanınmış, onun bu belirlemeyi yaparken kamu düzeni ve genel asayişin bozulmaması ve 22. maddenin birinci fıkrasında sayılan sınırlamalara uyulması kriterlerini dikkate alması ve ayrıca TBMM’de grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcileri ile güzergâhın geçeceği ilçe ve il belediye başkanlarının, en çok üyeye sahip üç sendikanın ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının il ve ilçe temsilcilerinin görüşlerine başvurması öngörülmüştür. Kanun’un 10. maddesinde de bildirim şartına yer verilmiş, ikinci fıkrasının (b) bendinde toplantının yapılacağı yer bildirimde bulunması gereken hususlar arasında sayılmıştır.

146. Bir toplantı veya gösterinin mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenen yerler dışında düzenlemesi durumunda bunun

Kanun'daki düzenlemelere aykırı olacağı açıktır. İtiraz konusu kuralla Kanun'un 6. ve 10. maddeleri gereğince belirlenen yerler dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin Kanun'a aykırı olduğunun hükme bağlanmış olması, bu durumun tespitinden öte bir anlam taşımamaktadır. Kanun'un, 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir." ibaresinin incelendiği bölümde, toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhlarının mahalli en büyük mülki amir tarafından belirlenmesinin Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anılan gerekçeler bu kural yönünden de aynen geçerlidir.

147. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

148. Engin YILDIRIM ve Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamışlardır.

149. Kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 12. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

İ. Kanun'un 23. Maddesinin (e) Bendinin İncelenmesi

1. Sınırlama Sorunu

150. Başvuran Mahkeme, Kanun'un 23. maddesinin (e) bendinin iptalini talep etmiştir. İtiraz konusu kuralda, 20. maddedeki yöntem ve şartlar ile 22. maddedeki yasak ve önlemlere uyulmaksızın yapılan toplantı veya gösteri yürüyüşlerinin Kanun'a aykırı sayılacağı öngörülmektedir.

151. Başvuran Mahkeme, kuralda yer alan Kanun'un 22. maddesinin birinci fıkrasının da iptalini talep etmiş ancak Mahkememizce ilk inceleme aşamasında 22. maddenin birinci fıkrasına ilişkin esas incelemenin "*Genel yollar...*" ibaresiyle sınırlı olarak yapılmasına karar verilmiştir. Aynı sınırlandırmanın, 22. maddedeki yasak ve önlemlere uyulmaksızın düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin Kanun'a aykırı sayılmasını öngören itiraz konusu kural yönünden de yapılması gerekmektedir. Bu durumda itiraz konusu kuralda yer alan "...ve 22. maddedeki yasak ve

önlemlere uyulmaksızın..." ibaresine yönelik esas incelemenin Kanun'un 22. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Genel yollar...*" ibaresi yönünden sınırlı olarak yapılmasına karar verilmesi gerekmiştir.

2. İtirazın Gerekçesi

152. Başvuru kararında özetle, Kanun'un 20. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları...*" ibaresi ile ikinci fıkrası ve Kanun'un 22. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Genel yollar...*" ibaresi için belirtilen gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 12., 13., 26., 34. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. "*20 nci maddedeki yöntem ve şartlara ve...*" İbaresinin İncelenmesi

153. İtiraz konusu kuralla, 20. maddedeki yöntem ve şartlara uyulmaksızın düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin Kanun'a aykırı sayılacağı öngörülmektedir.

154. Kanun'un 20. maddesinde, gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları ile ertelenmesi veya yasaklanmasına ilişkin olarak toplantıya dair hükümlere atıfta bulunulmakta; ayrıca gösteri yürüyüşüne ilişkin bildirimlerde bulunması gereken diğer bazı hususlara yer verilmektedir. Kanun'da öngörülen şekil ve şartlar ile ertelenme veya yasaklanmaya ilişkin hükümlere uyulmaması durumunda kanuna aykırı davranılmış sayılacağı açıktır. İtiraz konusu kuralla Kanun'da öngörülen şekil ve şartlara ya da ertelenme veya yasaklanmaya ilişkin hükümlere aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılmasının kanuna aykırı olduğunun hükme bağlanmış olması bu durumun tespitinden öte bir anlam taşımamaktadır. Gösteri yürüyüşlerinin bu şekil ve şartlara tabi olarak yapılması mecburiyetinin Anayasa'ya aykırı olmadığı hususu Kanun'un 20. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları...*" ibaresi ile ikinci fıkrasının incelendiği bölümde saptanmıştır. Aynı gerekçeler bu kural için de geçerlidir.

155. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

156. Engin YILDIRIM bu görüşe katılmamıştır.

157. Kuralın Anayasa'nın 2., 5., 11., 12. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

b. "...22. maddedeki yasak ve önlemlere uyulmaksızın," İbaresinin "Genel yollar..." İbaresini Yönünden İncelenmesi

158. İtiraz konusu kuralla genel yollarda toplantı yapılmasının Kanun'a aykırı sayılacağı öngörülmektedir.

159. Kanun'un 22. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Genel yollar..." ibaresi iptal edildiğinden konusu kalmayan talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

V. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

160. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında, "Kanun, kanun hükmünde kararname ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez." denilmekte, 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanarak, Mahkemenin gerekli gördüğü hâllerde, Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

161. 6.10.1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 7. maddesinin, 6529 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasında yer alan "...güneş batmadan önce dağılacak şekilde..." ibaresinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin

üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince bu ibareye ilişkin iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

VI. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

162. Dava dilekçesinde özetle, iptali istenen hüküm ve ibarelerin uygulanması hâlinde hukuk devleti ilkesinin, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, ifade özgürlüğünün, kişinin temel hak ve hürriyetlerinin, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlanamayacağı prensibinin ve kanun önünde eşitlik ilkesinin ihlal edilmiş olacağı ve bu anayasal ilke ve güvenceler yönünden telafisi imkânsız zararların doğacağı belirtilerek kuralların yürürlüklerinin durdurulması talep edilmiştir.

6.10.1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun;

A. 2.3.2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde ve beşinci fıkrasında yer alan "...ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak..." ibarelerine yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

B. 1. 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan..." ve "...mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir." ibarelerine,

2. 11. maddesine, 6529 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen ikinci fıkraya,

yönelik iptal talepleri, 28.9.2017 tarihli, E.2014/101, K.2017/142 sayılı kararla reddedildiğinden bu fıkra ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

28.9.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VII. HÜKÜM

6.10.1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun;

A. 2.3.2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin;

1. İkinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan;

a. "...ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

b. "...Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, Engin YILDIRIM'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

c. "...mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal taleplerinin REDDİNE, Engin YILDIRIM ile Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Dördüncü fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Engin YILDIRIM ile Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

3. Beşinci fıkrasında yer alan "...ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE,

B. 7. maddesinin, 6529 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değiştirilen ikinci fıkrasında yer alan "...güneş batmadan önce dağılacak şekilde..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün, Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince, KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE, OYBİRLİĞİYLE,

C. 10. maddesinin;

a. 3.8.2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Engin YILDIRIM ile Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b. İkinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

D. 11. maddesine, 6529 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

E. 20. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Gösteri yürüyüşlerinin şekil ve şartları..." ibaresi ile ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

F. 22. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Genel yollar..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Rıdvan GÜLEÇ ile Recai AKYEL'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

G. 23. maddesinin;

1. (a) bendinde yer alan "...10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden..." ibaresine yönelik esas incelemenin "...10..." ibaresiyle sınırlı olarak yapılmasına, OYBİRLİĞİYLE,

2. (a) bendinde yer alan "...10..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Engin YILDIRIM, Osman Alifeyyaz PAKSÜT ile Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

3. (c) bendine yönelik esas incelemenin, Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "...güneş batmadan önce dağılacak şekilde..." ibaresi yönünden sınırlı olarak yapılmasına, bu yönden inceleme yapılan kural hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA, OYBİRLİĞİYLE,

4. (d) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Engin YILDIRIM ile Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

5. (e) bendinin;

a. "20 nci maddedeki yöntem ve şartlara ve..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Engin YILDIRIM'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

b. "...22 nci maddedeki yasak ve önlemlere uyulmaksızın," ibaresine yönelik esas incelemenin, Kanun'un 22. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Genel yollar..." ibaresi yönünden sınırlı olarak yapılmasına, bu yönden inceleme yapılan kural hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA, OYBİRLİĞİYLE,

28.9.2017 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

A. “...Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan...” ibaresi yönünden

1. 2911 sayılı Kanun’un 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhının “...Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcileri ile... görüşleri alınarak mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir” hükmü yer almaktadır. Kural, mahallin en büyük mülki amirinin bu yetkisini kullanırken Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcileri ile güzergâhın geçeceği ilçe ve il belediye başkanlarının, en çok üyeye sahip üç sendikanın ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının il ve ilçe temsilcilerinin görüşlerini almasını öngörmektedir.

2. İl ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı belirlenirken görüşlerinin alınacağı ifade edilen siyasi partilerin il ve ilçe temsilcilerinin sadece TBMM’de grubu bulunan siyasi partilerle sınırlandırılması çoğulcu ve katılımcı demokratik hukuk devleti ilkesine uygun düşmemektedir.

3. Anayasa’nın 10. maddesinde, “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir”, hükmü yer almaktadır. Buradaki “herkes” kavramının içine Anayasa’nın 68. maddesinde “demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları” olarak nitelendirilen siyasi partilerin de girdiği kuşkusuzdur. Çoğulcu demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından olan siyasi partilerden sadece belli bir güce ulaşmış olanlar lehine getirilen söz konusu kural TBMM’de grubu bulunmayan siyasi partiler aleyhine ayrımcılığa sebebiyet vermekte ve 10. maddenin ilk fıkrasındaki kanun önünde eşitlik ilkesiyle de bağdaşmamaktadır.

4. Kanun koyucu, kamuoyunda “tabela partileri” olarak bilinen ve aktif olarak herhangi bir siyasi faaliyet içerisinde bulunmayan partilerin temsilcilerinin görüşlerinin alınmasını uygun görmemiş olabilir. Bununla birlikte ülkemizdeki siyasi partilerden en azından bazılarının çeşitli il

ve ilçelerde örgütlenmiş olduğunu ve bir takım siyasi faaliyetlerde de bulunduğunu düşünürsek, bu partilerin il ve ilçe temsilcilerinin toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhının tespitinde görüşlerinin alınmaması anayasanın 68. maddesinin ikinci fıkrasında ifade edilen siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olduğu şeklindeki hükme aykırı düşmektedir. En önemli temel hak ve siyasi faaliyetlerden olan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin düzenlenmesiyle ilgili bir konuda bu partilerin görüşlerinin alınmaması demokratik siyasi hayat açısından anayasada vücut bulan ifadenin tersine vazgeçilebilir oldukları anlamına gelmektedir.

5. Belirtilen nedenlerle, *“...Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan...”* ibaresinin Anayasa'nın 2., 10. ve 68. maddelerine aykırı düştüğü kanaatiyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

B. *“...mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir” ve “Toplantı ve gösteri yürüyüşleri yer ve güzergâhı hakkında sonradan yapılacak değişiklikler de aynı yöntemle yapılır” ibareleri yönünden*

6. Kurala göre il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı yukarıda sayılan kuruluş temsilcilerinin görüşü alınarak mahallin en büyük mülkî âmiri tarafından belirlenecektir.

7. Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrasında, *“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir.”* denilmektedir. Anayasa'nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar arasında yer alan *“başka yollar”* ibaresiyle her türlü ifade aracının anayasal güvence altında olduğu kabul edilmiştir.

8. Anayasa'nın 34. maddesinin birinci fıkrasında, *“Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.”* denilmek suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı anayasal koruma altına alınmıştır.

9. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı anayasada mutlak bir hak olarak düzenlenmemiş, 34. maddenin ikinci fıkrasında,

bu hakkın, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca anılan maddenin üçüncü fıkrasında, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usullerin kanunda gösterileceği belirtilmek suretiyle kanun koyucuya düzenleme yetkisi tanınmıştır.

10. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, ifade özgürlüğüyle de yakından bağlantılı olup, bu özgürlükle birlikte demokratik toplum düzeninin en önemli parçalarından birini oluşturmakta ve bireylerin belli bir konudaki düşüncelerini ifade etmelerine ve bunları kamuoyuyla paylaşıp, karar vericiler üzerinde etki yaratmak için bir araya gelebilmelerine imkân tanımaktadır. Bu hak, tıpkı ifade özgürlüğünde olduğu gibi, toplumun geneli tarafından savunulan ve kabul gören düşünce ve fikirlerin yanı sıra toplumun genelini rahatsız edebilecek, endişelendirecek, hatta şok edecek veya onların belirli düzeyde tepkilerini çekebilecek bazı fikirleri savunma amacıyla da kullanılabilir.

11. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de (AİHM) barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının, tıpkı ifade özgürlüğü gibi, demokratik toplumun temellerinden birini teşkil ettiğini ve bu sebeple dar bir yoruma tabi tutulmaması gerektiğini işaret etmiştir.¹

12. AİHM, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesini temin amacıyla bu hakkın kullanımının önceden bildirim veya izin şartına bağlanmasının mümkün olduğunu kabul etmekte ve bunun tek başına Sözleşmenin 11. maddesinde güvence altına alınan barışçıl toplanma özgürlüğüne gizli bir engel oluşturmadığına işaret etmektedir.²

1 *Ezelin/Fransa*, Başvuru No: 11800/85, Karar Tarihi: 26.4.1991, § 37.

2 *Oya Ataman/Türkiye* Başvuru No: 74552/01, Karar Tarihi: 05.12.2006 §36; *Bukta ve Diğerleri/Macaristan* Başvuru No: 25691/04, Karar Tarihi: 17. 7. 2007 §§ 35-36; *Skiba/Polonya*, Başvuru No: 10659/03, Karar Tarihi: 7.7.2009; *DİSK ve KESK/Türkiye* Başvuru No: 38679/08, Karar Tarihi: 27.11.2012, § 28; *Djavit An/Türkiye* Başvuru No: 20652/92, Karar Tarihi: 20.2.2003, §§ 66-67; *Balçık ve diğerleri/Türkiye*, Başvuru No: 25/02, Karar Tarihi: 29.10. 2007.

13. Bununla beraber bildirim ve izin sisteminin, toplantının yapılmasını engelleme amacıyla kullanılmayacağını vurgulayan Strazburg Mahkemesi bazı kamusal mekânlar yönünden getirilecek sınırlamanın, Sözleşmede belirtilen sınırlama nedenlerinden birine dayanması ve meşru bir amacın var olduğunun somut ve inandırıcı gerekçelerle ortaya konulması gerektiğini belirterek hedeflenen kitlenin görüş ve duyuş alanı içinde olmayan ve bu nedenle etkisi zayıf kalacak olan bir toplantı ve gösteriye izin verilmiş olmasının Sözleşme'nin 11. maddesine uygun davranıldığı anlamına gelmeyebileceğine de dikkati çekme ihtiyacı duymuştur.³

14. BM İnsan Hakları Komitesi, Barışçıl Toplantı ve Örgütlenme Özgürlüğü BM Özel Raportörü ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (AGİT) Toplantı Özgürlüğü Uzmanlar Paneli toplantı ve gösteri yürüyüşünün hedeflenen kitlenin görüş ve duyuş alanı içinde olması gerektiğine işaret etmişlerdir.⁴ Toplantı ve gösteri kamuoyunca hissedilmeli, bildirimde bulunma şartı gereksiz bürokratik işlemlere boğulmamalıdır.⁵ Yetkili otoriteler tarafından zaman ve mekân konusunda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyicilerine telkinlerde bulunmak, onlarla bu hususta müzakere etmek hakkın sınırlanması anlamına geleceğinden, sınırlamaların BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 21. maddesindeki gereklilik ve ölçülülük ilkeleriyle uyumlu olması gerekmektedir.⁶

15. Anayasa'nın 34. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin "önceden izin almadan" bu hakka sahip olduğu belirtilmiştir. Toplantı ve gösteri

3 *DİSK ve KESK/Türkiye*, Başvuru No: 38676/08, Karar Tarihi: 27.11.2012, § 27; *Galstyan/Ermenistan*, Başvuru No: 26986/03, Karar Tarihi: 15.11.2007, § 114; *Sergey Kuznetsov/Rusya*, Başvuru No: 10877/04, Karar Tarihi: 23.10.2008, § 42.

4 UN Human Rights Council, Second Thematic Report of the Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association, Maina Kiai, UN Doc. A/HRC/23/39, 24 April 2013, § 60.

5 UN Human Rights Council, Second Thematic Report of the Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association, Maina Kiai, UN Doc. A/HRC/23/39, 24 April 2013 § 54; Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly prepared by the OSCE/ODIHR (2010) Panel of Experts on The Freedom of Assembly, OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) Warsaw <https://www.osce.org/odihr/73405?download=true> §§ 115-117, erişim tarihi 2.11.2017.

6 UN Human Rights Council, Second Thematic Report of the Special Rapporteur on the rights to freedom of peaceful assembly and of association, Maina Kiai, UN Doc. A/HRC/23/39, 24 April 2013 § 56.

yürüyüşünün yapılabilmesi için önceden izin alınması zorunluluğunun bulunmaması, hak sahibinin, toplantı ve gösteri yürüyüşünü istediği yerde yapabilme imkânına sahip olduğu anlamına gelmektedir.

16. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının amacı ve mahiyeti dikkate alındığında, bu hakkın, toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılacağı yer ve güzergâhı tespit etme ve seçme hakkını da kapsadığı açıktır. Toplantı ve gösteri yürüyüşünün düzenlendiği yer ve güzergâhın, açıklanan düşüncenin muhataplarına ulaştırılması ve onlar üzerinde yaratacağı etkinin büyüklüğü bakımından önem taşıdığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılacağı yer ve güzergâhın seçiminin kural olarak, düzenleyicilerin takdirinde olması gerekir.

17. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği ve bu sınırlamaların, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir.

18. Toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılabilecek alanların mahallin en büyük mülki amirince belirlenen yer ve güzergâhlarla sınırlandırılmasının, bireylerin toplantı veya gösteri yürüyüşünün yapılacağı mekânı seçme hakkına müdahale teşkil ettiği ve bu müdahalenin de kanunilik ölçütüne uygun olduğu açıktır.

19. Toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılabilecek alanların mahallin en büyük mülki amirince belirlenmesinin ve bu nedenle hakkın kullanılmasında sınırlama yapılmasının, kamu düzeninin sağlanması ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması gibi Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen meşru amaçlara hizmet ettiği söylenebilir. Diğer taraftan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sınırlama getirilebilmesi için meşru bir amacın varlığı yeterli olmayıp Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen diğer güvencelere de uyulması gerekmektedir.

20. Dava konusu kurallarla, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılabilecek alanlar, mahallin en büyük amirince belirlenen yer ve güzergâhlarla sınırlandırılmak suretiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahalede bulunulup, bir sınırlama getirilmişse de anılan hakkın özüne dokunulduğunu söylemek mümkün değildir. Bununla beraber, demokratik bir toplumda bu hakka müdahale edilebilmesi, ancak zorlayıcı nedenlerin varlığına bağlıdır.

21. Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılacağı alan ve güzergâhların önceden belirlenmesi katılımcılar ve toplum açısından bazı güvenceler sağlasa da haktan yararlanma üzerinde caydırıcı bir etki yaratabilir çünkü kişiler toplantı ve gösteri yürüyüşünün gerçekleştirileceği mekândan dolayı etkisiz olabileceğini düşünebilirler ve toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılmaktan vazgeçebilirler. Bu nedenle toplantı yerinin önceden mülki amirince belirlenmesinin hakkın kullanımını, dolayısıyla da etkisini azaltıcı bir işlev gördüğünü söylemek mümkündür. Kaldı ki, bir toplantı ve gösteri yürüyüşü katılımcılar için belli siyasi ve toplumsal anlamları ve simgesel önemi olan ve toplumsal bellekte yer edinmiş mekânlarda gerçekleştirilmek istenebilir. Bu mekânlar dışında hakkın kullanılması hakkın özneleri ve amaçları açısından çok da anlamlı olmayabilir.

22. Toplantı ve gösteri yürüyüşünün türü, mahiyeti, kapsamı, amacı, biçimi, katılanların sayısı gibi unsurlar dikkate alınmak suretiyle toplantının talep edilen yerde yapılmasının kamu düzenini etkileyip etkilemediği veya başkalarının hak ve özgürlüklerini zedeleyip zedelediği hususu değerlendirildikten sonra yasaklama kararının gerekliliği noktasında bir karar verilmesine imkân tanmadan, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenebilecek alanların önceden mahallin en büyük mülki amirince belirlenmesi yoluyla bazı yerlerin her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşüne kapalı hale getirilmesi demokratik toplum düzeni bakımından gerekli değildir ve zorlayıcı acil bir toplumsal ihtiyaca da cevap vermemektedir.

23. Açıklanan nedenlerle, dava konusu kuralların Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırılık taşıdığı düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmak mümkün olmamıştır.

C. “...en az kırksekiz saat önce...”, ve “10 uncu...” ibareleri bakımından

24. Kanun’un 10. maddesiyle, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, bildirim usulüne tabi kılınmıştır. Maddenin birinci fıkrasında, toplantı yapılabilmesi için düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az kırksekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verileceği hükme bağlanmıştır.

25. Kanun’un 23. maddesinin itiraz konusu ibarenin yer aldığı (a) bendinde, 10. madde hükümlerine uygun olarak bildirimde bulunulmadan düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin kanuna aykırı sayılacağı öngörülmektedir.

26. Bildirim şartına uyulmadan düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşünün kanuna aykırı sayılmasının hakka müdahale teşkil ettiği açıktır. Bildirim şartıyla kamu güvenliği ve kamu düzeninin korunması hedeflendiğinden bu şarta uyulmadan düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşünün kanuna aykırı sayılmasının meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla asıl tartışılması gereken mesele, bu şarta uyulmadan düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşünün kanuna aykırı sayılmasının demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı ve ölçülü bir müdahale teşkil edip etmediği hususudur.

27. Toplantı ve gösteri yürüyüşünün kırksekiz saat önceden bildirilmesi şartına tabi tutulması ani ve hızlı bir şekilde gelişen ve bu nedenle kırksekiz saat önceden bildirimde bulunulması mümkün olmayan olaylar üzerine düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerini yasa dışı hale getirmektedir. Bildirim şartına uyulmadan gerçekleştirilen bir toplantı ve gösteri yürüyüşü yasa dışı bir hale geldiğinde kolluk güçleri tarafından zor kullanma da dâhil olmak üzere dağıtılabilmektedir. Böyle bir toplantı veya gösteri yürüyüşünü düzenleyen veya yönetenlerle bunların hareketlerine katılanların, bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacakları Kanunun 28. maddesinin birinci fıkrasında belirtilmektedir.

28. Ortaya çıkan çok yeni bir duruma bazı kişiler derhal tepki göstermek ve bu tepkilerini kamuoyuna ve yetkililere toplantı ve gösteri yürüyüşü şeklinde göstermek ve iletmek isteyebilirler. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesinin aciliyet taşıdığı bazı hallerde bildirim şartının aranması, toplantı veya gösteri yürüyüşünün amacına ulaşmasına mani olabilecektir. Bu gibi durumlarda, bildirim şartı yerine getirildikten sonra toplantı veya gösteri yürüyüşü düzenlenmesi, bu toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılmasını anlamsızlaştırabilecek ve bu konudaki mesajların sıcağı sıcağına verilmesine engel teşkil edebilecektir. Bu nedenle, güncel ve somut bir olaya anlık olarak tepki gösterilmesi gereken hâllerde, önceden bildirimde bulunma gerekliliği yerine getirilmeden toplantı veya gösteri yürüyüşü düzenlenebilmesi gerekir. AİHM de bu tür durumlarda söz konusu toplantı ve gösterinin (barışçıl olmak şartıyla) önceden izin veya haber verme şartı yerine getirilmemiş olsa dahi yapılabilmesi gerektiğini kabul etmektedir.⁷

29. Kırksekiz saatlik süre içinde bildirimde bulunulmasının anlamsız kalacağı olaylar ile bildirimsiz olsa bile kamu güvenliği ve düzeni bakımından tehdit oluşturmayan barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin, toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanların düşüncelerini ifade etmelerine yetecek derecede müsamaha gösterilmeden dağıtılması sonucunu doğuran kural, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına demokratik toplum düzeni açısından zorlayıcı acil bir toplumsal ihtiyacı karşılamayan ve ölçülü olmayan bir sınırlama getirmektedir.

30. Diğer taraftan, itiraz konusu kural, nitelik yönünden herhangi bir ayırım yapılmasına imkân vermeksizin bildirimsiz yapılan her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşünü düzenleyen veya yönetenlerle bunların hareketlerine katılanların, asgari bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılmasını hükme bağlamıştır. Kamu güvenliği ve düzeni bakımından tehdit oluşturmayan barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşlerini düzenleyen veya yönetenler ile katılanlara, sırf bildirimde bulunulmamış olması nedeniyle asgari bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezası

⁷ *Bukta ve Diğerleri/Macaristan*, Başvuru No: 25691/04, Karar Tarihi: 17.7.2007, §§ 36-38.

verilmesi biçimindeki yaptırımın uygulanması ve bu yaptırımın ani gelişen olaylara tepkinin bir ifadesi olarak düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılanları da kapsamı orantılı değildir.

31. Belirtilen nedenlerle dava konusu kuralların Anayasa'nın 13., 26., 34. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle karara muhalif kalınmıştır.

D. "6 ve 10 uncu maddeler gereğince belirtilen yerler dışında" ve "20 nci maddedeki yöntem ve şartlara ve..." ibareleri yönünden

32. Kanun'un 23. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendiyle, Kanun'un 6. ve 10. maddeleri gereğince belirlenen yerler dışında düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin kanuna aykırı sayılması öngörülmektedir. Buna göre, mahallin en büyük mülki amirince belirlenen yer ve güzergâhların dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesi kanuna aykırı sayılmaktadır.

33. Kanun'un, 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir." ibaresi yukarıda incelenmiştir. Buradaki gerekçeler, mahallin en büyük mülki amirince belirlenen yerler dışında kalan alanlarda düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşünün kanuna aykırı sayılmasını öngören itiraz konusu kural yönünden de geçerlidir. Dolayısıyla mahallin en büyük mülki amirince belirlenen yerler dışında kalan alanlarda düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin dağıtılması ve bunu düzenleyen veya yönetenlerle bunların hareketlerine katılanların cezalandırılması sonucunu doğuran kural, demokratik toplum düzeni bakımından gerekli bir müdahale niteliği taşımamaktadır.

34. Açıklanan nedenlerle, dava konusu kuralla Anayasa'nın 13., 26. ve 34. maddelerine aykırılık taşıdığı gerekçesiyle karara katılmıyorum.

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun itiraz yoluyla iptali istenen 10. maddesinde; toplantı yapılabilmesi için, düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az 48 saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu yerin valilik veya kaymakamlığına verileceği öngörülmektedir.

Kanun'un iptal davasına konu 23. maddesinin (a) bendinde yer alan "... 10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden ..." yapılan toplantıların, maddenin son cümlesine göre kanuna aykırı sayılacağı belirtilmektedir.

Buna göre, en az 48 saat önce bildirimde bulunmaksızın toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanuna aykırı sayılacak olup, toplantıya ve yürüyüşe katılanların Kanun'un 28. maddesi gereğince bir yıl altı aydan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacakları anlaşılmaktadır.

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü, aynı zamanda ifade özgürlüğünün bir aracı olup, Anayasa'nın 34. maddesinde ayrı bir temel hak olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle, bu hakka yapılacak sınırlamaların, maddenin ikinci fıkrasında belirtilen sınırlama nedenlerine dayanması ve Anayasa'nın 13. maddesinde belirlenen güvencelere uygun olması yani, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaması gerekir. Çoğunluk gerekçesinde de belirtildiği gibi, AİHM içtihatları, bu hakkın demokratik toplumun temellerinden birini teşkil ettiğini ve bu sebeple dar yoruma tabi tutulmaması gerektiğini kabul etmiştir (*Ezelin/ Fransa, 11800/85*).

3. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyenlerin amacı sadece kendi görüşlerini kendi aralarında dile getirmekten ibaret olmayıp, daha ziyade belli bir konuda bu görüşlerini farklı düşünen veya o konuda fikir sahibi olmayanlara duyurmak, benimsetmeye çalışmak, sadece yerel değil ülke ve dünya ölçeğinde de yaşanmış veya yaşanabilecek bir olayı, bir olguyu, alınacak bir kararı, siyasi veya idari bir eylem veya işlemi desteklemek veya protesto etmek, bir sonucun gerçekleşmesini veya gerçekleşmemesini

talep etmek için karar alıcıların dikkatini çekmek, toplumsal bir farkındalık yaratmaya çalışmaktır.

Günümüzde uluslararası veya ülke içi gelişmelerin seyri ve hızı, siyasi ve idari tasarrufların gelişen olaylar karşısında çok süratli bir şekilde kararlar alınmasını gerektirmekte; gündemler çok hızlı değişebilmektedir. Bu nedenle, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin etkisini yitirmeden, olayların gerisinde kalarak anlamsız hale gelmeden yapılabilmesine ihtiyaç vardır.

4. Bildirimin en az 48 saat önce ve çalışma saatleri içinde yapılması, aksi halde toplantı veya gösteri yürüyüşünün yasaya aykırı hale gelmesi sonucunu doğuran kurallar, hazırlık süresi ve resmi tatiller de hesaba katılacak olursa, bazı durumlarda toplantı veya gösteri yürüyüşünün makul olmayan uzun bir süre gecikmesine ve etkisiz kalmasına yol açabilecektir. Öte yandan, bu kadar uzun bir süre, bildiri yapılmış bir toplantı veya gösteri yürüyüşünün yasal olarak başlamakla birlikte sonradan yasa dışı bir toplantı veya gösteriye dönüşmesini önlemek amacıyla da izah edilemez. Bu nedenle, iptal istemine konu 10. maddeyle öngörülen 48 saat önce bildirimde bulunma koşulunun, Anayasa'nın 34. maddesindeki temel hakka ölçsüz ve gereksiz bir müdahale teşkil ettiği görüşündeyim.

5. İptal istemine konu olan Kanun'un 23. maddesindeki "...10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden veya toplantı veya yürüyüş için belirtilen gün ve saatten önce veya sonra" biçimindeki (a) bendinin incelemesi Mahkememizce sadece "10 uncu madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden" ibaresiyle sınırlı olarak yapılmış ise de, 10 uncu maddede 48 saat önce bildirim yükümlülüğü getirildiği getirdiği ve buna uyulmaması halinde toplantı veya gösteri yürüyüşünün belirtilen gün ve saatten önce veya sonra yapıldığına bakılmaksızın kendiliğinden yasa dışı hale geleceği öngörüldüğünden, kuraldaki atıf (10 uncu madde), yukarıda açıklanan aynı gerekçelerle, Anayasa'ya aykırıdır.

Açıklanan nedenlerle, çoğunluk görüşüne katılmamaktayım.

Üye
Osman Alifeyaz PAKSÜT

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 2911 Sayılı Kanunun 6529 sayılı Kanunla değişik 6. maddesinin ikinci fıkrasında; toplantı ve gösteri yürüyüşünün yer ve güzergahının, anılan fıkrada belirtilenlerin görüşü alınarak mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirleneceği belirtilmektedir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkı, küçük ya da büyük bir toplumsal sorunu dile getirmeyi veya siyasi bir fikri savunmayı kapsayan, bir grup insanın ifade özgürlüğünü açıklama biçimini kapsamaktadır. Bir yönüyle örgütlenme özgürlüğünü, diğer yönüyle de ifade özgürlüğünü ilgilendirmekle birlikte Anayasanın 34. maddesinde bağımsız bir hak olarak düzenlenmiştir. Anayasal bir güvenceye kavuşturulan bu hakkın sosyal sorunları dile getirme, siyasal katılmaya katkısı ve ifade özgürlüğünü gerçekleştirme gibi fonksiyonları nedeniyle, demokratik toplumun temelini oluşturduğu kabul edilmektedir.

Anayasanın 34/1. maddesinde *“herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir”* denilmektedir. İfade edilmiş biçimi ve hakkın özü gereği bu hükümden, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının izne tabi tutulamayacağı ve kural olarak hakkı kullanmak isteyenlerin, etkili olacakları yer ve güzergahta icra edebileceklerinin kabul edildiği anlaşılmaktadır. Buna karşın elbette birtakım kamusal zorunluluklar veya başkalarının haklarının korunmasına bağlı nedenlerle hakkın sınırlanabilmesi gerekir. Nitekim 2. fıkrada sınırlama nedenleri gösterilmektedir. Fakat birinci fıkrada belirtilen temel kuraldan, hakkı kullananların yer ve güzergahı belirlemeye de haklarının olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür. Nitekim kimi durumda eylemin belirli bir yerde yapılması, (örneğin mahalle yolundaki kazaları protesto edenlerin, eylemlerini bu yerde yapmak istemeleri gibi) etkili olunması bakımından büyük önem taşımaktadır. Belirttiğimiz yorumun dayanağının gerek hakkın anayasal düzenleniş biçiminde, gerekse hakkın özünde mündemiç olduğunu düşünmekteyiz. Diğer taraftan, 2001 yılında 4709 sayılı Kanunla yapılan Anayasa değişikliği sırasında (değişiklik gerekçesinde belirtildiği üzere demokratik standartlara ve insan hakları hukukunun evrensel ilkelerine uygunluğu sağlamak amacıyla), 34.

maddede yer alan “...yetkili idari merci gösteri yürüyüşünün yapılacağı yer ve güzergahı tespit edebilir” şeklindeki ikinci fıkranın yürürlükten kaldırılması da bu yorumu teyit etmektedir.

İkinci fıkra uyarınca kanunla sınırlama nedenlerine uygun biçimde, bazı yer ve güzergahların bu tür eylemler için uygun olmayabileceği düzenlenebilir. Örneğin şehir trafiğinin yoğun olarak işlediği yollarda, mabet, hastane, askeri birlik, vb. yerlerin önlerinde geniş katımlı toplantılar yapılması yasaklanabilir. Başka bir anlatımla Anayasadaki düzenlemede hakkın kullanılmayacağı yerlerin belirlendiği, diğer herhangi bir yerde ise toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılabileceğinin kabul edilmiş olduğu sonucu çıkartılmalıdır. Fakat tersinden bir bakışla Anayasa hükmünün, mülki amir tarafından sadece hakkın kullanılabilceği yerlerin sınırlı bir biçimde belirlenmesini içerdiğinin yorumlanması, hakkın özünü ihlal eder niteliktedir.

Gerçekten de incelenen kanun hükmünde “*il ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergahı ... mahallin ... mülki amiri tarafından belirlenir*” biçimindeki ifade ile bir taraftan güzergahı belirleme yetkisi hakkı kullananlardan alınarak mülki amire verilmekte, diğer taraftan da sadece belirli birkaç yerde hakkın kullanımına izin verilip, şehirdeki diğer tüm alanların kategorik biçimde yasaklanması mümkün kılınmaktadır. Ayrıca, mülki amir tarafından belirlenen yer dışında hakkın kullanılmasının kanun dışı sayılarak aynı kanunda hapis cezası yaptırımı ile karşılanması da hakkın özüne yönelik bu olumsuz müdahalenin etkisini oldukça artırmaktadır. Dolayısıyla, incelenen kural hakkın özünü zedeler nitelikte olduğundan, Anayasanın 13 ve 34. maddelerine aykırıdır. Bu nedenle ikinci fıkradaki, toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergahının tespitini öngören “*mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir*” ibaresinin iptali gerektiği düşüncesindeyim.

2. Denetlenen diğer kural; 2911 Sayılı Kanununun değişik 6. maddesinin dördüncü fıkrasıdır. Bu fıkrada, toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergahı hakkında sonradan yapılan değişikliklerin de ikinci fıkrada gösterilen yöntemle yapılacağı düzenlenmektedir. İkinci fıkradaki “en büyük mülki amir tarafından belirlenir” ibaresine ilişkin olarak

açıkladığımız gerekçe, dördüncü fıkra yönünden de geçerlidir. Güzergah değişikliği aynı yönteme tabi tutulmakla, bu düzenleme de Anayasanın 13 ve 34. maddelerine aykırıdır.

3. 2911 Sayılı Kanununun 23. maddesinin (a) bendinde, “10. madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden ...” yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanuna aykırı sayılmaktadır. Bu maddede öngörülen kanuna aykırılık başlıbaşına bir müeyyide niteliğinde olmakla birlikte, bu durumda Kanunun ileriki maddelerinde toplantının zorla dağıtılması ve hapis cezası gibi maddi yaptırımlar da öngörülmektedir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri çoğu kez önceden belirlenen bir amaca uygun olarak düzenlenmektedir. Bu nedenle bu tür eylemler için yer ve güzergah belirlenmesinin istenilmesi, güvenliğin sağlanabilmesi için zorunlu görülebilir. Dolayısıyla bu tür eylemlere ilişkin olarak 10. maddede öngörülen düzenleyici kurala aykırı davranışın kanuna aykırılıkla sonuçlandırılmasında Anayasaya aykırı bir yön bulunmamaktadır. Buna karşın, kimi toplantı veya gösteri yürüyüşleri güncel bir soruna işaret etmek maksadıyla aynı gün içerisinde (sıcağı sıcağına) gerçekleştirilmelidir. Hatta bu tür durumlarda toplantının sonraya bırakılması, eylemin anlamsızlaşmasına veya etkisinin son derece azalmasına neden olabilmektedir. Bu nedendir ki AİHM böyle hallerde barışçıl bir toplantı veya gösterinin izin ya da önceden haber verme şartına uyulmasa dahi yapılabilmesi gerekliliğine işaret etmektedir (AİHM Bukta ve diğ./Macaristan, 17.7.2017, 25691/04, par. 36-38).

İncelenen kuralda, önceden haber verme imkanı olan eylemler ile niteliği gereği bildirimsiz yapılması gereken eylemler arasında bir ayırım yapılmaksızın, her ikisinin de kanuna aykırı sayılarak, gayri meşru eylem olarak nitelenip, Kanundaki diğer müeyyidelerin uygulanabilmesi yolunun açılması, toplantı ve gösteri yürüyüşünü yapma hakkının özünü zedelemektedir. Bu nedenle kural, Anayasanın 13 ve 34. maddelerine aykırıdır.

4. 2911 Sayılı Kanununun 23. maddesinin (d) bendinde; “6 ve 10. maddeler gereğince belirlenen yerler dışında” yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanuna aykırı sayılmaktadır.

Bu kural ile de 6. maddenin 2. fıkrasında belirtilen yöntemle ve mahallen en büyük mülki amiri tarafından belirlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılacak yerler dışındaki eylemler kanun dışı kabul edilmektedir. Yukarıda 6. maddenin ikinci fıkrası yönünden açıkladığım gerekçelerle, 23. maddenin (d) bendindeki (6) ibaresinin iptali gerektiğini düşünmekteyim.

Açıklanan gerekçelerle, 2911 Sayılı Kanununun 6529 sayılı Kanunla değişik 6. maddesinin ikinci fıkrasındaki “mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir” ibaresinin; değişik 6. maddesinin dördüncü fıkrasının; 23. maddesinin (a) bendindeki “10. madde hükümlerine uygun biçimde bildirim verilmeden ...” ibaresinin ve aynı maddenin (d) bendindeki “6 ve 10. maddeler gereğince belirlenen yerler dışında” ibaresinin iptali gerektiği görüşünde olduğumdan, çoğunluğun ret yönündeki görüşlerine katılmıyorum.

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1) 6.10.1983 tarihli, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun; 22. maddesinin birinci fıkrasının Anayasa'nın ilgili maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle verilen iptal kararına aşağıda açıklanan gerekçelerle katılmamaktayız.

2) Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı mutlak bir hak olmayıp kanun ile sınırlandırılması mümkündür. Bu hak, Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen, “başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” amacıyla sınırlandırılabilir.

3) Dava konusu ibareyle genel yollarda toplantı düzenlenmesi yasaklanmak suretiyle toplantı düzenleme hakkı sınırlandırılmıştır. Çoğunluk görüşünde de kabul edildiği üzere sınırlama, “başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” meşru amacına dayanmaktadır. Bu yönüyle çoğunluk kararına katılmakla birlikte söz konusu sınırlamanın ölçülülüğü hususunda çoğunluk görüşünden ayrışmaktayız.

4) Dava konusu kuralda, genel yollarda toplantı yapılamayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla mahallin en büyük mülki amirince Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca toplantı alanları belirlenirken genel yolların toplantı alanı olarak gösterilmesi imkansızdır. Yasak, sadece toplantılara yönelik olup, gösteri yürüyüşlerine ilişkin değildir. Bu nedenle mahallin en büyük mülki idare amirince genel yolların gösteri yürüyüşü güzergahı olarak belirlenmesi mümkündür. Mahiyetleri itibariyle gösteri yürüyüşlerinin genel yollarla yapılması işin doğasından kaynaklanmaktadır.

5) Çoğunluk görüşüne göre, genel yol niteliği taşıyan bir yerde toplantı düzenlenmesinin trafiği aksatacak olmasının o yerin toplantıya kapatılmasını haklılaştırabilmesi için gündelik yaşamın "aşırı ve katlanılmaz" derecede zorlaşması gerekmektedir; gündelik yaşamın etkilenme boyutuna yönelik herhangi bir değerlendirme yapma imkânı tanımayan itiraz konusu kural toplantı hakkına ölçsüz müdahale teşkil etmektedir. Bize göre itiraz konusu kuralla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahale ölçülülük ilkesine aykırılık oluşturmamaktadır.

6) Genel yolların asıl tahsis amacı yaya ve yolcu sirkülasyonunun sağlanması olup, buralarda toplantı düzenlenmesi halkın ulaşım hakkını zedeler. Maddenin gerekçesinden, kanun koyucunun genel yolları toplantı yeri olarak belirlenmesini yasaklamasının nedeninin trafik düzeninin aksatılmaması olduğu anlaşılmaktadır. Genel yollarda trafik düzeninin aksatılmadan da gösteri yürüyüşü düzenlenmesi mümkün olduğundan kanun koyucu, buraların gösteri yürüyüşü güzergahı olarak belirlenmesine yönelik herhangi bir yasak öngörmemiştir.

7) Genel yolların toplantı yeri olarak belirlenmesinin yasaklanması, toplantı düzenlenecek mekanları sınırlandıracağından toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına müdahale niteliği taşıdığı ileri sürülebilir. Genel yolların toplantı yeri olarak belirlenmesinin yasaklanması suretiyle hakka yapılan müdahalenin başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacına dayandığı ve meşru olduğu anlaşılmaktadır. Meşru amaca dayanan bu sınırlandırma Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü bulunması da ayrıca

gerekmektedir. Sınırlandırma getirilen hakkın özüne dokunmayan ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olan genel yollarda gösteri yürüyüşü yapılmasına yasaklama getirmeyen sadece bu yollarda toplantı yapılmasını yasaklayan düzenleme, çoğunluk görüşünde ileri sürülen argümanların aksine Anayasa'ya uygun bulunmaktadır.

Üye
Recai AKYEL

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Esas Sayısı : 2016/198
Karar Sayısı : 2017/144
Karar Tarihi : 28.9.2017

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 7. Vergi Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 27.10.1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 197. maddesinin 18.6.2009 tarihli ve 5911 sayılı Kanun'un 67. maddesiyle değiştirilen (4) numaralı fıkrasında yer alan "...ceza davası açılmış olmak kaydıyla,..." ibaresinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Para cezasına vaki itirazın reddine ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu ibareyi de içeren 197. maddesi şöyledir:

"MADDE 197- 1.Gümrük vergileri, tahakkukundan hemen sonra yükümlüye tebliğ edilir.

2. Yapılan denetlemeler sonucunda hiç alınmadığı veya noksan alındığı belirlenen veya 1 inci fıkrada belirtilen şekilde tebliğ edilemeyen gümrük vergilerine ilişkin tebliğat gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihten itibaren üç yıl içinde yapılır. Şu kadar ki, gümrük yükümlülüğünün doğduğu olayla ilgili olarak dava açılması zaman aşımını durdurur.

3. Yükümlü tarafından gümrük beyannamesinde gösterilen vergi tutarı ile gümrük idaresince hesaplanan vergi tutarının eşit olması halinde, gümrük idarelerinin eşyayı teslim etmesi, gümrük vergilerinin yükümlüye tebliği yerine geçer.

4. Gümrük vergileri alacakları, ceza uygulamasını gerektiren bir fiile ilişkin olması ve zaman aşımı daha uzun bulunan bu fiil nedeniyle **ceza davası açılmış olmak kaydıyla**, bu alacaklar Türk Ceza Kanunundaki dava ve ceza zamanaşımı süreleri içerisinde kovuşturulup tahsil edilir.

5. (Ek: 18/6/2009-5911/47 md.) Bu madde hükümlerine göre tebliğ edilen gümrük vergileri; 242 nci maddede belirtilen sürelerde itirazda bulunulmaması veya süresi içinde idari yargı mercilerine başvurulmaması hallerinde bu sürelerin bittiği tarihte kesinleşir; dava açılması halinde mahkemece yükümlü aleyhine verilen kararın gümrük idaresine tebliğ edildiği tarihte tahsil edilebilir hale gelir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 22.12.2016 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Cengiz ERTEN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralı ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. Kanun'un 181. maddesinin (1) numaralı fıkrasında; gümrük yükümlülüğünün gümrük beyannamesinin tescil tarihinde başlayacağı öngörülmüştür. Kanun'un 3. maddesinin (8) numaralı fıkrasının (a) bendinde “gümrük vergileri” ifadesinin ilgili mevzuat uyarınca eşyaya uygulanan ithalat vergilerinin ya da ihracat vergilerinin tümünü, (b)

bendinde “gümrük yükümlülüğü” ifadesinin yükümlünün gümrük vergilerini ödemesi zorunluluğunu, (16) numaralı fıkrasında ise “gümrük beyanı” ifadesinin belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde eşyanın bir gümrük rejimine tabi tutulması talebinde bulunulmasını ifade ettiği açıklanmıştır.

4. Kanun’un 197. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, gümrük vergilerinin tahakkukundan hemen sonra yükümlüye tebliğ edileceği; (2) numaralı fıkrasında, yapılan denetlemeler sonucunda hiç alınmadığı veya noksan alındığı belirlenen veya birinci fıkrada belirtilen şekilde tebliğ edilemeyen gümrük vergilerine ilişkin tebligatın gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihten itibaren üç yıl içinde yapılacağı, gümrük yükümlülüğünün doğduğu olayla ilgili olarak dava açılmasının zamanaşımını durduracağı belirtilmektedir.

5. Kanun’un 197. maddesinin itiraz konusu ibareyi içeren (4) numaralı fıkrasında ise gümrük vergileri alacaklarının ceza uygulamasını gerektiren bir fiile ilişkin olması ve zamanaşımı daha uzun bu fiil nedeniyle ceza davası açılmış olması kaydıyla söz konusu alacakların 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’ndaki dava ve ceza zamanaşımı süreleri içinde kovuşturulup tahsil edileceği hükme bağlanmaktadır. Kural; gümrük vergisi alacaklarının tahakkuku için maddenin ikinci fıkrasında öngörülen üç yıllık zamanaşımı süresini, bu vergi alacaklarının ceza uygulamasını gerektiren bir fiile ilişkin olması ve zamanaşımı daha uzun bulunan bu fiil nedeniyle ceza davası açılmış olması kaydıyla uzatarak 5237 sayılı Kanun’daki dava ve ceza zamanaşımı sürelerine tabi kılmıştır.

6. Bu durumda Kanun’un 197. maddesinin (2) numaralı fıkrası genel kuralı ortaya koymakta, itiraz konusu kural ise bu genel kurala bir istisna getirmektedir.

B. İtirazın Gerekçesi

7. Başvuru kararında özetle “ceza davası açılmış olmak kaydıyla” ibaresinin; ceza davasının Gümrük Kanunu’nda düzenlenmiş olan zamanaşımı süresi içinde açılıp açılmadığına ilişkin bir belirlilik içermediği, gümrük vergileri alacaklarının ceza uygulamasını gerektiren bir fiile ilişkin

olması ve bir ceza davasının açılması hâlinde bu davanın beyannamenin tescil tarihinden itibaren üç yıllık zamanaşımı süresi içinde açılması mı gerektiği yoksa gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihten itibaren bu üç yıllık süreye bağlı olmaksızın 5237 sayılı Kanun'daki dava ve ceza zamanaşımı sürelerinin uygulanması mı gerektiği hususunda tartışmalara sebebiyet verdiği, uygulamada farklı yargı kararlarının ortaya çıkmasına yol açtığı, hukuki güven ve hukuki belirlilik ilkelerini zedelediği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

8. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

9. Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devletinin temel ilkelerinden birisi de belirliliktir. Belirlilik ilkesi, bireylerin hukuk kurallarını önceden bilmeleri, tutum ve davranışlarını bu kurallara göre güvenle belirleyebilmeleri anlamını taşımaktadır. Belirlilik ilkesi yalnızca yasal belirliliği değil daha geniş anlamda hukuki belirliliği ifade etmektedir. Bir başka deyişle hukuk kurallarının belirliliğinin sağlanması yalnızca kanunla düzenleme yapılması anlamına gelmemektedir. Yasal düzenlemeye dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir gibi niteliksel gereklilikleri karşılması koşuluyla mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleri ile de hukuki belirlilik sağlanabilir. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır.

10. Sistemik yorum yöntemi gereğince herhangi bir hukuk kuralının tek başına değil içinde bulunduğu metnin tümü göz önünde tutularak yorumlanması gerekir. Bu nedenle bir kuralın anlamı; kuralın kanunda yer aldığı kısım ve bölümler, diğer kurallarla ilişkisi, kanunun sistematiği içindeki konumu dikkate alınarak belirlenmelidir.

11. Kanun'un itiraz konusu ibarenin bulunduğu 197. maddesi ile 181. maddesinde yer alan düzenlemelerin bir bütün olarak ele alınması ve sistematik şekilde yorumlanması durumunda ithalatta gümrük vergisi yükümlülüğünün ithalat vergilerine tabi eşyanın serbest dolaşıma girişi ve ithalat vergilerine tabi eşyanın ithalat vergilerinden kısmi muafiyet suretiyle geçici ithali için verilecek gümrük beyannamesinin tescil tarihinde başlayacağı, kural olarak gümrük vergilerinin tarh ve tahakkuk ettirilerek tebliğinin gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihten itibaren üç yıl içinde yapılacağı anlaşılmaktadır.

12. İtiraz konusu ibareyi içeren kural ise Kanun'un 197. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen üç yıllık zamanaşımı süresiyle ilgili genel kuralın istisnasını teşkil etmektedir. Bu istisna gümrük vergileri alacaklarının ceza uygulamasını gerektiren bir fiile ilişkin olması, bu fiil için daha uzun bir zamanaşımının aranması ve bu fiil nedeniyle ceza davası açılmış olması şartlarının gerçekleşmesi hâlinde hiç alınmayan veya eksik alınan gümrük vergileri alacaklarının 5237 sayılı Kanun'da ayrı ayrı belirlenmiş ve gösterilmiş olan dava ve ceza zamanaşımı süreleri içinde tahsil edilmesi olanağını getirmektedir. Dolayısıyla kuraldan; gümrük vergileri alacaklarının ceza uygulamasını gerektiren bir fiile ilişkin olması hâlinde 5237 sayılı Kanun'da daha uzun bir zamanaşımı öngörülen bu fiil için ceza davası açılmak kaydıyla Kanun'un 197. maddesinde öngörülen üç yıllık zamanaşımı süresiyle bağlı kalınmaksızın 5237 sayılı Kanun'da öngörülen dava ve ceza zamanaşımı süresi içinde bu alacakların tahsil edileceği açıkça anlaşılmaktadır. Belirtilen niteliği itibarıyla kuralın vergi yükümlülükleri yönünden belirsiz ve öngörülemes olduğundan söz edilemeyeceğinden kuralda "belirlilik ilkesi"ne aykırılık bulunmamaktadır.

13. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

27.10.1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 197. maddesinin, 18.6.2009 tarihli ve 5911 sayılı Kanun'un 67. maddesiyle değiştirilen (4) numaralı fıkrasında yer alan "...ceza davası açılmış olmak

kaydıyla,..” ibaresinin, Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 28.9.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/43
Karar Sayısı : 2017/146
Karar Tarihi : 1.11.2017

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara Bölge İdare Mahkemesi 5. Kurulu

İTİRAZIN KONUSU: 29.7.1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun, 8.12.1980 tarihli ve 2350 sayılı Kanun'un 11. ve 3.4.2002 tarihli ve 4751 sayılı Kanun'un 6. maddeleriyle değiştirilen 40. maddesinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: 1995 yılında maliki olduğu taşınmaza dair 2014 yılında emlak vergisi bildiriminde bulunan davacı adına düzenlenen ve 1995-2014 yıllarını kapsayan vergi aslı ve cezalarına ilişkin ödeme emirlerinin 2009 yılı ve öncesine ilişkin kısmının iptali için açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu 40. maddesi şöyledir:

“Madde 40- Bildirim dışı kalan bina ve arazinin vergi ve cezalarında zamanaşımı, bu bina ve arazinin bildirim dışı bırakıldığının idarece öğrenildiği tarihi takip eden yılın başından itibaren başlar.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Alparslan ALTAN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN,

Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA ve Rıdvan GÜLEÇ'in katılımlarıyla 26.5.2016 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Elif KARAKAŞ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanılan Anayasa kuralı ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

3. Vergi borcunu sona erdiren nedenler arasında sayılan zamanaşımı, 213 sayılı Kanun'un 113. maddesinde *"süre geçmesi suretiyle vergi alacağının kalkması"* olarak tanımlanmıştır. Kamu yararı düşüncesiyle kabul edilen ve vergi idaresini borçlarını takip etme konusunda dikkatli olmaya yönelttiği gibi disipline de eden ve bu anlamda vergi idaresinin etkinliğini artıran zamanaşımı, mükellefin müracaatı olup olmadığına bakılmaksızın hüküm ifade etmektedir.

4. 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 114. maddesinin birinci fıkrasına göre *"vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak beş yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmeyen vergiler zamanaşımına uğrar"*. Kuralda, zamanaşımı süresinin işleyebilmesi için vergi alacağının doğumu esas alınmış; zamanaşımı süresinin vergi alacağının doğduğu yılı takip eden yılın başından itibaren işlemeye başlayacağı belirtilmiştir. Bu hüküm, vergi hukukunda tarh zamanaşımını düzenleyen genel kural niteliğindedir.

5. 213 sayılı Kanun'a göre tarh zamanaşımı süresinin dolmasıyla vergi idaresinin vergiyi tarh ve tebliğ etme yetkisi sona ermektedir. Mükellefe bu süreden sonra vergi ihbarnamesi veya ödeme emri gönderilemez. Verginin eksik tarh edilmesi nedeniyle ikmalen tarhiyata gidilebilmesi ve usule aykırılık nedeniyle yargı kararıyla kaldırılan bir verginin yeniden

tarh edilebilmesi zamanaşımı süresinin dolmamış olmasına bağlıdır. Zamanaşımı süresinin geçmesiyle artık vergi incelemesi de yapılamaz.

B. Anlam ve Kapsam

6. 1319 sayılı Kanun'un "*Usul hükümleri*" başlıklı 37. maddesinde, bu Kanun hükümleri saklı kalmak şartıyla bu Kanun'a göre alınacak vergiler hakkında 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerinin uygulanacağı hükmüne yer verilmiştir. Buna göre Vergi Usul Kanunu'nun 114. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiş olan tarh zamanaşımına ilişkin genel kural, emlak vergisi için de geçerlidir.

7. İtiraz konusu kural ise Vergi Usul Kanunu'nun 114. maddesinde düzenlenen genel kuraldan farklı olarak emlak vergisinde beş yıllık tarh zamanaşımının başlangıcını bildirim dışı bırakılan bina ve araziler yönünden vergi alacağının doğduğu tarihe değil taşınmazın bildirim dışı bırakıldığına idarece öğrenildiği tarihe bağlamıştır.

8. Dolayısıyla vergiyi doğuran olay ile emlakın bildirim dışı bırakıldığına idarece öğrenildiği tarih arasında tarh zamanaşımı süresi işlemeyecek, beş yıllık tarh zamanaşımı süresi, idarenin bildirim yapılmadığından haberdar olduğu tarihi takip eden yılın başı itibarıyla başlayacaktır.

9. 1319 sayılı Kanun'un 3.4.2002 tarihli ve 4751 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile değişik 23. maddesine göre bu Kanun'un 33. maddesinde (8 numaralı fıkra hariç) yazılı hâllerde emlakın bulunduğu yerdeki ilgili belediyeye emlak vergisi bildirim verilmesi zorunludur.

10. Kanun koyucu, vergiyi doğuran olay ile idarenin bildirim yapılmadığını öğrendiği tarih arasını kapsayan ve zamanaşımına tabi olmayan döneme dair herhangi bir süre sınırı öngörmemiştir. Bu durum, bildirim dışı bırakılmış bina ya da araziye ilişkin öğrenme tarihine kadar ödenmemiş tüm emlak vergisi alacağının geçmişe dönük olarak talep edilebilmesi sonucunu doğurmaktadır.

C. İtirazın Gerekçesi

11. Başvuru kararında özetle, itiraz konusu kuralın vergi kaçakçılığını önlemek amacıyla getirilmiş olmasına rağmen zamanaşımının işlememesi sonucunu doğurduğu, bina ve arazinin bildirim dışı kaldığının idarece öğrenildiği tarihin ortaya konulabilmesinin yükümlü açısından uygulamada çok güç olduğu, dört yılda bir yenilenen değer takdiri dönemleri dışında emlak vergisinin her yılın birinci ayından itibaren o yıl için tahakkuk etmiş sayılması nedeniyle ara yıllar için de tarh (tahakkuk) zamanaşımının söz konusu olmayacağı, süre sınırı olmaksızın vergiye tabi tutulmanın hukuk devleti ilkesine uygun olmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

D. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

12. İtiraz konusu kuralla, bildirim dışı kalan bina ve arazinin vergi ve cezalarında zamanaşımının bu bina ve arazinin bildirim dışı bırakıldığının idarece öğrenildiği tarihi takip eden yılın başından başlayacağı hükme bağlanmıştır.

13. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

14. Diğer taraftan hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biri olan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

15. Devletin egemenliğini sürdürebilmesi ve Anayasa'nın 5. maddesinde belirtilen temel amaç ve görevlerin ifası için düzenli mali kaynaklara ihtiyacı vardır. Devletin kendisine yüklenen görevleri ve istenen kamu hizmetlerini yerine getirebilmesi için bu hizmetlere karşılık olan

kaynakları vergilendirme yetkisini kullanarak sağlaması gerekmektedir. Bu nedenle vergilendirme yetkisinin kullanılması siyasal ve ekonomik bir zorunluluktur.

16. Anayasa'nın "*Siyasi Haklar ve Ödevler*" bölümünde yer alan 73. maddesinde; herkesin, kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlü bulunduğu ifade edilmiştir. Buna göre kişi ile devlet arasında vergiden kaynaklanan hukuksal ilişki sadece alacak-borç ilişkisi değil aynı zamanda bir ödev ilişkisidir. Kaynağını Anayasa'dan alan bu ödev gereği mükelleflerin yükümlülüklerini zamanında, usulüne uygun ve eksiksiz yerine getirmesi gerekir.

17. Vergi alacaklısı olan devleti belirli bir süre ile sınırlayarak vergi alacağını takip etme ve harekete geçme konusunda itici bir güç olan zamanaşımı, yükümlülerin de sürekli olarak vergi tehdidi altında kalmasını önlemeye ve dolayısıyla onların hukuki güvenliklerini sağlamaya yönelik bir işlev görmektedir.

18. Kanun koyucu, zamanaşımının amacını göz önünde tutarak olayın niteliği ve önemi ile borçlu ve alacaklıların durumuna göre uygun göreceği zamanaşımı sürelerini öngörürken anayasal sınırlar içinde kalmak koşuluyla takdir yetkisine sahiptir.

19. Emlak vergisi, yerel toplumsal yaşamın ihtiyaçlarını karşılamak üzere belediyelerin sunması gereken kamu hizmetlerinin finansmanını sağlanmasında önemli gelir kaynaklarının başında gelmektedir. Bu nedenle yukarıda anılan takdir yetkisi çerçevesinde emlak vergisinin tahsilinde meydana gelebilecek kayıp ve kaçakları önlemek amacıyla kanun koyucu tarafından gerekli tedbirler öngörülebilir.

20. Öte yandan vergide meydana gelebilecek kayıp ve kaçığın önlenmesi yanında anayasal bir yükümlülük olan vergi ödevini yerine getirenler ile bu yükümlülüğü kasten ya da ihmal etmek suretiyle yerine getirmeyenler arasındaki eşitsizliğin giderilmesi ve vergi adaletinin sağlanması amacı da kanun koyucunun alacağı tedbirlerin bir diğer yönünü oluşturmaktadır.

21. İtiraz konusu kural; kanuni zorunluluğa rağmen bildirim yapılmayan bina ve araziler yönünden zamanaşımı süresinin başlangıcını, bildirim yapılmadığını “idarenin öğrendiği” tarihe özgülemek suretiyle emlak vergisi mükelleflerini bildirimlerini vermeye zorlayan ve böylece vergi kaçakçılığını önlemeyi ve daha yüksek oranda gelir elde edilmesini amaçlayan vergi güvenlik önlemi niteliğinde bir hükümdür.

22. Zamanaşımının işlemesi için vergiyi doğuran olay yerine “öğrenme” tarihini esas alan kural, idarenin öğrenmesi ile vergiyi doğuran olay arasındaki süreci kapsayan tüm vergi alacağının geçmişe yönelik takip ve tahsiline imkân vermektedir. Bu ise bildirimde bulunmayan mükellefin idarenin öğreneceği tarihe kadar geçecek süreye ilişkin tüm vergi ve cezalar yönünden vergi tehdidi altında kalması sonucunu doğurmaktadır. Ancak söz konusu tehdit mükellefin kasten ya da ihmal suretiyle kanundan kaynaklanan bildirimde bulunma yükümlülüğünü yerine getirmemesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca kanunun açıkça mükellefe yüklediği bu yükümlülüğe aykırı davranılması nedeniyle idarenin haberdar olmadığı bir taşınmazın vergilendirilmesi hususunda idareye makul bir fırsat tanınmamasının da hukuki güvenliği zedeleyeceği gözardı edilmemelidir.

23. Bu itibarla kanun koyucunun takdir hakkı kapsamında vergi güvenliği ve adaletini tesis etmek amacıyla düzenlemiş olduğu itiraz konusu kural, gerek mükellef gerekse de vergiyi almaya yetkili idarenin koşulları arasında makul bir dengeyi sağlamakta olup kuralda hukuk devleti ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.

24. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

29.7.1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun, 8.12.1980 tarihli ve 2350 sayılı Kanun'un 11. ve 3.4.2002 tarihli ve 4751 sayılı Kanun'un 6. maddeleriyle değiştirilen 40. maddesinin, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 1.11.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRÇÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2017/36
Karar Sayısı : 2017/147
Karar Tarihi : 1.11.2017

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Erzincan Sulh Ceza Hâkimliği

İTİRAZIN KONUSU: 4.6.1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'na, 4.2.2015 tarihli ve 6592 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle eklenen geçici 22. maddenin Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından verilen idari para cezasına karşı yapılan itiraz başvurusunda, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İtiraz Konusu Kanun Hükmü

Kanun'un, 6592 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle eklenen itiraz konusu geçici 22. maddesi şöyledir:

"Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar, 24 üncü maddenin on birinci fıkrası gereğince 7 nci maddeye göre alınması gerekli olan izinler ile Genel Müdürlüğün kayıtlarına işlenmiş alanlarla ilgili diğer izinler için müracaat edilmiş olmasına rağmen süresi içinde izinleri alınamamış ruhsatlar ile anılan izinlerin süresi içinde alınarak Genel Müdürlüğe verilemeyen ruhsatlar hakkında 30.000 TL idari para cezası uygulanır. İdari para cezası yatırılan ruhsatlar iptal edilmez, bu ruhsatlar hakkında 24 üncü maddenin on birinci fıkrası hükümleri uygulanır."

B. İlgili Görülen Kanun Hükmü

Kanun'un 24. maddesinin 6592 sayılı Kanun'un 13. maddesi ile değiştirilen on birinci fıkrası şöyledir:

"7 nci maddeye göre gerekli izinlerin alınmasından itibaren işletme izni verilir. Bu iznin verildiği tarihten itibaren Devlet hakkı alınır. Ruhsat sahibince, işletme ruhsatı yürürlük tarihinden itibaren üç yıl içinde 7 nci maddeye göre alınması gerekli olan çevresel etki değerlendirme kararı, mülkiyet izni, işyeri açma ve çalışma ruhsatı ile Genel Müdürlüğün kayıtlarına işlenmiş alanlar ile ilgili izinlerin Genel Müdürlüğe verilmesini müteakip, işletme izni düzenlenir. Süresi içinde yükümlülükleri yerine getirilmeyen ruhsatlar için her yıl 50.000 TL idari para cezası verilir. İşletme ruhsat süresi sonuna kadar bu fıkrafta belirtilen izinlerden dolayı işletme izninin alınmaması hâlinde ruhsat süresi uzatılmaz."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 1.3.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre; bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu davada uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak bu kurallar uyarınca, bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak yasa kuralları, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde

veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. Başvuru kararında, 3213 sayılı Kanun'un geçici 22. maddesinin iptali talep edilmiştir.

4. Bakılmakta olan dava, Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından verilen idari para cezasına karşı yapılan itiraz başvurusuna ilişkindir.

5. İtiraz konusu kural, maddenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar 3213 sayılı Kanun'un 24. maddesinin on birinci fıkrası gereğince aynı Kanun'un 7. maddesine göre alınması gerekli olan izinler ile Genel Müdürlüğün kayıtlarına işlenmiş alanlarla ilgili diğer izinler için müracaat edilmiş olmasına rağmen süresi içinde izinleri alınamamış ruhsatlar ile anılan izinleri süresi içinde alınarak Genel Müdürlüğe verilemeyen ruhsatlar hakkında idari para cezası uygulanmasına ilişkindir.

6. Bakılmakta olan dava, itiraz konusu kuralın birinci cümlesinde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi nedeniyle verilen idari para cezasının iptali talebine ilişkin bir davadır. Söz konusu davada kesinleşmiş bir idari para cezası bulunmadığından bu cezanın yatırılması nedeniyle geçerliliği devam eden ruhsat hakkında 24. maddenin on birinci fıkrası hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili bir husus da bulunmamaktadır. Bu nedenle itiraz konusu kuralın ikinci cümlesi başvuruda bulunan Mahkemede bakılmakta olan davada uygulanacak kural değildir.

7. Açıklanan nedenlerle 4.6.1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'na, 4.2.2015 tarihli ve 6592 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle eklenen geçici 22. maddenin;

A. İkinci cümlesinin, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından bu cümleye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. Birinci cümlesinin esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

8. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Berrak YILMAZ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

9. Başvuru kararında özetle, itiraz konusu kuralda yer alan izinlerin verilip verilmeyeceğinin, verilecek ise hangi sürede nasıl verileceğinin belirsiz olduğu; kabahat olarak ihdas edilen fiilin akibetinin belirsiz bir sürece ve idari bir karara bağlandığı; söz konusu izinlerin idare tarafından geç verilmesinde kişinin kusuru, dahli ve iştiraki bulunmadığı; müracaat edenlerin iradeleri dışında gerçekleşen “süresi içinde izin alamama” nedeniyle sorumlu tutulup cezalandırılmalarının hukuk devleti ilkesi ile suç ve cezaların şahsiliği ilkesine aykırı olduğu belirtilerek kuralın Anayasa’nın 2. ve 38. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

10. İtiraz konusu kuralla, Kanun’un geçici 22. maddesinin yürürlüğe girdiği tarihe kadar 24. maddenin on birinci fıkrası gereğince 7. maddeye göre alınması gerekli olan izinler ile Genel Müdürlüğün kayıtlarına işlenmiş alanlarla ilgili diğer izinler için müracaat edilmiş olmasına rağmen süresi içinde izinleri alınmamış ruhsatlar ile anılan izinleri süresi içinde alınarak Genel Müdürlüğe verilemeyen ruhsatlar hakkında 30.000 TL idari para cezası uygulanacağı öngörülmektedir.

11. Anayasa’nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa’ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

12. Hukuk devletinde ceza hukukuna ilişkin düzenlemelerde olduğu gibi idari yaptırımlar açısından da hangi eylemlerin kabahat sayılacağı,

bunlara uygulanacak yaptırımın türü ve ölçüsü, yaptırımın ağırlaştırıcı ve hafifletirici nedenlerinin belirlenmesi gibi konularda kanun koyucu takdir yetkisine sahiptir.

13. Bununla birlikte hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesi uyarınca düzenlemelerde öngörülen yaptırım, insan onuruna aykırı bulunmamalı ve suçla yaptırım arasında bir ölçüsüzlüğe yol açmamalıdır. Ölçülülük ilkesi “*elverişlilik*”, “*gereklilik*” ve “*orantılılık*” olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. “*Elverişlilik*”, başvuru önlemin ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, “*gereklilik*” başvuru önlemin ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, “*orantılılık*” ise başvuru önlem ve ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da “*ölçülülük ilkesi*” gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur.

14. Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrasında “*Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz...*”, üçüncü fıkrasında “*Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.*” denilerek suçun ve cezanın kanuniliği esası benimsenmiş; yedinci fıkrasında ise ceza sorumluluğunun şahsi olduğu belirtilmiştir.

15. Ceza sorumluluğunun şahsiliği ceza hukukunun temel kurallarındandır. Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Diğer bir anlatımla bir kimsenin yalnızca kendi eyleminden sorumlu olmasıdır. Bu ilkeye göre asli ve ferî failden başka kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılmaları mümkün değildir. Anayasa’nın 38. maddesinin yedinci fıkrası ile ilgili gerekçede de “*...fıkra, ceza sorumluluğunun şahsi olduğu; yani failden gayri kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılmayacağı hükmünü getirmektedir. Bu ilke dahi ceza hukukuna yerleşmiş ve ‘kusura dayanan ceza sorumluluğu’ ilkesine dahil, terki mümkün olmayan bir temel kuralıdır.*” denilmektedir. Anayasa’nın 38. maddesinde idari ve adli cezalar arasında bir ayırım yapılmadığından idari para cezaları da bu maddede öngörülen ilkelere tabidir.

16. Kanun'un 3. maddesine göre "arama ruhsatı, belirli bir alanda maden arama faaliyetlerinde bulunulabilmesi için verilen yetki belgesini", "işletme ruhsatı, işletme faaliyetlerinin yürütülebilmesi için verilen yetki belgesini", "işletme izni, bir madenin işletmeye alınabilmesi için izni", "Genel Müdürlük, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğünü" ifade etmektedir.

17. Kanun'un 7. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarına göre özel çevre koruma bölgeleri, millî parklar, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları, muhafaza ormanları, 4.4.1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu'na göre korunması gerekli alanlar, 1. derece askerî yasak bölgeler, 1/5000 ölçekli imar planı onaylanmış alanlar, 1. derece sit alanları ile madencilik amacı dışında tahsis edilen ve Genel Müdürlük tarafından uygun görüş verilen elektrik santralleri, organize sanayi bölgeleri, petrol, doğalgaz ve jeotermal boru hatları gibi yatırım alanlarına ait koordinatlar ilgili kurumlar tarafından Genel Müdürlüğe bildirilir. Bu alanlara yapılan ruhsat müracaatlarının hak sağlaması hâlinde iki ay içinde ruhsat bedeli yatırılmasından sonra bu alanlara ilişkin olarak ilgili kurumlardan izin alınması için müracaat sahibine bir yıl süre verilir. Bu süre içinde izin alınması durumunda Kanun'un 16. maddesine göre ruhsat düzenlenir, izin alınamaması hâlinde müracaat reddedilir.

18. Kanun'un 24. maddesinin on birinci fıkrası 6592 sayılı Kanun'un 13. maddesiyle değiştirilmiştir. Değişiklikten önce on birinci fıkraya göre ruhsat sahibince, işletme ruhsatı yürürlük tarihinden itibaren üç yıl içinde Kanun'un 7. maddesine göre alınması gerekli olan çevresel etki değerlendirmesi kararı, mülkiyet izni, işyeri açma ve çalışma ruhsatı ile Genel Müdürlüğün kayıtlarına işlenmiş alanlar ile ilgili diğer izinlerin alınarak Genel Müdürlüğe verilmesini müteakip işletme izni düzenleneceği; yükümlülükleri yerine getirilmeyen ruhsatların teminatı irat kaydedilerek iptal edileceği düzenlenmiştir.

19. 24. maddenin on birinci fıkrasında 6592 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle ruhsat sahibince, işletme ruhsatı yürürlük tarihinden itibaren üç yıl içinde 7. maddeye göre alınması gerekli olan çevresel etki değerlendirme kararı, mülkiyet izni, işyeri açma ve çalışma ruhsatı ile Genel Müdürlüğün kayıtlarına işlenmiş alanlar ile ilgili izinlerin Genel

Müdürlüğe verilmesini müteakip işletme izni düzenleneceği, süresi içinde yükümlülükleri yerine getirilmeyen ruhsatlar için her yıl 50.000 TL idari para cezası verileceği, işletme ruhsat süresi sonuna kadar bu fıkrada belirtilen izinlerden dolayı işletme izninin alınamaması hâlinde ruhsat süresinin uzatılmayacağı hüküm altına alınmıştır.

20. İtiraz konusu kural gereğince ruhsat için alınması gerekli olan izinler Kanun'un 24. maddesinin on birinci fıkrası gereğince 7. maddeye göre alınması gerekli olan izinler ile Genel Müdürlüğün kayıtlarına işlenmiş alanlarla ilgili diğer izinlerdir. Kuralla, maddenin yürürlüğe girdiği 18.2.2015 tarihine kadar işletme ruhsatı yürürlük tarihinden itibaren üç yıllık sürenin ruhsat sahibi tarafından söz konusu yükümlülüklerin yerine getirilmeksizin dolmuş olması, diğer bir deyişle 6592 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik öncesi ruhsat iptali aşamasına gelmiş ancak henüz ruhsat iptali işleminin yapılmamış olması gerektiği anlaşılmaktadır.

21. İtiraz konusu kuralla, Kanun'un 24. maddesinin on birinci fıkrası kapsamında değişiklik öncesi düzenlemeler nedeniyle iptal durumunda olan işletme ruhsatları için geçici bir düzenleme yapılarak bir imkân sağlanmakta ve ruhsat iptali yerine idari para cezası uygulanması öngörülmektedir. Zira kişilerin belirli bir alanda maden arama faaliyetlerinde bulunabilmek için aldıkları arama ruhsatı ve daha sonra işletme faaliyetlerinin yürütülebilmesi için aldıkları işletme ruhsatı Kanun'da öngörülen esas ve usullere göre bedel karşılığında alınan ve yıllık aidatları olan yetki belgeleridir.

22. Kanun'a göre madencilik faaliyetinde bulunan kişiler işletme ruhsatı alıncaya kadar madencilik faaliyetleri için zorunlu ve temdit dâhil ruhsat süresi ile sınırlı olan yol, su, haberleşme, enerji nakil hattı, bant konveyör, havai hat, kuyu tesisleri, şantiye binası, yemekhane, atölye, kantar tesisleri, maden stok alanı, pasa döküm alanı, atık barajı, trafo, patlayıcı madde ve müştemilatı deposu gibi geçici yapı ve binalar gibi altyapı tesisleri ile madencilik faaliyetleri için zorunlu olan her türlü kırma, eleme, öğütme, kesme ve sayalama tesisleri ile işleme tesisi kapsamında asfalt üretim, hazır beton, yapı elemanı tesisleri, sallantılı masa, jig, konsantratör, flotasyon, liç, kalsinasyon, bioksidasyon ve benzeri cevher hazırlama ve zenginleştirme tesisleri, karıştırma, depolama,

stoklama, atık kazanma ve atık bertaraf tesisleri gibi geçici üniteler şeklinde tesisler kurmakta ve arama ruhsat sahasında bir termin planı dâhilinde ekonomik olarak işletilebilecek bir maden yatağı bulabilmek için arama süresi boyunca yapılacak olan arama faaliyetlerini ve bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesine yönelik yatırım bilgilerini ve mali yeterliliği içeren maden arama projesi hazırlamaktadır. Dolayısıyla madencilik faaliyetinde bulunan kişilerin işletme ruhsatı alıncaya kadar Kanun'da öngörülen usul ve esaslara göre madencilik faaliyetleriyle ilgili pek çok tesis ve altyapı tesisi kurarak maden arama projesi almak suretiyle madencilik faaliyetlerinin yürütülmesine ilişkin yatırımlar yaptığı açıktır. Kanun koyucunun kuralla, maddede belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi hâlinde ruhsat iptali yerine idari para cezası uygulanmasını öngörmek suretiyle ruhsat sahiplerinin işletme ruhsatlarının geçerliliklerinin devamını sağlayarak söz konusu yatırımların korunmasını ve madencilik faaliyetlerinin devam etmesini sağlamayı amaçladığı anlaşılmaktadır.

23. Öte yandan 3213 sayılı Kanun'un 7. maddesinde düzenlenen izinler madencilik faaliyetlerinde Kanun'da öngörülen esas ve usullere uyulup uyulmadığının denetlenmesi bakımından önemli bir işleve sahiptir. Bu bağlamda kanun koyucunun itiraz konusu kuralla ayrıca süresi içinde izinleri alınamamış ruhsatlar ile anılan izinleri süresi içinde alınarak Genel Müdürlüğe verilemeyen ruhsatlar hakkında idari para cezası öngörmek suretiyle belirtilen izinlerin alınması yönünde ruhsat sahiplerini zorlayarak bir yandan madencilik faaliyetlerinin denetlenmesini, diğer yandan işletme ruhsatı düzenlenmiş yerler hakkında işletme izni verilmesi suretiyle madencilik faaliyetlerinin devam ettirilmesini sağlamaya çalıştığı açıktır.

24. Kanunla yapılan düzenlemelerin etkili bir şekilde hayata geçirilebilmesi bakımından öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamak ve yasaklanan fiillerin işlenmesini önlemek için hangi tür ve ölçekte idari yaptırım uygulanacağı kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Kural maddede belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi hâlinde işletme ruhsatlarının iptali yerine bunların devamı suretiyle madencilik faaliyetlerine yapılan yatırımların korunması ve bu faaliyetlerin devam etmesi ile madencilik faaliyetlerinin denetlenmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda itiraz konusu kuralın ulaşılmak

istenen amaç için elverişli ve gerekli olduğu, amaç ve araç arasında makul ve uygun bir ilişki kurduğu göz önüne alındığında kanun koyucunun takdir alanı içerisinde olan kuralda ölçülülük ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

25. Ayrıca başvuru kararında itiraz konusu kuralda; yer alan izinlerin verilip verilmeyeceği, verilecek ise hangi sürede nasıl verileceğinin belirsiz olduğu, kabahat olarak düzenlenen fiillerin akıbeti belirsiz bir sürece ve idari bir karara bağlandığı, söz konusu izinlerin kişilerin kusuru, dahli ve iştiraki olmaksızın geç verilmiş olmasının müeyyideye tabi tutulduğu ifade edilmişse de Kanun'un 7. maddesinin on birinci fıkrasında; çevresel etki değerlendirmesi işlemlerinin Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından, diğer izinlere ilişkin işlemlerin de ilgili bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca çevresel etki değerlendirmesi sürecinde en geç üç ay içinde bitirileceği belirtilmek suretiyle süreye bağlandığı da açıktır. Bu süre içinde izinlere ilişkin işlemlerin bitirilememesi hâlinde ise bu durumun idare ve mahkemeler tarafından dikkate alınacağında şüphe yoktur. Zira Anayasa ve ceza hukukunun temel ilkeleri uyarınca kişilere ceza verilebilmesi için aranan koşullardan biri hukuka aykırı eylemin kanunda unsurlarıyla belirtilmiş olması, diğeri de bu eylemin o kişi tarafından kusurlu bir hareketle gerçekleştirilmiş olduğunun ortaya konması zorunluluğudur. Bu bağlamda Kanun'da açıkça belirtilmiş olmasa bile somut olayın özelliklerine göre kişiye atfedilecek bir kusur olmaksızın Kanun'da öngörülen sürelerin geçirilmesi hâlinde ruhsat iptali ya da ruhsat iptali yerine dava konusu kuralla öngörülen idari para cezasının uygulanmaması gerektiği açıktır. Diğer bir deyişle Kanun'da öngörülen idari yaptırımın uygulanabilmesi için izinlerin süresi içinde alınamamasında müracaat sahibine atfı kabil bir kusurun varlığı zorunludur.

26. Kanun koyucu tarafından "*süresi içinde izinleri alınamayan*" ve "*Genel Müdürlüğe verilemeyen*" ruhsatlar şeklinde belirlenen itiraz konusu kuraldaki eylemlerin birbirinden farklı olduğu ve farklı şekillerde ortaya çıkma ihtimalinin bulunduğu da açıktır. Bu bağlamda söz konusu eylemler ile bu eylemler hakkında idari para cezasının maddede açıkça düzenlenmesi karşısında itiraz konusu kuralda bir belirsizlik bulunduğundan da söz edilemez. Ayrıca idareden kaynaklanmayan nedenlerle, bir başka deyişle müracaat sahiplerinin kusuru, dahli ve iştiraki

ile izinlerin süresi içinde alınamamış olması veya alınan izinlerin süresi içinde Genel Müdürlüğe verilememesi durumunda müracaat sahiplerinin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmasından söz edilemez. Dolayısıyla itiraz konusu kuralda suç ve cezaların kanuniliği ilkesine de aykırılık bulunmamaktadır.

27. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

4.6.1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'na, 4.2.2015 tarihli ve 6592 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle eklenen geçici 22. maddesinin birinci cümlesinin, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 1.11.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2017/97
Karar Sayısı : 2017/148
Karar Tarihi : 1.11.2017

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1. Ankara 12. İdare Mahkemesi (E.2017/97, E.2017/98, E.2017/139)
2. Ankara 8. İdare Mahkemesi (E.2017/145)

İTİRAZLARIN KONUSU: 4.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının;

A. (a) bendinin;

1. (2) numaralı alt bendinin,

2. (3) numaralı alt bendinin 5015 sayılı Kanun'un 18. maddesinin 6455 sayılı Kanun'un 43. maddesiyle değiştirilen dördüncü fıkrası yönünden,

B. (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan;

1. "...7 nci..." ibaresinin,

2. "...8 inci..." ibaresinin 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrası yönünden,

Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talepleridir.

OLAY: İdari para cezalarının iptali talebiyle açılan davalarda itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkemeler, iptalleri için başvurmuşlardır.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükümleri

Kanun'un itiraz konusu kuralları da içeren 19. maddesi şöyledir:

“İdari para cezaları

Madde 19- *Bu Kanuna göre idari para cezalarının veya idari yaptırımların uygulanması, bu Kanunun diğer hükümlerinin uygulanmasına engel oluşturmaz. Bu Kanuna göre verilen ceza ve tedbirler diğer kanunlar gereği yapılacak işlemleri engellemez.*

Bu Kanuna göre;

a) Aşağıdaki hallerde, sorumlulara bir milyon Türk Lirası idari para cezası verilir:

1) Lisans almaksızın lisansa tabi faaliyetlerin yapılması.

2) 4 üncü maddenin dördüncü fıkrasının (I) bendinin ihlali.

3) 18 inci maddenin ihlali.

b) 4 üncü maddenin dördüncü fıkrasının (I) bendinin bayilik lisansı sahipleri tarafından ihlali halinde bayinin sözleşme yaptığı dağıtıcı lisansı sahipleri hakkında (a) bendinde belirtilen cezanın dörtte biri uygulanır.

c) Aşağıdaki hallerde, sorumlulara sekiz yüz elli bin Türk Lirası idari para cezası verilir:

1) Kurumca, 10 uncu madde gereği yapılan uygulamaların dolaylı veya dolaysız olarak engellenmesi veya engellenmeye teşebbüs edilmesi.

2) 9 uncu maddede yer alan kısıtlamalara uyulmaması.

3) 5 inci, 6 ncı, 7 nci, 8 inci ve 17 nci maddelerin ihlali.

d) 8 inci maddenin ihlali halinde bayiler için (c) bendinde yer alan cezanın beşte biri uygulanır.

e) Aşağıdaki hallerde, sorumlulara üç yüz elli bin Türk Lirası idari para cezası verilir:

1) Lisans almaksızın hak konusu yapılan tesislerin yapımına veya işletimine başlanması ile bunlar üzerinde tasarruf hakkı doğuracak işlemlerin yapılması.

2) Sahip olunan lisansın verdiği haklar dışında faaliyet gösterilmesi.

3) 4 üncü maddenin dördüncü fıkrasının (f) bendinin bir takvim yılı içinde Kurumca yapılan uyarıya rağmen ihlali, aynı fıkranın (l) bendi haricindeki bentlerin ihlali.

4) 12 nci maddede yer alan hükümler dahilinde iletim ve depolama tesislerine erişimin dolaylı veya dolaysız olarak engellenmesi.

f) 4 üncü maddenin dördüncü fıkrasının (l) bendi kapsamındaki ihlaller hariç olmak üzere bayiler için (e) bendinde yer alan cezanın beşte biri uygulanır.

g) Ulusal marker ekleme işlemlerine nezaret etmek üzere yetki verilen bağımsız gözetim firmalarının yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde (a) bendinde belirtilen cezanın dörtte biri uygulanır.

h) 16 ncı madde uyarınca ulusal petrol stoğu tutma yükümlülüğü bulunan lisans sahiplerine, eksik tuttıkları her bir ton ürün için iki yüz Türk Lirası idari para cezası verilir. Eksik tutulan stok miktarının hesabında ton küsuratı dikkate alınmaz.

Ceza uygulanan bir filin iki takvim yılı geçmeden aynı kişi tarafından tekrarı halinde, cezalar iki kat olarak uygulanır.

İdari para cezaları, ön araştırma veya soruşturma aşamasının tamamlanmasından sonra Kurul tarafından en geç üç ay içinde karara bağlanır.

Bu Kanunun kaçakçılık kapsamında verilen idari para cezalarına karşı yargı yoluna başvurulması tahsil işlemlerini durdurmaz.

İdari para cezalarının tebliğ tarihini izleyen otuz gün içinde ödenmemesi halinde, cezanın ilgili vergi dairesi aracılığı ile tahsili sağlanır. Tahsilatta 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Yukarıda belirtilenlerin dışında kalan ancak bu Kanunun getirdiği yükümlülüklerle uymayanlara Kurumca bin beş yüz Türk Lirasından yetmiş bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.

Tesisler, lisans alınıncaya veya bu Kanuna göre lisans gerektirmeyen faaliyet gösterecek hale getirilinceye kadar mühürlenir.”

B. İlgili Görülen Kanun Hükümleri

1. Kanun'un ilgili görülen 4. maddesinin dördüncü fıkrasının (I) bendi şöyledir:

“Lisans sahiplerinin temel hak ve yükümlülükleri

Madde 4-

...

Bu Kanuna göre faaliyette bulunanlar;

...

1) (Ek: 28/3/2013-6455/37 md.) Kaçak akaryakıt veya sahte ulusal marker elde etmeye, satmaya ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu etmeye yarayacak şekilde lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipmanı bulundurmamak,

İle yükümlüdür.”

2. Kanun'un ilgili görülen 7. maddesi şöyledir:

“Dağıtım

Madde 7- Dağıtıcı lisansı sahipleri, akaryakıt olarak tanımlanan ürünlerin dağıtım hakkına sahip olur.

Dağıtıcı lisansı sahipleri, kendi mülkiyetlerindeki veya sözleşmelerle oluşturacakları bayilerinin istasyonlarına akaryakıt dağıtımının yanı sıra, serbest kullanıcılara akaryakıt toptan satışı ve depolama tesislerinin yakınındaki tesislere boru hatları ile taşıma faaliyetlerinde bulunabilir. Dağıtıcılar başka akaryakıt dağıtıcılarının bayilerine dağıtım yapamazlar.

Dağıtıcılar, yıllık pazarlama projeksiyonları yapmak ve detayları ile her yıl Kuruma Şubat ayı içinde vermekle yükümlüdür. Yıl içinde, üç aylık dönemlerde projeksiyonlarının gerçekleşme değerlemesini yaparak Kuruma; Ocak, Nisan, Temmuz, Ekim aylarında verir ve projeksiyonlarında oluşan yüzde ondan fazla artış ve eksilişleri açıklarlar.

Dağıtıcılar, 2 nci maddenin birinci fıkrasının (10) ve (13) numaralı bentlerinde belirtilen şekilde sözleşme ile bayilikler oluşturur. Bayilik süresi bitiminden üç ay öncesinde bayiliğin devamı için sözleşme yenilenemez ise sürenin bitimine kadar dağıtıcı, bayinin ikmal ihtiyacını karşılar. Süre bitiminde bayi, sözleşme yaptığı yeni dağıtıcının ürünlerini pazarladığı anlaşılacak şekilde faaliyetine devam eder ve en geç bir ay içinde eski dağıtım şirketi ile ilgili tüm belirtileri kaldırır.

Dağıtıcıların kendi işlettiği istasyonlar aracılığı ile yaptığı satış, dağıtıcının toplam yurt içi pazar payının yüzde onbeşinden fazla olamaz. Dağıtıcıların yurt içi pazar payı, toplam yurt içi pazarın yüzde kırkbeşini geçemez. Dağıtıcı, kendi işlettiği istasyonlara sübvansiyon ve bayi istasyonlarından farklı uygulama yapamaz.

(Ek fıkra: 25/1/2007-5576/2 md.; Değişik altıncı fıkra: 28/3/2013-6455/39 md.) Dağıtıcı lisansı sahipleri, Kurum tarafından belirlenen esaslara uygun olarak bayilerinde kaçak akaryakıt satışının yapılmasını önleyen teknolojik yöntemleri de içeren bir denetim sistemi kurmak ve uygulamakla yükümlüdür. Dağıtıcı lisansı sahibi, Kurumun bu sisteme erişimini sağlar. Kurum; Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı ve ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görevlerinin gerektirdiği ölçüde bu sisteme doğrudan erişimini sağlar. Kurum, yukarıda sayılan

kamu kurum ve kuruluşlarının ihtiyaç duyacağı bilgi ve belgeleri yine görevlerinin gerektirdiği ölçüde verir. Söz konusu sistemi kurmadığı ya da Kurumca belirlenen usul ve esaslara uygun denetimi sağlayamadığı tespit edilen dağıtıcılara 19 uncu maddede öngörülen miktarda idari para cezası uygulanır. Dağıtıcı lisansı sahipleri, bayi denetim sisteminin kurulmadığı veya kurulan sistemin Kurumca yapılan düzenlemelere uygun bulunmadığı tespit edilen bayilere akaryakıt ikmali yapamaz.

Dağıtıcılar, tescilli markası altında yapılan faaliyetlere ilişkin kalite kontrol izlemesini etkin biçimde yapmak, bayilik iptallerini gerekçeleriyle birlikte Kuruma bildirmekle yükümlüdür. Akaryakıt dağıtımı için kurulacak tesis ve ekipmanlara ilişkin teknik, güvenlik, çevre ve benzeri kriterler Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.”

3. Kanun'un ilgili görülen 8. maddesi şöyledir:

“Bayiler

Madde 8- Bayi lisanslarına ilişkin düzenlemeler (teknik, güvenlik, kapasite, çevre vb.) Kurum tarafından yapılır. Bayiler, dağıtıcıları ile yapacakları tek elden satış sözleşmesine göre bayilik faaliyetlerini yürütürler.

Bayiler lisanslarının devamı süresince;

a) Bayisi olduğu dağıtıcı haricinde diğer dağıtıcı ve onların bayilerinden akaryakıt ikmali yapılmaması,

b) Tağşiş ve/veya hile amacıyla akaryakıt katılabilecek ürünlerin akaryakıt katılmaması ve istasyonunda bulundurmaması,

İle yükümlüdür.

Bayiler ve dağıtıcılar, lisanslarına göre kurdukları akaryakıt istasyonlarını Kuruma bildirerek işletmeye başlar. Akaryakıt istasyonları, gerekli tedbirleri alarak tarım sektörünün ihtiyaçları için tanker ve köy pompası vasıtasıyla LPG hariç akaryakıt satışı yapabilir.

Kurul, teknik ve ekonomik kriterlere göre bayilik kategorileri oluşturabilir. Bu durumda bayilik lisansları kategorilerine göre düzenlenir. Akaryakıt ve LPG istasyonları arasındaki mesafeler, aynı yönde olmak üzere, şehirler arası yollarda on kilometreden, şehir içi yollarda bir kilometreden az olmamak üzere Kurul tarafından çıkarılacak ve 1.1.2005 tarihinde yürürlüğe girecek yönetmelikle düzenlenir.”

4. Kanun’un ilgili görülen 18. maddesi şöyledir:

“Ulusal marker

Madde 18- *(Değişik birinci fıkra: 28/3/2013-6455/43 md.) Yurt içinde pazarlanacak akaryakıtta veya akaryakıtla harmanlanan ürünlere rafineri çıkışında veya serbest dolaşıma girişinde rafinericilerce ve dağıtıcılarca Kurumun belirleyeceği şart ve özellikte ulusal marker eklenir. Biyoyakıt ilk üretim merkezleri ile tasfiye edilecek akaryakıt için ulusal marker ekleme noktaları Kurum tarafından belirlenir. Ulusal marker ekleme işlemleri Kurumca yetki verilen bağımsız gözetim firmalarının nezaretinde Kurumun belirleyeceği usul ve esaslara göre yapılır. Ulusal marker ekleme işlemlerinde meydana gelecek usulsüzlüklerden lisans sahibi ile bağımsız gözetim firmaları müştereken sorumludur.*

(Değişik ikinci fıkra: 28/3/2013-6455/43 md.) Ulusal marker eklemekle yükümlü lisans sahipleri, her yıl kasım ayı içinde takip eden yıla ait pazarlama projeksiyonlarını Kuruma bildirir ve bu projeksiyona göre Kurumca temin edilecek ulusal marker, Kurumca belirlenecek usul ve esaslara göre akaryakıtta eklenmek üzere ilgili lisans sahiplerine teslim edilir.

Kurum, ulusal marker ve idarî ve teknolojik yöntemler ile bir denetim sistemini kurar. Valilikler, görevli elemanların başvurusu halinde denetim amaçlı alınacak numunelerin kullanıcı ve bayilerden alınmasını ve emniyetini sağlamakla yükümlüdür.

(Değişik dördüncü fıkra: 28/3/2013-6455/43 md.) *Numunelerde yapılacak testlerde ulusal markerin gerektiği şart ve seviyede bulunmadığı laboratuvar analizi ile tespit edildiğinde, 19 uncu madde hükümleri uygulanır.”*

II. İLK İNCELEME

A. E.2017/97 ve E.2017/139 Sayılı Başvurular Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 29.3.2017 ve 12.7.2017 tarihlerinde yapılan ilk inceleme toplantılarında dosyalarda eksiklik bulunmadığından işlerin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2017/98 Sayılı Başvuru Yönünden

2. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 29.3.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle sınırlama sorunu görüşülmüştür.

3. Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı kural ile sınırlıdır.

4. Başvuran Mahkeme, 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan "...7 nci..." ibaresinin iptalini talep etmiştir.

5. Kanun'un 7. maddesinde dağıtıcılar ve bayiler yönünden değişik yükümlülükler öngörülmekte olup bakılmakta olan dava, Kanun'un 7.

maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesinde belirtilen “*Dağıtıcı lisans sahipleri, Kurum tarafından belirlenen esaslara uygun olarak bayilerinde kaçak akaryakıt satışının yapılmasını önleyen teknolojik yöntemleri de içeren bir denetim sistemi kurmak ve uygulamakla yükümlüdür...*” hükmünün ihlali nedeniyle dağıtıcı lisans sahibine verilen idari para cezasının iptali talebine ilişkindir. Bakılmakta olan davanın Kanun’un 7. maddesinde öngörülen diğer yükümlülükler ile bir ilgisi bulunmadığından itiraz konusu kuralın söz konusu diğer yükümlülükler yönünden incelenebilmesine olanak bulunmamaktadır.

6. Açıklanan nedenlerle 4.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu’nun 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun’un 44. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan “...7 inci...” ibaresinin esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin 5015 sayılı Kanun’un 7. maddesinin 6455 sayılı Kanun’un 39. maddesiyle değiştirilen altıncı fıkrasının birinci cümlesi yönünden yapılmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

C. E.2017/145 Sayılı Başvuru Yönünden

7. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ’in katılımlarıyla 26.7.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle sınırlama sorunu görüşülmüştür.

8. Başvuran Mahkeme, 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu’nun 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun’un 44. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan “...8 inci...” ibaresinin 5015 sayılı Kanun’un 8. maddesinin birinci fıkrası yönünden iptalini talep etmiştir.

9. Kanun’un 8. maddesinin birinci fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinde, bayi lisanslarına ilişkin düzenlemelerin (teknik, güvenlik,

kapasite, çevre vb.) Kurum tarafından yapılacağı, bayilerin dağıtıcıları ile yapacakları tek elden satış sözleşmesine göre bayilik faaliyetlerini yürütecekleri belirtilmiş; anılan maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde de bayilerin lisanslarının devamı süresince bayisi olduğu dağıtıcı haricinde diğer dağıtıcı ve onların bayilerinden akaryakıt ikmali yapılmaması ile yükümlü oldukları hükme bağlanmıştır.

10. Bakılmakta olan dava, Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde belirtilen "...Bayiler dağıtıcıları ile yapacakları tek elden satış sözleşmesine göre bayilik faaliyetlerini yürütürler." hükmü ile aynı maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen bayilerin lisanslarının devamı süresince "Bayisi olduğu dağıtıcı haricinde diğer dağıtıcı ve onların bayilerinden akaryakıt ikmali yapılmaması" ile yükümlü olduğuna ilişkin hükmün ihlali nedeniyle bayiye verilen idari para cezasının iptali talebine ilişkin bulunmaktadır. Başvuran Mahkemede, bayi lisanslarına ilişkin düzenlemelerden (teknik, güvenlik, kapasite, çevre vb.) kaynaklanan bir uyumsuzluk bulunmadığından itiraz konusu kuralın Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi yönünden incelenmesine olanak bulunmamaktadır.

11. Açıklanan nedenlerle 4.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan "...8 inci..." ibaresinin, 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrası yönünden esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi yönünden yapılmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARLARI

12. 4.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının; (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan "...7 nci..." ibaresinin 5015 sayılı Kanun'un 7. maddesinin 6455 sayılı Kanun'un 39. maddesiyle değiştirilen altıncı fıkrasının birinci cümlesi yönünden iptali talebiyle yapılan E.2017/98 sayılı itiraz başvurusunun

29.3.2017 tarihinde, (a) bendinin (3) numaralı alt bendinin 5015 sayılı Kanun'un 18. maddesinin 6455 sayılı Kanun'un 43. maddesiyle değiştirilen dördüncü fıkrası yönünden iptali talebiyle yapılan E.2017/139 sayılı itiraz başvurusunun 12.7.2017 tarihinde, (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan "...8 inci..." ibaresinin 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi yönünden iptali talebiyle yapılan E.2017/145 sayılı itiraz başvurusunun 26.7.2017 tarihinde, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle E.2017/97 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMELERİNE, esaslarının kapatılmasına, esas incelemenin E.2017/97 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

13. Başvuru kararları ve ekleri, Raportör Osman KODAL tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 19. Maddesinin İkinci Fıkrasının (a) Bendinin (2) Numaralı Alt Bendinin İncelenmesi

1. Sınırlama Sorunu

14. Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurular itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı kural ile sınırlıdır.

15. Başvuran Mahkeme, Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinin iptalini talep etmiştir.

16. Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinde, 4. maddenin dördüncü fıkrasının (l) bendinin ihlali durumunda sorumlulara bir milyon Türk lirası idari para cezası verileceği öngörülmüştür.

17. Kanun'un "*Lisans sahiplerinin temel hak ve yükümlülükleri*" başlıklı 4. maddesinin dördüncü fıkrasının (1) bendinde bu Kanun'a göre faaliyette bulunanların kaçak akaryakıt veya sahte ulusal marker elde etmeye, satmaya ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu etmeye yarayacak şekilde lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipmanı bulundurmamakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Kanun'un 4. maddesinin dördüncü fıkrasının (1) bendinde belirtilen bu yükümlülük petrol piyasasında faaliyette bulunan lisans sahiplerinin tamamı yönünden geçerlidir. Bakılmakta olan dava ise akaryakıt istasyonunda gizli düzenek bulundurması nedeniyle akaryakıt bayisine verilen idari para cezasının iptali talebine ilişkindir. Dolayısıyla itiraz konusu kurala ilişkin esas incelemenin "*bayiler*" yönünden sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

18. Açıklanan nedenlerle 4.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinin esasına ilişkin incelemenin "*bayiler*" yönünden sınırlı olarak yapılmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

2. İtirazın Gerekçesi

19. Başvuru kararında özetle, itiraz konusu kuralda lisans sahiplerinin kaçak akaryakıt veya sahte ulusal marker elde etmeye, satmaya ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu etmeye yarayacak şekilde lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipmanı bulundurmama yükümlülüğüne aykırı davranışları durumunda maktu idari para cezası ile cezalandırılacaklarının öngörüldüğü, bu cezada işletmelerin ekonomik büyüklüğü ve sınıfına ilişkin herhangi bir kademelendirmenin yapılmadığı, tek pompa ile faaliyet gösteren ve idari para cezası miktarı kadar yıllık cirosu bulunmayan bir akaryakıt istasyonu ile büyük ölçekteki akaryakıt istasyonunu işletenler açısından yükümlülüğün ihlali hâlinde verilecek ceza miktarının aynı olduğu ancak para cezasının miktarının yüksek olması göz önüne alındığında tek pompa ile faaliyet gösteren ve cirosu

yüksek olmayan akaryakıt istasyonu için verilen cezanın daha ağır sonuçlar doğurabildiği, diğer taraftan idari para cezası uygulanırken fiilin işleniş şekli ile failin kusur durumunun ve eylemin yarattığı sonuçların da dikkate alınmadığı, lisans sahiplerinin itiraz konusu kuralla ölçülü ve makul olmayan idari para cezası ile cezalandırılmalarının hukuk devletinin gereği olan adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

20. Kanun'un itiraz konusu 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinde, 4. maddenin dördüncü fıkrasının (I) bendinin ihlali hâlinde sorumlulara bir milyon Türk lirası idari para cezası verileceği öngörülmekte olup kural "bayiler" yönünden incelenmiştir.

21. Kanun'un 4. maddesinin dördüncü fıkrasının (I) bendi uyarınca bayiler, akaryakıt istasyonunda kaçak akaryakıt veya sahte ulusal marker elde etmeye, satmaya ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu etmeye yarayacak şekilde lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipmanı bulundurmamak ile yükümlüdür.

22. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

23. Hukuk devletinde ceza hukukuna ilişkin düzenlemelerde olduğu gibi hangi eylemlerin idari yaptırımlarla cezalandırılmasının öngörülebileceği, bunlara uygulanacak yaptırımın türü ve ölçüsü, yaptırımın ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenlerinin belirlenmesi gibi konularda kanun koyucu takdir yetkisine sahiptir. Bununla birlikte kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında öngördüğü yaptırımın adil ve hakkaniyete uygun olması gerekmektedir.

24. 5015 sayılı Kanun'un ve bu Kanun'u değiştiren 5576 ile 6455 sayılı Kanunların genel ve madde gerekçeleriyle yasama sürecindeki tartışmalardan, kanun koyucunun petrolün güvenli ve ekonomik olarak rekabet ortamı içinde kullanıcılara sunulmasını, bu alandaki faaliyetlerin şeffaf ve istikrarlı bir şekilde sürdürülmesini ve bu kapsamda petrol kaçakçılığıyla mücadele edilmesi ile tüketicilerin korunması amaçlarıyla etkili bir denetim sisteminin kurulmasını ve caydırıcı cezalar getirilmesini hedeflediği anlaşılmaktadır.

25. Kanun koyucunun petrol kaçakçılığını önlemek amacıyla bayilere, akaryakıt istasyonunda kaçak akaryakıt veya sahte ulusal marker elde etmeye, satmaya ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu etmeye yarayacak şekilde lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipmanı bulundurmama yükümlülüğü getirdiği, bu yükümlülüğün ihlal edilmesi hâlinde uygulanacak yaptırımı maktu idari para cezası olarak belirlediği görülmektedir. Kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında söz konusu fiillerin karşılığında idari cezalar öngörmesinin kamu yararını sağlamaya yönelik olduğu açıktır.

26. Kanun'un 19. maddesinde, idari para cezasını gerektiren fiiller ağırlık derecelerine göre gruplandırılarak ihlalin önemine göre farklı idari para cezaları öngörülmüştür. Kanun koyucunun petrol kaçakçılığının boyutları, bu suçlardaki artış ve suçun tespitindeki güçlükleri de göz önünde bulundurarak itiraz konusu kuralla bayilerin kaçak akaryakıt veya sahte ulusal marker elde etmeye, satmaya ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu etmeye yarayacak şekilde lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipmanı bulundurmama yükümlülüğünün ihlaline Kanun'un diğer bazı hükümlerine göre daha çok önem atfettiği ve cezaları, caydırıcılık fonksiyonunu yerine getirebileceğini takdir ettiği maktu cezalar olarak düzenlediği anlaşılmaktadır.

27. Kanunla yapılan düzenlemelerin etkili bir şekilde hayata geçirilebilmesi bakımından, öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesini

sağlamak ve yasaklanan fiillerin işlenmesini önlemek için hangi tür ve ölçekte idari yaptırım uygulanacağı kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Maktu olarak belirlenen idari para cezaları, cezayı gerektiren fiili işleyenlerin üzerinde ekonomik durumlarına göre farklı etkiler doğurabilirse de bu durumun adalet ve hakkaniyet ilkelerine aykırılık oluşturduğu söylenemez. Kaldı ki kanun koyucu, itiraz konusu kuralın da yer aldığı 19. maddede farklı fiillere farklı idari yaptırımlar öngördüğü gibi idari yaptırımların hangi hâllerde artırılması ve indirilmesi gerektiğini de düzenlemiştir. Kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında fiilin meydana getireceği neticeleri de dikkate alarak düzenlediği itiraz konusu kuralda hukuk devleti ilkesi ile çelişen bir yön bulunmamaktadır.

28. Açıklanan nedenlerle kural “bayiler” yönünden Anayasa’nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

29. Zühtü ARSLAN, Serruh KALELİ ve Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır.

B. Kanun’un 19. Maddesinin İkinci Fıkrasının (a) Bendinin (3) Numaralı Alt Bendinin Kanun’un 18. Maddesinin Dördüncü Fıkrası Yönünden İncelenmesi

1. Sınırlama Sorunu

30. Başvuran Mahkeme, Kanun’un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (3) numaralı alt bendinin, Kanun’un 18. maddesinin dördüncü fıkrası yönünden iptalini talep etmiştir.

31. Kanun’un 18. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde, yurt içinde pazarlanacak akaryakıtta veya akaryakıtla harmanlanan ürünlere rafineri çıkışında veya serbest dolaşıma girişinde rafinericilerce ve dağıtıcılarca Kurumun belirleyeceği şart ve özellikle ulusal marker ekleneceği belirtilmiş; aynı maddenin dördüncü fıkrasında da numunelerde yapılacak testlerde ulusal markerin gerektiği şart ve seviyede bulunmadığı laboratuvar analizi ile tespit edildiğinde Kanun’un 19. madde hükümlerinin

uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Kanun'un 18. maddesinde öngörülen ulusal markerin Kurumun belirlediği şart ve seviyede akaryakıt veya akaryakıtla harmanlanan ürünlerde bulundurma yükümlülüğü, petrol piyasasında faaliyette bulunan lisans sahiplerinin tamamı yönünden geçerlidir. Bakılmakta olan dava ise bayilik lisansına sahip davacının Kurumun belirlediği şart ve seviyede ulusal markeri akaryakıtta bulundurmaması nedeniyle verilen idari para cezasının iptali talebine ilişkindir. Dolayısıyla itiraz konusu kurala ilişkin esas incelemenin "*bayiler*" yönünden sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

32. Açıklanan nedenlerle 4.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun, 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (3) numaralı alt bendinin, 5015 sayılı Kanun'un 18. maddesinin 6455 sayılı Kanun'un 43. maddesiyle değiştirilen dördüncü fıkrası yönünden iptaline yönelik esas incelemenin "*bayiler*" yönünden sınırlı olarak yapılmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

2. İtirazın Gerekçesi

33. Başvuru kararında özetle, Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinin "*bayiler*" yönünden incelenmesi bölümünde belirtilen gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

34. Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (3) numaralı alt bendinde, 18. maddenin ihlali hâlinde sorumlulara bir milyon Türk lirası idari para cezası verileceği öngörülmekte olup kuralın 18. maddenin dördüncü fıkrasına yönelik esas incelemesi "*bayiler*" yönünden yapılmıştır.

35. Kanun'un 18. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde, yurt içinde pazarlanacak akaryakıtta veya akaryakıtla harmanlanan ürünlere rafineri çıkışında veya serbest dolaşıma girişinde rafinericilerce

ve dağıtıcılarca Kurumun belirleyeceği şart ve özellikle ulusal marker ekleneceği belirtilmiş; aynı maddenin dördüncü fıkrasında da numunelerde yapılacak testlerde ulusal markerin gerektiği şart ve seviyede bulunmadığı laboratuvar analizi ile tespit edildiğinde Kanun'un 19. madde hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

36. Kanun koyucunun petrol piyasasındaki akaryakıt kaçakçılığının önlenmesi amacıyla Kanun'un 18. maddesinde "*ulusal marker*" uygulamasını düzenlediği, bu kapsamda petrol piyasasında faaliyette bulunan bayilerin Kurumun belirlediği şart ve seviyede ulusal marker eklenmiş akaryakıt ve akaryakıtla harmanlanan ürünlere müdahale de bulunmak suretiyle ulusal marker seviyesini düşürmelerini yasakladığı, bu yasağın ihlali hâlinde uygulanacak müeyyideyi maktu idari para cezası olarak belirlediği görülmektedir. Kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında söz konusu fiillerin karşılığında idari cezalar öngörmesinin kamu yararını sağlamaya yönelik olduğu açıktır.

37. Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinin "*bayiler*" yönünden incelenmesi bölümünde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

38. Açıklanan nedenlerle kural Kanun'un 18. maddesinin dördüncü fıkrası ile "*bayiler*" yönünden Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

39. Zühtü ARSLAN, Serruh KALELİ ve Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır.

C. Kanun'un 19. Maddesinin İkinci Fıkrasının (c) Bendinin (3) Numaralı Alt Bendinde Yer Alan "...7 nci..." İbaresinin Kanun'un 7. Maddesinin Altıncı Fıkrasının Birinci Cümlesi Yönünden İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçesi

40. Başvuru kararında özetle, Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinin "*bayiler*" yönünden

incelenmesi bölümünde belirtilen gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

41. Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde; 5., 6., 7., 8. ve 17. maddelerin ihlali hâlinde sorumlulara sekiz yüz elli bin Türk lirası idari para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. İtiraz konusu kural, 19. maddenin ikinci fıkrasının (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan "...7 nci..." ibaresi olup anılan ibare, Kanun'un 7. maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesi yönünden incelenmiştir.

42. Kanun'un 7. maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesinde dağıtıcı lisans sahipleri, Kurum tarafından belirlenen esaslara uygun olarak bayilerinde kaçak akaryakıt satışının yapılmasını önleyen teknolojik yöntemleri de içeren bir denetim sistemi kurmak ve uygulamakla yükümlü kılınmıştır.

43. Kanun koyucunun petrol kaçakçılığıyla mücadele edilmesi amacıyla etkili bir denetim sisteminin kurulmasını hedeflediği, bu hedef doğrultusunda dağıtıcı lisans sahiplerine bayilerinde kaçak akaryakıt satışının yapılmasını önleyen teknolojik yöntemleri de içeren bir denetim sistemi kurma ve uygulama yükümlülüğü getirdiği, bu yükümlülüğün ihlal edilmesi hâlinde uygulanacak yaptırımı maktu idari para cezası olarak belirlediği görülmektedir. Kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında söz konusu fiillerin karşılığında idari cezalar öngörmesinin kamu yararını sağlamaya yönelik olduğu açıktır.

44. Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (2) numaralı alt bendinin "bayiler" yönünden incelenmesi bölümünde belirtilen gerekçeler bu kural yönünden de geçerlidir.

45. Açıklanan nedenlerle kural Kanun'un 7. maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesi yönünden Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

46. Zühtü ARSLAN, Serruh KALELİ ve Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır.

D. Kanun'un 19. Maddesinin İkinci Fıkrasının (c) Bendinin (3) Numaralı Alt Bendinde Yer Alan "...8 inci..." İbaresinin Kanun'un 8. Maddesinin Birinci Fıkrasının İkinci Cümlesi Yönünden İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçesi

47. Başvuru kararında özetle, Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasının bayiler tarafından ihlal edilmesi durumunda itiraz konusu kuralla öngörülen idari para cezasının maktu olarak düzenlendiği, Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde Kanun'un 8. maddesinin ihlali hâlinde bayiler için (c) bendinde yer alan cezanın beşte birinin uygulanacağı belirtilerek bayilik lisansı sahipleri ile diğer lisans sahipleri arasında bir ayırım yapılmış ise de bayiler arasında herhangi bir ayırım gözetilmediği, bayilerin itiraz konusu kuralla ölçülü ve makul olmayan idari para cezası ile cezalandırılmalarının hukuk devletinin gereği olan adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

48. Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde; 5., 6., 7., 8. ve 17. maddelerin ihlali hâlinde sorumlulara sekiz yüz elli bin Türk lirası idari para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. İtiraz konusu kural, 19. maddenin ikinci fıkrasının (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan "...8 inci..." ibaresi olup anılan ibare, Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi yönünden incelenmiştir.

49. Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde, bayiler dağıtıcıları ile yapacakları tek elden satış sözleşmesine göre bayilik faaliyetlerini yürütmekle yükümlü kılınmıştır.

50. Kanun koyucunun petrol piyasası faaliyetlerinin şeffaf, istikrarlı, düzenli şekilde yürütülebilmesi ve petrolün güvenli bir şekilde

kullanıcılarına sunulması amaçlarıyla bayileri dağıtıcıları ile yapacakları tek elden satış sözleşmesine göre bayilik faaliyetlerini yürütmekle yükümlü kıldığı, bu yükümlülüğün ihlal edilmesi hâlinde uygulanacak yaptırımı maktu idari para cezası olarak belirlediği görülmektedir. Kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında söz konusu fiillerin karşılığında idari cezalar öngörmesinin kamu yararını sağlamaya yönelik olduğu açıktır.

51. Kanun'un 19. maddesinde, idari para cezasını gerektiren fiiller ağırlık derecelerine göre gruplandırılarak ihlalin önemine göre farklı idari para cezaları öngörülmüştür. Kanun koyucunun bayilerin dağıtıcıları ile yapacakları tek elden satış sözleşmesine göre bayilik faaliyetlerini yürütmelerine ilişkin yükümlülüğün ihlaline Kanun'un diğer bazı hükümlerine göre daha çok önem atfettiği ve cezaları, caydırıcılık fonksiyonunu yerine getirebileceğini takdir ettiği maktu ceza olarak düzenlediği anlaşılmaktadır.

52. Kanunla yapılan düzenlemelerin etkili bir şekilde hayata geçirilebilmesi bakımından, öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamak ve yasaklanan fiillerin işlenmesini önlemek için hangi tür ve ölçekte idari yaptırım uygulanacağı kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır. Maktu olarak belirlenen idari para cezaları, cezayı gerektiren fiili işleyenlerin üzerinde ekonomik durumlarına göre farklı etkiler doğurabilirse de bu durumun adalet ve hakkaniyet ilkelerine aykırılık oluşturduğu söylenemez. Kanun koyucu 19. maddede uygulanacak idari para cezaları yönünden bayiler arasında herhangi bir ayırım öngörmemiş ise de bayilerin dağıtıcılara göre daha küçük ölçekli işletmeler olduğunu göz önünde bulundurarak 19. maddenin ikinci fıkrasının (d) bendinde, 8. maddenin ihlali hâlinde bayiler için (c) bendinde yer alan cezanın beşte birinin uygulanacağını hükme bağlamıştır. Bu bağlamda kanun koyucunun uygulanacak idari para cezası yönünden dağıtıcılarla bayiler arasında işletmelerin ekonomik büyüklüğüne ve sınıfına göre kademelendirme yaptığı görülmektedir. Kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında fiilin meydana getireceği neticeleri de dikkate alarak düzenlediği itiraz konusu kuralda hukuk devleti ilkesi ile çelişen bir yön bulunmamaktadır.

53. Açıklanan nedenlerle kural Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi yönünden Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

54. Zühtü ARSLAN, Serruh KALELİ ve Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır.

V. HÜKÜM

4.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun, 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının;

A. 1. (a) bendinin (2) numaralı alt bendinin esasına ilişkin incelemenin "*bayiler*" yönünden sınırlı olarak yapılmasına, OYBİRLİĞİYLE; bu yönden incelenen kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Serruh KALELİ ile Celal Mümtaz AKINCI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. (a) bendinin (3) numaralı alt bendinin, 5015 sayılı Kanun'un 18. maddesinin 6455 sayılı Kanun'un 43. maddesiyle değiştirilen dördüncü fıkrası yönünden iptaline yönelik esas incelemenin "*bayiler*" yönünden sınırlı olarak yapılmasına, OYBİRLİĞİYLE; bu yönden incelenen kuralın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Serruh KALELİ ile Celal Mümtaz AKINCI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan;

1. "...7 nci..." ibaresinin, 5015 sayılı Kanun'un 7. maddesinin 6455 sayılı Kanun'un 39. maddesiyle değiştirilen altıncı fıkrasının birinci cümlesi yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,

2. "...8 inci..." ibaresinin, 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi yönünden, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE,

Zühtü ARSLAN, Serruh KALELİ ile Celal Mümtaz AKINCI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

1.11.2017 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRÇÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun, 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle değiştirilen, 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (2) ve (3) numaralı alt bendleri ile (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan "...7 nci..." ve "...8 inci..." ibarelerinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olmadığına karar verilmiştir.

2. İtiraz konusu kurallar akaryakıt satışında belli yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda sorumlulara "bir milyon Türk Lirası" ((a) bendi) veya "sekiz yüz elli bin Türk Lirası" ((c) bendi) idari para cezası

verilmesini öngörmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, akaryakıt faaliyetlerinin regüle edilmesine yönelik tedbirler alma, bu bağlamda bazı yükümlülüklerin ihlali durumunda yaptırımlar uygulama devletin görevidir. Hiç kuşkusuz bu tedbirlerin mahiyeti, uygulanacak cezaların türü ve miktarı konusunda kanun koyucu takdir yetkisine sahiptir.

3. Bu takdir yetkisinin anayasal sınırlar içinde adalet ve hakkaniyete uygun şekilde kullanılması gerekir. Başka bir ifadeyle, fiilin ağırlığı, failin kusuru ve ekonomik durumu, ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenler gibi etkenler dikkate alınarak uygulanan yaptırımın ölçülü olması zorunludur. Cezaya konu fiille ceza arasında gözetilmesi gereken bu ölçülülük hukuk devletinin vazgeçilmez unsurudur.

4. Nispi cezalarla, alt ve üst sınırı belirlenen maktu cezalarda işlenen fiilin haksızlık derecesi ile failin kusuru ve ekonomik durumu esas alınabilecektir. Maktu para cezası ise failin durumunu dikkate alarak cezanın kişiselleştirilmesi imkanını ortadan kaldırmaktadır. Halbuki hakkaniyete uygun, adil ve ölçülü bir para cezasının failin kusuru, ekonomik durumu gibi etkenleri dikkate alması gerekir. Nitekim 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 17. maddesinin ikinci fıkrasına göre alt ve üst sınırları gösterilen *"idarî para cezasının miktarı belirlenirken işlenen kabahatin haksızlık içeriği ile failin kusuru ve ekonomik durumu birlikte göz önünde bulundurulur"*.

5. Anayasa Mahkemesi birçok kararında failin ekonomik durumunu dikkate almayan para cezalarının adil ve hakkaniyete uygun olmayan sonuçlar doğurabileceğine dikkat çekmiştir. 3.7.2014 tarihli ve E.2014/62, K.2014/125 sayılı kararda, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun ek 10. maddesinde yer alan *"44 üncü madde gereğince alınması zorunlu sertifikaları almaksızın faaliyet gösteren kişi mahallî mülkâ amir tarafından onbin Türk Lirasından otuzbin Türk Lirasına kadar idarî para cezasıyla cezalandırılır."* şeklindeki kural iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesine göre, idari para cezasının alt sınırı küçük çaplı bir işletmenin ölçülü olmayacak şekilde cezalandırılabilmesine imkan tanımaktadır. Bu nedenle *"işletmelerin, ekonomik büyüklüğü ve sınıfına göre adil bir denge gözetilmeden, itiraz konusu kuralla ölçülü ve makul olmayan idari para cezası ile cezalandırılmaları, hukuk devletinin gereği olan "adalet" ve "hakkaniyet" ilkeleriyle bağdaşmamaktadır"*.

6. Mahkememiz 7.4.2016 tarihli ve E.2015/109, K.2016/28 sayılı kararında 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 19. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ve belli durumlarda sorumlulara "sekiz yüz elli bin Türk Lirası" ve "altı yüz bin Türk Lirası" tutarlarında idari para cezası verileceğini öngören hükümlerini incelemiştir. Anayasa Mahkemesi itiraz konusu kurullarla öngörülen yaptırımların "regülatif idari para cezası" olduğunu, meblağları yüksek olduğundan bu cezaların muhatapları üzerinde çok ağır sonuçlar doğurabildiğini, bu nedenle genellikle nispi ya da alt ve üst sınırları belirlenmek suretiyle düzenlendiğini belirtmiştir (§ 21). Mahkeme, iptal gerekçesini şu şekilde açıklamıştır: "Bu idari para cezası maktu düzenlendiği için uygulanırken işlenen fiilin haksızlık içeriği, bayinin kusur durumu bir başka deyişle fiilin kasten veya taksirle işlenip işlenmediği hususları dikkate alınmadığı gibi bayilerin işletmelerinin ekonomik büyüklüğü, cirosu, kârı gibi kriterler de değerlendirilememektedir. Buna göre, tek pompa ile faaliyet gösteren ve uygulanan idari para cezası miktarı kadar yıllık cirosu bulunmayan bir akaryakıt istasyonu ile büyük ölçekteki akaryakıt istasyonunu işletenler açısından bu yükümlülüklerin ihlali halinde verilecek ceza miktarı aynı olmakla birlikte para cezasının miktarının yüksek olması göz önünde bulundurulduğunda tek pompa ile faaliyet gösteren ve cirosu yüksek olmayan akaryakıt bayisi için verilen ceza daha ağır sonuçlar doğurabilmektedir" (§ 30).

7. Somut başvuruda Anayasa Mahkemesinin bu kararında ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren farklı bir durum bulunmamaktadır. Hiç kuşkusuz, "caydırıcılık" idari para cezalarının en önemli amaçlarından biridir. Ancak, yüksek maktu para cezalarının ekonomik büyüklükleri aynı olmayan gerçek ve tüzel kişiler üzerinde aynı oranda caydırıcı olamayacağı açıktır. Ayrıca caydırıcılık makul ve ölçülü olmayan, dolayısıyla adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmayan cezaları haklı gösteremez.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kurulların Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğunu düşündüğümüzden, redde yönelik çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

KARŞIOY

5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun idari para cezaları başlıklı 19. maddesinde 28.2.2013 tarih ve 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesi ile yapılan değişiklikler sonrasında mahkemeler görmekte oldukları davalarda uygulanan çeşitli kuralların Anayasa'ya aykırı oldukları düşüncesi ile itirazın iptali için Mahkememize başvurdukları görülmektedir.

Yapılan değerlendirme sonucunda Mahkememiz kabahatlere uygulanacak yaptırımın türü, ölçüsü gibi nedenleri belirlemede takdir yetkisi bulunduğunu kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul dengenin gözetildiğini, tüketicileri koruma ... caydırıcı cezalar getirebileceğini gerekçe yaparak kurallarda Hukuk Devleti ilkesine aykırılık görmemiştir.

Mahkememiz aynı konuda 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesi ikinci fıkrasının (c) bendinin *"Aşağıdaki hallerde, sorumlulara sekizyüzbin Türk Lirası para cezası verilir."* bölümünün bendin (3) numaralı alt bendindeki 8. maddenin ihlali yönünden, aynı fıkranın (a) bendinin *"Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası para cezası verilir."* bölümünün bendin 4 numaralı alt bendindeki *"7. maddenin ihlali"* yönünden, Anayasaya aykırılığı nedeniyle iptali istemiyle yaptığı inceleme sonucunda, fiilin haksızlık içeriği, işletmelerin kusur durumu dikkate alınmadan, ekonomik büyüklüklerine ve sınıflarına göre adil bir denge gözetilmeden, itiraz konusu kurallarla ölçülü ve makul olmayan idari para cezası öngörülmesinin, hukuk devletinin gereği olan *"adalet"* ve *"hakkaniyet"* ilkeleriyle bağdaşmadığını belirterek, dava konusu maktu idari para cezalarına ilişkin kuralların oyçokluğu ile Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğuna hükmetmiştir. (2015/109 E., 7.4.2016)

Anılan ve ayrıca regülatif para cezalarının öngörülmesine ilişkin kuralların yer aldığı dava dosyalarında olduğu gibi, dava konusu kuralın suç ve ceza (kabahat ve yaptırımı) arası gözetilmesi gereken, beklenen hakkaniyet ve dengeyi korumadığı, eylem ve ona uygulanan yaptırımın nicelik ve niteliğine bakmak gereğini duyurmadığı, önlediği, denetimsiz alan yarattığı şeklindeki 7.4.2016 tarihli, 2015/109 E. sayılı dosyada yer

E: 2017/97, K: 2017/148

alan iptal gerekçemiz altındaki oyum gibi ve bu konuda Mahkememizin 12.10.2016 gün ve 2015/73 E., 31.5.2017 gün ve 2017/103 E. sayılı ile 1.11.2017 gün, 2017/132 E. sayılı dosyalarında bir kısım önceki dosyada iptal oyu kullanmış üyeler çoğunluğunun bu kez redde yönelmesiyle, bu dosyalarda azınlıkta kalmakla kullandığımız karşı oy gerekçeleri ile çoğunluk görüşüne katılmamıştır. Kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Üye
Serruh KALELİ

Esas Sayısı : 2017/132
Karar Sayısı : 2017/149
Karar Tarihi : 1.11.2017

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay Onüçüncü Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 4.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun, 23.1.2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanun'un 522. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin "Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idarî para cezası verilir." bölümünün, bendin (3) numaralı alt bendindeki "9 uncu maddede yer alan kısıtlamalara uyulmaması" yönünden Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: İdari para cezasının iptali için açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükmü

Kanun'un 5728 sayılı Kanun'un 522. maddesiyle değiştirilen itiraz konusu kuralı da içeren 19. maddesi şöyledir;

"İdari para cezaları

MADDE 19- (Değişik: 23/1/2008-5728/522 md.)

Bu Kanuna göre idarî para cezalarının veya idarî yaptırımların uygulanması, bu Kanunun diğer hükümlerinin uygulanmasına engel oluşturmaz.

Bu Kanuna göre verilen ceza ve tedbirler diğer kanunlar gereği yapılacak işlemleri engellemez.

Bu Kanuna göre;

a) Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idarî para cezası verilir:

1) Lisans almaksızın lisansa tabi faaliyetlerin yapılması.

2) Kurumca, 10 uncu madde gereği yapılan uygulamaların dolaylı veya dolaysız olarak engellenmesi veya engellenmeye teşebbüs edilmesi.

3) 9 uncu maddede yer alan kısıtlamalara uyulmaması.

4) 5, 6, 7, 8, 16, 17 ve 18 inci maddelerin ihlali.

b) Aşağıdaki hallerde, sorumlulara ikiyüzellibin Türk Lirası idarî para cezası verilir:

1) Lisans almaksızın hak konusu yapılan tesislerin yapımına veya işletimine başlanması ile bunlar üzerinde tasarruf hakkı doğuracak işlemlerin yapılması.

2) Sahip olunan lisansın verdiği haklar dışında faaliyet gösterilmesi.

3) 4 üncü madde hükümlerinin ihlali.

4) 12 nci maddede yer alan hükümler dahilinde iletim ve depolama tesislerine erişimin dolaylı veya dolaysız olarak engellenmesi.

Yukarıda belirtilenlerin dışında kalan ancak Kanunun getirdiği yükümlülüklerle uymayanlara Kurumca bin Türk Lirasından ellibin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

Bayiler için yukarıda yer alan cezaların beşte biri uygulanır.

Tesisler, lisans alınıncaya veya bu Kanuna göre lisans gerektirmeyen faaliyet gösterecek hale getirilinceye kadar mühürlenir.

Ceza uygulanan bir fiilin iki takvim yılı geçmeden aynı kişi tarafından tekrarı halinde, cezalar iki kat olarak uygulanır.

Kurul tarafından verilen idarî para cezalarına karşı açılan iptal davaları ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülür. Danıştay, Kurul kararlarına karşı yapılan başvuruları acele işlerden sayar."

B. İlgili Görülen Kanun Hükmü

Kanun'un ilgili görülen 9. maddesi şöyledir:

Faaliyetlerin kısıtlanması

Madde 9- Yurt dışından ham petrol ve akaryakıt temin edeceklerin rafinerici veya dağıtıcı veya ihrakiye teslim şirketi lisansına sahip olması gereklidir. Türkiye'de ham petrol üretimi yapan üreticiler, düşük gravite yerli üretim ham petrol ile karıştırılacak miktarda ham petrol ithalatı yapabilirler. Ham petrol ve akaryakıt ithalatı miktar ve belirli teknik ölçümleri yapabilecek donanımına sahip yetkili gümrük idarelerinden yapılır. Dağıtıcılarca yapılacak akaryakıt ithalatı, ilgilinin lisansında yer alan alt başlık kapsamındaki akaryakıtlarla sınırlıdır ve Kuruma bayi bilgileriyle birlikte verilen pazarlama projeksiyonu ile uyumlu olduğu bildirildikten sonra yapılabilir. Dağıtıcılar arası akaryakıt ticareti Kurulun iznine bağlıdır. Ham petrolün yurt içinde ticareti; sadece rafinerici ve üreticilerce ve birbirleri arasında yapılabilir.

Dağıtıcılar, lisans başvurularında asgarî yıllık 60.000 ton beyaz ürün (benzin, motorin) dağıtım projeksiyonu ile bayi bilgilerini Kuruma vermek zorundadır ve kendi dağıtım ağına bağlı bayilerin işlettikleri akaryakıt istasyonlarında farklı lisans alt başlığına sahip dağıtıcıların bayisi sıfatı ile yapacakları faaliyetler hariç olmak üzere, kullanıcılara lisans alt başlığında yer almayan akaryakıtları teslim edemez.

İhrakiye teslimleri; rafinerici, dağıtıcı ve ihrakiye teslim şirketlerince yapılır. İhrakiye teslimi yapanlar, gümrük antrepolarına getirdikleri ve deniz/hava taşıtlarına verilmek üzere çıkardıkları akaryakıt cins ve miktarlarını üç ayda bir Kuruma bildirirler.

Akaryakıt haricinde kalan petrol ürünleri (solvent, madeni ve baz yağ, asfalt, solvent nafta vb.) ile ilgili ithalat ve ihracat dahil, faaliyetler Kurumun hazırlayacağı düzenlemelere göre yapılır.

Sanayi tesislerinde yan ürün olarak elde edilen ürünün yurt içinde akaryakıt olarak faaliyete konu edilmesi halinde, Kuruma bilgi verilmek şartıyla teknik düzenlemelere uygun olanları dağıtıcılara, uygun olmayanlar rafinerilerin olumlu görüş vermesi ve anlaşma sağlanması halinde rafinerilere teslim edilir. Rafinerilere verilmeyen ürünlerin ihraç edilmesi halinde fiili üretim ve ihracata ait aylık bilgiler Kuruma bildirilir.

Akaryakıtların, 4 üncü maddenin dördüncü fıkrasının (ı) bendinde belirlenen teknik düzenlemelere uygun olmayanları faaliyete konu edilemez.

Fabrika, şantiye, nakliye filosu işletmeleri ve benzeri kendi ihtiyaçları için depolama imkânı ve kendi araçlarına akaryakıt ikmal kapasitesi olan yerler hariç, araçlara yapılacak akaryakıt ikmal bayilik lisansı ve yeterli donanımı olan akaryakıt istasyonları dışında yapılamaz.

(Mülga sekizinci fıkra: 9/7/2008-5784/27 md.)

İcrası için tesis gerektiren faaliyet türlerinde, bu maddede konu edilen hakların kullanılabilmesi için, ilgili tesisin fiilen faaliyette bulunması zorunludur.

Rafinericiler evsafına uygun ürün teslim etmek, dağıtıcılar ile bayiler ise akaryakıtların kullanım amacını, niteliğini, niceliğini değiştirmemek ile yükümlüdür.

Kurulca belirlenecek usul ve esaslara göre akaryakıtla harmanlanan ürünler bu durumda akaryakıt ile eşdeğer vergiye tâbi olurlar. Ancak, yerli tarım ürünlerinden elde edilen ve akaryakıtla harmanlanan ürünler bunun dışındadır.

Dağıtıcılar, bayilerin katılımıyla gerçekleştirdikleri promosyon kampanyası hakkında bayilerini, promosyon kampanyasının maliyetine ilişkin belgelerle birlikte şeffaf, açık bir şekilde bilgilendireceklerdir. Ancak bayilerin kampanyaya katılımı ihtiyarîdir."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ,

Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 14.6.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle sınırlama sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre, Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurular itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralı ile sınırlıdır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme; Kanun'un, 5728 sayılı Kanun'un 522. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin "Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idarî para cezası verilir." bölümünün bendin (3) numaralı alt bendindeki "9 uncu madde yer alan kısıtlamalara uyulmaması" yönünden iptalini talep etmiştir.

4. Somut olayda bayilik lisansına sahip davacıya istasyon dışında araçlara akaryakıt ikmal yapması nedeniyle idari para cezası verilmiştir. Bakılmakta olan davanın uyuşmazlık konusunu, Kanun'un 9. maddesinin yedinci fıkrasında düzenlenen "Fabrika, şantiye, nakliye filosu işletmeleri ve benzeri kendi ihtiyaçları için depolama imkânı ve kendi araçlarına akaryakıt ikmal kapasitesi olan yerler hariç, araçlara yapılacak akaryakıt ikmal bayilik lisansı ve yeterli donanımı olan akaryakıt istasyonları dışında yapılamaz." kuralının ihlali nedeniyle verilen idari para cezası oluşturmaktadır. Anılan maddenin diğer fıkralarında da faaliyetlerin kısıtlanmasını gerektiren farklı kurallar yer almaktadır. Bu kurallara ilişkin bir dava ise bulunmamaktadır. Dolayısıyla itiraz konusu kurala yönelik esas incelemenin Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (3) numaralı alt bendinde belirtilen 9. maddenin yedinci fıkrası yönünden sınırlı olarak yapılması gerekir.

5. Açıklanan nedenlerle dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, 4.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 23.1.2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanun'un 522. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin "Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idarî para cezası verilir." bölümünün esasına ilişkin incelemenin bendin (3) numaralı alt bendinde belirtilen 9. maddenin yedinci fıkrası yönünden yapılmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

6. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili kanun hükümleri, dayanan Anayasa kuralı ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

7. Başvuru kararında özetle, itiraz konusu kuralın maktu idari para cezası öngörmesi nedeniyle fiili gerçekleştirenin kusuru ya da ekonomik gücü gibi özelliklerinin değerlendirilemediği, yasaklanan fiili gerçekleştirenlerin tamamına aynı para cezasının verildiği, bu durumun ise adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmadığı, her ne kadar bayilik lisansına sahip olanlar için itiraz konusu kuralın da düzenlendiği 19. maddede bir indirim öngörülmüşse de bayiler arasında bir ayırım yapılmamasının da ölçülülük ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

8. Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin (3) numaralı alt bendinde, 9. maddede yer alan kısıtlamalara uyulmaması halinde sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idari para cezası verilmesi öngörülmüştür. Kanun'un "*Faaliyetlerin kısıtlanması*" başlıklı 9. maddesinin yedinci fıkrasında ise fabrika, şantiye, nakliye filosu işletmeleri ve benzeri kendi ihtiyaçları için depolama imkânı ve kendi araçlarına akaryakıt ikmal kapasitesi olan yerler hariç, araçlara yapılacak akaryakıt ikmalinin bayilik lisansı ve yeterli donanımı olan akaryakıt istasyonları dışında yapılamayacağı hüküm altına alınmıştır. Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin "*Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idarî para cezası verilir*" bölümünün, bendin (3) numaralı alt bendinde yer alan 9. maddenin yedinci fıkrası yönünden incelenmesi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

9. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri

hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

10. Hukuk devletinde ceza hukukuna ilişkin düzenlemelerde olduğu gibi hangi eylemlerin idari yaptırımlarla cezalandırılmasının öngörüüleceği, bunlara uygulanacak yaptırımın türü ve ölçüsü, yaptırımın ağırlaştırıcı ve hafifleştirici nedenlerinin belirlenmesi gibi konularda kanun koyucu takdir yetkisine sahiptir. Bununla birlikte kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında öngördüğü yaptırımın adil ve hakkaniyete uygun olması gerekmektedir.

11. Kanun'un 1. maddesinde, bu Kanun'un amacının *"yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan temin olunan petrolün doğrudan veya işlenerek güvenli ve ekonomik olarak rekabet ortamı içerisinde kullanıcılara sunumuna ilişkin piyasa faaliyetlerinin şeffaf, eşitlikçi ve istikrarlı biçimde sürdürülmesi için yönlendirme, gözetim ve denetim faaliyetlerinin düzenlenmesini sağlamak"* olduğu belirtilmiştir. Kanun koyucunun bu amaca ulaşılması için etkili bir denetim sisteminin kurulmasını ve caydırıcı cezalar getirilmesini hedeflediği anlaşılmaktadır.

12. Kanun koyucu, akaryakıtın güvenli ve ekonomik olarak rekabet ortamı içinde kullanıcılara sunulmasının sağlanması için akaryakıt ikmalinin yapılmasını lisansa tabi tutmuştur. Kamu can ve mal güvenliği açısından tehlike arz etmesi nedeniyle de lisansa tabi bu faaliyetin, kendi araçlarına akaryakıt ikmal kapasitesi olan ve fabrika, şantiye nakliye filosu işletmeleri ve benzeri kendi ihtiyaçları için depolama imkânı bulunan yerlerin dışında, mevzuata uygun bir biçimde yeterli teknik donanımın bulunduğu istasyonlarda yapılması zorunlu kılınmıştır. Bu zorunluluğun ihlal edilmesi hâlinde uygulanacak yaptırım ise maktu idari para cezası olarak belirlenmiştir. Kanun koyucunun kanunla yapılan düzenlemelerin etkili bir şekilde hayata geçirilebilmesi bakımından öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamak ve yasaklanan fiillerin işlenmesini önlemek için maktu idari para cezası öngörmesinin kamu yararını sağlamaya yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

13. Kanun'un 19. maddesinin ikinci fıkrasında, idari para cezasını gerektiren filler ağırlık derecelerine göre gruplandırılarak ihlalin önemine göre farklı idari para cezaları öngörülmüştür. Anılan maddenin altıncı fıkrasında ise hangi hâllerde ikinci fıkrada verilen cezaların artırılacağı düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin dördüncü fıkrasında bayiler için bir indirim düzenlemesine de yer verilmiştir. Kanun koyucu, petrol piyasasında yürütülen faaliyetlerin kamu hizmeti niteliğini de göz önünde tutarak cezaları, caydırıcılık fonksiyonunu yerine getirebileceğini takdir ettiği maktu cezalar olarak düzenlemiştir.

14. Maktu olarak belirlenen idari para cezaları, cezayı gerektiren fiili işleyenlerin üzerinde ekonomik durumlarına göre farklı etkiler doğurabilirse de bu durumun adalet ve hakkaniyet ilkelerine aykırılık oluşturduğu söylenemez. Kaldı ki itiraz konusu kuralın da yer aldığı 19. maddede farklı fiillere farklı idari yaptırımlar öngörüldüğü gibi idari yaptırımların hangi hâllerde artırılması ve indirilmesi gerektiği de düzenlenmiştir. Dolayısıyla kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında fiilin meydana getireceği neticeleri de dikkate alarak düzenlediği itiraz konusu kuralda hukuk devleti ilkesi ile çelişen bir yön bulunmamaktadır.

15. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

16. Zühtü ARSLAN, Serruh KALELİ ve Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır.

IV. HÜKÜM

4.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun, 23.1.2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanun'un 522. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin "*Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idarî para cezası verilir.*" bölümünün, bendin (3) numaralı alt bendinde yer alan 9. maddenin yedinci fıkrası yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Zühtü ARSLAN, Serruh KALELİ ile Celal Mümtaz AKINCI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 1.11.2017 tarihinde karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Başkanvekili Engin YILDIRIM
Üye Serdar ÖZGÜLDÜR	Üye Serruh KALELİ	Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT
Üye Recep KÖMÜRCÜ	Üye Nuri NECİPOĞLU	Üye Hicabi DURSUN
Üye Celal Mümtaz AKINCI	Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun, 23.1.2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanun'un 522. maddesiyle değiştirilen, 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin "Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idari para cezası verilir" bölümünün, bendin (3) numaralı alt bendindeki "9 uncu maddede yer alan kısıtlamalara uyulmaması" yönünden Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olmadığına karar verilmiştir.

2. İtiraz konusu kuralla bayilik lisansı ve yeterli donanımın bulunduğu istasyonlar dışında araçlara akaryakıt ikmalinin yapılması durumunda sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idari para cezası uygulanması öngörülmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, akaryakıt faaliyetlerinin regüle edilmesine yönelik tedbirler alma, bu bağlamda bazı yükümlülüklerin ihlali durumunda yaptırımlar uygulama devletin

görevidir. Hiç kuşkusuz bu tedbirlerin mahiyeti, uygulanacak cezaların türü ve miktarı konusunda kanun koyucu takdir yetkisine sahiptir.

3. Bu takdir yetkisinin anayasal sınırlar içinde adalet ve hakkaniyete uygun şekilde kullanılması gerekir. Başka bir ifadeyle, fiilin ağırlığı, failin kusuru ve ekonomik durumu, ağırlaştırıcı ve hafifleştirici nedenler gibi etkenler dikkate alınarak uygulanan yaptırımın ölçülü olması zorunludur. Cezaya konu fiille ceza arasında gözetilmesi gereken bu ölçülülük hukuk devletinin vazgeçilmez unsurudur.

4. Nispi cezalarla, alt ve üst sınırı belirlenen maktu cezalarda işlenen fiilin haksızlık derecesi ile failin kusuru ve ekonomik durumu esas alınabilecektir. Maktu para cezası ise failin durumunu dikkate alarak cezanın kişiselleştirilmesi imkanını ortadan kaldırmaktadır. Halbuki hakkaniyete uygun, adil ve ölçülü bir para cezasının failin kusuru, ekonomik durumu gibi etkenleri dikkate alması gerekir. Nitekim 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 17. maddesinin ikinci fıkrasına göre alt ve üst sınırları gösterilen *"idarî para cezasının miktarı belirlenirken işlenen kabahatin haksızlık içeriği ile failin kusuru ve ekonomik durumu birlikte göz önünde bulundurulur"*.

5. Anayasa Mahkemesi birçok kararında failin ekonomik durumunu dikkate almayan para cezalarının adil ve hakkaniyete uygun olmayan sonuçlar doğurabileceğine dikkat çekmiştir. 3.7.2014 tarihli ve E.2014/62, K.2014/125 sayılı kararda, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun ek 10. maddesinde yer alan *"44 üncü madde gereğince alınması zorunlu sertifikaları almaksızın faaliyet gösteren kişi mahallî mülkî amir tarafından onbin Türk Lirasından otuzbin Türk Lirasına kadar idarî para cezasıyla cezalandırılır."* şeklindeki kural iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesine göre, idari para cezasının alt sınırı küçük çaplı bir işletmenin ölçülü olmayacak şekilde cezalandırılabilmesine imkan tanımaktadır. Bu nedenle *"işletmelerin, ekonomik büyüklüğü ve sınıfına göre adil bir denge gözetilmeden, itiraz konusu kuralla ölçülü ve makul olmayan idari para cezası ile cezalandırılmaları, hukuk devletinin gereği olan "adalet" ve "hakkaniyet" ilkeleriyle bağdaşmamaktadır"*.

6. Mahkememiz 7.4.2016 tarihli ve E.2015/109, K.2016/28 sayılı kararında 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 19. maddesinin ikinci

fıkrasında yer alan ve belli durumlarda sorumlulara “sekiz yüz elli bin Türk Lirası” ve “altı yüz bin Türk Lirası” tutarlarında idari para cezası verileceğini öngören hükümlerini incelemiştir. Anayasa Mahkemesi itiraz konusu kurallarla öngörülen yaptırımların “regülatif idari para cezası” olduğunu, meblağları yüksek olduğundan bu cezaların muhatapları üzerinde çok ağır sonuçlar doğurabildiğini, bu nedenle genellikle nispi ya da alt ve üst sınırları belirlenmek suretiyle düzenlendiğini belirtmiştir (§ 21). Mahkeme, iptal gerekçesini şu şekilde açıklamıştır: “Bu idari para cezası maktu düzenlendiği için uygulanırken işlenen fiilin haksızlık içeriği, bayinin kusur durumu bir başka deyişle fiilin kasten veya taksirle işlenip işlenmediği hususları dikkate alınmadığı gibi bayilerin işletmelerinin ekonomik büyüklüğü, cirosu, kârı gibi kriterler de değerlendirilememektedir. Buna göre, tek pompa ile faaliyet gösteren ve uygulanan idari para cezası miktarı kadar yıllık cirosu bulunmayan bir akaryakıt istasyonu ile büyük ölçekteki akaryakıt istasyonunu işletenler açısından bu yükümlülüklerin ihlali halinde verilecek ceza miktarı aynı olmakla birlikte para cezasının miktarının yüksek olması göz önünde bulundurulduğunda tek pompa ile faaliyet gösteren ve cirosu yüksek olmayan akaryakıt bayisi için verilen ceza daha ağır sonuçlar doğurabilmektedir” (§ 30).

7. Somut başvuruda Anayasa Mahkemesinin bu kararında ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren farklı bir durum bulunmamaktadır. Hiç kuşkusuz, “caydırıcılık” idari para cezalarının en önemli amaçlarından biridir. Ancak, yüksek maktu para cezalarının ekonomik büyüklükleri aynı olmayan gerçek ve tüzel kişiler üzerinde aynı oranda caydırıcı olamayacağı açıktır. Ayrıca caydırıcılık makul ve ölçülü olmayan, dolayısıyla adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmayan cezaları haklı gösteremez.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kuralın Anayasa’nın 2. maddesine aykırı olduğunu düşündüğümüzden, redde yönelik çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

KARŞIOY

5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun 19. maddesi ikinci fıkrasının (a) bendinin *"Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idari para cezası verilir"* bölümünün, bendin (3) numaralı alt bendinde yer alan 9. maddenin yedinci fıkrası yönünden Anayasaya aykırı olmadığına ve itirazın reddine oyçokluğu ile karar verilmiştir.

İtirazen iptaline geline kural kapsamında yasaklanan fiillerin gerçekleşmesi halinde maktu belirlenmiş para cezası uygulamasını gerektirmekte olup, bu hali ile fiilin bir çok yönden değerlendirme dışında kalmasının adalet ve hakkaniyet ve ölçülülük ilkesi ile bağdaşmadığı ve Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu iddia edilmiştir.

Mahkememiz aynı konuda 5015 sayılı Kanun'un 19. maddesi ikinci fıkrasının (c) bendinin *"Aşağıdaki hallerde, sorumlulara sekizyüzbin Türk Lirası para cezası verilir."* bölümünün bendin (3) numaralı alt bendindeki 8. maddenin ihlali yönünden, aynı fıkranın (a) bendinin *"Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası para cezası verilir."* bölümünün bendin 4 numaralı alt bendindeki *"7. maddenin ihlali"* yönünden, Anayasa'ya aykırılığı nedeniyle iptali istemiyle yaptığı inceleme sonucunda, fiilin haksızlık içeriği, işletmelerin kusur durumu dikkate alınmadan, ekonomik büyüklüklerine ve sınıflarına göre adil bir denge gözetilmeden, itiraz konusu kuralarla ölçülü ve makul olmayan idari para cezası öngörülmesinin, hukuk devletinin gereği olan *"adalet"* ve *"hakkaniyet"* ilkeleriyle bağdaşmadığını belirterek, dava konusu maktu idari para cezalarına ilişkin kuralların oyçokluğu ile Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğuna hükmetmiştir. (2015/109 E., 7.4.2016)

Anılan ve ayrıca regülatif para cezalarının öngörülmesine ilişkin kuralların yer aldığı dava dosyalarında olduğu gibi, dava konusu kuralın suç ve ceza (kabahat ve yaptırım) arası gözetilmesi gereken, beklenen hakkaniyet ve dengeyi korumadığı, eylem ve ona uygulanan yaptırımın nicelik ve niteliğine bakmak gereğini duyurmadığı, önlediği, denetimsiz alan yarattığı şeklindeki 7.4.2016 tarihli, 2015/109 E. sayılı dosyada yer alan iptal gerekçemiz altındaki oyum gibi ve bu konuda Mahkememizin

2015/73 E., ile 2017/103 E. sayılı dosyalarında bir kısım önceki dosyada iptal oyu kullanmış üyeler çoğunluğunun bu kez redde yönelmesiyle, bu dosyalarda azınlıkta kalmakla kullandığımız karşıoy gerekçeleri ile çoğunluk görüşüne katılmamıştır. Kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

Üye
Serruh KALELİ

Esas Sayısı : 2016/132
Karar Sayısı : 2017/154
Karar Tarihi : 15.11.2017

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Levent GÖK ve Özgür ÖZEL ile birlikte 122 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 6.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun,

A. 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin,

B. 10. maddesinin;

1. (2) numaralı fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerinin,

2. (8) numaralı fıkrasının sonunda yer alan "...Başbakan veya görevlendireceği bakanın onayıyla..." ibaresinin,

C. 21. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması halinde..." bölümünün,

Anayasa'nın 2., 5., 10., 13. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

İptali istenen kuralların yer aldığı 6701 sayılı Kanun'un;

1. 7. maddesi şöyledir:

"(1)Bu Kanun kapsamında ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceği hâller ve istisnalar şunlardır:

a) *İstihdam ve serbest meslek alanlarında, zorunlu mesleki gerekliliklerin varlığı hâlinde amaca uygun ve orantılı olan farklı muamele.*

b) *Sadece belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumlar.*

c) *İşe kabul ve istihdam sürecinde, hizmetin zorunlulukları nedeniyle yaş sınırlarının belirlenmesi ve uygulanması, gereklilik ve amaçla orantılı olması şartıyla yaşa dayalı farklı muamele.*

ç) *Çocuk veya özel bir yerde tutulması gereken kişilere yönelik özel tedbirler ve koruma önlemleri.*

d) *Bir dine ait kurumda, din hizmeti veya o dine ilişkin eğitim ve öğretim vermek üzere sadece o dine mensup kişilerin istihdamı.*

e) *Dernek, vakıf, sendika, siyasi parti ve meslek örgütlerinin, ilgili mevzuatlarında veya tüzüklerinde yer alan amaç, ilke ve değerler temelinde üye olacak kişilerde belli şart ve nitelik aramaları.*

f) *Eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik, gerekli, amaca uygun ve orantılı farklı muamele.*

g) *Vatandaş olmayanların ülkeye giriş ve ikametlerine ilişkin şartlarından ve hukuki statülerinden kaynaklanan farklı muamele."*

2. 10. maddesinin (2) ve (8) numaralı fıkraları şöyledir:

"...

(2) *Kurul, biri Başkan, biri İkinci Başkan olmak üzere on bir üyeden oluşur. Kurulun sekiz üyesi Bakanlar Kurulu, üç üyesi Cumhurbaşkanı tarafından seçilir. Bakanlar Kurulunca seçilecek bir üye Yükseköğretim Kurulu tarafından insan hakları alanında çalışmalar yapan öğretim üyelerinden önerilecek iki aday arasından; yedi üye ise dördüncü fıkrada aranan şartları taşımak kaydıyla, insan hakları alanında çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları, sendikalar, sosyal ve mesleki kuruluşlar, akademisyenler, avukatlar, görsel ve yazılı basın mensupları ve alan*

uzmanlarının göstereceği adaylar veya üyelik başvurusu yapanlar arasından belirlenir.

...

(8) Başkan, İkinci Başkan ve üyelerin süreleri dolmadan herhangi bir nedenle görevlerine son verilemez. Ancak üyenin;

a) Seçilmesi için gerekli şartları taşımaması ya da sonradan kaybetmesi,

b) Kurul kararlarını süresi içinde imzalamaması,

c) Kurul tarafından kabul edilebilir mazereti olmaksızın bir takvim yılı içinde toplam beş Kurul toplantısına katılmaması,

ç) Ağır hastalık veya engellilik nedeniyle iş göremeyeceğinin sağlık kurulu raporuyla belgelenmesi,

d) Görevi ile ilgili olarak işlediği suçlardan dolayı hakkında verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesi,

e) Geçici iş göremezlik hâlinin üç aydan fazla sürmesi,

f) 657 sayılı Kanununun 48 inci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde belirtilen suçlardan mahkûm edilip de cezasının infazına fiilen başlanması,

*hâllerinin Kurul tarafından tespit edilmesi üzerine **Başbakan veya görevlendireceği bakanın onayıyla** üyeliğine son verilir.*

..."

3. 21. maddesi şöyledir:

*"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, **başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.**"*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Alparslan ALTAN, Nuri NECİPOĞLU, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA ve Rıdvan GÜLEÇ'in katılımlarıyla 14.7.2016 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Cengiz ERTEN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 7. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (a) ve (b) Bentlerinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

3. Dava dilekçesinde özetle, ayrımcılık yasağının, insan hakları arasında eşitlik ile "*ayrımcılık yasağı hukuku*" kavramının gelişmesini sağlayan ana ilke olduğu ve uluslararası hukukta çeşitli sözleşmelerde yer aldığı, kuralda yer alan "*zorunlu mesleki gerekliliklerin*" ibaresinin belirsiz ve muğlak olduğu, sınırları ve kapsamının bireyler tarafından bilinmesinin mümkün olmadığı, işveren tarafından herhangi bir nedenin zorunlu mesleki gereklilik olarak değerlendirilebileceği ve ayrımcı muamele sayılabileceği, her ne kadar muamelenin orantılı ve amaca uygun olması şartları kanunda düzenlense de bu hususların değerlendirilmesinin objektif yapılmaması ihtimalinin bulunduğu, düzenlenen istisnanın hukuk güvenliği ve dolayısıyla hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmadığı, kamu yararını ve ölçülülük ilkesini gözetmediği, kanun koyucunun

takdir yetkisini anayasal sınırlar çerçevesinde kullanmadığı, “sadece belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumlar” tarifinin mevcut pozitif normlardaki düzenlemeler ile dahi uyumsuz olduğu, kanunun kendisi ile güvence altına alınan ayrımcılığa uğramama ve eşitliğin gerçekleşmesi işlevini bu istisnaların bozduğu, ayrıca düzenlemenin uluslararası sözleşmelerde güvence altına alınan eşitlik ilkesini, ayrımcılık yasağını ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarını ihlal ettiği belirtilerek kuralların Anayasa’nın 2., 10. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

4. 30.3.2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesi uyarınca kurallar ilgili nedeniyle Anayasa’nın 50. maddesi yönünden de incelenmiştir.

5. Dava konusu kurallarla “istihdam ve serbest meslek alanlarında, zorunlu mesleki gerekliliklerin varlığı hâlinde amaca uygun ve orantılı olan farklı muamele” ile “sadece belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumlar” bu Kanun kapsamında ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceği hâller ve istisnalar arasında sayılmıştır.

6. Kanun’un “İstihdam ve serbest meslek” kenar başlıklı 6. maddesinde, işveren veya işveren tarafından yetkilendirilmiş kişinin işle ilgili süreçlerin hiçbirinde çalışanlara veya bu amaçla başvuranlara karşı ayrımcılık yapamayacağı, serbest mesleğe kabul, ruhsat, kayıt, disiplin ve benzeri hususlar bakımından da ayrımcılık yapılamayacağı, kamu kurum ve kuruluşlarında istihdamın da bu madde hükümlerine tabi olacağı hüküm altına alınmıştır.

7. Anayasa’nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti’nin bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa’ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

8. Hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biri, kanunların kamu yararı amacını gerçekleştirmek üzere çıkarılmasıdır. Anayasa Mahkemesinin kararlarında kamu yararı kavramından ne anlaşılması gerektiği ortaya konulmuştur. Buna göre kamu yararı, genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarılardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Kanunun amaç ögesi bakımından Anayasa'ya uygun sayılabilmesi için kanunun çıkarılmasında kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir. İlgili yasama belgelerinin incelenmesinden kanunun kamu yararı dışında bir amaçla çıkarıldığı açıkça anlaşılabilirse amaç unsuru bakımından Anayasa'ya aykırı olduğu söylenebilir. Kanun koyucunun kamu yararı amacıyla hareket edip etmediği ancak ilgili yasama belgeleri incelenerek ve kuralın objektif anlamına bakılarak tespit edilebilir.

9. Öte yandan kanun koyucu, Anayasa'ya ve hukukun genel ilkelerine aykırı olmamak kaydıyla kural koyma yetkisine sahip olup yapılan bir düzenlemede kamu yararının bulunup bulunmadığını takdir eder. Anayasa'ya uygunluk denetiminde kanun koyucunun kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı değil incelenen kuralla kamu yararı dışında belli bireylerin ya da grupların çıkarlarının gözetilip gözetilmediği incelenir.

10. Hukuk devleti ilkesinin gereklerinden bir diğeri ise belirliliktir. Belirlilik ilkesi bireylerin hukuk kurallarını önceden bilmeleri, tutum ve davranışlarını bu kurallara göre güvenle belirleyebilmeleri anlamını taşımaktadır. Belirlilik ilkesi yalnızca yasal belirliliği değil daha geniş anlamda hukuki belirliliği ifade etmektedir. Bir başka deyişle hukuk kurallarının belirliliğinin sağlanması yalnızca kanunla düzenleme yapılması anlamına gelmemektedir. Yasal düzenlemeye dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir gibi niteliksel gereklilikleri karşılması koşuluyla mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleri ile de hukuki belirlilik sağlanabilir. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır.

11. Kanun koyucu düzenlemeler yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle de bağlıdır. Bu ilke ise “*elverişlilik*”,

“gereklilik” ve “orantılılık” olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. “Elverişlilik” getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, “gereklilik” getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, “orantılılık” ise getirilen kural ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da “ölçülülük ilkesi” gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur.

12. Anayasa'nın 10. maddesinde “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz...” denilmiştir. Maddede yer verilen eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez. Başka bir anlatımla kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar arasında kanunlara konulan kurallarla değişik uygulamalar yapılamaz. Kanunlar, eşitlik ilkesine uygun bir şekilde, aynı durumda bulunanlar için haklarda ve ödevlerde, yararlarında ve yükümlülüklerde, yetkilerde ve sorumluluklarda, fırsatlarda ve hizmetlerde eşit davranılmasını sağlayacak kurallar içermelidir.

13. Anayasa'nın 50. maddesinde ise “Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz. Küçükler ve kadınlar ile bedenî ve ruhî yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar...” denilerek çalışma şartlarının çalışanın yaşına, cinsiyetine ve gücüne uygun olması, çalışanın korunması ve çalışmanın verimi açısından gerekli olan şartların sağlanması gerektiği belirtilmektedir.

14. Kanun cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılığı yasaklamakla birlikte dava konusu kurallarla öngörülen hâllerde ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceğini kabul etmiştir. Madde gerekçesinde; söz konusu kuralların ilgili Avrupa Birliği müktesebatı ışığında hazırlandığı, zorunlu mesleki gerekliliklerin varlığı hâlinde amaca uygun ve orantılı olan farklı muamele ile sadece belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumların ayrımcılık yasağının ihlali sayılmayacak istisnalar arasında kabul edildiği açıklanmıştır.

15. Kanun'un 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yer alan zorunlu mesleki gereklilikler, bir mesleki faaliyet için özel yetenek, fiziksel nitelikler, belirli okullardan mezun olmak, bazı belge ve bilgilere sahip bulunmak gibi farklı muameleyi haklı kılan gereklilikler olmalıdır. Bir mesleki faaliyetin icrası için istenen amacı aşar nitelikte, keyfilik içeren, elverişli ve gerekli olmayan şartlar farklı muamele yapılmasının haklılığını ortadan kaldıracaktır. Diğer yandan Kanun'un 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan hüküm gereği, bir mesleki faaliyet ancak belli bir cinsiyetin istihdamı ile gerçekleşebiliyorsa ve o mesleğin icrası için olmazsa olmaz niteliğindeyse cinsiyete dayalı ayrımcılık haklı bir nedene dayandığından ayrımcılık iddiası ileri sürülemeyecektir. Böylece istihdam ve serbest meslek alanları ile belli bir cinsiyetin zorunlu kıldığı durumlar için ayrımcılık yasağından sapma, söz konusu şart farklı muamele yapılması için elverişli, gerekli ve orantılı olduğu ölçüde amaca uygun ve meşrudur. Ayrımcılık iddiasının ileri sürülememesi için ölçülülük ilkesini oluşturan "elverişlilik", "gereklilik" ve "orantılılık" ilkelerinin gerçekleşmesi zorunluluğu, Kanun'da genel ve soyut olarak belirtilmekle birlikte uygulamada her somut durumda ve olayda yeniden değerlendirilecektir.

16. 6701 sayılı Kanun'da ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceği hâller sayılırken her meslek faaliyeti için zorunlu gerekliliklerin ve belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumların tek tek belirtilmesi ve somut olarak gösterilmesi mümkün değildir. Kanun koyucu ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceği hâller için gerekli koşulları göstererek temel ilkeleri belirlemiştir. Uygulamada istihdam ve serbest meslek alanlarında ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceği istisnai hâller, Kanun'da

açıklanan çerçeve kapsamında somutlaştırılmak zorundadır. Bu nedenle söz konusu kuralların hukuki belirlilik ilkesini ihlal eden bir yönünün bulunduğu söylenemez.

17. İşin niteliği ve biyolojik nedenler göz önünde bulundurularak zorunlu durumlarda farklı muamele yapılması, işin doğasından veya icrasından kaynaklanıyorsa, o mesleki faaliyetle ilgili çalışma şartları bu durumu gerekli kılıyorsa ve aynı zamanda çalışması engellenen kişileri de koruyorsa söz konusu istisnaların kamu yararı amacı taşımadığı söylenemez. Keza bu nitelikte farklı muameleler; Anayasa'nın 50. maddesi kapsamında çalışma koşulları bakımından kişilerin yaşının, cinsiyetinin ve gücünün gözetilmesi ve küçükler, kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanların özel olarak korunması konusunda Devlete verilen yükümlülüğün de bir gereğidir.

18. Diğer yandan istisna kapsamındaki kişiler ile istisna kapsamı dışındakiler aynı konumda bulunmamaktadır. Bu sebeple durumlarındaki özelliklere bağlı olarak ayrı hukuksal durumları nedeniyle, ayrımcılık iddiasının ileri sürülememesi şeklinde farklı kuralların uygulanması Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesini zedelemeyebilir.

19. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 2., 10. ve 50. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

20. Engin YILDIRIM ve Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamışlardır.

21. Kuralların Anayasa'nın 90. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 10. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının İkinci ve Üçüncü Cümleleri ile (8) Numaralı Fıkrasının "...Başbakan veya görevlendireceği bakanın onayıyla..." İbaresinin İncelenmesi

1. İptal Taleplerinin Gerekçesi

22. Dava dilekçesinde özetle, 6701 sayılı Kanun'un Paris prensiplerinde yer alan bağımsızlık, mali özerklik ve çoğulculuk gibi çok önemli ilkelere tatmin edici düzeyde yer vermemeyerek amaçlanan

hukuki menfaati sağlamaktan oldukça uzak, göstermelik bir kanun olarak düzenlendiği, yürütme tarafından Kurul üyelerinin belirlenmesinin ve birden fazla seçilmelerine imkân verilmesinin Kurul üyelerini, hiyerarşik olmasa da organik olarak yürütmeye karşı bağımlı kılacağı, Başbakan veya görevlendireceği bakanın onayı ile bir üyenin görevine son verilmesinin üyelerin yürütmeye bağlanması anlamına geleceği, bu nedenlerle bağımsız ve tarafsız olmayan, yürütme tarafından şekillendirilen Kurulun kişilerin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette bizzat kendisinin sınırlayacağı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 5. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

23. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 7. ve 123. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

24. Kurumun karar organı olan Kurulun üyelerinin seçimine ilişkin usul ve esasları düzenleyen Kanun'un 10. maddesinin (2) numaralı fıkrasının iptali istenen ikinci cümlesinde, Kurulun sekiz üyesinin Bakanlar Kurulu, üç üyesinin Cumhurbaşkanı tarafından seçileceği belirtilmiş; üçüncü cümlesinde ise Bakanlar Kurulunun bir üyeyi, Yükseköğretim Kurulu tarafından insan hakları alanında çalışmalar yapan öğretim üyelerinden önerilecek iki aday arasından; yedi üyeyi ise insan hakları alanında çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları, sendikalar, sosyal ve mesleki kuruluşlar, akademisyenler, avukatlar, görsel ve yazılı basın mensupları ve alan uzmanlarının göstereceği adaylar veya üyelik başvurusu yapanlar arasından seçeceği hükme bağlanmıştır.

25. Kanun'un 10. maddesinin (8) numaralı fıkrasında ise başkan, ikinci başkan ve üyelerin süreleri dolmadan herhangi bir nedenle görevlerine son verilmemesi esas olmakla birlikte aynı fıkrada yedi bentte sayılan, üyenin seçilmesi için gerekli şartları taşımaması ya da sonradan kaybetmesi, Kurul kararlarını süresi içinde imzalamaması, Kurul tarafından kabul edilebilir mazereti olmaksızın bir takvim yılı içinde toplam beş Kurul toplantısına katılmaması, ağır hastalık veya engellilik nedeniyle iş göremeyeceğinin sağlık kurulu raporuyla belgelenmesi, görevi ile ilgili

olarak işlediği suçlardan dolayı hakkında verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesi, geçici iş göremezlik hâlinin üç aydan fazla sürmesi, 14.7.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde belirtilen suçlardan mahkûm edilip de cezanın infazına fiilen başlanması hâllerinin Kurul tarafından tespiti üzerine dava konusu kural gereği "*Başbakan veya görevlendireceği bakanın onayıyla*" üyelik görevine son verileceği hüküm altına alınmıştır.

26. Anayasa'nın 7. maddesinde, yasama yetkisinin Türk milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olduğu ve bu yetkinin devredilemeyeceği belirtilmiştir. Yasama yetkisinin genelliği ilkesi uyarınca kanun koyucunun Anayasa'ya aykırı olmamak kaydıyla her konuyu kanunla düzenleyebileceği kuşkusuzdur. Yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesi gereğince de bir konuya ilişkin temel ilkelerin kanun koyucu tarafından belirlenmesi, çerçevenin çizilmesi, sınırsız ve belirsiz bir alanın yürütmenin düzenlemesine bırakılmaması gerekir.

27. Anayasa'nın 123. maddesinde de "*İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. /Kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulur.*" denilmiştir.

28. Kanun'un 8. maddesinde; Kurumun bu Kanun'la ve diğer mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak üzere kurulduğu, idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli ve kamu tüzel kişiliğini haiz, Başbakanlıkla ilişkili bir kurum olduğu belirtilmiştir. Türk idari teşkilatı içinde yer alan ilişkili kuruluşlar kamudaki bazı alanları düzenlemek ve korumak amacıyla kurulan, kamu tüzel kişiliğine sahip, kararları hiyerarşik açıdan denetime tabi olmayan, üyeleri bağımsız, yönetimleri idari ve mali açıdan özerk olan kuruluşlardır.

29. Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da Kurulun görev ve yetkilerini bağımsız olarak yerine getireceği ve kullanacağı, görev alanına giren konularla hiçbir organ, makam, merci veya kişinin Kurula emir ve talimat veremeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı belirtilmiştir.

30. İnsan haklarını koruma ve geliştirme amacı doğrultusunda yasal düzenlemeler yaparak ilgili kuruluşları kurmak, özerkliğin kapsamını, görev ve yetkileri ile işlevlerini belirlemek konularında anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu durumda anayasal bir kural da bulunmadığından Kurumun karar organı olan Kurulun oluşumu ile üyelerinin seçimine ilişkin usul ve esasların, üyelerin süreleri dolmadan görevlerine hangi hâllerde ve nasıl son verileceğinin belirlenmesi de anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun sahip olduğu takdir yetkisi kapsamındadır.

31. Kanun'un 10. maddesinin (4) numaralı fıkrasında; Kurumun görev alanındaki konularda bilgi ve deneyim sahibi olmak, 657 sayılı Kanun'da belirtilen nitelikleri taşımak, herhangi bir siyasi partinin yönetim ve denetim organlarında görevli veya yetkili bulunmamak, en az dört yıllık lisans düzeyinde yükseköğrenim görmüş olmak, kamu kurum ve kuruluşlarında, uluslararası kuruluşlarda, sivil toplum kuruluşlarında veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında ya da özel sektörde toplamda en az on yıl çalışmış olmak kaydıyla Kurul üyeliğine aday gösterilebileceği ya da doğrudan üyelik başvurusu yapılabileceği belirtilmektedir. Böylece Kurul üyeliğine seçilebilmek için belirli nitelikler aranmak suretiyle seçilme şartları objektif olarak tespit edilmiştir. Ayrıca Bakanlar Kurulunun seçeceği üyelerin toplumun farklı kesimlerinden gelmelerine imkân sağlanarak Kurul üyelerinin oluşumunda çoğulcu bir yaklaşım gözetilmiştir. Bunun yanında Kurul üyeliğine son verilme hâlleri de Kanun'un 10. maddesinin (8) numaralı fıkrasında tek tek belirtilmiş ve bu hâllerin Kurul tarafından tespit edilmesi üzerine Başbakan veya görevlendireceği bakanın onayıyla üyeliğe son verileceği belirtilmiştir.

32. Bu bağlamda Kurul üyeliğine seçilmek ve istisna olarak tespit edilen hâllerde üyeliğin son bulması için gerekli şartlar objektif, somut, anlaşılır ve açıktır. Kurul üyeliğine seçilmede tanınan takdir yetkisi Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından bu şartlar çerçevesinde kullanılabileceğinden ve üyeliğin son bulmasında Başbakan veya görevlendireceği bakanın onayı bir takdir hakkı da içermediğinden Kurul üyelerinin yürütmeye bağlanarak tarafsızlıklarını ve bağımsızlıklarını yitireceği söylenemez.

33. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 2., 7. ve 123. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

34. Kuralların Anayasa'nın 5. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun'un 21. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "... başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde..." İbaresinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekçesi

35. Dava dilekçesinde özetle, ayrımcılığı kanıtlamanın güçlüğü karşısında ayrımcılık iddialarında ispat külfetinin iddiada bulunan tarafta olmadığı, ispat yükünün tersine döneceği ve karşı tarafa yükleneceği, başvurucunun farklı muameleye tabi tutulduğunu (ayrımcılık karinesini) ortaya koyması durumunda bu farklı muamelenin haklılığını ispatlama görevinin hükûmete ait olduğunun AİHM kararlarında belirtildiği, iptali talep edilen düzenlemede, başvuranın sadece ayrımcılığa uğradığını ileri sürmesinin kendisini ispat külfetinden kurtarmasını sağlamadığı, başvurucudan iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koymasının beklendiği, bu kısıtlamanın bireylerin eşitliğinin sağlanmasının en önemli unsuru olan ayrımcılığa uğramama güvencesini doğrudan ihlal eder nitelik taşıdığı, yapılan düzenlemenin eşitlik ilkesinin yaşama geçmesinde, ayrımcılık ile mücadelede ve ayrımcılığın önlenmesinde yeni bir kriter, sınırlama getirdiği, sınırlamanın ayrımcılığa uğrayan birey bakımından hakkını aramasını güçleştiren, eşitliğin gerçekleşmesine yönelik doğrudan engelleyici bir müdahale olduğu ve hakkın özüne dokunduğu, başvurucunun iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emareler ile karine oluşturan olguları sunmasının neredeyse imkânsız olduğu, münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kurum'a yapılan başvurularda ayrımcı muamelede bulunanların ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerektiği, iptali talep edilen düzenlemenin demokratik toplumda gerekli olmadığı, hakkın özüne müdahale niteliği taşıdığı ve ölçülülük ilkesi ile bağdaşmadığı, AİHM kararları ile de uyumlu

bulunmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 13. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

36. Kanun'un 21. maddesi "*Başvurular ve İnceleme Usulleri*" başlıklı Beşinci Bölüm'de "*İspat yükü*" alt başlığı ile düzenlenmiştir. Dava konusu kural, ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kurum'a yapılan başvurularda "*başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde*" ihlal iddiasına muhatap olan karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerektiğini hüküm altına almaktadır.

37. Hukuk devletinde kanun koyucu, haksız fiil ve sonuçları hakkında yasama yetkisini kullanırken Anayasa'ya ve hukukun temel ilkelerine bağlı kalmak kaydıyla usul kurallarının ve ispat usullerinin belirlenmesi konusunda takdir yetkisine sahiptir.

38. Madde gerekçesinde de kural ile ispat yükünün paylaşılması ilkesinin benimsendiği, başvurucunun iddiasına dair kuvvetli emare ve karine oluşturacak olguları ortaya koyduktan sonra ispat yükünün karşı tarafa geçtiği açıklanmaktadır.

39. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde "*emare*", karışık bir iş veya sorunun anlaşılmasına, çözümlenmesine yarayan durum, ipucu olarak tanımlanmıştır. "*Karine*" ise bilinen bir olaydan belli olmayan bir diğer olay için hâkim ya da kanun tarafından çıkarılan sonuçtur. Başka bir ifadeyle karine; bir olayın hukuki durumunun varlığı veya yokluğu sonucunun çıkarılmasını sağlayan, adalet düşüncesinin etkin bir şekilde işlemesine yarayan bir ispat usulüdür.

40. Hukuk yargılamasında genel ilke olan iddia edenin iddiasını ispat etme yükümlülüğü, ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kurum'a yapılan başvurularda yumuşatılmış, kuvvetli emare ve karine oluşturacak olguların varlığının ortaya konulması yeterli görülmüş; ispat külfeti yer değiştirerek karşı taraftan, farklı muamelenin var olmadığını veya bu farklı muamelenin haklı sebeplere dayandığını ispat etmesi istenmiştir.

41. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarında da ayrımcılık iddiasının ciddi görülebilmesi için başvuru sahibinin, kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele arasındaki farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. bir ayrımcılık temeline dayandığını makul delillerle ortaya koyması, başvuru sahibinin iddiasını temellendirmesi hâlinde farklı muamelenin var olmadığını veya haklı sebeplere dayandığını ispat yükümlülüğünün farklı muameleyi gerçekleştiren kamu makamlarına geçeceği açıklanmıştır (*Mesude Yaşar*, B. No: 2013/2738, 16/7/2014, § 48; *Ayla (Şenses) Kara*, B. No: 2013/7063, 5/11/2015, §§ 45, 46). AİHM de benzer yönde kararlar vermiştir (*Chassagnou ve diğerleri/Fransa*, B. No: 25088/94, 29/4/1999, §§ 91, 92; *Nachova ve diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 43577/98..., 6/7/2005, § 147; *DH/Çek Cumhuriyeti*, B. No: 57325/00, 13/11/2007, § 177).

42. Kanun koyucunun ayrımcılık yasağının ihlali iddiasında başvuru sahibinden öncelikle kuvvetli emare ve karine oluşturacak olguların varlığının ortaya konulmasını öngörerek daha sonra bu yasağın ve eşitlik ilkesinin ihlal edilmediğine ilişkin ispat külfetini karşı tarafa yüklemesi kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup bu durum Anayasa'nın 2. maddesine aykırılık oluşturmamaktadır.

43. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

44. Kuralın Anayasa'nın 10., 13. ve 90. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

45. Dava dilekçesinde özetle, bireyler arasında eşitliğin tesis edilemediği, bireylerin ayrımcı muameleye maruz kalmaları hâlinde bir çözüm mercii olabilecek Kurulun bağımsızlığı ve tarafsızlığının sağlanmadığı, ayrımcılık alanlarına ilişkin alanların belirsiz kaldığı ve ispat külfeti ile ilgili düzenlemenin anayasa hukuku ile çeliştiği hâllerde hukukun üstünlüğü ilkesinin zedeleneceği, hukuk üstünlüğünün sağlanmadığı düzende kişi hak ve özgürlüklerinin güvence altında bulunamayacağı, hukuk devleti yönünden giderilmesi olanaksız durum ve

zararlara yol açacağı belirtilerek kuralların yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

6.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun;

A. 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerine,

B. 10. maddesinin, (2) numaralı fıkrasının ikinci ve üçüncü cümleleri ile (8) numaralı fıkrasının sonunda yer alan "...Başbakan veya görevlendireceği bakanın onayıyla..." ibaresine,

C. 21. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "...başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması halinde..." bölümüne,

yönelik iptal talepleri 15.11.2017 tarihli ve E.2016/132, K.2017/154 sayılı kararla reddedildiğinden bu bent, cümle, ibare ve bölümüne ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE 15.11.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

6.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun;

A. 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin, Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE Engin YILDIRIM ile Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 10. maddesinin;

1. (2) numaralı fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerinin,

2. (8) numaralı fıkrasının sonunda yer alan "...Başbakan veya görevlendireceği bakanın onayıyla..." ibaresinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. 21. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "...başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması halinde..." bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

15.11.2017 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY GÖRÜŞÜ

1. İptali istenen kurallarla “istihdam ve serbest meslek alanlarında, zorunlu mesleki gerekliliklerin varlığı halinde amaca uygun ve orantılı olan farklı muamele” ile “sadece belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumlar” 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu’nun 7. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Kanun kapsamında ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceği haller ve istisnalar arasında sayılmıştır.

2. Dava konusu ilk kural istihdam ve serbest meslek alanlarında çalışanlara yönelik farklı muamelenin yasal temelini oluştururken, ikinci kural sadece belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumları düzenlemektedir. İlgili kanun cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılığı yasaklamakla birlikte, dava konusu kurallarla öngörülen istisnai durumlarda ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceğini hükme bağlamıştır. Ayrımcılık yasağı ihlallerinde Kurum’a başvuru esas olmakla birlikte dava konusu kurallar ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceği istisnalardan ikisini oluşturmaktadır.

3. İlk kuralda işaret edilen zorunlu mesleki gerekliliğin ne olduğu belirsiz ve muğlak olup, keyfiliğe kapı aralamaktadır çünkü işveren tarafından herhangi bir neden zorunlu mesleki gereklilik olarak değerlendirilebilecek ve ayrımcı muamele olarak nitelendirilmeyecektir. Zorunlu mesleki gerekliliklerin farklı muameleyi haklı kılan bir takım nesnel ölçütlere bağlanması ile bunların sınırları ve kapsamının kişiler tarafından bilinmesi her zaman mümkün değildir. Aynı şekilde kuralda yer alan “amaca uygun ve orantılı olan farklı muamele” ibaresi de nesnellikten uzaktır.

4. Kolay kolay nesnel ve somut hale getirilemeyen zorunlu mesleki gereklilikler kavramının öznel soyut boyutlar içermesi neredeyse kaçınılmazdır. Bunların uygulanmasıyla ortaya çıkabilecek ayrımcılık iddialarının, temel varlık nedenlerinden biri bu tür şikâyetlerle ilgilenmek olan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu önüne taşınmaması kabul

edilemez. Dava konusu kurallarda açıklanan durumlar için Kuruma ayrımcılık iddiası ile başvurulamamasının aynı nedenlerle yargısal mercilere başvuruyu engellememesi söz konusu kuralları Anayasa'ya uygun hale getirmemektedir.

5. Aynı şekilde Kanun'un 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan hüküm gereği, belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumlarda cinsiyete dayalı ayrımcılığın haklı bir nedene dayandığı gerekçesiyle ayrımcılık iddiasının ileri sürülememesi ve Kuruma götürülememesini uygun bulmak da mümkün değildir. Anayasa gereği kadın ve erkekler eşit haklara sahiptir. Bazı mesleklerin ancak belli cinsiyetler tarafından yapılabileceği ön kabulü çalışma hayatında önemli bir ayrımcılık nedenidir. Bilim ve teknolojiadaki gelişmelere ve toplumsal anlayışların değişmesine bağlı olarak çalışma hayatında cinsiyet ayrımcılığını gerektiren ve zorunlu kılan durumlar azalmaktadır. Ülkemizde ilgili mevzuatta (örneğin 4857 sayılı İş Kanunu'nun 72. maddesinde sayılan işler) işin niteliği, doğası ve icrası göz önünde bulundurulurken zorunlu durumlarda farklı muamele yapılabileceği haller belirtilmiştir. Bunlar dışındaki durumlarda biyolojik ve biyolojik olmayan nedenlerden (toplumsal cinsiyet) kaynaklanan farklı muameleler ayrımcılığa neden olabilecektir. Anayasa Mahkemesinin bazı kararlarında vurguladığı gibi "yaradılış ve işlevsel özelliklerin zorunlu kıldığı kimi ayrımların haklı bir nedene" dayandığı için eşitliği bozmadığını ve ayrımcılığa neden olmadığını ileri sürmek kanımca cinsiyet ayrımcılığının özellikle çalışma hayatında meşrulaştırılmasının önüne açabilecektir. Bu durum sadece kadın ve erkekler için değil, özellikle trans bireyler açısından çalışma hayatında ayrımcılık uygulamalarıyla ilgili şikâyetlerin en önemli görevlerinden biri ayrımcılıkla mücadele etmek olması gereken ve beklenen Kurum tarafından incelenmemesi sonucunu doğurabilecektir.

6. Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu belirtilmiş, 10. maddesinde de, "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz...*" denilmiştir.

7. Ayrımcılık yasağı ihlâlinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişinin Kuruma başvurabileceği ve başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamayacağı ana ilke olmakla birlikte dava konusu kurallarda öngörülen unsurların gerçekleştiği “istisnai” durumlarda Kuruma başvuru yolu kapatılmaktadır. Akılda tutulması gereken önemli bir husus dava konusu kuralların getirdiği düzenlemelerin çalışma hayatında hiç de istisnai, nadiren olan durumlar olmadığı gerçeğidir.

8. Belirsiz ve muğlak ibareler içeren dava konusu kuralların Anayasa'nın 2. maddesinde vücut bulan hukuk devleti ilkesiyle, 10. maddedeki ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesine aykırılık taşıdığı düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmıyorum.

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

KARŞIOY YAZISI

1. 6701 sayılı Kanun'un iptali istenen 7. maddesinin (a) bendinde *“istihdam ve serbest meslek alanlarında, zorunlu mesleki gerekliliklerin varlığı halinde amaca uygun ve orantılı olan farklı muamele”*nin, Kanun kapsamında ayrımcılık iddiasının ileri sürülemediği haller ve istisnalar meyanında sayıldığı anlaşılmaktadır.

2. İstihdam ve serbest meslek alanlarında zorunlu mesleki gereklilikler, kısmen çalışma hayatını düzenleyen kanunlarda, kısmen de mesleklerin icrasına ilişkin özel kanunlarında ve Anayasa'nın 135. maddesinde düzenlenen kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının kanunla verilen yetkiye dayanarak çıkardıkları ikincil mevzuatta yer almaktadır. Tüm bu mevzuatın yargı denetimine açık olduğunda da kuşku bulunmamaktadır.

3. Öte yandan, idari bir kurum olan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun ve Kurum bünyesindeki Kurul'un gerek bu mevzuatın yorumlanmasında gerek mevzuatta yer almayan konularda nelerin *“zorunlu*

mesleki gereklilik" veya "amaca uygun" ya da "orantılı" olduğu konusunda uzmanlığı bulunmadığı açıktır. Kurulun, Kanun'un 11. maddesinde sayılan oldukça geniş görev ve yetkilerine, 17-23 maddelerindeki inceleme usullerine ve 25. maddesinde Kurul'ca verilebilecek idari yaptırımlara bakıldığında, bazı ayrımcılık iddialarını kabul ederek inceleyebileceği ve yaptırım uygulayabileceği işler meyanında görürken, diğer bazılarını ise maddenin (a) bendine göre incelemeksizin reddedebileceği anlaşılmaktadır. Buna göre, Kurula ucu açık ve keyfi yorumlanabilecek bir takdir yetkisi verilmiştir. Bu durumun, yasanın amacına ve hukuk devletinin "belirlilik" ve "öngörülebilirlik" ilkelerine uyduğu söylenemez. Kuralın bu nedenle Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu görüşündeyim.

4. 7. maddenin iptali istenen (b) bendinde "*sadece belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumlar*" kanun kapsamında ayrımcılık iddiası ileri sürülemeyecek diğer bir hal ve istisna olarak düzenlenmiştir. Belirli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan haller sosyolojik, coğrafi, kültürel özelliklere ve en önemlisi çağa ve gelişen teknolojiye göre sürekli değişmekte, eski devirlerde geçerli "kadın işi" ve "erkek işi" arasındaki makas, giderek kapanmaktadır. Bundan yüz yıl önce kadınların gemi kaptanlığı veya askerlik yapması düşünülemezken, bugün ülkemizde ve dünyada pek çok kadın bu işleri başarı ile yapabilmektedir. Anayasa'nın Başlangıç bölümünde de yer alan "*Atatürk ilke ve inkılapları*" kapsamında atılan adımlar, cinsiyet ayrımcılığının ortadan kaldırılmasına dair dünya uygulamalarının en güzel örneklerinden ve öncülerindedir.

5. Kaldı ki belli cinsiyetlere yakıştırılan işler arasındaki ayrım, sadece kadınların "erkek işlerini" yapmasıyla değil, erkeklerin de eskiden "kadın işi" olarak, asla yapmayacağı düşünülen hemşirelik, çocuk bakıcılığı, uçuş hostesliği gibi işleri yapabilmeleri karşısında, erkekler yönünden de giderek ortadan kalkmaktadır.

6. İş Kanunu'nun 72. maddesiyle kadınların çalıştırılması yasaklanan "*maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında veya su altında çalışılacak işler*" konusuna gelince:

Öncelikle, bir yasa kuralının anayasaya uygunluğunun başka bir yasa kuralı ölçüt alınarak denetlenmesinin anayasa yargısı bakımından doğru bir yöntem olmadığına işaret etmek gerekir.

İkinci olarak; günümüzdeki teknolojik gelişmelerin sağladığı imkanlarla üretilen, çok güçlü fakat tamamen dijital olarak kumanda edilebilen tünel kazma makinelerinin neden dolayı kadınlar tarafından kullanılamayacağı; yine ülkemizde ve dünyada pek çok dalış rekortmeni kadınlar varken, kadınların neden dolayı su altında bir arama-kurtarma veya arkeolojik kazı işinde çalışamayacaklarının, sorgulanabilir bir durum olduğu açıktır.

7. Bilindiği gibi kadınları ve çocukları çalışma hayatında bazı işlerden alıkoyan bu gibi kurallar, 19. yüzyılın “vahşi kapitalizm” döneminde acımasızca sömürülen ve en ağır işlerde çalıştırılan kadın ve çocukların korunması amacıyla, uzun bir mücadele sonucu gelişen ve zamanla demokratik, sosyal hukuk devletinin vazgeçilmezleri arasına girmiş olan ilkelerdir. Başka bir ifadeyle bazı ağır işlerde çocuklar gibi, kadınların çalışmasının yasaklanmasının amacı, mecburiyetten dolayı kadınların fiziki güçlerinin üzerindeki işlerde çalışarak ezilmelerinin önlenmesidir. Yoksa, serbest iradesiyle ve işi yapmaya ehil ve yeterli olduğu halde kadınların sırf cinsiyetleri nedeniyle bu işlerden yasaklanması değildir.

8. Nitekim Anayasa'nın 10. maddesinin 5170 sayılı Kanunla 2004 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle eklenen ikinci fıkrasında “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür” denilmiş; 2010 yılında 5982 sayılı kanunla yapılan Anayasa değişikliği ile de “Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz” hükmü eklenmiştir. Dolayısıyla, kadınların çalıştırılması ile ilgili yasaklar ancak kadın emeğinin istismarının önlenmesi amacı çerçevesinde anlaşılabilir ve yorumlanabilir; ancak kadınların bazı işlerden cinsiyet temelinde yasaklanması için dayanak yapılamaz.

Yukarıda açıklanan nedenlerle, “sadece belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumlar” şeklindeki (b) bendinin, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu düşüncesindeyim.

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Esas Sayısı : 2016/162
Karar Sayısı : 2017/156
Karar Tarihi : 15.11.2017

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Bursa 7. Tüketici Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 7.11.2013 tarihli ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 70. maddesinin (6) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Tüketici Hakem Heyetince tüketici lehine verilen kararların iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın yer aldığı 70. maddesi şöyledir:

"Karar ve karara itiraz

MADDE 70 (1) İl ve ilçe tüketici hakem heyetinin verdiği kararlar tarafları bağlar. (Ek cümle: 10/9/2014 - 6552/140 md.) Tüketici hakem heyetlerince vekâlet ücreti ödenmesine karar verilemez.

(2) Tüketici hakem heyeti kararları 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre taraflara tebliğ edilir. Tüketici hakem heyetinin kararları, İcra ve İflâs Kanununun ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirilir.

(3) Taraflar, tüketici hakem heyetinin kararlarına karşı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde tüketici hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici

mahkemesine itiraz edebilir. İtiraz, tüketici hakem heyeti kararının icrasını durdurmaz. Ancak talep edilmesi şartıyla hâkim, tüketici hakem heyeti kararının icrasını tedbir yoluyla durdurabilir.

(4) *İtiraz olunan kararın, esas yönünden kanuna uygun olup da, kanunun olaya uygulanmasında hata edilmiş olmasından dolayı itirazın kabul edilmesi gerektiği veya kanuna uymayan husus hakkında yeniden yargılamayı gerektirmediği takdirde tüketici mahkemesi evrak üzerinde, kararı değiştirerek veya düzelterek onama kararı verebilir. Tarafların kimliklerine, ticari unvanlarına ait yanlışlıklarla, yazı, hesap veya diğer açık ifade yanlışlıkları hakkında da bu hüküm uygulanır. Karar, usule ve kanuna uygun olup da gösterilen gerekçe doğru bulunmazsa, gerekçe değiştirilerek veya düzeltilerek onanır.*

(5) *Tüketici hakem heyeti kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine tüketici mahkemesinin vereceği karar kesindir.*

(6) *Tüketici hakem heyetlerinin tüketici lehine verdiği kararlara karşı açılan itiraz davalarında, kararın iptali durumunda tüketici aleyhine, avukatlık asgari ücret tarifesine göre nisbi tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedilir.*

(7) *Uyuşmazlıkla ilgili olarak tüketici hakem heyeti tarafından tüketici aleyhine verilen kararlarda tebligat ve bilirkişi ücretleri Bakanlıkça karşılanır. Uyuşmazlığın tüketicinin lehine sonuçlanması durumunda ise, tebligat ve bilirkişi ücretleri 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre karşı taraftan tahsil olunarak bütçeye gelir kaydedilir."*

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA ve Rıdvan GÜLEÇ'in katılımlarıyla 7.9.2016 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Fatma KARAMAN ODABAŞI tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle tüketici tarafın her zaman zayıf ve korunmaya muhtaç, satıcı veya hizmet sağlayıcıların ise güçlü konumda buldukları varsayımından hareketle itiraz konusu kuralda tüketici hakem heyetlerinin tüketici lehine verdiği kararlara karşı açılan itiraz davalarında, kararın iptali durumunda tüketici aleyhine nisbi tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedilmesinin öngörüldüğü, sadece tüketici lehine getirilen düzenlemenin satıcı ve hizmet sağlayıcılar ile tüketici arasında eşitsizliğe neden olduğu, satıcı ve hizmet sağlayıcıların pek çoğunun küçük esnaf olup tüketici kadar korunmaya layık buldukları belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca ilgili nedeniyle kural Anayasa'nın 172. maddesi yönünden de incelenmiştir.

5. İtiraz konusu kuralda; tüketici hakem heyetlerinin tüketici lehine verdiği kararlara karşı açılan itiraz davalarında kararın iptali durumunda tüketici aleyhine, avukatlık asgari ücret tarifesine göre nisbi tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedileceği öngörülmektedir.

6. Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan "*sosyal hukuk devleti*" insan haklarına dayanan, kişilerin huzur, refah ve mutluluk içinde yaşamalarını güvence altına alan, kişi hak ve özgürlükleriyle kamu yararı arasında adil bir denge kurabilen, millî gelirin adalete uygun biçimde dağıtılması için gereken önlemleri alan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu

geliştirerek sürdüren, güçsüzlere güçlüler karşısında koruyarak sosyal adaleti ve toplumsal dengeleri gözeten devlettir.

7. Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen *"kanun önünde eşitlik"* ilkesi, hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

8. Anayasa'nın 172. maddesinde; devletin tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirleri alacağı, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimleri teşvik edeceği ifade edilerek tüketicilerin haklarının korunmasına ilişkin doğrudan ve özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Maddenin gerekçesinde de özetle tüketicilerin korunmasının *"tüketici toplumu"* diye adlandırılan belli bir gelişmişlik seviyesindeki ülkelerde ortaya çıkmış olmakla birlikte- bu ölçüde gelişmemiş ülkelerde de toplumsal bir problem olduğunun sonradan görüldüğü ve bu konuda getirilecek tedbirlerin tüketicileri koruyacağı, tüketicinin korunmasının bir serbest piyasa ekonomisi tedbiri olduğu, her şeyden önce tüketicilerde *"tüketici bilinci"* nin oluşturulması gerektiği, devletin tüketicileri koruyucu başka tedbirler de alabileceği belirtilmiştir.

9. 6502 sayılı Kanun, tüketicileri korumak amacıyla çıkarılmış ve Kanun'un amacı, 1. maddesinde *"kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı, tüketiciyi aydınlatıcı ve bilinçlendirici önlemleri almak, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konulardaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemek"* şeklinde belirtilmiştir.

10. İtiraz konusu kuralın gerekçesinde ise uygulamada, tüketici hakem heyetinin kararlarına karşı itiraz edilmesi ve mahkemenin tüketici hakem heyetinin kararını bozması durumunda tüketicilerin, dava konusu edilen miktara göre yüksek meblağlarda vekâlet ücreti ödemek zorunda kaldıkları, bu durumun tüketicilerin haklarını kullanmaları konusunda isteksiz davranmalarına yol açtığı, tüketicilerin haklarını aramaları konusunda tüketicileri özendirmek maksadıyla tüketici hakem heyeti kararına karşı mahkemede vekil vasıtasıyla itiraz edilmesi durumunda tüketicinin tarifeye göre nisbi tarife üzerinden vekâlet ücreti ödeyeceği, tarifenin maktu vekâlete ilişkin asgari tutarlarının uygulanmayacağı belirtilmiştir.

11. İtiraz konusu kuralla konusu para olan veya para ile değerlendirilebilen davalar yönünden vekâlet ücreti, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi uyarınca nisbi tarife üzerinden belirlenecektir. İtiraz konusu kural gerekçesiyle birlikte değerlendirildiğinde Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin 13. maddesinin birinci fıkrasında, ücretin maktu vekâlet ücretinin altında kalmayacağı ve ikinci fıkrasında, ücretin davanın kabul veya reddedilen miktarını geçemeyeceği şeklindeki kuralların itiraz konusu kural yönünden geçerli olmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre yalnızca tüketici hakem heyetlerinin tüketici lehine verdiği kararlara karşı açılan itiraz davalarıyla sınırlı olmak üzere kararın iptali hâlinde tüketici aleyhine hükmedilecek vekâlet ücreti herhangi bir sınır gözetilmeksizin nisbi tarife üzerinden hesaplanacaktır.

12. Anayasa'nın sosyal hukuk devleti anlayışını öngören 2. maddesi ve tüketicilerin korunmasına ilişkin 172. maddesi birlikte göz önüne alındığında satıcı veya hizmet sağlayıcılar ile onlara göre zayıf konumda bulunan tüketiciler arasında doğal olarak bulunan dengesizliğin giderilmesi için Anayasa'da belirtilen kurallara dayanılarak yürürlükteki hukuk kurallarında genel olarak tüketici haklarının korunmasına ve sosyal adaletin gerçekleştirilmesine yönelik düzenlemeler yapıldığı, bunlardan birinin de tüketici hakem heyeti kararına karşı tüketici mahkemelerinde tüketici aleyhine açılacak itiraz davalarında kararın iptali durumunda tüketici aleyhine nisbi tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedilmesi olduğu anlaşılmaktadır.

13. Tüketici hakem heyetlerince lehine verilen bir kararın mahkeme önüne taşınması ihtimali bulunan tüketicilerin reddedilen dava konusu miktar üzerinden hesaplanan vekâlet ücretini karşı tarafa ödemeye mahkûm edilmeleri ihtimali veya olgusu, belirli dava koşulları çerçevesinde tüketicilerin en baştan haklarını aramaları konusunda isteksiz davranmalarına sebebiyet verebilecek ve bu bakımdan caydırıcı olabilecektir. Davanın özel koşulları çerçevesinde masrafların makullüğü ve orantılılığı, mahkemeye erişim hakkının da asgari sınırını teşkil etmektedir. Dava değerine yakın veya dava değeri kadar vekâlet ücretinin karşı tarafa ödenmesi riski ile karşı karşıya kalan tüketicinin en baştan itibaren hakkını aramakta isteksiz davranması ve bu şekilde hak arama özgürlüğünün engellenmesi kuvvetle muhtemeldir. Mevcut düzenleme ile kanun koyucu dava değeri ve davalının sıfatını dikkate alarak vekâlet ücretini orantılı ve makul bir seviyede tutmayı amaçlamıştır.

14. Kuralda öngörülen nisbi tarife üzerinden vekâlet ücretine hükmedilmesi, tüketicilerin haklarını kolaylıkla arayabilmelerine imkân sağlayan, hak arama özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırarak tüketicileri en başından itibaren hak arama konusunda cesaretlendiren bir düzenlemedir. Böyle bir düzenleme de anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdir yetkisindedir. Kanun koyucunun belirtilen amaçları gerçekleştirmek için tüketicileri korumak amacıyla çıkardığı düzenleme Anayasa'nın 172. maddesinin bir gereğidir.

15. Öte yandan Anayasa'da özel olarak korunan tüketici konumundaki davalılarla satıcı veya hizmet sağlayıcı konumundaki davacılar aynı hukuki durumda olmadıklarından bunlar arasında eşitlik karşılaştırılması yapılamaz.

16. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 10. ve 172. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

7.11.2013 tarihli ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 70. maddesinin (6) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 15.11.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2017/113
Karar Sayısı : 2017/157
Karar Tarihi : 15.11.2017

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Manisa 2. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 21.12.1967 tarihli ve 969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'un 3. maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinin 12.7.2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 73. maddesiyle değiştirilen "...Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunan personelden..." ibaresinin Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Üretimi teşvik priminin tarafına ödenmesi amacıyla davacının yaptığı başvurunun reddi işleminin iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi bulan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un 3. maddesinin itiraz konusu ibarenin de yer aldığı dördüncü fıkrası şöyledir:

"Döner sermaye işletmelerinden elde edilen kârın en fazla % 80'i, Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunan personelden kârın elde edilmesinde emeği geçen 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa ve bu Kanununun 4/B maddesine tâbi personele katkıları oranında, asgari ücretin yıllık brüt tutarının iki katını aşmamak üzere, üretimi teşvik primi olarak ödenebilir. Üretimi teşvik priminin miktarı ile ödenmesine ilişkin esas ve usûller; görev yapılan birimin iş hacmi, görev mahalli, görevin önem ve güçlüğü, personelin hizmet sınıfı, kadro unvanı ve çalışma

süresi gibi kriterler dikkate alınarak, Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine, Tarım ve Köyışleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. Üretimi teşvik primi dağıtımı işletme bünyesi ile sınırlıdır. İşletmenin zararı, izleyen yılların kârlarından mahsup edilir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 4.5.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Volkan HAS tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralı ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle, kadrosu Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında (Bakanlık) bulunan muhasebe yetkilileri ile kadrosu Bakanlıkta bulunmayıp Bakanlığa bağlı döner sermaye işletmelerinde çalışan muhasebe yetkililerinin aynı işi yaptıkları, aynı görev, yetki ve sorumlulukları üstlendikleri, döner sermaye gelirinin elde edilmesine aynı oranda katkıda buldukları, bu nedenlerle kadrosu Bakanlıkta bulunmayan muhasebe yetkililerine de üretimi teşvik primi ödemesinin yapılmasının eşitlik ilkesinin gereği olduğu, buna karşılık itiraz konusu kuralın kadrosu Bakanlıkta bulunmayan ancak Bakanlığa bağlı döner sermaye işletmelerinde çalışan muhasebe yetkililerini üretimi teşvik

priminden yararlananların kapsamı dışında bıraktığı belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. Kanun'un 3. maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinde; döner sermaye işletmelerinden elde edilen kârın en fazla % 80'inin, Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunan personelden kârın elde edilmesinde emeği geçen 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na ve bu Kanun'un 4/B maddesine tabi personele katkıları oranında, asgari ücretin yıllık brüt tutarının iki katını aşmamak üzere üretimi teşvik primi olarak ödenebileceği hükme bağlanmış olup anılan cümlede yer alan *"Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunan personelden"* ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

5. Anayasa'nın 10. maddesinde *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* denilmek suretiyle *"kanun önünde eşitlik ilkesi"*ne yer verilmiştir.

6. Kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemler değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı; aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, kişilere ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal

durumlar farklı kurallara bağı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

7. İtiraz konusu kuralla Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunan personelin üretimi teşvik primi almasına imkân sağlanmıştır. Kurala göre üretimi teşvik priminden yararlanma koşullarından biri Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunmaktır. Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunmayan personelin kuralın kapsamı dışında olması nedeniyle üretimi teşvik priminden yararlanması mümkün değildir.

8. Kanun koyucunun memurlar ve diğerk kamu görevlileri ile diğerk çalışanlarla ilgili olarak Anayasa'da belirlenen kurallara bağı kalmak koşuluyla düzenleme yapma yetkisinin bir sonucu olarak Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunan personelin üretimi teşvik priminden yararlanabileceğini öngörmesinde Anayasa'ya aykırı bir yönün bulunmadığı açıktır.

9. Aynı unvana sahip olsalar dahi Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunmayan personelin farklı kurum personeli olması, her türlü özlük işinin ve bu bağlamda mali haklarının kadro ve pozisyonunda bulunduğu kurum tarafından yerine getiriliyor olması nedeniyle Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunmayan personel ile bulunan personelin mali haklar bakımından aynı hukuki konumda olduklarının kabul edilmesi ve bunlar arasında bir eşitlik karşılaştırması yapılabilmesi mümkün değildir.

10. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

21.12.1967 tarihli ve 969 sayılı Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'un 3. maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinin 12.7.2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 73. maddesiyle değiştirilen "...Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunan personelden..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı

olmadığına ve itirazın REDDİNE, 15.11.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2017/137
Karar Sayısı : 2017/161
Karar Tarihi : 29.11.2017

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Yedinci İdare Dava Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 31.5.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 17.4.2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanun'un 60. maddesiyle değiştirilen 102. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin (1) numaralı alt bendinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: İdari para cezasının iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükmü

Kanun'un 102. maddesinin birinci fıkrasının itiraz konusu kuralın da yer aldığı (e) bendi şöyledir:

“Kurumca verilecek idarî para cezaları

MADDE 102- (Değişik: 17/4/2008-5754/60 md.)

Kurumca dayanağı belirtilmek suretiyle diğer kanunlarda aşağıda belirtilen fiiller için idari para cezası öngörülmüş olsa dahi ayrıca bu Kanunun;

(...)

e) 86 ncı maddesinin ikinci fıkrasındaki yükümlülüğü Kurumca yapılan yazılı ihtarla rağmen onbeş gün içinde mücbir sebep olmaksızın tam olarak yerine getirmeyenlere;

1) Bilânço esasına göre defter tutmakla yükümlü olanlar için, aylık asgari ücretin oniki katı tutarında,

2) Diğer defterleri tutmakla yükümlü olanlar için, aylık asgari ücretin altı katı tutarında,

3) Defter tutmakla yükümlü değil iseler, asgari ücretin üç katı tutarında,

4) Tutmakla yükümlü bulunulan defter ve belgelerin ibraz edilmemesi nedeniyle verilmesi gereken ceza tutarını aşmamak kaydıyla; defter ve belgelerin tümünü verilen süre içinde ibraz etmekle birlikte; kanunî tasdik süresi geçtikten sonra tasdik ettirilmiş olan defterlerin tasdik tarihinden önceki kısmı, işçilikle ilgili giderlerin işlenmemiş olduğu tespit edilen defterler, sigorta primleri hesabına esas tutulan kazançların kesin olarak tespitine imkân vermeyecek şekilde usulsüz veya noksan tutulmuş defterler, herhangi bir ay için sigorta primleri hesabına esas tutulması gereken kazançların ve kazançlarla ilgili ödemelerin (sigorta primine esas kazancın ödemeye bağlı olduğu durumlar dahil) o ayın dahil bulunduğu hesap dönemine ait defterlere işlenmemiş olması halinde, o aya ait defter kayıtları geçerli sayılmaz ve bu geçersizlik hallerinin gerçekleştiği her bir takvim ayı için, aylık asgari ücretin yarısı tutarında; kullanılmaya başlanmadan önce tasdik ettirilmesi zorunlu olduğu halde tasdiksiz tutulmuş olan defterler geçerli sayılmaz ve tutmakla yükümlü bulunulan defter türü dikkate alınarak bu bendin (1) ve (2) numaralı alt bentlerine göre; Vergi Usûl Kanunu gereğince bilanço esasına göre defter tutulması gerekirken işletme hesabı esasına göre tutulmuş defterler geçerli sayılmaz ve bu bendin (1) numaralı alt bendine göre,

5) İşverenler tarafından ibraz edilen aylık ücret tediye bordrosunda; işyerinin sicil numarası, bordronun ilişkin olduğu ay, sigortalının adı, soyadı, sigortalının sosyal güvenlik sicil numarası, ücret ödenen gün sayısı, sigortalının ücreti, ödenen ücret tutarı ve ücretin alındığına dair sigortalının imzasının bulunması zorunludur. Belirtilen unsurlardan herhangi birini ihtiva etmeyen (imza şartı yönünden makbuz mukabilinde veya banka kanalıyla yapılan ödemeler

hariç) ücret tediye bordroları geçerli sayılmaz ve her bir geçersiz ücret tediye bordrosu için aylık asgari ücretin yarısı tutarında,

idari para cezası uygulanır. İbraz süresi geçirildikten sonra incelemeye sunulan ve tümünün veya bir bölümünün geçersiz olduğu tespit edilen defter ve belgeler yönünden, ayrıca geçersizlik filleri için idari para cezası uygulanmaz, sadece tutulan defter türü dikkate alınarak bu bendin (1), (2) ve (3) numaralı alt bentlerine göre idari para cezası uygulanır.

(...)”

B. İlgili Görülen Kanun Hükmü

Kanun'un 86. maddesinin ilgili görülen ikinci fıkrası şöyledir:

“İşveren, işyeri sahipleri; işyeri defter, kayıt ve belgelerini ilgili olduğu yılı takip eden yıl başından başlamak üzere on yıl süreyle, kamu idareleri otuz yıl süreyle, tasfiye ve iflâs idaresi memurları ise görevleri süresince, saklamak ve Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilen memurlarınca istenilmesi halinde onbeş gün içinde ibraz etmek zorundadır.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 12.7.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Aydın AYGÜN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun

hükümleri, dayanan Anayasa kuralı ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle, Kanun ile getirilen yükümlülüklerin ihlalinin idari para cezası ile cezalandırılmasının kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olduğu, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında öngördüğü yaptırımın adil, ölçülü ve hakkaniyete uygun olması gerektiği, itiraz konusu kural ile idarece istenen işyeri defter, kayıt ve belgelerinin yasal süre içinde verilmemesi için öngörülen maktu cezanın en yüksek ceza olduğu, benzer nitelikteki fiillere daha az cezaların öngörüldüğü, benzer yükümlülüklerin yerine getirilmemesi ile geç yerine getirilmesi hâlinde idari para cezalarında bir indirim öngörülmesine karşın itiraz konusu kuralda böyle bir düzenlemeye yer verilmediği, idari para cezasının maktu olarak belirlenmesi nedeniyle idari para cezasının verilmesinde işletmelerin ekonomik büyüklüğüne, sınıfına ya da failin kusuruna göre bir kademelendirme yapılamadığı, idarece istenen defter ve belgelerin çeşitli nedenlerle süresinden sonra ibraz edilmesi ile hiç ibraz edilmemesi hâlleri için aynı miktarda cezaların öngörülmüş olmasının hukuk devletinin gereği olan adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. Kanun'un 102. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin (1) numaralı alt bendinde, işveren ya da işyeri sahiplerinin işyeri defter, kayıt ve belgelerinin Sosyal Güvenlik Kurumunun (Kurum) denetim ve kontrol ile görevlendirilen memurlarınca istenmesi hâlinde yapılan yazılı ihtarla rağmen on beş gün içinde mücbir sebep olmaksızın tam olarak yerine getirmeyenlerden bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlü olanlara aylık asgari ücretin on iki katı tutarında idari para cezası uygulanması öngörülmüştür.

5. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu

geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve yasalarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

6. Hukuk devletinde ceza hukukuna ilişkin düzenlemelerde olduğu gibi idari yaptırımlar açısından da hangi eylemlerin yaptırım gerektireceği, bunlara uygulanacak yaptırımın türü ve ölçüsü, yaptırımın ağırlaştırıcı ve hafifleştirici nedenlerinin belirlenmesi gibi konularda kanun koyucu takdir yetkisine sahiptir. Bununla birlikte kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında öngördüğü yaptırımın adil ve hakkaniyete uygun olması gerekmektedir. Ancak sadece kabahatin konusunu esas alarak ve benzer eylemler için öngörülen yaptırım miktarlarını kıyaslayarak haksızlık ve yaptırım arasında adil denge bulunup bulunmadığı konusunda bir karar vermek, sorunu tek yönlü ya da eksik olarak ele almak anlamına gelir. Haksızlığa konu eylem ile yaptırım arasında adalete uygun bir oranın bulunup bulunmadığının saptanmasında benzer bir fiil için konulmuş yaptırım ile yapılacak bir kıyaslamanın değil o fiilin yarattığı etkinin ve sonuçlarının dikkate alınması gerekir.

7. Kanun koyucu, takdir yetkisi içindeki bu düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır. Bu ilke ise *“elverişlilik”*, *“gereklilik”* ve *“orantılılık”* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *“Elverişlilik ilkesi”* öngörülen yaptırımın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, *“gereklilik ilkesi”* öngörülen yaptırımın ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, *“orantılılık ilkesi”* ise öngörülen yaptırım ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken orantıyı ifade etmektedir. Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da *“ölçülülük ilkesi”* gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur.

8. Kanun koyucu sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına almak, bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılanma yöntemlerini belirlemek, sosyal sigortaların ve genel sağlık sigortasının işleyişi ile ilgili usul ve esasları düzenlemek amacıyla 5510 sayılı Kanun'u kabul etmiştir. Kanun'un genel gerekçesinde

de mevcut sosyal güvenlik kurumlarının finansmanla ilgili önemli sorunlarının olduğu, gelir azaltıcı faktörlerin başlıcalarının ise prime esas kazancın düşük gösterilmesi ile kayıt dışı istihdamın yüksekliği olduğu belirtilmiştir.

9. Sosyal güvenlik sisteminin başlıca gelir kaynağını, işçi ve işverenden alınan “prim” adı verilen sigorta ücreti oluşturmaktadır. Prim, sigorta yardımlarının ve Kurumun giderlerinin karşılığı olarak sigortalılardan kazançlarının belli bir oranında alınan ya da sigortalının alt üst kazançları arasında belirlediği bir miktar üzerinden hesap edilen sigorta ücretini ifade etmektedir. Kanun’un 79. maddesinde “Kısa ve uzun vadeli sigortalar ile genel sağlık sigortası için, bu Kanunda öngörülen her türlü ödemeler ile yönetim giderlerini karşılamak üzere Kurum prim almak, ilgililer de prim ödemek zorundadır.” denilmek suretiyle prim alma ve ödeme zorunluluğu ile bu primlerin kullanılacağı yer düzenlenmiştir. İşverenlerin ya da işyeri sahiplerinin tutmak zorunda oldukları defter, kayıt ve belgeler, ödenecek veya tahsil edilecek primlerin belirlenmesinde dayanak belgeler niteliğindedir.

10. Kanun koyucunun kayıt dışı istihdamı ve finansman kaybını önlemek amacıyla işveren ve işyeri sahiplerine bazı yükümlülükler getirmesi mümkün olup bu kapsamda bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlü olanların yapılan yazılı ihtarla rağmen on beş gün içinde mücbir sebep olmaksızın bu defterleri ibraz etmemeleri hâlinde aylık asgari ücretin on iki katı tutarında idari para cezası ile cezalandırılmalarının öngörülmesi, bu tür davranışlarda bulunulmasını engelleyici ve caydırıcı nitelikte olduğundan itiraz konusu kuralın, bu kuralla ulaşılmak istenen amaç yönünden elverişli ve gerekli olduğu anlaşılmaktadır.

11. İtiraz konusu kuralda yasaklanan fiilin icra edilmesi hâlinde bilanço esasına göre defter tutanlara asgari ücretin on iki katı tutarında idari para cezası, devamı bentlerde ise diğer defterleri tutmakla yükümlü olanlar için asgari ücretin altı katı, defter tutmakla yükümlü olmayanlar için ise asgari ücretin üç katı tutarında idari para cezası verileceği düzenlenmiştir. Gerçek veya tüzel kişilerin defter tutma yükümlülüğüne tabi olup olmadıkları ile defter tutmakla yükümlü olanların hangi esasa göre defter tutmakla yükümlü oldukları 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi

Usul Kanunu'nun 172. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre bilanço esasına göre defter tutma ya da işletme hesabı esasına göre defter tutma veya defter tutma yükümlülüğüne tabi olmama, kural olarak gerçek veya tüzel kişilerin ekonomik kapasiteleri gözetilerek belirlenmiştir. Bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlü kılınma, diğer defterleri tutmakla yükümlü kılınanlara ya da defter tutmakla yükümlü kılınmayanlara oranla daha büyük bir ekonomik güce sahip olduğunu göstermektedir. 213 sayılı Kanun'a göre birinci sınıf tacirler bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlüdürler. Bu nedenle bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlü olanlara diğerlerine oranla daha fazla idari para cezası öngörülmesinin orantısız olduğu söylenemez.

12. Kaldı ki itiraz konusu kural nedeniyle verilen idari para cezasının tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde peşin ödenmesi hâlinde bu cezanın dörtte üçünün ödeneceği de Kanun'un 102. maddesinde hüküm altına alınmıştır.

13. Başvuru kararında, itiraz konusu kuralın da yer aldığı 102. maddenin farklı fıkra ve bentlerinde benzer fiiller yönünden daha düşük miktarlarda idari para cezası verilmesinin ya da bazı hâllerde idari para cezalarında indirim yapılmasının öngörüldüğü belirtilerek bu cezalar arasında orantısızlık bulunduğu ileri sürülmüşse de söz konusu madde bir bütün olarak incelendiğinde idari yaptırım öngörülen diğer fiiller yönünden korunan hukuki değerlerin aynı olmadığı gibi bazı fiillerin aynı zamanda suç oluşturduğu görülmektedir. Kanun koyucu bu fiillerin suç oluşturmasına karşın genel içtima kuralının aksine idari para cezasından da sorumluluğun devam ettiğini Kanun'un 102. maddesinde belirtmiştir. Yine benzer bir fiil olduğu ileri sürülen bilgi ve belgelerin geç teslim edilmesi hâline bilgi ve belgelerin hiç teslim edilmemesine oranla daha az idari para cezasının düzenlendiği bentte "*kamu idareleri, bankalar, döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulmuş kurum ve kuruluşlar ile diğer gerçek ve tüzel kişiler*" denilmek suretiyle indirim uygulanacaklar yönünden bir ayırımın yapılmadığı, başka bir ifade ile "*diğer gerçek ve tüzel kişiler*" ibaresi ile kuralın herkesi kapsadığı görülmekle itiraz konusu kuralda ölçülülük, adalet ve hakkaniyet ilkelerine, dolayısıyla hukuk devleti ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

14. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

31.5.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun, 17.4.2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanun'un 60. maddesiyle değiştirilen 102. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin (1) numaralı alt bendinin, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 29.11.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2017/51
Karar Sayısı : 2017/163
Karar Tarihi : 29.11.2017

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay İkinci Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 13.12.1983 tarihli ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye 7.7.2011 tarihli ve 646 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 1. maddesiyle eklenen ek 29. maddenin, 12.7.2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 60. maddesiyle değiştirilen onuncu fıkrasının Anayasa'nın 2., 7., 10. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Manisa Küçük ve Orta Ölçekli Mükellefler Grup Başkanlığında Vergi Müfettişi olarak görev yapan davacının Mersin Küçük ve Orta Ölçekli Mükellefler Grup Başkanlığında görevlendirilmesine ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun Hükmünde Kararname (KHK)'nin itiraz konusu kuralı içeren ek 29. maddesi şöyledir:

“Vergi Denetim Kurulu Başkanlığında atama, yükselme ve yer değişikliği

Ek Madde 29- (Ek: 7/7/2011 - KHK - 646/1 md.)

Vergi Denetim Kurulu Başkanı, atama tarihi itibarıyla Devlet memuriyetinde bulunan, kamudaki hizmet süresi toplamı oniki yılı aşan ve bu

sürenin en az on yılında Vergi Müfettişi olarak görev yapmış olanlar arasından atanır. Başkan, Vergi Müfettişi sıfat ve yetkilerini haizdir.

Görevlerin yürütülmesinde Başkana yardımcı olmak üzere altı Başkan Yardımcısı atanabilir. Başkan Yardımcıları, atama tarihi itibarıyla Devlet memuriyetinde bulunan, kamudaki hizmet süresi toplamı on yılı aşan ve bu sürenin en az sekiz yılında Vergi Müfettişi olarak görev yapmış olanlar arasından atanır. Başkan Yardımcıları, Vergi Müfettişi sıfat ve yetkilerini haizdir.

Grup Başkanları, görevlendirme tarihi itibarıyla Vergi Müfettişi kadrosunda bulunan, kamudaki hizmet süresi toplamı on yılı aşan ve bu sürenin en az sekiz yılında Vergi Müfettişi olarak görev yapmış olanlar arasından görevlendirilir.

(Değişik dördüncü fıkra: 12/7/2013-6495/60 md.) Vergi Müfettişleri, en az dört yıllık yükseköğretim veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisat, işletme, iktisadi ve idari bilimler fakülteleri ile yönetmelikle belirlenen yükseköğretim kurumlarından veya bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulunca kabul edilmiş yükseköğretim kurumlarından mezun olup, sınavın yapıldığı tarih itibarıyla otuz beş yaşını doldurmamış olan ve yapılacak özel yarışma sınavını kazananlar arasından, Bakan onayı ile mesleğe Vergi Müfettiş Yardımcısı olarak atanır.

(Değişik beşinci fıkra: 12/7/2013-6495/60 md.) Vergi Müfettiş Yardımcılığına atananlardan giriş sınavındaki başarı sırasına göre en başarılı yüzde beşi 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen grup başkanlıklarında görevlendirilir. Giriş sınavında ilk yüzde beşe giremeyenler 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen grup başkanlığında görevlendirilir.

Vergi Müfettiş Yardımcıları, fiilen üç yıl çalışmak ve yardımcılık döneminde performans değerlendirmesine göre başarılı olmak şartıyla yapılacak yeterlik sınavına girmeye hak kazanırlar. Yeterlik sınavında her bir grup başkanlığı itibarıyla yer alacak sınav konuları ile ortak sınav konuları ve sınavla ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir. Yapılacak yeterlik sınavında başarılı sayılabilmek için giriş sınavında alınan puanın yüzde otuzu ile yeterlik sınavında alınan puanın yüzde yetmişinin toplamının yüz puan üzerinden en az

altmışbeş puan olması şarttır. Yeterlik sınavında başarılı olanlar Vergi Müfettişi olarak atanırlar. 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen grup başkanlığında görev yapmakta iken Vergi Müfettişi olarak atanarlardan yeterlik sınavındaki başarı sırasına göre en başarılı yüzde beşi, 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen grup başkanlıklarında görevlendirilir. Yeterlik sınavına girmeye hak kazanamayanlar ile yeterlik sınavında başarılı olamayanlar ise Bakanlıkta derecelerine uygun memur kadrolarına atanırlar.

Yardımcılık dönemi dahil Vergi Müfettişi olarak en az on yıl çalışan, yeterlik sonrası dönemde en az üç yıl performans değerlendirmesine tabi tutulan ve yapılan performans değerlendirmelerinde başarılı olanlar, Vergi Başmüfettişi kadrolarına atanırlar. 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen grup başkanlığında görev yapıp, bir takvim yılı içinde Vergi Başmüfettişi olarak atanarlardan giriş sınavında alınan puanın yüzde onu, yeterlik sınavında alınan puanın yüzde yirmisi ve performans değerlendirmesine göre alınan puanın yüzde yetmiş esas alınarak yapılacak sıralamaya göre en başarılı yüzde beşi, izleyen yıl içinde 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen grup başkanlıklarında görevlendirilir.

20 nci maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen grup başkanlıklarında görev yapan Vergi Müfettişleri bu grup başkanlıkları arasında görev yerleri bakımından yer değiştirmeye tabidir. 20 nci maddenin ikinci fıkrasının (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen grup başkanlıklarında görev yapan Vergi Müfettişleri ise bu grup başkanlıkları arasında yer değiştirmeye tabidir.

Performans değerlendirme sistemi, Vergi Müfettişlerinin mesleki yeterlik ve yetkinliklerinin objektif, nesnel ve mukayeseli bir şekilde değerlendirilmesi için görev yaptıkları süre içindeki sınavlarda elde ettikleri başarı derecesi, grup başkanlarının Vergi Müfettişlerinin iş performansına ilişkin değerlendirmeleri, düzenledikleri vergi inceleme raporları hakkında rapor değerlendirme komisyonları tarafından yapılan değerlendirmeler, düzenledikleri diğer inceleme, araştırma, görüş, denetim ve soruşturma raporları hakkında yapılan değerlendirmeler, lisansüstü eğitim düzeyleri ve benzeri kriterler esas alınarak oluşturulur. Vergi Müfettişlerinin performans değerlendirmesi takvim yılı itibarıyla yapılır.

(Değişik son fıkra: 12/7/2013-6495/60 md.) Başkanlığın görev, yetki ve sorumlulukları, grup başkanlıklarının görev alanları, performans değerlendirme sisteminin oluşturulması ve yönetimi ile Vergi Müfettişlerinin görev, yetki ve sorumlulukları, mesleğe alınmaları, yetiştirilmeleri, yeterlikleri, yükselmeleri, grup başkanlıklarında görevlendirilmeleri ve yer değiştirmelerine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 1.3.2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle sınırlama sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı kural ile sınırlıdır.

3. Başvuran Mahkeme 178 sayılı KHK'nın ek 29. maddesinin onuncu fıkrasının iptalini talep etmiştir.

4. 178 sayılı KHK'nın ek 29. maddesinin itiraz konusu onuncu fıkrasında; Vergi Denetim Kurulu Başkanlığının görev, yetki ve sorumlulukları, grup başkanlıklarının görev alanları, performans değerlendirme sisteminin oluşturulması ve yönetimi ile Vergi Müfettişlerinin görev, yetki ve sorumlulukları, mesleğe alınmaları, yetiştirilmeleri, yeterlikleri, yükselmeleri, grup başkanlıklarında görevlendirilmeleri ve yer değiştirmelerine ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği belirtilmektedir.

5. Bakılmakta olan dava, Manisa Küçük ve Orta Ölçekli Mükellefler Grup Başkanlığında görevli Vergi Müfettişinin Mersin Küçük ve Orta Ölçekli Mükellefler Grup Başkanlığında görevlendirilmesine ilişkin işlemin iptali talebine ilişkindir. Başvuran Mahkemede; Vergi Denetim Kurulu Başkanlığının görev, yetki ve sorumlulukları, grup başkanlıklarının görev alanları, performans değerlendirme sisteminin oluşturulması ve yönetimi ile Vergi Müfettişlerinin görev, yetki ve sorumlulukları, mesleğe alınmaları, yetiştirilmeleri, yeterlikleri ve yükselmelerine ilişkin bir dava bulunmamaktadır.

6. Açıklanan nedenlerle 13.12.1983 tarihli ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye 7.7.2011 tarihli ve 646 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 1. maddesiyle eklenen ek 29. maddenin, 12.7.2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 60. maddesiyle değiştirilen onuncu fıkrasının esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin "*...grup başkanlıklarında görevlendirilmeleri ve yer değiştirmelerine...*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

7. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Osman KODAL tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

8. Başvuru kararında özetle, Anayasa'nın 7. maddesinde öngörülen yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesi uyarınca yürütme organına genel ve sınırları belirsiz bir düzenleme yetkisinin verilemeyeceği, Anayasa'nın 128. maddesinde memurlar ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülüklerinin kanunla düzenleneceğinin öngörüldüğü, itiraz konusu kuralda Vergi Müfettişlerinin naklen atanmalarına ilişkin temel ilke ve esaslara yer verilmediği, bu

suretle Vergi Müfettişlerinin yer değiştirmelerinin görevlendirme usulü ile yapılmasının yolunun açıldığı, itiraz konusu kural nedeniyle Küçük ve Orta lekli Mükellefler Grup Başkanlığında görevli Vergi Müfettişlerinin Büyük lekli Grup Başkanlığı, Organize Vergi Kaçakçılığı ile Mücadele Grup Başkanlığı ve rtl Sermaye Transfer Fiyatlandırması ve Yurt Dışı Kazançlar Grup Başkanlığında görevli Vergi Müfettişleriyle aynı unvanlı kadroda görev yapmalarına rağmen kadrolarının bulunduğu merkez teşkilatı dışında istihdam edildikleri, bu durumun eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğu, kamu görevlisinin kadrosunun bulunduğu görev yeri dışında başka bir yerde daim surette görevlendirilmesinin hukuka aykırı olduğu, rotasyon uygulamasının objektif ölçütlere bağlanması, personel arasında herhangi bir ayrıma yol açacak Şekilde uygulanmasından kaçınılması, görev ve hizmet bölgelerinde süresini dolduran personelin sonraki hizmet yerlerinin ve görevleri ile görev unvanlarının net biçimde belirlenmesi gerektiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 7., 10. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

9. İtiraz konusu kuralda, Vergi Müfettişlerinin "*grup başkanlıklarında görevlendirilmeleri ve yer değiştirilmelerine*" ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenlenmesi öngörülmektedir.

10. Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyetinin bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biri olan belirlilik ilkesine göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek Şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyf uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gereklidir. Hukuk güvenliği ilkesi ise normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

11. Anayasa'nın 7. maddesinde *"Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisindedir. Bu yetki devredilemez."* denilmektedir. Yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olması ve bu yetkinin devredilememesi, kuvvetler ayrılığı ilkesinin bir gereğidir. Bu hükme yer veren Anayasa'nın 7. maddesinin gerekçesinde yasama yetkisinin parlamentoya ait olması *"demokrasi rejimini benimseyen siyasi rejimlerde kaçınılmaz bir durum"* olarak nitelendirilmiştir.

12. 7. maddenin gerekçesinden de anlaşılacağı üzere yasama yetkisinin devredilmezliği esasen kanun koyma yetkisinin TBMM dışında bir organca kullanılamaması anlamına gelmektedir. Anayasa'nın 7. maddesi ile yasaklanan husus, kanun yapma yetkisinin devredilmesi olup bu madde, yürütme organına hiçbir şekilde düzenleme yapma yetkisi verilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Kanun koyucu, yasama yetkisinin genelliği ilkesi uyarınca bir konuyu doğrudan kanunla düzenleyebileceği gibi bu hususta düzenleme yapma yetkisini yürütme organına da bırakabilir.

13. Yürütmenin türevselliği ilkesi gereğince yürütme organının bir konuda düzenleme yapabilmesi için yasama organınca yetkilendirilmesi gerekmektedir. Kural olarak kanun koyucunun genel ifadelerle yürütme organını yetkilendirmesi yeterli olmakla birlikte Anayasa'da kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma yetkisi verilmesi, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık oluşturabilmektedir. Bu nedenle Anayasa'da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin konması ve memurların atanmaları, özlük hakları gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir.

14. Anayasa'nın 128. maddesinde *"Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür."/*Memurların ve diğer kamu görevlilerinin

nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. Ancak, malî ve sosyal haklara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır./ Üst kademe yöneticilerinin yetiştirilme usul ve esasları, kanunla özel olarak düzenlenir.” denilmiştir.

15. Maliye Bakanlığının danışma ve denetim birimleri arasında sayılan Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı, 178 sayılı KHK'nın 20. maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında Vergi Denetim Kurulu Başkanlığının doğrudan Bakana bağlı olarak Başkan, Başkan Yardımcıları, Grup Başkanları ve Vergi Müfettişleri (Vergi Başmüfettişi, Vergi Müfettişi ve Vergi Müfettiş Yardımcısı)'nden oluştuğu; ikinci ve üçüncü fıkralarında ise Vergi Denetim Kuruluna verilen görevlerin yerine getirilmesinde, uzmanlaşma ve iş bölümünün sağlanması amacıyla uygun görülen yerlerde Bakan onayı ile doğrudan Başkanlığa bağlı olmak üzere (a) Küçük ve Orta Ölçekli Mükellefler Grup Başkanlığı, (b) Büyük Ölçekli Mükellefler Grup Başkanlığı, (c) Organize Vergi Kaçakçılığı ile Mücadele Grup Başkanlığı ve (ç) Örtülü Sermaye, Transfer Fiyatlandırması ve Yurtdışı Kazançlar Grup Başkanlığı kurulabileceği belirtildikten sonra uygun görülen yerlerde ihtiyaca göre birden fazla sayıda grup başkanlığının kurulabileceği ifade edilmiş; dördüncü fıkrasında da Kurulun görev ve yetkileri belirtilmiştir.

16. İtiraz konusu kuralın yer aldığı “*Vergi Denetim Kurulu Başkanlığında atama, yükselme ve yer değişikliği*” başlıklı ek 29. maddede ise Vergi Denetim Kurulu Başkanı, Başkan Yardımcısı, Grup Başkanlarının yanı sıra Vergi Müfettişlerine ilişkin düzenlemelere de yer verilmektedir.

17. Maddede yer alan düzenlemeden Vergi Müfettişliği mesleğine girişin Vergi Müfettiş Yardımcılığına atanma suretiyle gerçekleşeceği anlaşılmaktadır. Müfettiş Yardımcıları ise bu amaçla açılacak sınavda başarılı olanlar arasından Bakan onayıyla atanmaktadır. Vergi Müfettiş Yardımcıları, Vergi Müfettişliğine atanmadan önce grup başkanlıklarında görevlendirilmektedir. Buna göre Vergi Müfettişliği Yardımcılığına atananların giriş sınavındaki başarı sırasına göre en başarılı yüzde beşi, 178 sayılı KHK'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasının (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen grup başkanlıklarında görevlendirilmekte; giriş sınavında

ilk yüzde beşe giremeyenler 178 sayılı KHK'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen grup başkanlığında görevlendirilmektedir.

18. Vergi Müfettiş Yardımcıları, grup başkanlıklarında fiilen üç yıl çalışmaları ve yardımcılık döneminde performans değerlendirmesine göre başarılı olmaları hâlinde yeterlik sınavına girmeye hak kazanmaktadır. Yeterlik sınavında başarılı sayılabilmek için de müfettiş yardımcılığı giriş sınavında alınan puanın yüzde otuzu ile yeterlik sınavında alınan puanın yüzde yetmişinin toplamının yüz puan üzerinden en az altmış beş puan olması gerekmektedir. Yeterlik sınavında başarılı olanlar Vergi Müfettişi olarak atanmaktadırlar. 178 sayılı KHK'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen grup başkanlığında görev yapmakta iken Vergi Müfettişi olarak atanarlardan yeterlik sınavındaki başarı sırasına göre en başarılı yüzde beşi, 178 sayılı KHK'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasının (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen grup başkanlıklarında görevlendirilmektedir. Yeterlik sınavına girmeye hak kazanamayanlar ile yeterlik sınavında başarılı olamayanlar ise Bakanlıkta derecelerine uygun memur kadrolarına atanmaktadırlar.

19. Müfettiş Yardımcılığı dönemi dâhil Vergi Müfettişi olarak en az on yıl çalışan, yeterlik sonrası dönemde en az üç yıl performans değerlendirmesine tabi tutulan ve yapılan performans değerlendirmelerinde başarılı olanların Vergi Başmüfettişi kadrolarına atanacakları maddede ifade edildikten sonra 178 sayılı KHK'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen grup başkanlığında görev yapıp bir takvim yılı içinde Vergi Başmüfettişi olarak atanarlardan giriş sınavında alınan puanın yüzde onu, yeterlik sınavında alınan puanın yüzde yirmisi ve performans değerlendirmesine göre alınan puanın yüzde yetmişisi esas alınarak yapılacak sıralamaya göre en başarılı yüzde beşinin, izleyen yıl içinde 178 sayılı KHK'nın 20. maddesinin ikinci fıkrasının (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen grup başkanlıklarında görevlendirileceği belirtilmektedir.

20. KHK'nın ek 29. maddesinin sekizinci fıkrasında, 20. maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen grup başkanlıklarında görev yapan Vergi Müfettişlerinin bu grup başkanlıkları arasında görev

yerleri bakımından yer değiştirmeye tabi olduğu, aynı fıkranın (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen grup başkanlıklarında görev yapan Vergi Müfettişlerinin ise bu grup başkanlıkları arasında yer değiştirmeye tabi olduğu ifade edilmiştir.

21. Vergi Müfettişlerinin yer değiştirme koşulları KHK'da belirtilmemiş olmasına karşılık 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 72. maddesinde Devlet memurlarının yer değiştirme suretiyle atamalarına ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. Anılan Kanun'un 72. maddesinin birinci fıkrasında *"Kurumlarda yer değiştirme suretiyle atanmalar; hizmetlerin gereklerine, özelliklerine, Türkiye'nin ekonomik, sosyal, kültürel ve ulaşım şartları yönünden benzerlik ve yakınlık gösteren iller gruplandırılarak tespit edilen bölgeler arasında adil ve dengeli bir sistem içinde yapılır."* denildiğinden genel kanun niteliğinde olan 657 sayılı Kanun'un anılan hükmünün aksine bir hüküm bulunmadığı sürece Vergi Müfettişlerinin yer değiştirme suretiyle görevlendirilmelerinde de uygulanacaktır. Dolayısıyla kanun koyucu tarafından yürütme organına tanınan yetkinin sınırlarının belirli olduğu ve temel ilkelerinin kanunla belirlendiği açıktır.

22. Vergi Denetim Kuruluna verilen görevlerin yerine getirilmesinde uzmanlaşma ve iş bölümünün sağlanması amacıyla Türkiye'nin uygun görülen yerlerinde Bakan onayı ile kurulan Küçük ve Orta Ölçekli Mükellefler Grup Başkanlığında görevli olan Vergi Müfettişleri, vergi inceleme ve denetimlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi, vergi kayıp ve kaçağına neden olan kayıt dışı ekonominin en aza indirilmesi amaçlarıyla hizmetin gerekleri esas alınarak aynı nitelikteki grup başkanlıklarında; Büyük Ölçekli Mükellefler Grup Başkanlığı, Organize Vergi Kaçakçılığı ile Mücadele Grup Başkanlığı ve Örtülü Sermaye, Transfer Fiyatlandırması ve Yurtdışı Kazançlar Grup Başkanlığı'nda görevli Vergi Müfettişleri de bu grup başkanlıklarında yer değiştirme suretiyle görevlendirilebilecektir.

23. Bu itibarla Vergi Müfettişlerinin grup başkanlıklarında görevlendirilmeleri ve yer değiştirmelerine ilişkin kurallar, bireyler ve idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde

açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir şekilde düzenlendiğinden herhangi bir belirsizlik içermemekte; yasama yetkisinin devredilemezliği ve kanuni düzenleme ilkelerine aykırı nitelik taşımamaktadır.

24. Diğer taraftan başvuru kararında, itiraz konusu kural nedeniyle Küçük ve Orta Ölçekli Mükellefler Grup Başkanlığında görevli Vergi Müfettişlerinin Büyük Ölçekli Grup Başkanlığı, Organize Vergi Kaçakçılığı ile Mücadele Grup Başkanlığı ve Örtülü Sermaye Transfer Fiyatlandırması ve Yurt Dışı Kazançlar Grup Başkanlığında görevli Vergi Müfettişleriyle aynı unvanlı kadroda görev yapmalarına rağmen kadrolarının bulunduğu merkez teşkilatı dışında istihdam edildiği, bu durumun eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğu ileri sürülmekte ise de kuralda Küçük ve Orta Ölçekli Mükellefler Grup Başkanlığında görevli Vergi Müfettişlerinin görev yerleri bakımından yer değiştirmeye tabi olduğu, diğer grup başkanlıklarında görevli Vergi Müfettişlerinin ise görev yerleri bakımından yer değiştirmeye tabi olmadığına ilişkin düzenleme yer almadığından, bu hususlara yönelik Anayasa'ya aykırılık iddialarının itiraz konusu kural kapsamında değerlendirilmesine olanak bulunmamaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 7. ve 128. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

26. M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN, kuralda yer alan "... yer değiştirmelerine..." ibaresi yönünden bu görüşe katılmamışlardır.

27. Kuralın Anayasa'nın 10. maddesiyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

13.12.1983 tarihli ve 178 sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye, 7.7.2011 tarihli ve 646 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 1. maddesiyle eklenen ek 29. maddenin, 12.7.2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 60. maddesiyle değiştirilen onuncu fıkrasında yer alan;

1. "...grup başkanlıklarında görevlendirilmeleri ve..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2. "...yer değiştirmelerine..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, M. Emin KUZ ile Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

29.11.2017 tarihinde karar verildi.

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

178 sayılı KHK'nın ek 29. maddesinin değişik onuncu fıkrasında geçen "...grup başkanlıklarında görevlendirilmeleri ve yer değiştirmelerine..." ibaresinin Anayasaya aykırı olmadığına ve itirazın reddine karar verilmiştir.

Vergi müfettişlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile mesleğe alınmaları, yetiştirilmeleri, yeterlikleri, yükselmeleri, grup başkanlıklarında görevlendirilmeleri ve yer değiştirmelerine ilişkin usul ve esasların da, fıkrafta belirtilen diğer hususlarla birlikte yönetmelikle düzenlenmesini öngören mezkûr onuncu fıkranın Anayasanın 2., 7., 10. ve 128. maddelerine aykırı olduğu yönündeki itirazın ilk incelemesinde esasa geçilmesine ve esasa ilişkin incelemenin yukarıda belirtilen ibare ile sınırlı olarak yapılmasına karar verilmiş, ancak vergi müfettişlerinin grup başkanlıklarında görevlendirilmelerine ve yer değiştirmelerine ilişkin kuralların herhangi bir tereddüte ve kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir hükümler içerdiği, belirsiz olmadığı ve yasama yetkisinin devredilemezliği ile kanuni düzenleme ilkelerine aykırı nitelik taşımadığı sonucuna varılmıştır.

Bilindiği gibi, Anayasanın 128. maddesinde memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceği hükme bağlanmaktadır. Vergi müfettişlerinin grup başkanlıklarında görevlendirilmelerinin ve yer değiştirmelerinin de Anayasanın 128. maddesine göre kanunla düzenlenmesi gereken hususlar arasında olduğunda tereddüt bulunmamaktadır.

178 sayılı KHK'nın ek 29. maddesinde vergi müfettişlerinin grup başkanlıklarında görevlendirilmelerinde esas alınacak ilkelerin belirlendiği ve görevlendirmelerde maddenin beş ilâ dokuzuncu fıkralarında yer verilen şartların ve kriterlerin esas alınmasının öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Buna göre, maddenin itiraz konusu son fıkrasında yönetmelikle düzenlenmesi öngörülen "grup başkanlıklarında görevlendirilme"ye ilişkin usul ve esasların çerçevesinin KHK ile belirlendiği açıktır.

Buna karşılık sekizinci fıkrafta, vergi müfettişlerinin grup başkanlıkları arasında görev yerleri bakımından yer değiştirmeye tâbi oldukları yönündeki hükmün dışında hiçbir ilkeye ve kritere yer verilmeden, itiraz konusu son fıkrafta yer değiştirmeye ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği hükme bağlanmaktadır.

Kararda da, yürütme organının bir konuda düzenleme yapabilmesi için yasama organınca yetkilendirilmesinin gerektiği, kural olarak kanun koyucunun genel ifadelerle yürütme organını yetkilendirmesi yeterli olmakla birlikte Anayasada -memurların atanmaları ve özlük hakları gibi- münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel ilkeleri ve çerçeveyi belirlemesinin zorunlu olduğu, vergi müfettişlerinin yer değiştirme şartlarının ise KHK'da düzenlenmemiş olduğu kabul edilmekte, ancak genel kanun niteliğinde olan 657 sayılı Kanunun 72. maddesindeki memurların yer değiştirmelerine ilişkin hükmün vergi müfettişlerinin yer değiştirmelerinde de uygulanabileceği belirtilmektedir.

Anayasanın açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü hususlarda, düzenlemenin mutlaka incelenen kanunda (veya kanun hükmünde kararnamede) yapılmış olmasının gerekmediği, esasen Devlet memuru olanlar açısından genel kanun olan 657 sayılı Kanunda ayrıntılı düzenlemelerin bulunması hâlinde kanunla düzenlenme şartının sağlandığı söylenebilirse de kariyer mensupları açısından ve özellikle incelenen kural bakımından bu kabulün isabetli olmadığı düşünülmektedir.

İcra müdürü ve müdür yardımcıları ile icra kâtiplerinin yazılı ve sözlü sınav, görevlendirme, nakil, unvan değişikliği ve görevde yükselmelerinin yönetmelikle düzenlenmesine ilişkin kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasının yerinde görülmediği bir karardamızda, anılan kişilerin -kariyer sayılmayan- memurluk statüsünde bulunmaları yanında yazılı ve sözlü sınavın esaslarının 2004 sayılı Kanunun 1. maddesinde; görevlendirme, nakil, unvan değişikliği ve görevde yükselmeye ilişkin esasların ise bu madde yanında 657 sayılı Kanunda ayrıntılı bir şekilde belirlenmiş olmasına dayanıldığı görülmektedir (4/7/2013 tarihli ve E.2012/100, K.2013/84 sayılı karar).

Buna karşılık vergi müfettişliğinin 178 sayılı KHK'nın ek 29. maddesinde kariyer olarak düzenlenip mesleğe giriş, görevlendirme, yardımcılık döneminde yetiştirilme, yeterlik ve yükselme, müfettişliğe ve başmüfettişliğe atama, grup başkanlıklarında görevlendirme ile performans değerlendirme sistemine ilişkin ayrıntılı hükümler getirilmesine rağmen yer değiştirme konusunda hiçbir ilke belirtilmeden buna ilişkin usul ve esasların yönetmelikle düzenlenmesinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Çoğunluğun red kararında yer değiştirmeye ilişkin olarak işaret edilen 657 sayılı Kanunun 72. maddesinde ise kariyer mensuplarının değil, durumları özel kanunlarda ayrıca düzenlenmeyen memurların yer değiştirmeleri genel olarak düzenlenmektedir. Bu itibarla vergi müfettişlerinin yer değiştirmeleri konusunda 178 sayılı KHK'da temel ilkeler ve çerçeve belirlenmediği gibi 657 sayılı Kanunun 72. maddesindeki hükmün de kanunla düzenlenme şartının sağlanması bakımından yeterli olmadığı ve incelenen kuralın Anayasanın 128. maddesine aykırı olduğu düşünülmektedir.

Diğer taraftan, incelenen hükmün, vergi müfettişlerinin yer değiştirmelerine ilişkin usul ve esasların yönetmelikle belirlenmesinde 657 sayılı Kanunun 72. maddesinde öngörülen temel ilkelerin ve çerçevenin esas alınmasını öngörmediği; aksine, ek 29. maddede yapılan ayrıntılı düzenleme sebebiyle sekizinci fıkradaki hükmün vergi müfettişlerinin yer değiştirmeleri bakımından kanunî çerçeve olarak yeterli bulunduğu ve kariyerin özelliklerine uygun usul ve esasların yönetmelikle düzenlenmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, “yorumlu red” kararı olarak değerlendirilebilecek kararımız da aslında yer değiştirmeye ilişkin kuralın belirsizlik içerdiğini, kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir olmadığını ve bu yönlerden Anayasanın 2. maddesine de aykırılık taşıdığını göstermektedir.

Bu sebeplerle, incelenen “...grup başkanlıklarında görevlendirilmeleri...” ibaresinin Anayasaya aykırı olmadığı yönündeki karara katılmakla birlikte, bu ibareyi izleyen “yer değiştirmelerine...” ibaresinin Anayasaya aykırı olduğu ve iptaline karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluğun bu ibare yönünden verdiği red kararına katılmıyoruz.

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Esas Sayısı : 2016/12 (Değişik İşler)

Karar Sayısı : 2017/1

Karar Tarihi : 18.1.2017

TALEPTE BULUNAN: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

TALEBİN KONUSU: Türkiye Birlik Partisinin isminin ve rumuzunun iltibasa yol açtığı gerekçesiyle hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verilmesi talebidir.

I- TALEBİN GEREKÇESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı iddianamesinde, Türkiye Birlik Partisinin isminin ve rumuzunun kendisinden önce kurulan Türk Birliği Partisinin ismi ve rumuzuyla karışıklığa mahal verecek şekilde benzer olduğunu belirterek söz konusu Partinin isim ve rumuzunun hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

II- YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İDDİANAMESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesinin ilgili bölümleri şöyledir:

“2820 Sayılı Siyasi Partiler Yasasının 96. maddesindeki “Anayasa Mahkemesince temelli kapatılan veya siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isimleri, amblemleri, rumuzları, rozetleri ve benzeri işaretleri başka bir siyasi partice kullanılmayacağı gibi daha önce kurulmuş Türk Devletlerine ait topluma mal olmuş bayrak, amblem ve flamalar da siyasi partilerce kullanılamaz...” hükmüne rağmen, Türkiye Birlik Partisi, Türk Birliği Partisi’nin

isim ve rumuzuna iltibasa mahal verecek şekilde benzerlik taşıyan isim ve rumuz kullanmış, Başsavcılığımızca yapılan uyarıya rağmen aynı isim ve rumuzu kullanmaya devam edeceğini bildirmiştir.

2820 sayılı Yasanın 104/son. (Ek fıkra: 18/6/2014-6545/39 md.) maddesi gereğince Türkiye Birlik Partisinin aykırılık teşkil eden isim ve rumuzunun hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verilmesini talep etme zorunluluğu doğmuştur.

...

Davalı Türkiye Birlik Partisinin 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 96. maddesine aykırı olarak kendisinden önce kurulmuş Türk Birliği Partisi'nin isim ve rumuzuna iltibasa mahal verecek şekilde benzerlik taşıyan isim ve rumuz kullanması nedeniyle, 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 104/son maddesi uyarınca Türkiye Birlik Partisinin isim ve rumuzunun hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verilmesi iddia ve talep olunur."

III- PARTİNİN SAVUNMASI

Türkiye Birlik Partisinin savunması şöyledir:

"Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verdiğimiz 5.12. 2016 tarihli cevabımızda; "... Yaptığımız araştırmalarda; Partimizin isim ve rumuzu ile benzerlik içerdiği ve iltibasa yol açtığı ileri sürülen "Türkiye Birliği Partisi" isimli bir partinin, Siyasi Partiler Siciline kayıtlı olmadığını; Bulunan en yakın isimli partinin, sicilde kayıtlı "Türk Birliği Partisi" olduğunu belirterek bu isimli parti ile, partimizin ismi arasında anlam ve içerik açısından iltibasa yer verecek şekilde bir benzerlik bulunmadığını, her iki partinin isimlerinin ve anlamlarının ak ile kara kadar farklı olduğunu, ancak bu partinin kısaltılmış isim (rumuz) olarak T.B.P. rumuzunu kullanması karşısında bu durumun benzerlik yarattığı, ayıt edilmesinin mümkün olamayacağı, iltibasa yol açabileceği partimizce kabul edilerek, partimizin kısaltılmış isminin (rumuzunun) "TÜBİPAR" olarak değiştirilmesine karar verildiğini ve TBP rumuzunun amblem ve tanıtım logolarımızdan çıkartıldığını bildirmiştik.

Yazımızın ekinde partimizin yeniden düzenlenen amblem ve tanıtım yazılarından, antet ve bayraklarından TBP rumuzunun çıkartılarak yerine "TÜBİPAR" rumuzunun yazıldığını gösteren örnek ve CD kayıtlarını sunmuştuk. Cevap yazımızın ekinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına sunduğumuz ekleri, savunmamızın eki olarak Sayın Anayasa Mahkemesi Başkanlığına da sunuyoruz.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına verdiğimiz 5.12. 2016 tarihli cevabımızda taleplerini yerine getirdiğimizi bildirmemize rağmen, yukarda da açıkladığımız durumlar göz ardı edilerek; 21.12.2016 ta ve 36321649-1666 sayılı iddianamesi ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı partimizin "... isim ve rumuzunun hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine " karar verilmesi talebi ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığına başvurmuştur.

Partimizin kurulusu ve ismi iddianamede belirtilen yasa maddelerine aykırılık unsuru taşımamaktadır.

Sayın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Siyasi Partiler Sicil Kaydında bulunmayan "Türkiye Birliği Partisi" diye bir parti ile ismi benzetilen "Türk Birliği Partisinin ismi ile partimizin isminin aynı isim olduğunu kabul etmek mümkün değildir. Ancak bu partinin İsminin baş harfleri alınarak, "TBP" olarak belirlenen kısaltılmış ismi, rumuzu aynıyet, benzerlik arz etmektedir. Bu durum da Sayın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının uyarısı üzerine düzeltilmiştir.

TBP kısaltma ismi Partimizin ambleminin içinden çıkartılmış ve yerine Türkiye Birlik Partisi isminin kısaltma yapılmadan amblemimizin üzerine açıkça yazılmasına karar verilmiştir.

Yine ekte sunduğumuz CD de görüldüğü ve tespit edildiği gibi, Partimizin kısaltılmış ismi (rumuzu) "TÜBİPAR" olarak değiştirilmiştir.

Partimizin isim ve amblemi Siyasi parti siciline kayıtlı diğer partilerle benzerlik göstermemektedir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, 02.11.2016 tarihli ve 50147475/1487 sayılı yazı ve 21.12.2016 ta ve 36321649 -1666 sayılı iddianamesinde iltibasa yol açtığı ileri sürülen partinin ismi 'Türk Birliği Partisi'dir. Partimizin ismi ile

anlam, öz, biçim, içerik olarak hiçbir benzerlik taşımamaktadır. “Türk Birliği” ismindeki “TÜRK” kelimesi bir milleti, ulusu ifade etmektedir. Etnik bir anlamı vardır. Türk Dil Kuruntuna göre ; “ ... Aralarında, dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus” şeklinde tanımlanan “millet” kelimesi ile kavram olarak “TÜRKİYE” kelimesi arasında bir ayniyet ve benzerlik bulunmamaktadır.

“Türkiye” coğrafi bir tanımdır. Misak-i Milli sınırları ile belirlenmiş bir vatan toprağını ifade etmektedir. “ Türkiye Birlik Partisi” ise bu vatan toprağında yaşayan etnik kökenleri, milliyetleri, dinleri, mezhepleri ne olursa olsun, birlikte yaşama iradesinde olan, vatandaş olan insanların birliğini ifade etmektedir.

Bu yönleri ile iki partinin isminin seçmen nezdinde bir karışıklığa, iltibasa yol açtığı söylenemez.

İki terimin; “Türkiye Birlik” terimi ile “Türk Birliği” teriminin anlamlarının, özlerinin çok farklı olması yanında, fonetik açıdan da bir benzerlikleri bulunmamaktadır.

SONUÇ VE İSTEM : Yukarda açıkladığımız savunmamız ve Sayın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına sunduğumuz cevap ve eklerinde belirtilen hususlar da dikkate alınarak, Partimizin 2820 sayılı Yasa’nın 96. maddesini ihlal eden bir durumu bulunmadığının tespiti ile iddianamede ileri sürülen haklı dayanaktan yoksun olan hükümsüzlük ve siyasi partiler sicilinden terkin taleplerinin reddine karar verilmesini yüksek takdirlerinize sunar, gereğini arz ederiz.”

IV- İNCELEME

1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesi, Türkiye Birlik Partisinin savunması, Raportör Sadettin CEYHAN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, ilgili Anayasa ve yasa kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

1- İsim Yönünden

2. İsmnin hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden silinmesine karar verilmesi istenen Parti, 18.1.2016 tarihinde kuruluşuna dair bildirme ve eklerini İçişleri Bakanlığına vererek *“Türkiye Birlik Partisi”* ismiyle kurulmuştur.

3. Türkiye Birlik Partisi savunmasında, Parti isimlerinin Türk Birliği Partisi ile bir benzerlik taşımadığını ileri sürmüştür.

4. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 96. maddesinin birinci fıkrasında, *“...siyasi parti siciline kayıtlı bulunan siyasi partilerin isimleri, amblemleri, rumuzları, rozetleri ve benzeri işaretleri aynen veya iltibasa mahal verecek şekilde başka bir siyasi partice kullanılmayacağı...”* belirtilmiştir.

5. Söz konusu kuralla bir partinin, siyasi parti siciline kayıtlı başka bir partinin ismini aynen veya karışıklığa yol açacak şekilde kullanması yasaklanmıştır. Siyasi parti siciline kayıtlı bir partinin isminde geçen bir kelimenin diğer bir parti tarafından karışıklığa yol açmaması koşuluyla kullanılmasında ise herhangi bir engel bulunmamaktadır.

6. Siyasi partilerin seçmenlere vereceği mesajları daha anlaşılabilir kılması ve hitap ettikleri seçmen kitlesinin taşıdığı değerlerin sahiplenildiğinin beyan edilmesi bakımından hedeflediği idealleri yansıtan kelimeleri isimlerinde kullanmaları son derece doğaldır. Bu sebeple siyasi partiler isimlerini belirlerken cumhuriyet, demokrasi, Türkiye, adalet, millet, milliyet, birlik gibi kelimeleri geniş halk kesimlerine hitap ettiklerini göstermek adına sıklıkla kullanmaktadırlar. Partiler bu şekilde belirleyecekleri isim, amblem veya işaretlerin başka bir parti izlenimi vermemesi, yanlış veya yanlış anlamaya sebep olmaması bakımından, siyasi parti siciline daha önceden kayıtlı olan partilerin isimleriyle karıştırılmaya mahal vermeyecek bir şekilde değişiklikler yapmak suretiyle kullanmalıdırlar.

7. Türk Birliği Partisi isminde *“Türk”* kelimesini kullanmak suretiyle bir millete atıfta bulunmuştur. Ayrıca *“Birliği”* kelimesini kullanarak da

herhangi bir coğrafyayla sınırlı olmaksızın Türklerin birlikteliğine vurgu yapmıştır. İsmi hükümsüzlüğüne karar verilmesi talep edilen Parti ise “Türkiye” ve “Birlik” kelimelerini kullanmak suretiyle ismini “Türkiye Birlik Partisi” olarak belirlemiş ve belirli bir coğrafyaya atıfta bulunmak suretiyle diğer partiden ayırt edilebilir bir nitelik kazanmıştır. Bu nedenle iki partinin isimlerinin gerek anlamsal olarak gerekse fonetik olarak iltibasa mahal vermeyecek derecede birbirinden farklı olduğu görülmektedir.

8. Bu nedenlerle, “Türkiye Birlik Partisi” tarafından kullanılmakta olan Parti isminin, daha önce kurulan “Türk Birliği Partisi” ismiyle iltibasa mahal vermeyecek derecede farklı olduğu gerekçesiyle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

2- Rumuz Yönünden

9. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı iddianamesinde Türkiye Birlik Partisinin isminin yanında rumuzunun da hükümsüzlüğüne ve siyasi partiler sicilinden terkinine karar verilmesini istemiŐtir.

10. Türkiye Birlik Partisi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının uyarısı  zerine TBP olarak belirlenmiş olan rumuzunu kurucular kurulu kararıyla TÜBİPAR olarak deđiŐtirmiŐ ve Parti Tüzüğünde de gerekli değişikliği yapmıştır.

11. Bu nedenle, konusu kalmayan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

V- SONUÇ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının Türkiye Birlik Partisinin isminin ve rumuzunun hükümsüzlüğüne ve siyasi partiler sicilinden terkinine karar verilmesi talebinin REDDİNE, 18.1.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRÇÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/9 (Değişik İşler)

Karar Sayısı : 2017/2

Karar Tarihi : 31.5.2017

DAVACI: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

DAVALI: Çoğulcu Toplum Partisi

DAVANIN KONUSU: Çoğulcu Toplum Partisinin kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebidir.

I- DAVANIN GEREKÇESİ

Çoğulcu Toplum Partisi, kuruluşuna dair bildiri ve eklerini 13.5.2013 tarihinde İçişleri Bakanlığına vererek 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 8. maddesine göre tüzel kişilik kazanmıştır. İlk büyük kongresini süresinde yapmayan ve zorunlu organlarını oluşturmayan Parti hakkında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca 3.11.2016 tarihinde düzenlenen iddianame ile kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmektedir.

II- İDDİANAME

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 3.11.2016 tarihli ve 51047475/1488 sayılı iddianamesinin ilgili bölümleri şöyledir:

“2820 Sayılı Siyasi Partiler Yasasının 14/7. maddesi uyarınca “Parti kurucuları ilk büyük kongreyi, partinin tüzel kişilik kazanmasından başlayarak iki yıl içinde toplamak zorundadırlar.”

Davalı parti tüzüğünde ilk büyük kongrenin toplanma zamanı 2 yıl olarak belirtilmiştir.

2820 sayılı Yasanın 121. maddesinin atfı nedeni ile, derneklerin sona erme hallerini düzenleyen 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 87. maddesinin 2. bendi uyarınca "İlk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organların oluşturulmamış olması" kendiliğinden sona erme hallerinden biridir.

...

Davalı Çoğulcu Toplum Partisi'nin 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın 14. maddesinin 7. fıkrasının son cümlesi ve 121. maddesi ile Dernekler Yasasının 36. maddesi yollamasıyla Türk Medeni Yasasının 87. maddesinin 2. bendi uyarınca ilk büyük kongresini süresinde yapmaması ve zorunlu organlarını oluşturulmaması nedeni ile kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi iddia ve talep olunur."

III- İNCELEME

1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesi, Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından hazırlanan rapor, ilgili Anayasa ve kanun hükümleri, bunların gerekçeleri ile diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Çoğulcu Toplum Partisinin süresi içinde ilk büyük kongresini yapmadığını ve zorunlu organlarını oluşturmadığını ileri sürerek kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

3. Anayasa Mahkemesinin 28.11.2016 tarihli ve 33787353/2016-9 (Değ. İşler)-1082/2544 sayılı savunma isteyen yazısının tebligatı, bildirilen Parti adresinde Parti ile organik bağı bulunmayan bir kişinin ikamet ediyor olması nedeniyle 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 28. maddesi hükümlerine göre yapılmıştır. Parti süresi içerisinde herhangi bir savunma yapmamıştır.

4. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrasında siyasi partilerin en yüksek organının büyük kongre olduğu, yedinci fıkrasında parti kurucularının ilk büyük kongreyi, partinin

tüzel kişilik kazanmasından başlayarak iki yıl içinde toplamak zorunda oldukları belirtilmiştir.

5. Buna göre, gerekli kuruluş bildirisini ve eklerini 13.5.2013 tarihinde İçişleri Bakanlığına vererek 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 8. maddesine göre tüzel kişilik kazanmış bulunan Çoğulcu Toplum Partisinin bu tarihten itibaren iki yıl içinde ilk büyük kongresini toplaması ve zorunlu organlarını oluşturması gerekmektedir.

6. Siyasî Partiler Kanunu'nun 121. maddesinin birinci fıkrasında, *"Türk Kanunu Medenîsi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasî partiler hakkında da uygulanır"* denilmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesinde, kuruluş amacının gerçekleşmesinin olanaksız hale gelmesi, ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organlarının oluşturulmamış olması, tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının olanaksız hale gelmesi, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılmaması halleri, derneğin kendiliğinden sona erme nedenleri olarak sayılmıştır.

7. Açıklanan nedenlerle, 13.5.2013 tarihinde tüzel kişilik kazanan ve ilk büyük kongresini süresinde yapmayan Çoğulcu Toplum Partisinin hukuki varlığının sona ermiş olduğunun tespitine karar verilmesi gerekir.

8. Diğer taraftan 2820 sayılı Yasa'nın 110. maddesinde, *"Kapanan bir siyasi partinin malları, büyük kongre toplanma yeter sayısının salt çoğunluğunun oyu ile alacağı bir karar üzerine, bir diğer siyasi partiye veya başka bir parti ile birleşmek için kapanma kararı alınmışsa, birleşeceği partiye, ilgili partinin de kabul etmesi şartıyla devredilebilir. Aksi halde kapanan siyasi parti malları Hazineye geçer."* denilmektedir. Bu durumda, tüzel kişiliği sona eren Parti mallarının Hazineye geçmesi gerekir.

IV- HÜKÜM

A- Çoğulcu Toplum Partisinin, 22.4.1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi yollamasıyla, 22.11.2001 tarihli ve 4721

E: 2016/9, K: 2017/2 (Dİ)

sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 87. maddesi gereğince dağılmış sayılarak hukuki varlığının sona erdiğine,

B- Partinin tüm mallarının, 2820 sayılı Kanun'un 110. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Hazineye geçmesine,

C- Gereğinin yerine getirilmesi için karar örneğinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/10 (Değişik İşler)
Karar Sayısı : 2017/3
Karar Tarihi : 31.5.2017

DAVACI: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

DAVALI: Kadın Partisi

DAVANIN KONUSU: Kadın Partisinin kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebidir.

I- DAVANIN GEREKÇESİ

Kadın Partisi, kuruluşuna dair bildiri ve eklerini 26.6.2014 tarihinde İçişleri Bakanlığına vererek 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 8. maddesine göre tüzel kişilik kazanmıştır. İlk büyük kongresini süresinde yapmayan ve zorunlu organlarını oluşturmayan Parti hakkında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca 15.11.2016 tarihinde düzenlenen iddianame ile kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmektedir.

II- İDDİANAME

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 15.11.2016 tarihli ve 51047475/1566 sayılı iddianamesinin ilgili bölümleri şöyledir:

“Kadın Partisi, gerekli belgelerini İçişleri Bakanlığına vermekle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 8. maddesi uyarınca 26/06/2014 tarihinde tüzel kişilik kazanmıştır.

Tüzel kişilik olarak faaliyet gösteren siyasi partiler, ilk büyük kongrelerini 2820 sayılı Partiler Kanunu'nun 14/7. maddesi uyarınca kuruluşundan itibaren 2 yıl içerisinde yapmak zorundadırlar.

Sicil dosyasının incelemesinde; Kadın Partisinin, Kanunun emrettiği şekilde gerçekleştirmesi gereken ilk büyük kongresini yaptığına ilişkin bir bildirim Başsavcılığımıza göndermediği görülmüştür. Adı geçen partiden sicil dosyasına işlenmesi amacıyla ilk büyük kongresini yapıp yapmadığı yapmış ise sonucunun bildirilmesi istenmiş olmasına rağmen büyük kongrenin yapıldığına ilişkin bir belge sunulmadığı gibi yazılarımıza da cevap verilmemiştir. İlk büyük kongrelerini yapmayarak zorunlu organlarını oluşturulması istenen parti bu konuda bir çaba içerisinde de bulunmamıştır.

Bu nedenlerle 2820 sayılı Kanunun emredici hükümlerine göre adı geçen parti tüzel kişilik kazanmasından başlayarak iki yıl içinde ilk büyük kongresini toplamadığı, zorunlu organlarını oluşturmadığı ve bu suretle partinin hukuki varlığını devam ettirme gayretinde olmadığı görülmüştür.

...

2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 14/7. fıkrasının son cümlesi ile 110/1. ve 121. maddeleri gözetilerek 5253 sayılı Demekler Yasasının 36. maddesi aracılığıyla 4721 sayılı Türk Medeni Yasası'nın 87. maddesinin 2. bendi uyarınca Kadın Partisinin süresinde ilk büyük kongresini yapmaması ve zorunlu organlarını oluşturmaması nedeni ile kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine ve tüm mal varlığının Hazine'ye geçirilmesine karar verilmesi iddia ve talep olunur."

III- PARTİNİN SAVUNMASI

Kadın Partisinin 29.12.2016 tarihli savunmasının ilgili bölümleri şöyledir:

"Büyük bir gayret ve özveri göstererek kurulmuş olan Kadın Partisinin, ülkemiz ve özellikle kadınlarımız için çok önemli olduğunu düşünmekte ve partinin idealleri doğrultusunda çalışmalarımıza büyük bir hızla devam etmekte iken; Sayın Mahkemeden konu yazınızı almak; tarafımızı son derece müteessir etmiştir.

Sehven gerçekleşmiş bir atlama sonucunda, kanuni süresi içinde Büyük Kongrenin yapılamayışı nedeniyle, Partimizin kapatılma tehlikesi ile karşılaşması hepimizi derinden etkilemiştir.

Konu yazınızı 08.12.2016 tarihte tebellüğ eder etmez, Kadın Partisi'nin Merkez Yürütme Kurulu toplanmış ve Büyük Kongre kararı alarak, ilk kongrenin 15.01.2017'de; eğer çoğunluk sağlanamadığı takdirde ise 29.01.2017 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

...

Yukarıda açıklanan savunmalarımız ve partimizin toplum yararına olan idealleri dikkate alınarak; sehven yapılmış bu atlama nedeniyle partimizin kapatılmamasını ve aleyhimize yapılmış kapatma başvurusunun reddini saygı ile arz ve talep ederiz."

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının göndermiş olduğu 13.3.2017 tarihli ve 51047475/422 sayılı yazıdan, Partinin 29.1.2017 tarihinde ilk büyük kongresini gerçekleştirdiği anlaşılmıştır.

IV- İNCELEME

1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesi, Kadın Partisinin savunması, Raportör Sadettin CEYHAN tarafından hazırlanan rapor, ilgili Anayasa ve kanun hükümleri, bunların gerekçeleri ile diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Kadın Partisinin kuruluşuna dair bildiri ve eklerini İçişleri Bakanlığına vererek 26.6.2014 tarihinde kurulduğunu ve bu tarihten sonra iki yıl içinde yapması gereken ilk büyük kongresini yapmadığını ileri sürerek, Partinin kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

3. İddianameye karşı diyeceklerinin sorulması üzerine Parti, ilk büyük kongrenin zamanında toplanmadığını kabul etmekle birlikte büyük kongrenin 29.1.2017 tarihinde toplanacağını belirtmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 13.3.2017 tarihli ve 51047475/422 sayılı yazısından, Partinin 29.1.2017 tarihinde ilk büyük kongresini gerçekleştirdiği anlaşılmıştır.

4. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrasında siyasi partilerin en yüksek organının büyük kongre olduğu, yedinci fıkrasında ise ilk büyük kongrenin partinin tüzel kişilik kazanmasından başlayarak iki yıl içerisinde toplanacağı belirtilmiştir.

5. Siyasî Partiler Kanunu'nun 121. maddesinin birinci fıkrasında, *"Türk Kanunu Medenîsi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasî partiler hakkında da uygulanır."* denilmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesinde, kuruluş amacının gerçekleşmesinin olanaksız hale gelmesi, ilk genel kurul toplantısının Kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organlarının oluşturulmamış olması, tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının olanaksız hale gelmesi, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılmaması gibi durumlar derneğin kendiliğinden sona ermesi nedenleri olarak sayılmıştır.

6. Anayasa Mahkemesi, 17.5.2012 tarihli ve E.2012/1 (Değişik İşler), K.2012/2 sayılı, 8.12.2010 tarihli ve E.2009/4 (Değişik İşler), K.2010/6 sayılı ve 16.3.2016 tarihli ve E.2015/3 (Değişik İşler), K.2016/1 sayılı kararlarında, büyük kongrelerini süresinde yapmadıkları için haklarında dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlıklarının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebinde bulunan partilerin, savunmalarının istenmesinden sonra da olsa büyük kongrelerini yapmalarını, siyasi ve hukuki varlıklarını devam ettirme yönünde bir iradenin varlığı olarak kabul etmiştir.

7. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen yazıda, Partinin büyük kongresini 29.1.2017 tarihinde yapmış olduğu, organlarını oluşturduğu, buna göre hukuki ve fiili varlığını sürdürdüğü anlaşılmıştır.

8. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Parti hakkında, ilk büyük kongresini süresinde yapmaması nedeni ile kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmiş ise de, bu talepten sonra siyasi ve hukuki varlığını devam ettirme yönündeki iradesini büyük kongresini yapmak suretiyle ortaya koyan Kadın Partisi hakkındaki talebin reddine karar verilmesi gerekir.

9. M. Emin KUZ bu görüşe katılmamıştır.

V- HÜKÜM

Kadın Partisinin kendiliğinden dağılma hali ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebinin REDDİNE, M. Emin KUZ'un karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 31.5.2017 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRÇÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, davalı Kadın Partisinin kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukukî varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesine ilişkin talebinin reddine karar verilmiştir.

2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 14. maddesinin yedinci fıkrasına aykırı davranarak ilk büyük kongresini, Partinin tüzel kişilik

kazanmasından itibaren iki yıl içinde toplamaması nedeniyle kendiliğinden dağılma hâlinin ve hukukî varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilen Kadın Partisinin, iddianamenin hazırlandığı 15/11/2016 tarihi itibarıyla de büyük kongresinin toplanmadığı anlaşılmış; ancak davanın açılmasından sonra 29/1/2017 tarihinde ilk büyük kongresini topladığı, organlarını oluşturduğu ve hukukî varlığını sürdürdüğü gerekçesiyle talebin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

2820 sayılı Kanununun 8. maddesine göre kuruluşuna dair bildiri ve eklerini İçişleri Bakanlığına vererek 26/6/2014 tarihinde tüzel kişilik kazanan davalı Partinin, 2820 sayılı Kanununun 14. maddesinin yedinci fıkrasına göre iki yıl içinde yapması gereken ilk büyük kongresini yapmadığı, Partinin 29/12/2016 tarihli savunmasında da kabul edilmektedir.

2820 sayılı Kanununun 121. maddesinde, Türk Medenî Kanunu ile Dernekler Kanununun 2820 sayılı Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin siyasî partiler hakkında da uygulanması öngörülmekte, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 87. maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendinde ise “ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organların oluşturulmamış olması” da “kendiliğinden sona erme” sebeplerinden biri olarak belirlenmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 16/3/2016 tarihli ve E.2015/3 (Değ. İş.), K.2016/1 sayılı Kararına ilişkin karşıoy gerekçesinde de belirtildiği üzere, kanunda öngörülen sebeplerin gerçekleşmesi ile kendiliğinden sona erme hâllerinde, herhangi bir organın veya makamın karar almasına gerek kalmadan tüzel kişilik kanun hükmü gereği kendiliğinden sona ermekte; 2820 sayılı Kanununun 14. ve 121. maddeleriyle 4721 sayılı Kanununun 87. maddesine göre bir siyasî partinin ilk büyük kongresinin kanunda öngörülen sürede yapılmamasıyla da mahkeme kararına gerek olmadan parti tüzel kişiliği kendiliğinden sona ermiş sayılmaktadır.

4721 sayılı Kanununun 87. maddesinin ikinci fıkrasına göre bu konudaki mahkeme kararı tüzel kişiliği sona erdiren değil, tüzel kişiliğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitinden ibaret bir karardır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin bu konudaki kararı da tüzel kişiliğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitine ilişkindir. Nitekim Yargıtay Cumhuriyet

Başsavcılığının talebi de, Partinin kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukukî varlığının sona erdiğinin tespiti talebinden ibarettir.

Partinin tüzel kişiliğinin Kanunda belirtilen sebeplerin gerçekleşmesi ile kendiliğinden sona ermesinden sonra, fakat bu hukukî durumun Mahkememizce tespitinden önce ilk büyük kongrenin toplanmış olması, Partinin “kendiliğinden dağılma hâli” ile buna bağlı olarak “hukukî varlığının sona ermiş olduğu” gerçeğini değiştirerek Partinin hukukî varlığını ihya edemez. Bu itibarla, adı geçen Partinin tüzel kişiliğinin, iddianamenin düzenlendiği 15/11/2016 tarihinde devam ettiği ve bu talepten sonra Partinin siyasî ve hukukî varlığını devam ettirme yönündeki iradesini ortaya koyduğu gerekçesiyle talebin reddine karar verilmesi gerektiği yönündeki görüş sözü edilen kanun hükümleri ile bağdaşmamaktadır.

Başka bir anlatımla, adı geçen Partinin tüzel kişiliğinin kanun gereği kendiliğinden sona ermesinden sonra yapılan ilk kongre ve zorunlu organların oluşturulmasına ilişkin tasarruflar hukuken yok hükmünde olduğundan, bu davada verilecek karara esas alınmasında isabet olmadığı düşünülmektedir.

Bu sebeplerle ve yukarıda belirtilen 16/3/2016 tarihli ve E.2015/3 (Değ. İş.), K.2016/1 sayılı Karara ilişkin karşıoy gerekçesindeki diğer gerekçelerle Kadın Partisinin kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukukî varlığının sona erdiğinin tespiti için açılan davanın kabulüne; bunun sonucu olarak da Partinin tüm mallarının 2820 sayılı Kanununun 110. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Hazineye geçmesine karar verilmesi gerektiğini düşündüğümden, çoğunluğun görüşüne katılmıyorum.

Üye
M. Emin KUZ

Esas Sayısı : 2016/11 (Değişik İşler)

Karar Sayısı : 2017/4

Karar Tarihi : 31.5.2017

DAVACI: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

DAVALI: Önce Vatan Partisi

DAVANIN KONUSU: Önce Vatan Partisinin kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebidir.

I- DAVANIN GEREKÇESİ

Önce Vatan Partisi, kuruluşuna dair bildiri ve eklerini 21.5.2014 tarihinde İçişleri Bakanlığına vererek 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 8. maddesine göre tüzel kişilik kazanmıştır. İlk büyük kongresini süresinde yapmayan ve zorunlu organlarını oluşturmayan Parti hakkında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca 28.11.2016 tarihinde düzenlenen iddianame ile kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmektedir.

II- İDDİANAME

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 28.11.2016 tarihli ve 51047475/1597 sayılı iddianamesinin ilgili bölümleri şöyledir:

“2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanununun 14/7. maddesi uyarınca “Parti kurucuları ilk büyük kongreyi, partinin tüzel kişilik kazanmasından başlayarak iki yıl içinde toplamak zorundadırlar.

2820 sayılı Kanunda siyasi partilerin hukuki varlığının sona ereceğine dair bir hüküm bulunmaması ve Siyasi Partiler Kanununun 121. maddesi

uyarınca Türk Kanunu Medenisi ile Dernekler Kanununun bu kanuna aykırı olmayan hükümleri siyasi partiler hakkında da uygulanacağı gözetildiğinde, derneklerin sona erme hallerini düzenleyen 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 87. maddesinin 2. bendinde belirtilen “İlk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organların oluşturulmamış olması” kendiliğinden sona erme hali siyasi partiler için de uygulanabilecektir.

Buna göre Önce Vatan Partisinin tüzel kişilik kazandığı 20/05/2014 tarihinden itibaren dava gününe kadar yapmak zorunda oldukları ilk büyük kongresini yapmadığı, yapma girişiminde bulunmadığı ve zorunlu organlarını oluşturmadığı ve bu suretle hukuki varlığının sona ermesi gerektiği parti sicil dosyasından anlaşılmaktadır.

...

2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 14/7. fıkrasının son cümlesi ile 110/1. ve 121. maddeleri gözetilerek 5253 sayılı Dernekler Kanununun 36. maddesi aracılığıyla 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 87. maddesinin 2. bendi uyarınca Önce Vatan Partisinin süresinde ilk büyük kongresini yapmaması ve zorunlu organlarını oluşturmaması nedeni ile kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine ve tüm mal varlığının Hâzineye geçirilmesine karar verilmesi iddia ve talep olunur.”

III- İNCELEME

1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesi, Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından hazırlanan rapor, ilgili Anayasa ve kanun hükümleri, bunların gerekçeleri ile diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Önce Vatan Partisinin ilk büyük kongresini yapmadığını ileri sürerek kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

3. Anayasa Mahkemesinin, Önce Vatan Partisinin savunmasını isteyen 16.12.2016 tarihli ve 33787353/2016-11 (Değ.İşler)-1166/2745 sayılı yazısı,

Parti Genel Merkezi boşaltıldığından dolayı tebliğ edilememiş, bunun üzerine söz konusu yazı 21.12.2016 tarihinde Parti Özel Kalem Müdürü'ne teslim edilmiştir. Parti kendisine verilen süre içerisinde savunma yapmamıştır.

4. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrasında siyasi partilerin en yüksek organının büyük kongre olduğu, yedinci fıkrasında parti kurucularının ilk büyük kongreyi, partinin tüzel kişilik kazanmasından başlayarak iki yıl içinde toplamak zorunda oldukları belirtilmiştir.

5. Buna göre, gerekli kuruluş bildirisi ve eklerini 21.5.2014 tarihinde İçişleri Bakanlığına vererek 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 8. maddesine göre tüzel kişilik kazanmış bulunan Önce Vatan Partisinin tüzel kişilik kazandığı bu tarihten itibaren iki yıl içinde ilk büyük kongresini toplaması ve zorunlu organlarını oluşturması gerekmektedir.

6. Siyasî Partiler Kanunu'nun 121. maddesinin birinci fıkrasında, *"Türk Kanunu Medenîsi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyasî partiler hakkında da uygulanır."* denilmektedir. 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesinde, kuruluş amacının gerçekleşmesinin olanaksız hale gelmesi, ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organlarının oluşturulmamış olması, tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının olanaksız hale gelmesi, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılmaması gibi hâller, derneğin kendiliğinden sona erme nedenleri olarak sayılmıştır.

7. Açıklanan nedenlerle, 21.5.2014 tarihinde tüzel kişilik kazanan ve ilk büyük kongresini süresinde yapmayan Önce Vatan Partisinin hukuki varlığının sona ermiş olduğunun tespitine karar verilmesi gerekmiştir.

8. Diğer taraftan 2820 sayılı Kanun'un 110. maddesinde, *"Kapanan bir siyasi partinin malları, büyük kongre toplanma yeter sayısının salt çoğunluğunun oyu ile alacağı bir karar üzerine, bir diğer siyasi partiye veya başka bir parti ile birleşmek için kapanma kararı alınmışsa, birleşeceği partiye, ilgili partinin de kabul etmesi şartıyla devredilebilir. Aksi halde kapanan siyasi parti malları Hazineye*

geçer." denilmektedir. Bu durumda, tüzelkişiliği sona eren Parti mallarının Hazineye geçmesi gerekir.

IV- HÜKÜM

A- Önce Vatan Partisinin, 22.4.1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 121. maddesi yollamasıyla, 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nun 87. maddesi gereğince dağılmış sayılarak hukuki varlığının sona erdiğine,

B- Partinin tüm mallarının, 2820 sayılı Kanun'un 110. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Hazineye geçmesine,

C- Gereğinin yerine getirilmesi için karar örneğinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2017/1 (Değişik İşler)

Karar Sayısı : 2017/5

Karar Tarihi : 31.5.2017

DAVACI: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

DAVALI: Türkiye İşçi Partisi

DAVANIN KONUSU: Türkiye İşçi Partisinin kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebidir.

I- DAVANIN GEREKÇESİ

Türkiye İşçi Partisi kuruluşuna dair bildiri ve eklerini 8.2.2010 tarihinde İçişleri Bakanlığına vererek 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 8. maddesine göre tüzel kişilik kazanmıştır. 2820 sayılı Kanun'un 14. maddesinin altıncı fıkrasına aykırı davranarak üst üste iki kez süresinde olağan kongresini yapmayan Parti hakkında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca 4.1.2017 tarihinde düzenlenen iddianame ile kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilmektedir.

II- İDDİANAME

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 4.1.2017 tarihli ve 36321649/2017/15 sayılı iddianamesinin ilgili bölümleri şöyledir:

“2820 Sayılı Siyasi Partiler Yasasınının 14/6. maddesi uyarınca “Büyük kongre parti tüzüğüünün göstereceği süreler içerisinde toplanır. Bu süre iki yıldan az üç yıldan fazla olamaz.”

Parti Tüzüğü'nün 15. maddesinde büyük kongre toplantılarının iki yılda bir yapılacağı ifade edilmiştir.

Bu hükümlere göre parti, en son yaptığı büyük kongreden itibaren en geç iki yıl içerisinde büyük kongresini yapmak zorundadır. Parti, 29/07/2012 tarihinde yapmış olduğu büyük kongresinden itibaren dört yıldan fazla süre geçmiş olmasına rağmen büyük kongresini yapmamıştır.

2820 sayılı Yasanın 121. maddesinin atfı nedeni ile, derneklerin sona erme hallerini düzenleyen 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87/5. maddesi uyarınca "genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılamaması" kendiliğinden sona erme hallerinden biridir.

...

Davalı Türkiye İşçi Partisinin 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasasının 14/6. ve 121. maddeleri ile 5253 sayılı Dernekler Yasası'nın 36. maddesi yollamasıyla Türk Medeni Yasası'nın 87/5. maddesi uyarınca üst üste iki kez süresinde büyük kongresini yapmaması nedeni ile kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi iddia ve talep olunur."

III- PARTİNİN SAVUNMASI

Türkiye İşçi Partisinin 1/3/2017 tarihli savunmasının ilgili bölümleri şöyledir:

"İlgi yazınızla, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Partimiz hakkında "kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespiti" istemli iddianame hazırlandığı anlaşılmıştır.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nca hazırlanan İddianame'de belirtildiği üzere; "Partimiz 08.02.2010 tarihinde kurulmuş, 29.07.2012 tarihinde ilk büyük kongresini yapmış, ancak 2014 yılında ikinci ve 2016 yılında da üçüncü olağan kongrelerini yapması gerekirken bunu gerçekleştirememiştir".

Partimiz, kuruluş amacına uygun olarak işleyişini, örgütlenmesini ve büyümesini sağlayamadığı gibi, olağan kongre gibi zorunlu faaliyetlerini de yerine getirememiştir.

Bu gerekçeyle, 19/02/2017 tarihinde toplanan Türkiye İşçi Partisi Genel Kurultayı oy birliğiyle fesih (kapanma) kararı almıştır. Karara ilişkin Divan Tutanağı ekte sunulmuştur.

Bu nedenle, Büyük Kurultay tarafından kapatılmış olan partimizin “kendiliğinden sona erdiğinin tespiti”ne karar verilmesine değil, zaten kapatılmış olduğunun belirlenmesini arz ve talep ediyoruz.”

IV- İNCELEME

1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesi, Türkiye İşçi Partisi'nin savunması, Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından hazırlanan rapor, ilgili Anayasa ve kanun hükümleri, bunların gerekçeleri ile diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüülüp düşünöldü:

2. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Türkiye İşçi Partisinin 2820 sayılı Kanun'un 14. maddesinin altıncı fıkrasına aykırı davranarak üst üste iki kez süresinde olağan kongresini yapmadığını ileri sürerek kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağılı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesini talep etmiştir.

3. Parti Genel Başkanı Necdet SENGER, Parti adına göndermiş olduğü savunmasında özetle, iddianamede ileri sürölen hususların doğıru olduğünü, Partinin kuruluş amacına uygun olarak işleyişini, örgütlenmesini ve büyümesini sağlayamadığını, bu kapsamda olağan kongre gibi zorunlu faaliyetlerini de yerine getiremediğini, bu gerekçeyle toplanan Parti Genel Kurultayı'nın 19.2.2017 tarihli kararı ile Parti tüzel kişiliğine son verildiğini, dolayısıyla Büyük Kurultay tarafından kapatılmış olan partinin “kendiliğinden sona erdiğinin tespiti”ne değil ve fakat zaten kapatılmış olduğuna karar verilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

4. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 14. maddesinin birinci fıkrasında siyasi partilerin en yüksek organının büyük kongre olduğü, altıncı fıkrasında büyük kongrenin parti tüzüğünün göstereceğı süreler içerisinde toplanacağı ve bu sürenin iki yıldan az üç yıldan fazla olamayacağı, Türkiye İşçi Partisi Tüzüğünün 15. maddesinin dördüncü fıkrasında ise Genel Kurultayı'nın olağan toplantılarının iki yılda bir yapılacağı belirtilmiştir.

5. 2820 sayılı Kanun'un 121. maddesinin birinci fıkrasında, "*Türk Kanunu Medenîsi ile Dernekler Kanununun ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların bu kanuna aykırı olmayan hükümleri, siyâsî partiler hakkında da uygulanır*" denilmektedir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 87. maddesinde, kuruluş amacının gerçekleşmesinin olanaksız hale gelmesi, ilk genel kurul toplantısının kanunda öngörülen sürede yapılmamış ve zorunlu organlarının oluşturulmamış olması, tüzük gereğince yönetim kurulunun oluşturulmasının olanaksız hale gelmesi, olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılmaması gibi durumlar derneğin kendiliğinden sona ermesi nedeni olarak sayılmıştır.

6. Gerekli bildiri ve eklerini 8.2.2010 tarihinde İçişleri Bakanlığına vererek 2820 sayılı Kanun'un 8. maddesi uyarınca tüzel kişilik kazanmış bulunan Türkiye İşçi Partisinin, 29.7.2012 tarihinde yapmış olduğu büyük kongresinden itibaren iki yıl içerisinde büyük kongresini yapmadığı anlaşılmıştır.

7. Ancak, Partinin kuruluş bildirgesinde gösterilen adrese yapılan tebligata cevaben alınan 1.3.2017 tarihli, Parti Genel Başkanı Necdet SENER imzalı yazıda, Partinin zaten kapatılmış olduğunun tespit edilmesi talep edilmiş ve Partinin infisahına ilişkin 19.2.2017 tarihli Türkiye İşçi Partisi 2. Olağan Genel Kurultayı Divan Tutanağı sunulmuştur. Anılan Divan Tutanağının içeriği ile savunma yazısına ek Türkiye İşçi Partisi 2. Olağan Genel Kongre Listesinde yer alan isimler incelendiğinde ise toplantı ve karar yeter sayısını sağlayan Türkiye İşçi Partisinin 2820 sayılı Kanun'un 14. ve 109. maddelerine uygun olarak kapanma kararı aldığı anlaşılmıştır. Bu durumda Türkiye İşçi Partisinin, dava konusu başvurunun yapıldığı 4.1.2017 tarihinde henüz devam eden tüzel kişiliği, 19.2.2017 tarihinde Türkiye İşçi Partisi 2. Olağan Genel Kurultayı'nın ilgili kararıyla sona ermiştir.

8. Açıklanan nedenlerle, Türkiye İşçi Partisi 2820 sayılı Kanun'un 14. ve 109. maddelerine uygun olarak kapanma kararı aldığından, talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

9. M. Emin KUZ bu görüşe katılmamıştır.

V- HÜKÜM

Olağan Genel Kurultayı'nın 19.2.2017 tarihli kararıyla kapanma kararı olarak hukuki varlığını sona erdiren Türkiye İşçi Partisinin kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına, M. Emin KUZ'un karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 31.5.2017 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY GEREKÇESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının, davalı Türkiye İşçi Partisinin kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukukî varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesine ilişkin talebi hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 14. maddesinin altıncı fıkrasına aykırı davranarak büyük kongrelerini iki defa üst üste yapmaması nedeniyle kendiliğinden dağılma hâlinin ve hukukî varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talep edilen Türkiye İşçi Partisinin, iddianamenin hazırlandığı 4/1/2017 tarihi itibarıyla de büyük kongresinin toplanmadığı anlaşılmış; ancak davanın açılmasından sonra 19/2/2017 tarihinde 2. Olağan Genel Kurultayının toplanarak kapanma kararı aldığı gerekçesiyle talep hakkında karar verilmesine yer olmadığı sonucuna varılmıştır.

İlk büyük kongresini 29/7/2012 tarihinde yapan davalı Partinin, 2820 sayılı Kanunun 14. maddesi ile Parti Tüzüğü'nün 15. maddesine göre 2014 ve 2016 yıllarında yapması gereken iki büyük kongresini üst üste yapmadığı, Partinin 1/3/2017 tarihli savunmasında da kabul edilmektedir.

2820 sayılı Kanunun 121. maddesinde, Türk Medenî Kanunu ile Dernekler Kanununun 2820 sayılı Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin siyasî partiler hakkında da uygulanması öngörülmekte, 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 87. maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendinde ise "olağan genel kurul toplantısının iki defa üst üste yapılamaması" da "kendiliğinden sona erme" sebeplerinden biri olarak belirlenmektedir.

Anayasa Mahkemesinin 16/3/2016 tarihli ve E.2015/3 (Değ. İş.), K.2016/1 sayılı Kararına ilişkin karşıoy gerekçesinde de belirtildiği üzere, kanunda öngörülen sebeplerin gerçekleşmesi ile kendiliğinden sona erme hâllerinde, herhangi bir organın veya makamın karar almasına gerek kalmadan tüzel kişilik kanun hükmü gereği kendiliğinden sona ermekte; 2820 sayılı Kanunun 14. ve 121. maddeleriyle 4721 sayılı Kanunun 87. maddesine göre bir siyasî partinin büyük kongresinin iki defa üst üste yapılamamasıyla da mahkeme kararına gerek olmadan parti tüzel kişiliği kendiliğinden sona ermiş sayılmaktadır.

4721 sayılı Kanunun 87. maddesinin ikinci fıkrasına göre bu konudaki mahkeme kararı tüzel kişiliği sona erdiren değil, tüzel kişiliğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitinden ibaret bir karardır. Dolayısıyla

Anayasa Mahkemesinin bu konudaki kararı da tüzel kişiliğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitine ilişkindir. Nitekim Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının talebi de, Partinin kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukukî varlığının sona erdiğinin tespiti talebinden ibarettir.

Partinin tüzel kişiliğinin Kanunda belirtilen sebeplerin gerçekleşmesi ile kendiliğinden sona ermesinden sonra, fakat bu hukukî durumun Mahkememizce tespitinden önce büyük kongrenin toplanmış olması, Partinin “kendiliğinden dağılma hâli” ile buna bağlı olarak “hukukî varlığının sona ermiş olduğu” gerçeğini değiştirerek Partinin hukukî varlığını ihya edemez. Bu itibarla, adı geçen Partinin tüzel kişiliğinin, dava konusu başvurunun yapıldığı 4/1/2017 tarihinde devam ettiği ve 19/2/2017 tarihinde toplanan genel kurultayda kapanma kararı verilmesi sebebiyle talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmesi gerektiği yönündeki görüş sözü edilen kanun hükümleri ile bağdaşmamaktadır.

Başka bir anlatımla, adı geçen Partinin tüzel kişiliğinin kanun gereği kendiliğinden sona ermesinden sonra yapılan mezkûr kurultay ve kurultayda alınan karar hukuken yok hükmünde olduğundan, bu davada verilecek karara esas alınmasında isabet olmadığı düşünülmektedir.

Bu sebeplerle ve yukarıda belirtilen 16/3/2016 tarihli ve E.2015/3 (Değ. İş.), K.2016/1 sayılı Karara ilişkin karşıoy gerekçesindeki diğer gerekçelerle Türkiye İşçi Partisinin kendiliğinden dağılma hâlinin ve buna bağlı olarak hukukî varlığının sona erdiğinin tespiti için açılan davanın kabulüne; bunun sonucu olarak da Partinin tüm mallarının 2820 sayılı Kanunun 110. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Hazineye geçmesine karar verilmesi gerektiğini düşündüğümden, çoğunluğun görüşüne katılmıyorum.

Üye
M. Emin KUZ

Esas Sayısı : 2009/29 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2016/38
Karar Tarihi : 22.12.2016

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Demokrat Partinin 2008 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI ve Erdal TERCAN'ın katılımlarıyla 11.4.2012 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Demokrat Partinin 2008 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

3. Demokrat Partinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2008 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2008 yılı gelirlerinin 14.868.064,05 TL, giderler toplamının 13.788.485,43 TL, gelecek yıla devreden nakit tutarının 1.441.167,65 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2008 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2008 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

6. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

A- Gelirlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Gelirleri

7. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 12.404.908,11 TL olup bunun 460.760,00 TL'si alınan örgüt yardımlarından, 679.800,00 TL'si kira gelirlerinden, 31.681,00 TL'si satış gelirlerinden, 10.083.129,08 TL'si faiz gelirlerinden, 1.149.538,03 TL'si çeşitli gelirlerden oluşmaktadır.

8. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

9. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

2- İl Örgütleri Gelirleri

10. Partinin 2008 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri 2.463.155,94 TL olup bunun 8.552,00 TL'si üye yıllık aidatlarından, 534.023,01 TL'si bağışlardan, 1.816.699,00 TL'si alınan örgüt yardımlarından, 15.300,00 TL'si diğer gelirlerden, 88.581,93 TL'si önceki yıl gelirlerinden oluşmaktadır.

11. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

12. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

B- Giderlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Giderleri

13. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 11.296.975,69 TL olup bunun 2.262.608,77 TL'si personel giderlerinden, 1.816.699,00 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 797.671,21 TL'si temsil ağırlama giderlerinden, 2.290.786,13 TL'si yönetim giderlerinden, 527.896,76 TL'si seyahat giderlerinden, 763.061,42 TL'si kira giderlerinden, 1.217.521,30 TL'si basın yayın giderlerinden, 217.314,96 TL'si demirbaş giderlerinden, 665.865,67 TL'si vergi vb. giderlerden, 346.337,54 TL'si propaganda giderlerinden, 95.959,38 TL'si geçmiş yıl giderlerinden, 295.253,55 TL'si çeşitli giderlerden oluşmaktadır.

14. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, aşağıda belirtilenler dışındaki giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

1- Aşağıda detayı verilen harcamalara ilişkin olarak 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesine uygun belgelerin varsa gönderilmesi, aksi halde ilgili belgeler olmadan ödeme yapılması nedenlerinin açıklanması istenilmiştir.

Ödeme Emri Belgesinin		Gider Çeşidi	İstenilen Belge	Tutar
Tarihi	Numarası			
5.3.2008	40	Tanıtım Gideri	Fatura	4.232,34
10.3.2008	44	Ulaşım Gideri	Fatura	609,00
9.4.2008	64	Basın-Yayın Giderleri	Fatura	1.201,21
25.4.2008	74	Ulaşım Gideri	Fatura	229,80
16.6.2008	112	Yönetim Gideri	Fatura	270,90
8.7.2008	133	Müşavirlik Bedeli	Fatura	2.000,00
18.11.2008	197	Yönetim Gideri	Fatura	1.216,10
3.1.2008	267	İletişim Gideri	Fatura	9.260,00
2.11.2008	286	Yönetim Gideri	Fatura	4.457,20
3.12.2008	290	Yönetim Gideri	Fatura	1.398,46
22.12.2008	298	Yönetim Gideri	Fatura	2.986,94
15.12.2008	305	Yönetim Gideri	Fatura	9.568,49
5.1.2008	462	Yönetim Gideri	Fatura	15.340,00
23.1.2008	465	Yönetim Gideri	Fatura	3.116,17
			TOPLAM	55.886,61

Parti, bu harcamaların siyasi faaliyetlerle ilgili giderler olduğunu belirtmiş ancak bu giderlere ilişkin olarak kanıtlayıcı herhangi bir belge sunmamıştır.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 70. maddesinde, beş (2008 yılı için 52,37 TL) liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesinin zorunlu olmadığı belirtildiğinden, bu miktarı aşan harcamaların makbuz veya fatura gibi geçerli ve kanıtlayıcı belgeye dayanması gerekmektedir.

2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin altıncı fıkrasında ise "Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler. Ancak kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilemediği hallerde, fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örnekleri kullanılabilir." hükmü yer almaktadır.

Parti, yukarıdaki tabloda belirtilen giderlere ilişkin fatura asıllarını sunmamıştır. Bu nedenle fatura aslı olmaksızın veya Vergi Usul Kanunu'na uygun olarak düzenlenmiş belge olmadan kaydedilen giderin, Kanun'un öngördüğü anlamda belgeye dayandırılmış olduğunun kabul edilmesi mümkün değildir. 55.886,61 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2- Yapılan konaklama harcamasına ilişkin faturanın aslına ilişkin ödeme gerçekleştirildiği halde ayrıca fotokopisiyle de ödeme gerçekleştirilmiştir. Söz konusu durumun varsa izahı istenilmiştir.

Ödeme Emri Belgesinin		Niteliği	Tutarı
Tarihi	Numarası		
12.4.2008	67	Asıl Fatura	1.722,96
9.4.2008	64	Fotokopi Fatura	1.722,96

Parti yetkilileri bu durumun sehven meydana geldiğini belirtmişlerdir.

Aslına ilişkin ödemesi gerçekleştirilen bir harcamaya ilişkin olarak ayrıca fotokopi belgeyle de ödeme yapılması mümkün olmadığından 1.722,96 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

3- Bir takım gider fişleriyle fatura bedelinden daha fazla tutarda ödemede bulunulması nedenlerinin izahı istenilmiştir.

Ödeme Emri Belgesinin		Firma	Fatura tutarı	Ödeme tutarı	Fark
Tarihi	Numarası				
31.8.2008	147	Parlamend Seyahat Acentası	2.383,00	2.803,00	420,00
24.11.2008	201	Eyüpoğlu Oto	265,00	585,00	320,00
				TOPLAM	740,00

Parti yetkilileri göndermiş oldukları savunmalarında, seyahat acentasına yapılan fazla ödemenin bilet değişikliğiyle ilgili ortaya çıkan ek bir maliyetten kaynaklandığını belirtmişlerdir. Eyüpoğlu Oto'ya yapılan fazla ödemenin ise farklı bir fatura muhteviyatından kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir. Ancak yapılan fazla ödemelere ilişkin olarak farklı bir fatura veya harcamayı tevsik edecek bir belge göndermemişlerdir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 70. maddesinde, beş (2008 yılı için 52,37 TL) liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesinin zorunlu olmadığı belirtildiğinden, bu miktarı aşan harcamaların makbuz veya fatura gibi geçerli ve kanıtlayıcı belgeye dayanması gerekmektedir.

2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin altıncı fıkrasında ise *"Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler. Ancak kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilemediği hallerde, fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örnekleri kullanılabilir."* hükmü yer almaktadır.

Parti, söz konusu harcamaların bilet değişikliğinden veya farklı bir faturadan (mal ve hizmet alımı karşılığı düzenlenen) kaynaklandığını ileri sürüyorsa, bu iddiasını fatura veya fatura yerine geçen bir harcama belgesiyle kanıtlamak zorundadır. Ancak parti bu iddiasına dayanak olarak herhangi bir harcama belgesi sunmamıştır. Bu itibarla 740,00 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

15. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

2- İl Örgütleri Giderleri

16. Partinin 2008 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 2.491.509,74 TL olup; bunun 204.428,26 TL'si personel giderlerinden, 6.722,74 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 246.044,15 TL'si temsil

ağırlama giderlerinden, 899.309,75 TL'si yönetim giderlerinden, 19.751,45 TL'si seyahat giderlerinden, 511.719,19 TL'si kira giderlerinden, 78.876,41 TL'si basın yayın giderlerinden, 1.710,06 TL'si vergi vb. giderlerden, 112.887,32 TL'si propaganda giderlerinden, 201.974,25 TL'si geçmiş yıl giderlerinden, 208.086,16 TL'si çeşitli giderlerden oluşmaktadır.

17. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

18. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

C- Parti Mallarının İncelenmesi

19. Demokrat Partinin sunmuş olduğu defter ve belgeler üzerinde yapılan incelemelerde Partinin 2008 yılında herhangi bir taşınmaz ile menkul kıymet ve hak ediniminde bulunmadığı, edinmiş olduğu toplam 132.814,96 TL tutarındaki taşınır mal edinimlerinin ise 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 68. maddesine uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

20. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

IV- SONUÇ

Demokrat Partinin 2008 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- 2820 sayılı Kanun'un 70. maddesine aykırı olarak partinin amaçlarına uygun olmayan ve parti tüzel kişiliği adına yapılmış harcama olarak kabulü mümkün görülmeyen 58.349,57 TL karşılığı Parti mal varlığının, 2820 sayılı Kanun'un 75. maddesi uyarınca Hazineye irat kaydedilmesine,

2- Partinin 2008 yılı kesin hesabında gösterilen 14.868.064,05 TL. gelir toplamının, 13.788.485,43 TL gider toplamının, 1.441.167,65 TL gelecek yıla devreden nakit miktarının, 388.230,92 TL dönem sonu borçlarının Hazineye irat kaydedilenler dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna,

Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 22.12.2016 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRÇÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY YAZISI

1. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesinde, siyasi partilerin genel başkanlarının, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine vermeleri gerektiği öngörülmüştür. Aynı mahiyetteki bir hüküm 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 55. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer almaktadır.

2. Anayasa Mahkemesine gelen her türlü işler gibi siyasi parti mali denetimleri de "ilk inceleme" ve "esas inceleme" aşamalarından geçerek

karara bağlanmaktadır. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 56. maddesinde düzenlenmiş olan siyasi parti mali denetimlerinde ilk ve esas inceleme usulünde herhangi bir süre öngörülmemiştir.

3. Mali denetimi yapılan Partinin inceleme yılına ait hesaplarının ilk incelemesi 11.4.2012 günü yapılmıştır. Esas inceleme ise henüz sonuca bağlanmıştır. Bu durumda, denetimi yapılan Partinin geçmiş yıllara ait mali denetimlerinin ilk ve/veya esas incelemelerinin kesin karara bağlandığı tarih itibariyle, denetim yılına ait kesin hesapların Anayasa Mahkemesine sunulmasından itibaren beş yıl müddetle sonuçlandırılmadığı açıktır.

4. Anayasada öngörülen siyasi parti mali denetimi kurumunun amaçlarına, hukukun genel ilkelerine ve korunmak istenen demokratik değerlere bakıldığında, her hangi bir Devlet katkısı da almayan partilerin mali denetimlerinin ait olduğu yıldan çok uzun zaman geçtikten sonra yapılmasının hangi üstün hukuki yarara hizmet ettiğini anlamak güçtür. Bu nedenle, büyük gecikmelerle yapılan bu tür mali denetimlerin karara bağlanması ve denetime bağlı hukuki sonuçlar çıkarılması yerine, dosyanın işleminden kaldırılmasına karar verilmesi gerekmektedir. Bu konudaki gerekçelerimiz kısmen daha önceki mali denetimlere ilişkin karşıoy yazılarımızda da açıklanmıştır (S.P.M.D., E:2009/37, K:2014/86, 30.01.2015 tarihli ve 29252 sayılı Resmi Gazete; S.P.M.D. E:2001/20, K:2009/48, 26.11.2009 tarihli Resmi Gazete).

5. Konunun hukuk devletinin temel unsurlarından olan hukuk güvenliği ve adil yargılanma hakkına aykırılık içeren boyutları bulunduğu kadar, siyasi parti özgürlüğüne yapılmış bir temel hak ihlali de söz konusu olabilecektir. Bunun nedenleri aşağıda açıklanmıştır.

6. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinin temel bir ögesinin de hukuk güvenliği olduğu, Anayasa Mahkemesinin de birçok kararında vurgulanmıştır.

7. Yasaların toplum hayatında hangi işlem veya eylemleri yaptırırma bağladığı, hangi eylemlerin suç veya kabahat oluşturdukları, kasıtlı veya

kusurlu olarak meydana gelen hukuka aykırılıkların hangi sonuçları doğuracağı, bu konularda hangi işlemlerin kimler tarafından yapılacağı, kusurlu eylemin ne zamana kadar soruşturulacağı ve kovuşturulacağı, yasalarda ve Anayasa ile yasaların verdiği yetkiye dayanarak gerçekleştirilmiş alt düzenlemelerde açıkça belirtilmiş olmalıdır. Aksi takdirde hukuki öngörülebilirlikten ve hukuk güvenliğinden söz edilemez.

8. Siyasi Partilerin mali denetimi, Anayasada, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde düzenlenmiştir. Mevzuatta, mali denetimin prosedürü hakkında ayrıntılı hükümler yer almakla birlikte, sürelerle ilgili hükümler sadece 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun belge saklama yükümlülüğüne ilişkin 69. ve 70. maddelerinde yer almaktadır. Buna göre, siyasi partilerin gelir ve gider belgelerini saklama yükümlülüğü, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili siyasi partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır. İptal ve itiraz davalarındaki aksine, mali denetimlerde ilk incelemenin hangi süre içinde yapılacağı 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununda belirtilmediği gibi, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda da belirtilmemiştir. Buna göre, belge saklama yükümlülüğü, başlangıcı belirsiz ve öngörülemeyen bir tarihe endekslenmek suretiyle, belirsiz bir süre boyunca ötelenmektedir.

9. Öte yandan, mevzuatta, siyasi partilerin hesaplarını, hesap yılını takip eden Haziran ayının sonuna kadar Anayasa Mahkemesine vermeleri öngörülmüş olmakla birlikte, denetimin hangi sürede karara bağlanacağı hakkında da tabiatıyla bir hüküm bulunmamaktadır.

10. Hukuk güvenliğinin gereği olan öngörülebilirlik ilkesi, kişilerin belirsiz sürelerle denetlenme ve muhtemel bir para cezasına çarptırılma tehdidi altında tutulmalarına olanak vermez. Nitekim hukukumuzda gerek 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile gerek Ticaret Kanunu'ndaki hükümlerle, belge saklama ve kamu alacağından sorumlu olma konusunda kişiler lehine çeşitli güvenceler getirilmiştir. Buna göre, belge saklama ve saklanmayan

belgelerden dolayı mesul tutulma konusunda hukuk sistemimizdeki düzenlemelerde, birbirine benzer şekilde beş yıllık süreler öngörülmüştür. Ancak, siyasi partilerin mevzuatta bu tür güvenceleri bulunmamaktadır, çünkü ilk incelemenin yapılması ve esasın karara bağlanması, tamamen ucu açık bir sürece tabi tutulmuştur.

11. Hukuk güvenliğine aykırı olan ve 12 Eylül 1980 askeri rejiminin ürünü olan yasadan kaynaklanan bu durumun mevzuat değişiklikleriyle bu güne kadar düzeltilmemesi karşısında, Anayasa Mahkemesinin içtihat tesis etme yoluyla siyasi parti mali denetimlerini hukuk devleti esaslarına uygun hale getirmesi mümkündür ve bu nedenle beş yıl veya daha eski yıllara ait mali denetimlerin işlemde kaldırılmasına karar verilmesi gerekirdi. Ancak bu yola da gidilmediğinden, beş yıl ve daha fazla zaman geçmiş evrak üzerinden mali denetim yapılmasına devam edilmektedir. Bu yöndeki uygulama, Anayasanın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesine aykırıdır.

12. Siyasi partiler, Anayasa'nın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) güvencesi altında olduğundan, şu hususların da belirtilmesi yerinde olur:

13. Anayasa'nın 67. maddesinde seçme ve seçilme hakkı ile bir siyasi parti içinde faaliyette bulunma hakkı, 68. maddesinde siyasi parti kurma hakkı düzenlenmiş; yine 68. maddede siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları oldukları belirtilmiştir. AİHS'nin örgütlenme özgürlüğüne ilişkin 11. maddesi de siyasi parti faaliyetlerini güvence altına almaktadır.

14. Zaman sınırlamasına ve yasa ile belirlenmiş sürelerle tabi olmayan bir şekilde mali denetim yapılması ve bunun sonucunda, geçmiş yıllara ait harcama belgelerinin usulüne uygun olarak sunulmadığı gerekçesiyle, yine üst sınırı da olmaksızın, belirsiz miktarlarda para cezası (Hazineye irat kaydı) kesilebilmesi, denetim yılına ait bulgulardan hareketle çeşitli suç duyurularında bulunulması, siyasi faaliyet ve siyasi parti özgürlüğüne yapılmış bir müdahaledir.

15. Siyasi Parti özgürlüğüne yapılan müdahalenin, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtildiği şekilde, yasa ile yapılması, demokratik bir toplumda zorunlu olması ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaması gerekmektedir.

16. Mali denetim, siyasi parti faaliyetlerine yapılmış bir müdahale olmakla birlikte, demokratik bir toplumda zorunlu olduğu açıktır. Ancak, siyasi parti mali denetimlerinin ucu açık, yani yasa ile belli sürelerle bağlanmamış bir uygulama kapsamında gerçekleştirildiği, bu konuda yeterli yasal çerçeve bulunmadığı, kıyas yoluyla uygulanabilecek mevzuat hükümlerinin de Anayasa Mahkemesince re'sen uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda siyasi parti faaliyetlerine yapılmış müdahalenin, demokratik bir toplumda zorunlu olsa bile, "yasa ile düzenlenme" koşuluna uyduğu söylenemez.

17. Öte yandan, vergi alacaklarının dahi 5 yılda zamanaşımına uğradığı bir hukuk düzeninde bir siyasi partinin kamu hazinesine bir borcu olmadığı halde mali bir cezaya çarptırılmasında ölçülülük bulunmadığı açıktır. Diğer bir ifadeyle, siyasi partilerin hesaplarının denetlenmesindeki kamu yararı ve siyasi parti mali denetimi için demokratik bir toplumda bulunan zorunluluk ile uzun ve belirsiz süreler sonunda yaptırımlara maruz kalmamayı gerektiren hukuk güvenliği arasında olması gereken adil ve makul denge ortadan kalkmış olmaktadır.

18. Bu nedenle beş yıldan sonra yapılan denetimlerin, buna bağlı suç duyurularının ve irat kaydı kararlarının, hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu kadar, Anayasa'nın 68. maddesine de aykırı olduğuna ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 11. maddesinin ihlalini oluşturduğuna şüphe bulunmamaktadır.

19. Anayasa Mahkemesinin yaptığı mali denetim, dosya üzerinden yapılan, temyiz ve itirazı kabil olmayan bir yargısal işlemdir. Anayasa Mahkemesinin siyasi parti mali denetimini bir dava olarak kabul edip etmemesi, siyasi partinin yararlanması gereken örgütlenme özgürlüğü yönünden önemli değildir. Sonuç olarak hakkında fiilen mali ceza

yaptırımları uygulanacak olan tüzel kişi sıfatıyla, denetlenen partinin, Anayasa'nın 36. ve AİHS'nin 6. maddelerinde yer alan adil yargılanma hakkının kapsamı içinde olan ilke ve güvencelerden yararlanması gerekir.

20. Anayasa'nın 36. ve AİHS'nin 6. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında, makul sürede yargılanma da bulunmaktadır. Her türlü ölçüte göre, dosya üzerinden ve tek dereceli olarak yapılan mali denetimlerin beş yıl veya daha uzun sürelerde karara bağlanmasının makul ve haklı nedeni olmayacağından, adil yargılanma hakkının da bir ihlalini oluşturduğu açıktır.

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, "Cumhuriyet Halk Partisi/ Türkiye-19920/13" davasında, her ne kadar başvuru partinin "açık duruşma yapılmadığı" ve "temyiz hakkı bulunmadığı" yolundaki itirazlarını adil yargılanma hakkı kapsamında kabul edilebilir bulmamış ise de, denetimin uzun sürmesini "Sözleşmenin 11. maddesi kapsamındaki örgütlenme özgürlüğüne yapılmış ölçüsüz bir müdahale" olarak değerlendirmiş ve bu konuda adil yargılanma kapsamında ayrıca inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına hükmetmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin uzun bulduğu denetim süresinin iki yıl olduğunu da kaydetmek gerekir. AİHM'nin değerlendirmesi bir bütün halinde şu şekildedir:

"97. Mahkemeye göre, Anayasa Mahkemesi tarafından uygulanan hukuka uygunluk koşullarının öngörülemezliğinin neden olduğu yasal belirsizlik, kanunda belirlenen kanunda belirlenen herhangi bir süre sınırı olmadığı dikkate alındığında, denetim usulünde karşılaşılan gecikmeler nedeniyle daha da artmıştır. Mahkeme bu bağlamda, yazılı usule dayanarak tüm denetimi gerçekleştiren Anayasa Mahkemesinin, 2008 hesaplarına ilişkin denetimi tamamlamasının üç yıl, 2009 hesaplarını tamamlamasının ise iki yıl sürdüğünü kaydetmiştir. Başvuran parti için önemli mali menfaatlerin söz konusu olduğu dikkate alındığında, Anayasa Mahkemesinin, sonraki yıllarda benzer giderler için yaptırımlarla karşı karşıya kalmasını engellemek amacıyla başvuran partiye tutumunu düzenleme imkanı sağlamak üzere, denetimi vaktinde tamamlamak için hususi özen göstererek hareket etmesi gerekirdi".

E: 2009/29, K: 2016/38 (SPMD)

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararına hakim olan düşünceler, ilke itibariyle denetlenen patinin durumuna uygulanabilecek niteliktedir.

Bu ve yukarıda açıklanan diğer nedenlerle, denetlenen Parti hakkındaki çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Esas Sayısı : 2010/30 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2016/39
Karar Tarihi : 22.12.2016

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Demokrat Partinin 2009 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI ve Erdal TERCAN'ın katılımlarıyla 11.4.2012 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Demokrat Partinin 2009 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

3. Demokrat Partinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2009 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde

yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2009 yılı gelirlerinin 4.026.712,08 TL, giderler toplamının 5.514.238,17 TL, gelecek yıla devreden nakit tutarının 39.779,64 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2009 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2009 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

6. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

A- Gelirlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Gelirleri

7. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 2.405.533,09 TL olup bunun 690.600,00 TL'si bağış ve yardımlardan, 180.000,00 TL'si kira gelirlerinden, 75.000,00 TL'si satış gelirlerinden, 21.862,44 TL'si faiz gelirlerinden, 1.436.070,65 TL'si geçmiş yıl gelirlerinden, 2.000,00 TL'si çeşitli gelirlerden oluşmaktadır.

8. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

9. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

2- İl Örgütleri Gelirleri

10. Partinin 2009 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri 1.621.178,99 TL olup bunun 48.485,30 TL'si üye yıllık aidatlarından, 1.276.796,69 TL'si

bağışlardan, 290.800,00 TL'si alınan örgüt yardımlarından, 5.097,00 TL'si önceki yıl gelirlerinden oluşmaktadır.

11. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

12. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

B- Giderlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Giderleri

13. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 3.892.282,57 TL olup bunun 888.071,21 TL'si personel giderlerinden, 290.800,00 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 374.885,10 TL'si temsil ağırlama giderlerinden, 815.417,36 TL'si yönetim giderlerinden, 105.417,25 TL'si kira giderlerinden, 286.589,62 TL'si basın yayın giderlerinden, 137.511,12 TL'si vergi vb. giderlerden, 785.208,09 TL'si propaganda giderlerinden, 188.958,35 TL'si geçmiş yıl giderlerinden, 19.424,47 TL'si çeşitli giderlerden oluşmaktadır.

14. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, aşağıda belirtilenler dışındaki giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

1- Aşağıda detayı verilen harcamalara ilişkin olarak 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesine uygun belgelerin varsa gönderilmesi, aksi halde ilgili belgeler olmadan ödeme yapılması nedenlerinin açıklanması istenilmiştir.

Ödeme Emri Belgesinin		Gider Çeşidi	İstenilen Belge	Tutar
Tarihi	Numarası			
19.1.2009	42	Haberleşme Gideri	Telekom Faturaları	2.769,40
19.1.2009	42	Kira Gideri	Kira Kontratı	5.650,00
16.2.2009	102	Kira Gideri	Kira Kontratı	4.800,00

16.3.2009	162	Kira Gideri	Kira Kontratı	800,00
3.6.2009	230	Teşkilata Yardım Gideri	Banka Dekontu	5.000,00
4.6.2009	2232	Teşkilata Yardım Gideri	Banka Dekontu	3.000,00
			TOPLAM	22.019,40

Parti yetkilileri göndermiş oldukları savunmalarında, kira giderlerine ilişkin kira kontratlarını, teşkilata yardım giderlerine ilişkin banka dekontu ve gönderme emirlerini göndermişlerdir. Ancak Parti 2.769,40 TL tutarındaki haberleşme giderlerine ilişkin belge sunabilmiş değildir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 70. maddesinde, beş (2009 yılı için 60,72 TL) liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesinin zorunlu olmadığı belirtildiğinden, bu miktarı aşan harcamaların makbuz veya fatura gibi geçerli ve kanıtlayıcı belgeye dayanması gerekmektedir.

2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin altıncı fıkrasında ise "*Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler. Ancak kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilemediği hallerde, fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örnekleri kullanılabilir.*" hükmü yer almaktadır.

Parti, yukarıdaki tabloda belirtilen giderlere ilişkin fatura asıllarını sunmamıştır. Bu nedenle, fatura aslı veya Vergi Usul Kanunu'na uygun olarak düzenlenmiş belgeler olmadan kaydedilen giderin, Kanun'un öngördüğü anlamda belgeye dayandırılmış olduğunun kabul edilmesi mümkün değildir. 2.769,40 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2- Filo halinde kiralanan araçlardan birine ait bakım-onarım giderinin trafik sigortası/kasko sigortası kapsamında karşılanması gerekirken bir kısmının parti tarafından karşılandığı tespit edilmiştir. Söz konusu

ödemeye gerekçe olan varsa araç kira sözleşmesinin gönderilmesi, aksi halde bakım onarım giderinin parti tarafından karşılanma sebebinin izahı istenilmiştir.

Ödeme Emri Belgesinin		Firma Adı	Tutar
Tarihi	Numarası		
5.2.2009	79	Beyaz Filo Kiralama	5.005,55

Parti yetkililer savunmalarında, ilgili firmayla görüşülerek hasar bedelinin dörtte bir oranının Parti tarafından karşılanacağı konusunda anlaşıklarını belirtmişlerdir.

Araç kiralamalarda aracın bakım ve onarım giderleri aracı kiraya verene aittir. Aksi kararlaştırıldıysa bu durumu belgeleyen sözleşmenin gönderilmesi gerekmektedir. Ancak Parti yetkilileri, onarım giderinin bir kısmının Parti tarafından karşılanacağına ilişkin bir sözleşme sunmamışlardır. 5.005,55 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

15. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

2- İl Örgütleri Giderleri

16. Partinin 2009 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 1.621.955,60 TL olup bunun 109.107,77 TL'si personel giderlerinden, 15.510,00 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 161.365,03 TL'si temsil ağırlama giderlerinden, 583.533,19 TL'si yönetim giderlerinden, 570.818,12 TL'si kira giderlerinden, 23.105,50 TL'si basın yayın giderlerinden, 12.003,66 TL'si vergi vb. giderlerden, 5.100,00 TL'si propaganda giderlerinden, 33.450,80 TL'si geçmiş yıl giderlerinden, 23.069,54 TL'si demirbaş giderlerinden, 84.891,99 TL'si çeşitli giderlerden oluşmaktadır.

17. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

18. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

C- Parti Mallarının İncelenmesi

19. Demokrat Partinin sunmuş olduğu defter ve belgeler üzerinde yapılan incelemelerde Partinin 2009 yılında herhangi bir taşınmaz ile menkul kıymet ve hak ediniminde bulunmadığı, edinmiş olduğu toplam 23.069,54 TL tutarındaki taşınır mal edinimlerinin ise 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 68. maddesine uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

20. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

IV- SONUÇ

Demokrat Partinin 2009 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- 2820 sayılı Kanun'un 70. maddesine aykırı olarak Partinin amaçlarına uygun olmayan ve Parti tüzel kişiliği adına yapılmış harcama olarak kabulü mümkün görülmeyen 7.774,95 TL karşılığı Parti mal varlığının, 2820 sayılı Kanun'un 75. maddesi uyarınca Hazineye irat kaydedilmesine,

2- Partinin 2009 yılı kesin hesabında gösterilen 4.026.712,08 TL gelir toplamının, 5.514.238,17 TL gider toplamının, 39.779,64 TL gelecek yıla devreden nakit miktarının, Hazineye irat kaydedilenler dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna,

Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 22.12.2016 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY YAZISI

1. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesinde, siyasi partilerin genel başkanlarının, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine vermeleri gerektiği öngörülmüştür. Aynı mahiyetteki bir hüküm 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 55. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer almaktadır.

2. Anayasa Mahkemesine gelen her türlü işler gibi siyasi parti mali denetimleri de "ilk inceleme" ve "esas inceleme" aşamalarından geçerek karara bağlanmaktadır. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 56. maddesinde düzenlenmiş olan siyasi parti mali denetimlerinde ilk ve esas inceleme usulünde herhangi bir süre öngörülmemiştir.

3. Mali denetimi yapılan Partinin inceleme yılına ait hesaplarının ilk incelemesi 11.4.2012 günü yapılmıştır. Esas inceleme ise henüz sonuca bağlanmıştır. Bu durumda, denetimi yapılan Partinin geçmiş yıllara ait mali denetimlerinin ilk ve/veya esas incelemelerinin kesin karara bağlandığı tarih itibariyle, denetim yılına ait kesin hesapların Anayasa Mahkemesine sunulmasından itibaren beş yıl müddetle sonuçlandırılmadığı açıktır.

4. Anayasa'da öngörülen siyasi parti mali denetimi kurumunun amaçlarına, hukukun genel ilkelerine ve korunmak istenen demokratik değerlere bakıldığında, her hangi bir Devlet katkısı da almayan partilerin mali denetimlerinin ait olduğu yıldan çok uzun zaman geçtikten sonra yapılmasının hangi üstün hukuki yarara hizmet ettiğini anlamak güçtür. Bu nedenle, büyük gecikmelerle yapılan bu tür mali denetimlerin karara bağlanması ve denetime bağlı hukuki sonuçlar çıkarılması yerine, dosyanın işleminden kaldırılmasına karar verilmesi gerekmektedir. Bu konudaki gerekçelerimiz kısmen daha önceki mali denetimlere ilişkin karşıoy yazılarımızda da açıklanmıştır (S.P.M.D., E:2009/37, K:2014/86, 30.01.2015 tarihli ve 29252 sayılı Resmî Gazete; S.P.M.D. E:2001/20, K:2009/48, 26.11.2009 tarihli Resmi Gazete).

5. Konunun hukuk devletinin temel unsurlarından olan hukuk güvenliği ve adil yargılanma hakkına aykırılık içeren boyutları bulunduğu kadar, siyasi parti özgürlüğüne yapılmış bir temel hak ihlali de söz konusu olabilecektir. Bunun nedenleri aşağıda açıklanmıştır.

6. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinin temel bir ögesinin de hukuk güvenliği olduğu, Anayasa Mahkemesinin de birçok kararında vurgulanmıştır.

7. Yasaların toplum hayatında hangi işlem veya eylemleri yaptırma bağladığı, hangi eylemlerin suç veya kabahat oluşturdukları, kasıtlı veya kusurlu olarak meydana gelen hukuka aykırılıkların hangi sonuçları doğuracağı, bu konularda hangi işlemlerin kimler tarafından yapılacağı, kusurlu eylemin ne zamana kadar soruşturulacağı ve kovuşturulacağı, yasalarda ve Anayasa ile yasaların verdiği yetkiye dayanarak gerçekleştirilmiş alt düzenlemelerde açıkça belirtilmiş olmalıdır. Aksi takdirde hukuki öngörülebilirlikten ve hukuk güvenliğinden söz edilemez.

8. Siyasi Partilerin mali denetimi, Anayasa'da, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde düzenlenmiştir. Mevzuatta, mali denetimin prosedürü hakkında ayrıntılı hükümler yer almakla birlikte, sürelerle ilgili hükümler sadece 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun belge saklama yükümlülüğüne ilişkin 69. ve 70. maddelerinde yer almaktadır. Buna göre, siyasi partilerin gelir ve gider belgelerini saklama yükümlülüğü, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili siyasi partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır. İptal ve itiraz davalarındaki aksine, mali denetimlerde ilk incelemenin hangi süre içinde yapılacağı 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununda belirtilmediği gibi, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda da belirtilmemiştir. Buna göre, belge saklama yükümlülüğü, başlangıcı belirsiz ve öngörülemez bir tarihe endekslenmek suretiyle, belirsiz bir süre boyunca ötelenmektedir.

9. Öte yandan, mevzuatta, siyasi partilerin hesaplarını, hesap yılını takip eden Haziran ayının sonuna kadar Anayasa Mahkemesine vermeleri öngörülmüş olmakla birlikte, denetimin hangi sürede karara bağlanacağı hakkında da tabiatıyla bir hüküm bulunmamaktadır.

10. Hukuk güvenliğinin gereği olan öngörülebilirlik ilkesi, kişilerin belirsiz sürelerle denetlenme ve muhtemel bir para cezasına çarptırılma tehdidi altında tutulmalarına olanak vermez. Nitekim hukukumuzda gerek 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile gerek Ticaret Kanunu'ndaki hükümlerle, belge saklama ve kamu alacağından sorumlu olma konusunda kişiler lehine çeşitli güvenceler getirilmiştir. Buna göre, belge saklama ve saklanmayan belgelerden dolayı mesul tutulma konusunda hukuk sistemimizdeki düzenlemelerde, birbirine benzer şekilde beş yıllık süreler öngörülmüştür. Ancak, siyasi partilerin mevzuatta bu tür güvenceleri bulunmamaktadır, çünkü ilk incelemenin yapılması ve esasın karara bağlanması, tamamen ucu açık bir sürece tabi tutulmuştur.

11. Hukuk güvenliğine aykırı olan ve 12 Eylül 1980 askeri rejiminin ürünü olan yasadan kaynaklanan bu durumun mevzuat değişiklikleriyle bu

güne kadar düzeltilmemesi karşısında, Anayasa Mahkemesinin içtihat tesis etme yoluyla siyasi parti mali denetimlerini hukuk devleti esaslarına uygun hale getirmesi mümkündür ve bu nedenle beş yıl veya daha eski yıllara ait mali denetimlerin işlemden kaldırılmasına karar verilmesi gerekirdi. Ancak bu yola da gidilmediğinden, beş yıl ve daha fazla zaman geçmiş evrak üzerinden mali denetim yapılmasına devam edilmektedir. Bu yöndeki uygulama, Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesine aykırıdır.

12. Siyasi partiler, Anayasanın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) güvencesi altında olduğundan, şu hususların da belirtilmesi yerinde olur:

13. Anayasa'nın 67. maddesinde seçme ve seçilme hakkı ile bir siyasi parti içinde faaliyette bulunma hakkı, 68. maddesinde siyasi parti kurma hakkı düzenlenmiş; yine 68. maddede siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları oldukları belirtilmiştir. AİHS'nin örgütlenme özgürlüğüne ilişkin 11. maddesi de siyasi parti faaliyetlerini güvence altına almaktadır.

14. Zaman sınırlamasına ve yasa ile belirlenmiş sürelerle tabi olmayan bir şekilde mali denetim yapılması ve bunun sonucunda, geçmiş yıllara ait harcama belgelerinin usulüne uygun olarak sunulmadığı gerekçesiyle, yine üst sınırı da olmaksızın, belirsiz miktarlarda para cezası (Hazineye irat kaydı) kesilebilmesi, denetim yılına ait bulgulardan hareketle çeşitli suç duyurularında bulunulması, siyasi faaliyet ve siyasi parti özgürlüğüne yapılmış bir müdahaledir.

15. Siyasi Parti özgürlüğüne yapılan müdahalenin, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtildiği şekilde, yasa ile yapılması, demokratik bir toplumda zorunlu olması ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaması gerekmektedir.

16. Mali denetim, siyasi parti faaliyetlerine yapılmış bir müdahale olmakla birlikte, demokratik bir toplumda zorunlu olduğu açıktır. Ancak, siyasi parti mali denetimlerinin ucu açık, yani yasa ile belli sürelerle bağlanmamış bir uygulama kapsamında gerçekleştirildiği, bu

konuda yeterli yasal çerçeve bulunmadığı, kıyas yoluyla uygulanabilecek mevzuat hükümlerinin de Anayasa Mahkemesince resen uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda siyasi parti faaliyetlerine yapılmış müdahalenin, demokratik bir toplumda zorunlu olsa bile, “yasa ile düzenlenme” koşuluna uyduğu söylenemez.

17. Öte yandan, vergi alacaklarının dahi 5 yılda zamanaşımına uğradığı bir hukuk düzeninde bir siyasi partinin kamu hazinesine bir borcu olmadığı halde mali bir cezaya çarptırılmasında ölçülülük bulunmadığı açıktır. Diğer bir ifadeyle, siyasi partilerin hesaplarının denetlenmesindeki kamu yararı ve siyasi parti mali denetimi için demokratik bir toplumda bulunan zorunluluk ile uzun ve belirsiz süreler sonunda yaptırımlara maruz kalmamayı gerektiren hukuk güvenliği arasında olması gereken adil ve makul denge ortadan kalkmış olmaktadır.

18. Bu nedenle beş yıldan sonra yapılan denetimlerin, buna bağlı suç duyurularının ve irat kaydı kararlarının, hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu kadar, Anayasa'nın 68. maddesine de aykırı olduğuna ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 11. maddesinin ihlalini oluşturduğuna şüphe bulunmamaktadır.

19. Anayasa Mahkemesinin yaptığı mali denetim, dosya üzerinden yapılan, temyiz ve itirazı kabil olmayan bir yargısal işlemdir. Anayasa Mahkemesinin siyasi parti mali denetimini bir dava olarak kabul edip etmemesi, siyasi partinin yararlanması gereken örgütlenme özgürlüğü yönünden önemli değildir. Sonuç olarak hakkında fiilen mali ceza yaptırımları uygulanacak olan tüzel kişi sıfatıyla, denetlenen partinin, Anayasanın 36. ve AİHS'nin 6. maddelerinde yer alan adil yargılanma hakkının kapsamı içinde olan ilke ve güvencelerden yararlanması gerekir.

20. Anayasa'nın 36. ve AİHS'nin 6. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında, makul sürede yargılanma da bulunmaktadır. Her türlü ölçüte göre, dosya üzerinden ve tek dereceli olarak yapılan mali denetimlerin beş yıl veya daha uzun sürelerde karara bağlanmasının makul ve haklı nedeni olamayacağından, adil yargılanma hakkının da bir ihlalini oluşturduğu açıktır.

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, “Cumhuriyet Halk Partisi/ Türkiye-19920/13” davasında, her ne kadar başvuru partinin “açık duruşma yapılmadığı” ve “temyiz hakkı bulunmadığı” yolundaki itirazlarını adil yargılanma hakkı kapsamında kabul edilebilir bulmamış ise de, denetimin uzun sürmesini “Sözleşmenin 11. maddesi kapsamındaki örgütlenme özgürlüğüne yapılmış ölçüsüz bir müdahale” olarak değerlendirmiş ve bu konuda adil yargılanma kapsamında ayrıca inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına hükmetmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin uzun bulduğu denetim süresinin iki yıl olduğunu da kaydetmek gerekir. AİHM’nin değerlendirmesi bir bütün halinde şu şekildedir:

“97. Mahkemeye göre, Anayasa Mahkemesi tarafından uygulanan hukuka uygunluk koşullarının öngörülemezliğinin neden olduğu yasal belirsizlik, kanunda belirlenen kanunda belirlenen herhangi bir süre sınırı olmadığı dikkate alındığında, denetim usulünde karşılaşılan gecikmeler nedeniyle daha da artmıştır. Mahkeme bu bağlamda, yazılı usule dayanarak tüm denetimi gerçekleştiren Anayasa Mahkemesinin, 2008 hesaplarına ilişkin denetimi tamamlamasının üç yıl, 2009 hesaplarını tamamlamasının ise iki yıl sürdüğünü kaydetmiştir. Başvuran parti için önemli mali menfaatlerin söz konusu olduğu dikkate alındığında, Anayasa Mahkemesinin, sonraki yıllarda benzer giderler için yaptırımlarla karşı karşıya kalmasını engellemek amacıyla başvuran partiye tutumunu düzenleme imkanı sağlamak üzere, denetimi vaktinde tamamlamak için hususi özen göstererek hareket etmesi gerekirdi”.

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararına hakim olan düşünceler, ilke itibarıyla denetlenen patinin durumuna uygulanabilecek niteliktedir.

Bu ve yukarıda açıklanan diğer nedenlerle, denetlenen Parti hakkındaki çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Esas Sayısı : 2010/50 (Siyasi Parti Mali Denetimi)

Karar Sayısı : 2016/40

Karar Tarihi : 22.12.2016

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Demokratik Sol Partinin 2009 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında, öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasında "*İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesapların, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı*" öngörülmüş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin

kesin hesabın Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı, birleştirileceği ve birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 19.2.2013 tarihli ve C.02.0.CBS.0.01.02.04/439 sayılı yazılarına ekli listede aktif görünmesine rağmen Demokratik Sol Partinin teşkilatlandığı otuz iki ile ait 2009 yılı kesin hesabının gönderilmediği tespit edilmiştir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilir. Şayet, parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Ayrıca, partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. bir takım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde, bir siyasi partinin bütün gelirlerinin, o siyasi partinin tüzelkişiliği adına elde edileceği; 70. maddesinde, siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin, o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılacağı; 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre, parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin, bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzelkişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

7. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu durumda, 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

8. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan dolayı 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

Bu itibarla, Demokratik Sol Partinin 2009 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulmasından dolayı işin esasının incelenmesine,

- Anayasa Mahkemesine istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan, Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına, Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 22.12.2016 tarihinde karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

9. Demokratik Sol Partinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2009 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

10. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2009 yılı gelirlerinin 16.380.118,12 TL, giderler toplamının 42.639.525,91 TL, gelecek yıla devreden nakit tutarının 23.608.798,35 TL olduğu anlaşılmaktadır.

11. Partinin 2009 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2009 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

12. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

A- Gelirlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Gelirleri

13. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 4.583.941,78 TL olup bunun 3.937.772,10 TL'si faiz gelirlerinden, 393.402,00 TL'si aday aidat gelirlerinden, 965,00 TL'si yayın satış gelirlerinden, 230.552,62 TL'si örgütlerden aktarılanlardan, 21.250,06 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

14. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

15. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

2- İl Örgütleri Gelirleri

16. Partinin 2009 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri 11.796.176,34 TL olup bunun 43.608,00 TL'si adaylık aidatlarından, 74.097,86 TL'si üye aidatlarından, 180,00 TL'si yayın gelirlerinden, 75.863,73 TL'si faaliyet gelirlerinden, 189.115,31 TL'si bağışlardan, 3.679,22 TL'si faiz gelirlerinden, 11.409.632,22 TL'si genel merkez yardımlarından oluşmaktadır.

17. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

18. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

B- Giderlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Giderleri

19. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 30.761.317,67 TL olup bunun 1.132.106,87 TL'si personel giderlerinden, 6.382.700,66 TL'si genel yönetim giderlerinden, 11.329.687,55 TL'si seçim, propaganda giderlerinden, 11.587.778,20 TL'si il örgütlerine yardımlardan, 267.925,00 TL'si bina giderlerinden, 14.737,87 TL'si demirbaş giderlerinden, 46.381,52 TL'si verilen iş avanslarından oluşmaktadır. Gelecek yıla devreden nakit (kasa/banka) tutarı 23.531.477,19 TL'dir.

20. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, aşağıda belirtilenler dışındaki giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

1- Hasan Suna adına kayıtlı telefona ait görüşme bedellerinin Parti bütçesinden karşılanma nedeni sorulmuştur.

Yevmiye Tarih ve No	Telefon No	Tutar
19.1.2009/155	0.505.844 79 03	169,52
19.1.2009/155	0.505.844 79 05	10,26
19.1.2009/155	0.505.844 79 04	83,69
8.2.2009/338	0.505.844 79 03	135,97
8.2.2009/338	0.505.844 79 04	127,9
8.2.2009/338	0.505.844 79 05	14,05
19.3.2009/708	0.505.844 79 05	25,77
19.3.2009/708	0.505.844 79 04	145,03
19.3.2009/708	0.505.844 79 03	13,88
14.4.2009/912	0.505.844 79 05	10,37
14.4.2009/912	0.505.844 79 04	236,05
14.4.2009/912	0.505.844 79 03	13,88
18.5.2009/1107	0.505.844 79 04	113,74
18.5.2009/1107	0.505.844 79 03	20,05
Toplam		1.120,16

Parti yetkilileri, kendilerine verilen süre içerisinde herhangi bir savunma yapmamışlardır. Siyasi parti tüzel kişiliği ile bir ilişkisi kurulamayan bu giderler kişisel harcama olarak değerlendirilmiştir.

Kişiler adına kayıtlı telefonun görüşme bedelleri Parti bütçesinden ödenemez. 1.120,16 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2- Kişi adına kayıtlı telefonlara alınan kontör bedellerinin Parti bütçesinden karşılanma nedeni sorulmuştur.

Yevmiye Tarih ve No	İçerik	Firma, Fatura Tarih ve No	Tutar
19.1.2009/155	Kontör	Kahveci Ltd.Şti., 19.1.2009/0005	15
11.3.2009/637	Kontör	Türkmen sarraflık Nakliyat Ltd. Şti. 5.3.2009/0008	18
30.3.2009/802	Kontör	Türkan Ünlü/Eceabat 15.3.2009/0008	19
30.3.2009/802	Kontör	Türkan Ünlü/Eceabat 15.3.2009/0009	18,5
Toplam			70,5

Parti yetkilileri, kendilerine verilen süre içerisinde herhangi bir savunma yapmamışlardır.

Siyasi parti tüzel kişiliği ile bir ilişkisi kurulamayan bu giderler kişisel harcama olarak değerlendirilmiştir.

Kişiler adına kayıtlı telefonun kontör bedelleri Parti bütçesinden ödenemez. 70,50 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

3- Aşağıdaki tabloda belirtilen ve kişiler adına veya isimsiz olarak düzenlenen otobüs ve uçak biletlerine ait seyahat giderlerinin Parti bütçesinden karşılanma nedeni sorulmuştur.

Seyahat Giderlerine Ait Tablo

Yevmiye tarih ve No	Yolcunun Adı Soyadı	Türü	Tutarı	Açıklama
1.7.2009/51	Hasan Macit	1 adet elektronik bilet yolcu seyahat belgesi	94	Görevlendirme oluru yok.
12.1.2009/96	Şadan Şimşek	3 adet otobüs bileti	52	Görevlendirme oluru yok.
17.1.2009/148	Ahmet Bilal	1 adet otobüs bileti	25	Görevlendirme oluru yok.
19.2.2009/451	Ahmet Güzel	1 adet elektronik bilet yolcu seyahat belgesi	159	Görevlendirme olurunda 11-16 Şubatta İstanbul ve Ankara'da görevlendirildiği yazılı olduğu halde bilet tarihi 8.2.2009'dur. Elle sonradan DSP yazılmış.
28.4.2009/987	İsimsiz	1 adet otobüs bileti	30	
18.5.2009/1107		1 adet otobüs bileti	120	
9.6.2009/1235	Mehmet Karaçay	1 adet elektronik bilet yolcu seyahat belgesi	84	Görevlendirme oluru yok. DSP adı elle sonradan yazılmış.
1.10.2009/1957	Serdar Savaş	1 adet elektronik bilet yolcu seyahat belgesi	174	Görevlendirme oluru yok. DSP adı elle sonradan yazılmış.
15.11.2009/2247	İsimsiz	1 adet otobüs bileti (Mardin Seyahat)	180	Görevlendirme oluru yok.
15.11.2009/2247	İsimsiz	1 adet otobüs bileti (Dilmenler Seyahat)	80	Görevlendirme oluru yok. DSP adı elle sonradan yazılmış.
17.11.2009/2260	Hasan Macit	1 adet otobüs bileti	32	Görevlendirme oluru yok.
		TOPLAM	1.030,00	

Parti yetkilileri, kendilerine verilen süre içerisinde herhangi bir savunma yapmamışlardır.

Siyasi parti tüzel kişiliği ile bir ilişkisi kurulamayan bu giderler kişisel harcama olarak değerlendirilmiştir.

Ödeme belgelerine görevlendirme oluru eklenmediğinden, söz konusu seyahat giderlerinin parti tüzel kişiliği adına yapılmış bir harcama olarak kabul edilmesi mümkün görülmemektedir. 1.030,00 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

4- Aşağıdaki tablolarda belirtilen kişisel harcamaların Parti bütçesinden karşılanma nedeni sorulmuştur.

Tablo-1

Yevmiye Tarih ve No	Açıklama	Tutar
24.2.2009/491	Dursun Ali Sönmez adına Atlantik Restaurant/ Erzincan faturası.	270
10.2.2009/352	Dursun Ali Sönmez adına restaurant, seyahat ve konaklama faturaları. Görevlendirme oluru yok. 160 TL'lik Ankara konaklama faturasının etkinliğin düzenlendiği il ile ilgisi yoktur.	1.455
19.2.2009/451	Ahmet Güzel adına TBMM Milli Saraylar Daire Başkanlığının 9.2.2009/547862 nolu faturası	54
11.3.2009/638	Dolunay Ltd.Şti. 11.3.2009/607754, Cenaze Hizmetleri (Nejat İlgün-Saime'nin babası)	250
26.6.2009/1339	Gazi Kitapevinin 26.6.2009/732911 nolu faturası ile alınan muhtelif çocuk ve boyama kitapları	180
1.10.2009/1957	Serdar Savaş'a ait TAV İstanbul kısa süreli park ücreti	94

Parti yetkilileri, kendilerine verilen süre içerisinde herhangi bir savunma yapmamışlardır.

Siyasi parti tüzel kişiliği ile bir ilişkisi kurulamayan bu giderler kişisel harcama olarak değerlendirilmiştir.

Boyama kitabı, partiyle ilişkisi kurulmayan kişilerin cenaze giderleri kişisel harcamalardır. Ayrıca görevlendirme olurunda ismi bulunmayan kişilere ait ödemeler Parti bütçesinden yapılamaz. Kişisel giderlere ilişkin ödemelerin Parti bütçesinden yapılması nedeniyle toplam 2.303,00 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

5- Aşağıdaki tabloda giderleri karşılanan araçların kime ait olduğunun belirtilmesi ile bu giderlerin Parti tarafından karşılanmasını gerektirecek kanıtlayıcı belgelerin gönderilmesi istenmiştir.

Yevmiye Tarih ve No	Plaka No	İçerik	Tutar
19.1.2009/154	09 AK 559	Önder Ticaret/Aydın 8.1.2009 tarihinde alınan motorin: 137,89 Kutlay Petrol/İzmir 14.1.2009 tarihinde alınan motorin: 159,33	297,22
	09 AK 559	Önder Ticaret/Aydın 30.12.2008 tarihinde alınan motorin: 158,51 Önder Ticaret/Aydın 23.1.2009 tarihinde alınan motorin: 160,01	318,52
6.1.2009/38	55 NR 424	3 ayrı yerden (Ankara-Çorum-Samsun) 30.12.208- 4, 5.1.2009 tarihlerinde alınan kurşunsuz benzin	381,23
12.1.2009/94	06 YD 981	3 ayrı yerden (Ankara-Yerköy) 10-11.1.2009 tarihlerinde alınan kurşunsuz benzin	344,98
17.1.2009/148	34 LYV 74	2 ayrı yerden (Edirne-Tekirdağ) 6-9.1.2009 tarihlerinde alınan kurşunsuz benzin	228
20.1.2009/174	55 NR 424	4 ayrı yerden (Ankara-Çorum-Samsun) 13-16.1.2009 tarihlerinde alınan kurşunsuz benzin	468,02
16.2.2009/410	55 NR 424	5 ayrı yerden (Ankara--Samsun) 8-15.2.2009 tarihlerinde alınan kurşunsuz benzin	512,67
13.2.2009/388	24 T 0116	Faturada yazan: Dursun Ali Sönmez 24 T 0116, 30.1.2009/0318719 nolu fatura	250
13.2.2009/388		Zaimoğlu Petrolden alınan Elazığ yazar kasa fişi 20.12.2008/78 nolu fiş. İsim olarak Ali Kaya yazıyor.	100

6.3.2009/599	55 NR 424	5 ayrı yerden (Ankara-Samsun) 26.2-4.3.2009 tarihlerinde alınan kurşunsuz benzin	445,05
20.3.2009/718	06 YD 981	4 ayrı yerden (Ankara-Kayseri-Kırşehir) 14-19/3/2009 tarihlerinde alınan kurşunsuz benzin	632,04
1.4.2009/820	06 KIB 24	Hıdıroğlu Ltd.Şti./Tarsus 26.3.2009/154 nolu fiş kurşunsuz benzin	165,01
13.4.2009/904	07 BAT 67	Eryapı Ltd.Şti./Akyurt-Ankara 11.4..2009 tarihlerinde alınan eurodizel	113,02
14.5.2009/1090	09 AK 559	Gökkuşluğu Ltd.Şti./Aydın 10.5..2009 tarihlerinde alınan motorin	130,02
16.6.2009/1275	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Yürek Ltd. şirketinden 15.6.2009/000017 nolu fiş ile 134 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	134
16.6.2009/1275	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Pamukkale Ltd. şirketinden (Aydın) 12.6.2009/000180 nolu fiş ile 168 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	168
23.6.2009/1316	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Bakırcı Ltd. şirketinden (Afyon) 20.6.2009/000020 nolu fiş ile 160,05 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	160,05
23.6.2009/1316	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Yay Ltd. şirketinden (Malkara) 21.6.2009/000043 nolu fiş ile 167,67 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	167,67
2.7.2009/1371	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi Transfer yazan ve Arzular Petrol şirketinden (Sandıklı) 28.6.2009/36 nolu fiş ile 139,02 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	139,02

2.7.2009/1371	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Pamukkale Ltd. şirketinden (Aydın) 25.6.2009/000072 nolu fiş ile 164,02 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	164,02
2.7.2009/1371	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Sur Petrol şirketinden (Ankara) 1.7.2009/0062 nolu fiş ile 116,04 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	116,04
17.7.2009/1465	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Pamukkale Ltd. şirketinden (Aydın) 9.7.2009/000062 nolu fiş ile 154,01 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	154,01
17.7.2009/1465	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve İzmirliiler şirketinden (Gaziemir/İzmir) 144,95 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	144,95
24.7.2009/1510	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Yedikardeşler Akaryakıt şirketinden (Turgutlu) 167,53 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	167,53
7.8.2009/1609	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Petrolyag şirketinden 129,40 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	129,40
7.8.2009/1609	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Denizcan Ltd. şirketinden (Aydın) 28.7.2009/000056 nolu fiş ile 152,59 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	152,59
18.8.2009/1670	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Denizcan Ltd. şirketinden (Aydın) 8.8.2009/000019 nolu fiş ile 142,61 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	142,61
18.8.2009/1670	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Yüksel petrol Ticaretten (Isparta Yolu) 10.8.2009 tarihli fiş ile 159 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	159

28.8.2009/1746	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Denizcan Ltd. şirketinden (Aydın) 19.8.2009/000056 nolu fiş ile 152,55 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	152,55
28.8.2009/1746	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Çelikkol Ltd. şirketinden (Denizli) 24.8.2009/000024 nolu fiş ile 171,86 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	171,86
9.9.2009/1831	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Gökkuşuğu Ltd. şirketinden (Aydın) 3.9.2009/5 nolu fiş ile 155,39 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	155,39
9.9.2009/1831	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Pamukkale Ltd. şirketinden (Aydın) 29.8.2009/000020 nolu fiş ile 167,82 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	167,82
16.9.2009/1871	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve İzmirililer Ltd. şirketinden (İzmir) 10.9.2009 tarihli fiş ile 90,02 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	90,02
16.9.2009/1871	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Kamacı Petrol şirketinden (Aydın) 13.9.2009/000062 nolu fiş ile 169,02 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	169,02
24.9.2009/1906	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Kırcı Ltd. şirketinden (Afyon) 17.9.2009/000003 nolu fiş ile alınan 137 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	137
9.10.2009/2007	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Denizcan Ltd. şirketinden (Aydın) 25.9.2009/000033 nolu fiş ile 150,02 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	150,02

9.10.2009/2007	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Pamukkale Ltd. şirketinden (Aydın) 1.10.2009 tarihinde 165,85 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	165,85
5.10.2009/1976	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Zafer Petrol şirketinden (Gaziantep) 30.9.2009/000028 nolu fiş ile 60 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	60
5.10.2009/1976	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Park Mirkelam şirketinden (Şanlıurfa) 30.9.2009/0004 nolu fiş ile 60,02 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	60,02
5.10.2009/1976	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Günışığı Petrol şirketinden (Şanlıurfa) 30,51 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	30,51
10.10.2009/2019	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Çelikkol Ltd.şirketinden (Saraylar) 5.10.2009/000045 nolu fiş ile 161 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	161
10.10.2009/2019	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Sur Petrol şirketinden (Ankara) 9.10.2009/0014 nolu fiş ile 159 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	159
10.10.2009/2019	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Sur Petrol şirketinden (Ankara) 13.10.2009/0010 nolu fiş ile 127,14 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	127,14
20.10.2009/2078	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Mansuroğlu Petrol şirketinden (Antakya) 29.9.2009/00131 nolu fiş ile 125 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	125

22.10.2009/2096	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Sur Petrol şirketinden (Ankara) 22.10.2009/0018 nolu fiş ile 158,07 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	158,07
22.10.2009/2096	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Akar şirketinden (Aydın) 19.10.2009/18 nolu fiş ile 122,32 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	122,32
22.10.2009/2096	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Basmacılar şirketinden (Denizli) 14.10.2009/000097 nolu fiş ile 146 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	146
4.11.2009/2173	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Pamukkale Ltd. şirketinden (Aydın) 11.10.2009/000040 nolu fiş ile alınan 164,49 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi .	164,49
4.11.2009/2173	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Sur Petrolden (Ankara) 20.10.2009/0010 nolu fiş ile alınan 165,40 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi .	165,40
4.11.2009/2173	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Kolaylı şirketinden (İzmir) 2.11.2009/000036 nolu fiş ile alınan 155,01 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	155,01
5.11.2009/2182	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Gün Ltd. şirketinden (Kastamonu) 4.11.2009/35 nolu fiş ile 20 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	20
5.11.2009/2182	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Gün Ltd. şirketinden (Kastamonu) 4.11.2009/28 nolu fiş ile 89,50 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	89,50
5.11.2009/2182	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazmasına karşın Gün Ltd. şirketinden (Kastamonu) alınan 5.11.2009/1 nolu fiş ile 100 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	100

5.11.2009/2182	Plaka yazmıyor.	Faturada DSP Genel Merkezi yazan ve İstikbal Petrolden (Isparta) 4.11.2009/34866 nolu fatura ile 160,25 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	160,25
6.11.2009/2193	Plaka yazmıyor.	Faturada DSP Genel Merkezi yazan ve Taşçı Petrolden (Şanlıurfa) 31.10.2009/54432 nolu fatura ile 100 TL kurşunsuz benzin ile 50 TL LPG'nin hangi araca alındığının bildirilmesi.	100
6.11.2009/2193	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Sur Petrolden (Ankara) alınan 6.110.2009/0017 nolu fiş ile 90,02 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi (Seyahat Kasım)	90,02
13.11.2009/2240	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Sur Petrolden (Ankara) alınan 13.11.2009/0030 nolu fiş ile 176,01 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi	176,01
14.11.2009/2245	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Akçakaya Petrolden (Tekirdağ) 13.11.2009/39 nolu fiş ile alınan 89,51 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	89,51
14.11.2009/2245	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi 34 BG 7278 yazan ve Tekirdağ Petrolden (Tekirdağ) 11.11.2009/40 nolu fiş ile alınan 129,53 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	129,53
8.12.2009/2373	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Pamukkale Ltd. şirketinden (Aydın) 18.11.2009/000056 nolu fiş ile alınan 180,81 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	180,81
8.12.2009/2373	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Karahanlar Ltd. şirketinden (Selçuk/İzmir) 23.11.2009/2 nolu fiş ile alınan 181,99 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	181,99

8.12.2009/2373	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Jappa Petrolcülükten (Kuşadası) 6.12.2009/000024 nolu fiş ile 183,15 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	183,15
8.12.2009/2373	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve İzmirliiler şirketinden (İzmir) 7.12.2009/000101 nolu fiş ile alınan 92,02 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	92,02
8.12.2009/2373	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Pamukkale Ltd. şirketinden (Aydın) 26.11.2009/000751 nolu fiş ile 176,50 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	176,50
16.12.2009/2418	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Manavlar Petrol şirketinden (Uşak) 13.12.2009/000016 nolu fiş ile 112,05 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	112,05
16.12.2009/2418	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Öz Petrol şirketinden (Ankara) 14.12.2009/54 nolu fiş ile 164,72 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	164,72
20.12.2009/2447	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Şenol Düzenli şirketinden (Çorlu) 20.11.2009/19 nolu fiş ile 90,02 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	90,02
20.12.2009/2447	Plaka yazmıyor.	Yazar kasa fişinde DSP Genel Merkezi yazan ve Done Petrol şirketinden (İstanbul) 22.11.2009/40 nolu fiş ile 73,40 TL akaryakıtın hangi araca alındığının bildirilmesi.	73,40
		TOPLAM	11.687,64

Parti yetkilileri, kendilerine verilen süre içerisinde herhangi bir savunma yapmamışlardır.

Harcama belgelerinde, parti tarafından yapılan harcamalarla siyasi parti faaliyet ve amaçları arasındaki ilişkinin kurulması gerekmektedir.

Söz konusu ilişki harcama belgelerinden anlaşılamadığı gibi, Partiye açıklama için sorulan sorulara da cevap verilmemiştir. Parti adına kayıtlı araçlar ile parti tarafından kiralanan veya partiye tahsis edilen araçların dışındaki araçların akaryakıt, tamir-bakım ve vergi vb. giderleri parti bütçesinden karşılanamaz. Dolayısıyla, parti araçlarına (kiralama-mülkiyet-tahsis) yapılan giderler haricindeki giderlerin parti amaçlarına uygun ve parti tüzel kişiliği adına yapılmış bir harcama olarak kabul edilmesi mümkün değildir. 11.687,64 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

6- Yevmiye Defterinde gider olarak kaydedilen bazı tutarlara ait fatura veya fatura yerine geçen belgeler bulunmamaktadır. Gider kaydedilen tutarlara ait fatura veya fatura yerine geçen belgelerin gönderilmesi istenmiştir.

Yevmiyeye Gider Yazılıp Belgesi Olmayanlara Ait Liste Tablo-1

Yevmiye Tarih ve No	Tutar	Firma ve Kayıt Bilgileri
23.1.2009/210	206,5	Atisan firmasının 23.1.2009/F64624 nolu faturası bulunmamaktadır.
29.1.2009/259	160,01	Önder Ticarete ait 23.1.2009/360000 nolu fatura bulunmamaktadır.
30.1.2009/275	304,97	Nuray Otomotive ait 30.1.2009/018953 nolu fatura bulunmamaktadır.
27.4.2009/980	2.400,00	Kırklareli Yakıt'a ödeme ile ilgili fatura bulunmamaktadır.
30.10.2009/2150	788,75	Ekan Turizme ait 30.10.2009/023622 nolu fatura bulunmamaktadır.
2.11.2009/2163	566,75	Ekan Turizme ait 2.11.2009/023670 nolu fatura bulunmamaktadır.
TOPLAM	4.426,98	

Parti yetkilileri, kendilerine verilen süre içerisinde herhangi bir savunma yapmamışlardır.

2820 sayılı Kanun'un 70. maddesinde, beş (2009 yılı için 60,72 TL) liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesinin zorunlu olmadığı belirtildiğinden bu miktarı aşan harcamaların

makbuz veya fatura gibi geçerli ve kanıtlayıcı belgeye dayanması gerekmektedir.

2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin altıncı fıkrasında ise (Ek fıkra: 13/2/2011-6111/180 md.) "Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler. Ancak kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilemediği hallerde, fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örnekleri kullanılabilir." hükmü yer almaktadır.

Parti yetkilileri yukarıda ayrıntısı verilen giderlere ilişkin fatura aslını eklememişlerdir. Fatura ve serbest meslek makbuzu aslı veya 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na uygun düzenlenmiş belgeler (gider pusulası) olmaksızın gerçekleştirilen giderin, söz konusu Kanun'un öngördüğü anlamda belgeye dayandırılmış olduğunun kabul edilmesi mümkün değildir. Fatura veya fatura yerine geçen belgeler olmadan ödeme yapılması nedeniyle toplam 4.426,98 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

7- Tablolarda istenen belgelerin gönderilmesi istenilmiştir.

Tablo-1

Yevmiye Tarih ve No	İçerik	Tutar	İstenen
30.3.2009/805	Ajans Ege Ltd. şirketinin faturası 33.020,06 TL olduğu halde, 57.230 TL ödenmiştir. Tutarsızlığın nedeni?	24.209,94	Fatura ile ödeme arasında ki tutarsızlığın nedeni?

Tablo-2

Yevmiye Tarih ve No	Kiralayanın Adı	İçerik	Tutar	İstenen
28.9.2009/1928		Sözleşme ve dekont yok. Afyon Emirdağ İlçe Başkanlığı kira ödemesi.	3.120	Sözleşme ve dekont

Parti yetkilileri, kendilerine verilen süre içerisinde herhangi bir savunma yapmamışlardır.

Harcamalara ait tevsik edici belgelerin muhasebe fişlerine eklenmediği görülmüştür. Fatura ve serbest meslek makbuzu aslı veya 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na uygun düzenlenmiş belgeler (gider pusulası) olmaksızın gerçekleştirilen giderin, söz konusu Kanun'un öngördüğü anlamda belgeye dayandırılmış olduğunun kabul edilmesi mümkün değildir. Fatura veya fatura yerine geçen belgeler olmadan veya fatura tutarını aşan miktarda ödeme yapılması nedeniyle toplam 27.329,94 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

8- Aşağıda yer alan davetiyelerin Parti tarafından alınma nedeninin bildirilmesi istenmiştir.

Gider Makbuzları İle Yapılan Ödemeler

Yevmiye Tarih ve No	Gider Makbuz Tarih ve No	Hizmet Alınan Kişi	İçerik	Tutar
20.1.2009/167	20.1.2009/0284	Faruk Sofuoğlu	Adeti 20 TL'den 36 adet davetiye bedeli olarak ödenen	720
4.3.2009/575	4.3.2009/0285	Vedat Tatar (Başbakanlık Lojmanları R Blok)	Adeti 10 TL'den 10 adet davetiye bedeli olarak ödenen	100
			TOPLAM	820

Parti yetkilileri, kendilerine verilen süre içerisinde herhangi bir savunma yapmamışlardır.

Yapılan harcamalar, ilgili etkinliklere katılım bedeli niteliğinde olmayıp, çeşitli kişilere destek niteliğinde harcamalardır. Söz konusu harcamalar, siyasi parti faaliyetlerinden kaynaklanan harcamalar olmayıp, bu harcamaların siyasi parti amaçlarıyla bağlantısı da kurulmamıştır. Kişilere yapılan ödemelerin siyasi parti faaliyetleriyle ilgisi görülmediğinden, 820,00 TL tutarında Parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

21. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

2- İl Örgütleri Giderleri

22. Partinin 2009 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 11.878.208,24 TL olup bunun 2.042.807,17 TL'si genel yönetim giderlerinden, 9.613.966,00 TL'si seçim, propaganda giderlerinden, 500,00 TL'si verilen iş avanslarından, 220.935,07 TL'si geçmiş yıl borçlarından oluşmaktadır. Gelecek yıla devreden nakit (kasa/banka) tutarı 77.321,16 TL'dir.

23. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

24. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

C- Parti Mallarının İncelenmesi

25. Demokratik Sol Partinin sunmuş olduğu defter ve belgeler üzerinde yapılan incelemelerde Parti Genel Merkezinin 2009 yılında herhangi menkul kıymet ve hak ediniminde bulunmadığı, edinilen 29.319,76 TL tutarındaki taşınır mal ve 267.925,00 TL değerindeki taşınmaz mal ediniminin ise Kanun'a uygun sonucuna varılmıştır.

26. Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

IV- SONUÇ

Demokratik Sol Partinin 2009 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- 2820 sayılı Kanun'un 70. maddesine aykırı olarak partinin amaçlarına uygun olmayan ve parti tüzel kişiliği adına yapılmış harcama olarak kabulü mümkün görülmeyen 48.788,22 TL karşılığı Parti mal varlığının, 2820 sayılı Kanun'un 75. maddesi uyarınca Hazineye irat kaydedilmesine,

2- Partinin 2009 yılı kesin hesabında gösterilen 16.380.118,12 TL gelir toplamının, 42.639.525,91 TL gider toplamının, 23.608.798,35 TL gelecek yıla devreden nakit miktarının, Hazineye irat kaydedilenler dışında kalan

bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna,

Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 22.12.2016 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY YAZISI

1. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesinde, siyasi partilerin genel başkanlarının, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine vermeleri gerektiği öngörülmüştür. Aynı mahiyetteki bir hüküm 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 55. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer almaktadır.

2. Anayasa Mahkemesine gelen her türlü işler gibi siyasi parti mali denetimleri de “ilk inceleme” ve “esas inceleme” aşamalarından geçerek karara bağlanmaktadır. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 56. maddesinde düzenlenmiş olan siyasi parti mali denetimlerinde ilk ve esas inceleme usulünde herhangi bir süre öngörülmemiştir.

3. Mali denetimi yapılan Partinin inceleme yılına ait hesaplarının ilk ve esas incelemesi ancak bugün, yani 2016 yılı Aralık ayında yapılmıştır. Bu durumda, denetimi yapılan Parti’nin geçmiş yıllara ait mali denetimlerinin ilk ve/veya esas incelemelerinin kesin karara bağlandığı tarih itibariyle, denetim yılına ait kesin hesapların Anayasa Mahkemesine sunulmasından itibaren beş yıl müddetle sonuçlandırılmadığı açıktır.

4. Anayasa’da öngörülen siyasi parti mali denetimi kurumunun amaçlarına, hukukun genel ilkelerine ve korunmak istenen demokratik değerlere bakıldığında, her hangi bir Devlet katkısı da almayan partilerin mali denetimlerinin ait olduğu yıldan çok uzun zaman geçtikten sonra yapılmasının hangi üstün hukuki yarara hizmet ettiğini anlamak güçtür. Bu nedenle, büyük gecikmelerle yapılan bu tür mali denetimlerin karara bağlanması ve denetime bağlı hukuki sonuçlar çıkarılması yerine, dosyanın işleminden kaldırılmasına karar verilmesi gerekmektedir. Bu konudaki gerekçelerimiz kısmen daha önceki mali denetimlere ilişkin karşıoy yazılarımızda da açıklanmıştır (S.P.M.D., E:2009/37, K:2014/86, 30.01.2015 tarihli ve 29252 sayılı Resmî Gazete; S.P.M.D. E:2001/20, K:2009/48, 26.11.2009 tarihli Resmi Gazete).

5. Konunun hukuk devletinin temel unsurlarından olan hukuk güvenliği ve adil yargılanma hakkına aykırılık içeren boyutları bulunduğu kadar, siyasi parti özgürlüğüne yapılmış bir temel hak ihlali de söz konusu olabilecektir. Bunun nedenleri aşağıda açıklanmıştır.

6. Anayasa’nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinin temel bir ögesinin de hukuk güvenliği olduğu, Anayasa Mahkemesinin de birçok kararında vurgulanmıştır.

7. Yasaların toplum hayatında hangi işlem veya eylemleri yaptırma bağladığı, hangi eylemlerin suç veya kabahat oluşturdukları, kasıtlı veya kusurlu olarak meydana gelen hukuka aykırılıkların hangi sonuçları doğuracağı, bu konularda hangi işlemlerin kimler tarafından yapılacağı, kusurlu eylemin ne zamana kadar soruşturulacağı ve kovuşturulacağı, yasalarda ve Anayasa ile yasaların verdiği yetkiye dayanarak gerçekleştirilmiş alt düzenlemelerde açıkça belirtilmiş olmalıdır. Aksi takdirde hukuki öngörülebilirlikten ve hukuk güvenliğinden söz edilemez.

8. Siyasi partilerin mali denetimi, Anayasa'da, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde düzenlenmiştir. Mevzuatta, mali denetimin prosedürü hakkında ayrıntılı hükümler yer almakla birlikte, sürelerle ilgili hükümler sadece 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun belge saklama yükümlülüğüne ilişkin 69. ve 70. maddelerinde yer almaktadır. Buna göre, siyasi partilerin gelir ve gider belgelerini saklama yükümlülüğü, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili siyasi partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır. İptal ve itiraz davalarındaki aksine, mali denetimlerde ilk incelemenin hangi süre içinde yapılacağı 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun'da belirtilmediği gibi, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda da belirtilmemiştir. Buna göre, belge saklama yükümlülüğü, başlangıcı belirsiz ve öngörülemeyen bir tarihe endekslenmek suretiyle, belirsiz bir süre boyunca ötelenmektedir.

9. Öte yandan, mevzuatta, siyasi partilerin hesaplarını, hesap yılını takip eden Haziran ayının sonuna kadar Anayasa Mahkemesine vermeleri öngörülmüş olmakla birlikte, denetimin hangi sürede karara bağlanacağı hakkında da tabiatıyla bir hüküm bulunmamaktadır.

10. Hukuk güvenliğinin gereği olan öngörülebilirlik ilkesi, kişilerin belirsiz sürelerle denetlenme ve muhtemel bir para cezasına çarptırılma tehdidi altında tutulmalarına olanak vermez. Nitekim hukukumuzda gerek 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ile gerek Ticaret Kanunu'ndaki hükümlerle, belge saklama ve kamu alacağından sorumlu olma konusunda kişiler lehine çeşitli güvenceler getirilmiştir. Buna göre, belge saklama ve saklanmayan

belgelerden dolayı mesul tutulma konusunda hukuk sistemimizdeki düzenlemelerde, birbirine benzer şekilde beş yıllık süreler öngörülmüştür. Ancak, siyasi partilerin mevzuatta bu tür güvenceleri bulunmamaktadır, çünkü ilk incelemenin yapılması ve esasın karara bağlanması, tamamen ucu açık bir sürece tabi tutulmuştur.

11. Hukuk güvenliğine aykırı olan ve 12 Eylül 1980 askeri rejiminin ürünü olan yasadan kaynaklanan bu durumun mevzuat değişiklikleriyle bu güne kadar düzeltilmemesi karşısında, Anayasa Mahkemesinin içtihat tesis etme yoluyla siyasi parti mali denetimlerini hukuk devleti esaslarına uygun hale getirmesi mümkündü ve bu nedenle beş yıl veya daha eski yıllara ait mali denetimlerin işleminden kaldırılmasına karar verilmesi gerekirdi. Ancak bu yola da gidilmediğinden, beş yıl ve daha fazla zaman geçmiş evrak üzerinden mali denetim yapılmasına devam edilmektedir. Bu yöndeki uygulama, Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devleti ilkesine aykırıdır.

12. Siyasi partiler, Anayasa'nın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) güvencesi altında olduğundan, şu hususların da belirtilmesi yerinde olur:

13. Anayasa'nın 67. maddesinde seçme ve seçilme hakkı ile bir siyasi parti içinde faaliyette bulunma hakkı, 68. maddesinde siyasi parti kurma hakkı düzenlenmiş; yine 68. maddede siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları oldukları belirtilmiştir. AİHS'nin örgütlenme özgürlüğüne ilişkin 11. maddesi de siyasi parti faaliyetlerini güvence altına almaktadır.

14. Zaman sınırlamasına ve yasa ile belirlenmiş sürelerle tabi olmayan bir şekilde mali denetim yapılması ve bunun sonucunda, geçmiş yıllara ait harcama belgelerinin usulüne uygun olarak sunulmadığı gerekçesiyle, yine üst sınırı da olmaksızın, belirsiz miktarlarda para cezası (Hazineye irat kaydı) kesilebilmesi, denetim yılına ait bulgulardan hareketle çeşitli suç duyurularında bulunulması, siyasi faaliyet ve siyasi parti özgürlüğüne yapılmış bir müdahaledir.

15. Siyasi Parti özgürlüğüne yapılan müdahalenin, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtildiği şekilde, yasa ile yapılması, demokratik bir toplumda zorunlu olması ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaması gerekmektedir.

16. Mali denetim, siyasi parti faaliyetlerine yapılmış bir müdahale olmakla birlikte, demokratik bir toplumda zorunlu olduğu açıktır. Ancak, siyasi parti mali denetimlerinin ucu açık, yani yasa ile belli sürelerle bağlanmamış bir uygulama kapsamında gerçekleştirildiği, bu konuda yeterli yasal çerçeve bulunmadığı, kıyas yoluyla uygulanabilecek mevzuat hükümlerinin de Anayasa Mahkemesince resen uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda siyasi parti faaliyetlerine yapılmış müdahalenin, demokratik bir toplumda zorunlu olsa bile, "yasa ile düzenlenme" koşuluna uyduğu söylenemez.

17. Öte yandan, vergi alacaklarının dahi 5 yılda zamanaşımına uğradığı bir hukuk düzeninde bir siyasi partinin kamu hazinesine bir borcu olmadığı halde mali bir cezaya çarptırılmasında ölçülülük bulunmadığı açıktır. Diğer bir ifadeyle, siyasi partilerin hesaplarının denetlenmesindeki kamu yararı ve siyasi parti mali denetimi için demokratik bir toplumda bulunan zorunluluk ile uzun ve belirsiz süreler sonunda yaptırımlara maruz kalmamayı gerektiren hukuk güvenliği arasında olması gereken adil ve makul denge ortadan kalkmış olmaktadır.

18. Bu nedenle beş yıldan sonra yapılan denetimlerin, buna bağlı suç duyurularının ve irat kaydı kararlarının, hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu kadar, Anayasa'nın 68. maddesine de aykırı olduğuna ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AIHS) 11. maddesinin ihlalini oluşturduğuna şüphe bulunmamaktadır.

19. Anayasa Mahkemesinin yaptığı mali denetim, dosya üzerinden yapılan, temyiz ve itirazı kabil olmayan bir yargısal işlemdir. Anayasa Mahkemesinin siyasi parti mali denetimini bir dava olarak kabul edip etmemesi, siyasi partinin yararlanması gereken örgütlenme özgürlüğü yönünden önemli değildir. Sonuç olarak hakkında fiilen mali ceza yaptırımları uygulanacak olan tüzel kişi sıfatıyla, denetlenen partinin,

Anayasa'nın 36. ve AİHS'nin 6. maddelerinde yer alan adil yargılanma hakkının kapsamı içinde olan ilke ve güvencelerden yararlanması gerekir.

20. Anayasa'nın 36. ve AİHS'nin 6. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında, makul sürede yargılanma da bulunmaktadır. Her türlü ölçüte göre, dosya üzerinden ve tek dereceli olarak yapılan mali denetimlerin beş yıl veya daha uzun sürelerde karara bağlanmasının makul ve haklı bir nedeni olamayacağından, adil yargılanma hakkının da bir ihlalini oluşturduğu açıktır.

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, "Cumhuriyet Halk Partisi/ Türkiye-19920/13" davasında, her ne kadar başvuru partinin "açık duruşma yapılmadığı" ve "temyiz hakkı bulunmadığı" yolundaki itirazlarını adil yargılanma hakkı kapsamında kabul edilebilir bulmamış ise de, denetimin uzun sürmesini "Sözleşmenin 11. maddesi kapsamındaki örgütlenme özgürlüğüne yapılmış ölçüsüz bir müdahale" olarak değerlendirmiş ve bu konuda adil yargılanma kapsamında ayrıca inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına hükmetmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin uzun bulduğu denetim süresinin iki yıl olduğunu da kaydetmek gerekir. AİHM'nin değerlendirmesi bir bütün halinde şu şekildedir:

"97. Mahkemeye göre, Anayasa Mahkemesi tarafından uygulanan hukuka uygunluk koşullarının öngörülemezliğinin neden olduğu yasal belirsizlik, kanunda belirlenen kanunda belirlenen herhangi bir süre sınırı olmadığı dikkate alındığında, denetim usulünde karşılaşılan gecikmeler nedeniyle daha da artmıştır. Mahkeme bu bağlamda, yazılı usule dayanarak tüm denetimi gerçekleştiren Anayasa Mahkemesinin, 2008 hesaplarına ilişkin denetimi tamamlamasının üç yıl, 2009 hesaplarını tamamlamasının ise iki yıl sürdüğünü kaydetmiştir. Başvuran parti için önemli mali menfaatlerin söz konusu olduğu dikkate alındığında, Anayasa Mahkemesinin, sonraki yıllarda benzer giderler için yaptırımlarla karşı karşıya kalmasını engellemek amacıyla başvuran partiye tutumunu düzenleme imkanı sağlamak üzere, denetimi vaktinde tamamlamak için hususi özen göstererek hareket etmesi gerekirdi".

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararına hakim olan düşünceler, ilke itibarıyla denetlenen patinin durumuna uygulanabilecek niteliktedir.

Bu ve yukarıda açıklanan diğer nedenlerle, denetlenen Parti hakkındaki çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Esas Sayısı : 2013/58 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2016/41
Karar Tarihi : 22.12.2016

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Türkiye Komünist Partisi 2012 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İctüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN ve M. Emin KUZ'un katılımlarıyla 11.2.2014 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasında *"İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesapların, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı"* öngörülmüş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da *"Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."* denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile parti genel merkezine ilişkin kesin hesabın Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği ve birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 19.2.2013 tarihli ve C.02.0.CBS.0.01.02.04/218 sayılı yazılarına ekli listede Türkiye Komünist Partisi'nin Genel Merkez dışında 62 il ve bağlı ilçede örgütlendiği belirtilmesine rağmen, Parti tarafından 8 il ve bağlı ilçe örgütüne ilişkin 2012 yılı içerisinde herhangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek, bu illere ait 2012 yılı kesin hesaplarının gönderilmediği tespit edilmiştir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilir. Şayet, parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Ayrıca, partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. bir takım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde, bir siyasi partinin bütün gelirlerinin, o siyasi partinin tüzelkişiliği adına elde edileceği; 70. maddesinde, siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin, o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılacağı; 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre, parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin, bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzelkişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

7. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu durumda, 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

8. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan dolayı 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Bu itibarla Türkiye Komünist Partisinin 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulmasından dolayı işin esasının incelenmesine;

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiyeye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan, Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

10. Türkiye Komünist Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2012 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

11. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2012 yılı gelirlerinin 1.173.186,45 TL, giderler toplamının 1.133.345,89 TL, gelecek yıla devreden nakit tutarının 39.840,56 TL olduğu anlaşılmaktadır.

12. Partinin 2012 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2012 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A- Gelirlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Gelirleri

13. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 196.286,45 TL olup bunun 181.065,00 TL'si örgütlerden gönderilen yardımlardan, 15.221,45 TL'si geçmiş yıl gelirlerinden oluşmaktadır.

14. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2- İl Örgütleri Gelirleri

15. Partinin 2012 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri 976.900,00 TL olup bunun tamamı aidat gelirlerinden oluşmaktadır.

16. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B- Giderlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Giderleri

17. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 161.678,13 TL olup bunun 3.600,00 TL'si kira giderlerinden, 897,90 TL'si yönetim giderlerinden, 157.180,23 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır. Gelecek yıla devreden nakit tutarı 34.608,32 TL'dir.

18. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2- İl Örgütleri Giderleri

19. Partinin 2012 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 971.667,76 TL olup bunun 748.638,01 TL'si kira giderlerinden, 36.834,88 TL'si yönetim giderlerinden, 181.065,00 TL'si genel merkez paylarından, 5.129,87 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır. Gelecek yıla devreden nakit tutarı 5.232,24 TL'dir.

20. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

C- Parti Mallarının İncelenmesi

21. Partinin 2012 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede, herhangi bir taşınır, taşınmaz mal ve menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV- SONUÇ

Türkiye Komünist Partisinin 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2012 yılı kesin hesabında gösterilen 1.173.186,45 TL gelir ve 1.133.345,89 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna, 22.12.2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2013/11 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2016/42
Karar Tarihi : 22.12.2016

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Milliyetçi ve Muhafazakâr Parti 2012 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN ve M. Emin KUZ'un katılımlarıyla 11.2.2014 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında, öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görüşülmüştür.

2. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasında "*İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesapların, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı*" öngörülmüş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi Parti'nin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların*

değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.” denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin kesin hesabın Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı ve birleştirileceği ve birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 19.2.2013 tarihli ve C.02.0.CBS.0.01.02.04/218 sayılı yazılarına ekli listede Milliyetçi ve Muhafazakâr Parti'nin Genel Merkez dışında 73 il ve bağlı ilçede örgütlendiği belirtilmesine rağmen, 2012 yılı içerisinde bu örgütlere ait her hangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek, 2012 yılı kesin hesaplarının gönderilmediği tespit edilmiştir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilir. Şayet, parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiyeye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Ayrıca, partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. bir takım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde, bir siyasi partinin bütün gelirlerinin, o siyasi partinin tüzelkişiliği adına elde edileceği; 70. maddesinde, siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin, o siyasi parti tüzelkişiliği adına yapılacağı; 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre, parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin,

bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzelkişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

7. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu durumda, 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

8. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan dolayı 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine istinaden gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Bu itibarla, Milliyetçi ve Muhafazakâr Partinin 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulmasından dolayı işin esasının incelenmesine;

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan, Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

10. Milliyetçi ve Muhafazakâr Parti'nin 2012 yılı kesin hesabına ilişkin Raportör Sadettin CEYHAN tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

11. Milliyetçi ve Muhafazakâr Parti göndermiş olduğu 2012 yılı Genel Merkez kesin hesabına göre yıl içerisinde 79,17 TL gelir elde etmiş, 70,5 TL ise gider gerçekleştirmiştir. Parti Genel Merkez gelir gider defterleri ile il ve bağlı ilçe örgütlerine ait kesin hesapları ise göndermemiştir.

12. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il ve ilçe başkanlıklarına ait binaların ya kendi mülkü veya kira olması gerekir. Şayet parti yetkililerine ait binalarda siyasi faaliyette bulunuluyor ise (Genel merkez, il, ilçe teşkilatının faaliyette bulunduğu binalar) bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

13. Parti yetkililerinin sundukları kesin hesapta, Genel Merkez ve il örgütlerine ilişkin çok düşük miktarda gelir ve gider gerçekleştiği belirtilmiştir. Parti Genel Merkezi ve il örgütleri faaliyette olduğuna göre, bu teşkilatlara ait en azından yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon, kırtasiye vb.) olması gerekir. Partinin gider olarak göstermiş olduğu tutarla siyasi faaliyetlerini karşılaması mümkün değildir. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu durumda, 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesindeki bir siyasi Partinin bütün gelirlerinin o siyasi Partinin tüzel kişiliğinin adına elde edileceği ile aynı Kanun'un 70. maddesindeki bir siyasi Parti'nin bütün giderlerinin o siyasi Parti'nin tüzel kişiliğinin adına yapılacağı hükmüne aykırı davranılmıştır.

14. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (c) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

15. Diğer taraftan, ibraz ettiği gelir ve gider ile siyasi parti faaliyetlerini yürütmesi mümkün olmayan Parti Genel Merkez hesabının ve herhangi bir bilgi ve belge sunulmayan il örgütlerine ait kesin hesabın, denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2012 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

IV- SONUÇ

Milliyetçi ve Muhafazakâr Partinin 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Siyasi faaliyetlerinin karşılanması mümkün olmayan miktarda gelir ve gider ibraz edilen Parti Genel Merkezinin ve herhangi bir bilgi ve belge sunulmayan il örgütlerine ait kesin hesapların, denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2012 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

22.12.2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRÇÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2015/31 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2016/43
Karar Tarihi : 22.12.2016

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Ulusal Parti 2014 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Alparslan ALTAN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA ve Rıdvan GÜLEÇ'in katılımlarıyla 26.5.2016 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Ulusal Partinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiyeye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

3. Ulusal Partinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2014 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN

tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2014 yılı gelirlerinin 77.000,00 TL, giderler toplamının 98.693,56 TL, gelecek yıla devreden nakit tutarının 763,43 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2014 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2014 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A- Gelirlerin İncelenmesi

Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 77.000,00 TL olup bunun tamamı aidat ve bağışlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B- Giderlerin İncelenmesi

Genel Merkez Giderleri

8. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 98.693,56 TL olup bunun 81.250,00 TL'si kira giderlerinden, 1.200,00 TL'si doğalgaz ve su giderlerinden, 16.243,56 TL'si personel giderlerinden oluşmaktadır. Gelecek yıla devreden nakit tutarı 763,43 TL'dir.

9. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C- Parti Mallarının İncelenmesi

10. Partinin 2014 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede, herhangi bir taşınır, taşınmaz mal ve menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV- SONUÇ

Ulusal Partinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2014 yılı kesin hesabında gösterilen 77.000,00 TL gelir ve 98.693,56 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna, 22.12.2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2015/19 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2016/44
Karar Tarihi : 22.12.2016

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Türkiye Komünist Partisi 1920'nin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Alparslan ALTAN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA ve Rıdvan GÜLEÇ'in katılımlarıyla 26.5.2016 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Türkiye Komünist Partisi 1920'nin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiyeye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

3. Türkiye Komünist Partisi 1920'nin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2014 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler

üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2014 yılı gelirlerinin 74.351,65 TL, giderler toplamının 71.160,88 TL, gelecek yıla devreden nakit tutarının 3.190,77 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2014 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2014 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A- Gelirlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 36.737,56 TL olup bunun 8.745,00 TL'si aidatlardan, 27.992,56 TL'si geçmiş yıl gelirlerinden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2- İl Örgütleri Gelirleri

8. Partinin 2014 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri 37.614,09 TL olup bunun 30.150,00 TL'si aidat gelirlerinden, 3.653,45 TL'si bağışlardan, 3.810,64 TL'si geçmiş yıl gelirlerinden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B- Giderlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 35.597,30 TL olup bunun 8.240,00 TL'si kira giderlerinden, 27.357,30 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır. Gelecek yıla devreden nakit tutarı 1.140,26 TL'dir.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2- İl Örgütleri Giderleri

12. Partinin 2014 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 35.563,58 TL olup bunun 28.450,00 TL'si kira giderlerinden, 7.113,58 TL'si yönetim giderlerinden oluşmaktadır. Gelecek yıla devreden nakit tutarı 2.050,51 TL'dir.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

C- Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2014 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede, herhangi bir taşınır, taşınmaz mal ve menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV- SONUÇ

Türkiye Komünist Partisi 1920'nin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2014 yılı kesin hesabında gösterilen 74.351,65 TL gelir ve 71.160,88 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna, 22.12.2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRÇÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2013/25 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/1
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Adalet ve Kalkınma Partisi 2012 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İttüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN ve M. Emin KUZ'UN katılımıyla 17.12.2014 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

Adalet ve Kalkınma Partisi 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

2- Esas incelemenin yapılması için Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

2. Adalet ve Kalkınma Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2012 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler

üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Muhammed Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

3. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2012 yılı gelirlerinin 132.480.299,03 TL, yılsonu borçlar toplamının 13.211.434,98 TL, giderler toplamının 114.387.844,07 TL, gelecek yıla devreden nakit tutarının 93.137.782,72 TL olduğu anlaşılmaktadır.

4. Partinin 2012 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2012 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A- Gelirlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Gelirleri

5. Partinin Genel Merkez gelirleri 85.072.444,22 TL olup bunun 3.525,00 TL'si satış gelirlerinden, 8.798.581,95 TL'si parti malvarlığı gelirlerinden, 72.462.908,00 TL'si devlet yardımlarından, 2.610.078,00 TL'si bağış ve yardımlardan ve 1.197.351,27 TL'si ise sair gelirlerden oluşmaktadır. Yılsonu borç toplamı ise 4.200.575,47 TL'dir.

6. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2- İl Örgütleri Gelirleri

7. Partinin 2012 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri 47.407.854,81 TL olup bunun 10.114,00 TL'si üye giriş aidatlarından, 3.548.840,36 TL'si üye yıllık aidatlarından, 22.790.910,00 TL'si Genel Merkez yardımlarından,

103.694,05 TL'si parti malvarlığı gelirlerinden, 20.617.492,45 TL'si bağış ve yardımlardan ve 336.803,95 TL'si sair gelirlerden oluşmaktadır. Yıllık borç toplamı ise 9.010.859,51 TL'dir.

8. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B- Giderlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Giderleri

9. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 63.112.828,68 TL olup bunun 8.546.406,63 TL'si personel giderlerinden, 1.135.763,76 TL'si kira giderlerinden, 507.221,02 TL'si haberleşme giderlerinden, 428.982,79 TL'si kırtasiye ve diğer giderlerden, 2.181.010,00 TL'si ısıtma aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 302.642,39 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 22.790.910,00 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 969.215,04 TL'si seyahat giderlerinden, 607.671,46 TL'si taşıma vasıta giderlerinden, 13.593.938,59 TL'si basın yayın ve tanıtım giderlerinden, 625.562,04 TL'si vergi, sigorta, noter ve mahkeme giderlerinden, 1.088.008,20 TL'si gelir getirici malzeme giderlerinden ve 10.335.496,76 TL'si sair giderlerden oluşmaktadır. Gelecek yıla devreden nakit tutarı 89.223.863,77 TL'dir.

10. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2- İl Örgütleri Giderleri

11. Partinin 2012 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 51.275.015,39 TL olup bunun 5.184.715,57 TL'si personel giderlerinden, 8.452.879,42 TL'si kira giderlerinden, 3.645.711,37 TL'si haberleşme giderlerinden, 1.462.096,56 TL'si basılı kağıt, kırtasiye ve diğer giderlerinden, 3.559.617,25 TL'si ısıtma, aydınlatma, temizlik giderlerinden, 12.857.400,87 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 212.698,02 TL'si

teşkilata yardım giderlerinden, 1.333.648,11 TL'si seyahat giderlerinden, 2.131.987,57 TL'si taşıma vasıta giderlerinden, 3.283.499,17 TL'si basın yayın ve tanıtım giderlerinden, 2.428.271,24 TL'si vergi, sigorta, noter ve mahkeme giderlerinden, 533.293,48 TL'si gelir getirici malzeme giderlerinden ve 6.189.196,76 TL'si sair giderlerden oluşmaktadır.

12. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

C- Parti Mallarının İncelenmesi

13. Adalet ve Kalkınma Partisinin 2012 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede taşınmaz mal ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

14. Partinin 2012 yılı içinde edindiği 4.528.082,10 TL tutarındaki taşınır mal, menkul kıymet ve telif hakkının Kanun'a uygun olduğu tespit edilmiştir.

IV- SONUÇ

Adalet ve Kalkınma Partisinin 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2012 yılı kesin hesabında gösterilen 132.480.299,03 TL gelir ve 114.387.844,07 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna, 31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2013/29 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/2
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Milliyetçi Hareket Partisi 2012 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İctüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh KALELİ, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRÇÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN ve M. Emin KUZ'UN katılımıyla 17.12.2014 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

Milliyetçi Hareket Partisi 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

2- Esas incelemenin yapılması için Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

2. Milliyetçi Hareket Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2012 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler

üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Muhammed Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

3. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2012 yılı gelirlerinin 27.341.728,14 TL, yılsonu borçlar toplamının 2.490.805,21 TL, giderler toplamının 28.405.507,79 TL, gelecek yıla devreden nakit tutarının 1.046.362,77 TL olduğu anlaşılmaktadır.

4. Partinin 2012 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2012 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A- Gelirlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Gelirleri

5. Partinin Genel Merkez gelirleri 20.178.964,66 TL olup bunun 853.020,19 TL'si faiz ve nemalandırma gelirlerinden, 18.914.013,00 TL'si devlet yardımlarından, 328.200,00 TL'si demirbaş satış gelirlerinden, 12.240,00 TL'si milletvekili giriş aidatlarından, 71.491,47 TL'si ise diğer gelirlerden oluşmaktadır. Yılsonu borç toplamı ise 2.465.888,82 TL'dir.

6. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2- İl Örgütleri Gelirleri

7. Partinin 2012 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri 7.162.763,48 TL olup bunun 164.615,80 TL'si üye giriş aidatlarından, 1.159.205,53 TL'si üye yıllık aidatlarından, 4.618.499,49 TL'si bağışlardan, 1.036.920,00 TL'si yardımlardan, 25.234,00 TL'si faaliyet gelirlerinden, 7.400,00 TL'si

malvarlığı gelirlerinden, 3.100,00 TL'si milletvekili giriş aidatlarından, 4.000,00 TL'si milletvekili aday aidatlarından, 143.788,66 TL'si ise diğer gelirlerden oluşmaktadır. Yılısonu borç toplamı ise 24.916,39 TL'dir.

8. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B- Giderlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Giderleri

9. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 20.965.228,00 TL olup bunun 3.981.104,13 TL'si personel giderlerinden, 232.395,06 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 554.131,93 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 475.482,85 TL'si haberleşme giderlerinden, 447.626,79 TL'si taşıma giderlerinden, 274.312,54 TL'si seyahat giderlerinden, 70.500,00 TL'si kira giderlerinden, 1.426.020,20 TL'si bakım ve onarım giderlerinden, 890.048,80 TL'si ısınma aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 328.696,06 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden, 1.495.129,08 TL'si demirbaş giderlerinden, 1.053.720,00 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 3.660.332,79 TL'si araştırma geliştirme ve eğitim giderlerinden, 5.842.212,47 TL'si seçim giderlerinden, 233.515,30 TL'si ise çeşitli giderlerden oluşmaktadır. Gelecek yıla devreden nakit tutarı 834.090,88 TL'dir.

10. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2- İl Örgütleri Giderleri

11. Partinin 2012 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 7.440.279,79 TL olup bunun 80.505,67 TL'si personel giderlerinden, 711.365,00 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 237.867,06 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 612.837,34 TL'si haberleşme giderlerinden, 84.586,95 TL'si taşıma giderlerinden, 174.655,79 TL'si seyahat giderlerinden, 2.327.848,06 TL'si kira giderlerinden, 123.114,26 TL'si bakım ve onarım

giderlerinden, 652.018,82 TL'si ısınma aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 79.940,94 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden, 254.990,20 TL'si demirbaş giderlerinden, 197.464,00 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 146.045,99 TL'si bayrak, rozet, afiş giderlerinden, 364.430,23 toplantı giderlerinden, 24.352,29 TL'si araştırma geliştirme ve eğitim giderlerinden, 53.756,29 TL'si seçim giderlerinden, 1.314.500,90 TL'si ise çeşitli giderlerden oluşmaktadır.

12. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

C- Parti Mallarının İncelenmesi

13. Milliyetçi Hareket Partisinin 2012 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede, Partinin 2012 yılında 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi uyarınca değeri 100 TL'yi aşan 1.711.119,28 TL değerinde 200 adet taşıt ve demirbaş eşya niteliğinde taşınır mal ve 39.000,00 TL değerinde 1 adet taşınmaz mal ediniminin olduğu anlaşılmıştır.

14. 2012 yılında elde edilen 39.000,00 TL değerindeki taşınmaz mal il örgütlerince elde edilmiştir. Söz konusu taşınmaz hizmet binası olup satın alma yoluyla elde edilmiştir.

15. Parti tarafından 2012 yılında edinilen ve değerleri toplamı 1.711.119,28 TL olan 200 adet taşınır malların 1.495.129,08 TL tutarındaki 176 adedi Genel Merkez tarafından, 215.990,20 TL tutarındaki 24 adedi ise il örgütlerince edinilmiştir.

16. Parti Genel Merkezince elde edilen 176 adet ve 1.495.129,08 TL değerindeki taşınır malların 1.088.953,22 TL değerinde 9 adet taşıt, diğerleri ise bilgisayar ve bilgisayar yedek parçaları ile muhtelif büro malzemeleri olup satın alma suretiyle edinilmiştir.

17. İl örgütlerince elde edilen 24 adet ve 215.990,20 TL değerindeki taşınır malların ise 80.200,00 TL değerindeki 2 adedi taşıt, kalanı ise muhtelif büro malzemeleri olup tamamı satın alma suretiyle edinilmiştir.

18. Milliyetçi Hareket Partisinin 2012 yılı kesin hesabının ve eklerinin incelenmesinde, Partinin Genel Merkez ve il örgütlerinin ihtiyacı için ve tamamı satın alma yoluyla elde edilen toplam 1.750.119,28 TL tutarındaki taşınır ve taşınmaz malların 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

IV- SONUÇ

Milliyetçi Hareket Partisinin 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2012 yılı kesin hesabında gösterilen 27.341.728,14 TL gelir ve 28.405.507,79 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna, 31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2013/44 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/3
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Cumhuriyet Halk Partisi 2012 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Haşim KILIÇ, Serruh Kaleli, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Zehra Ayla PERKTAŞ, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN, M. Emin KUZ'un katılımıyla 11.2.2014 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

Cumhuriyet Halk Partisi 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

2- Esas incelemenin yapılması için Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına gönderilmesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III- ESASIN İNCELENMESİ

2. Cumhuriyet Halk Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2012 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Muhammed Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa

ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

3. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2012 yılı gelirlerinin 70.296.332,53 TL, dönem sonu borçlar toplamının 14.314.655,10 TL, geçen yıldan devreden kasa/banka toplamının 2.209.003,93 TL, dönem başı borçlarının 11.893.264,67 TL, dönem sonu alacaklarının 1.290.469,97 TL, giderler toplamının 73.542.787,48 TL, gelecek yıla devreden kasa/banka toplamının ise 1.303.723,73 TL TL olduğu anlaşılmaktadır.

4. Parti'nin 2012 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2012 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A- Gelirlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Gelirleri

5. Partinin Genel Merkez gelirleri 39.238.478,55 TL olup bunun 322.369,69 TL'si üyelere alınarak giriş aidatlarından, 29.142,97 TL'si bağışlardan, 1.044.072,03 TL'si banka mevduat gelirlerinden, 37.777.049,00 TL'si hazine yardımından, 57.898,15 TL'si diğer gelirlerden, 7.946,71 TL'si ise kira gelirlerinden oluşmaktadır. Yılsonu borç toplamı ise 9.856.096,94 TL'dir.

6. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede aşağıda belirtilen gelir kalemi dışındaki gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

08.03.2012 tarihli ve 73 numaralı yevmiye kaydında "Vakıflar sehven yatan" açıklamasıyla "diğer gelirler" kalemi içerisinde muhasebeleştirilen 714,43 TL'nin mahiyetinin ve yasal dayanağının izahı istenmiştir.

Parti yetkilileri;

"08.03.2012 tarihli ve 3 yevmiye kaydında 'Vakıflar sehven yatan' açıklamasıyla 'diğer gelirler' kalemi içerisinde muhasebeleştirilen

714,43 TL'nin dekontu ektedir. 281-32 şube kurumun M kodlu ödemesi (Eti maden 30 kişi Şubat -2012 maaş ödemesi) açıklaması ile hesabımıza sehven aktarılmış olup paranın iadesinin mümkün olmadığı için diğer gelirler kalemi içerisinde muhasebeleştirilmiştir." şeklinde cevap vermişlerdir.

Siyasi partilerin gelirlerini elde edebilme usullerini düzenleyen 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde;

"Bir siyasî partinin bütün gelirleri, o siyasî partinin tüzelkişiliği adına elde edilir.

Siyasî partilerin genel merkezlerinin ve teşkilat kademelerinin gelirleri, parti merkez karar ve yönetim kurulunca bastırılan makbuzlar karşılığında alınır. Bastırılan ve parti teşkilat kademelerine gönderilen gelir makbuzlarının seri ve sıra numaralarına ait kayıtlar parti genel merkezinde tutulur. Parti teşkilat kademeleri aldıkları ve kullandıkları makbuzlar dolayısıyla parti merkez karar ve yönetim kuruluna karşı mali sorumluluk taşırlar.

Sağlanan gelirin türü ve miktarıyla, gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve adresi, makbuzu düzenleyenin sıfatı, adı, soyadı ve imzası, makbuzda ve dip koçanlarında yer alır.

Makbuzların asıl kısımlarıyla dip koçanlarında aynı sıra numarası bulunur. Makbuz dip koçanlarının saklama süresi, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır." denilmektedir.

Ayrıca söz konusu Kanun'un 76. maddesinin üçüncü fıkrasında ise *"Bu Kanununun 69 uncu maddesinde belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasî partinin tevsik edilmeyen kaynaklardan gelir sağladığı anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesi kararıyla bu gelir Hazineye irat kaydedilir." hükmü yer almaktadır.*

Bu hükümler çerçevesinde, usulüne uygun yöntemle edinilmeyen ilgili tutarın parti geliri olarak değerlendirilmesi 2820 sayılı Kanun'a aykırılık teşkil etmektedir.

Bu itibarla, toplam 714,43 TL'nin Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2- İl Örgütleri Gelirleri

7. Partinin 2012 yılında il örgütlerine (Brüksel temsilciliği dahil) ilişkin gelirleri 31.057.853,98 TL olup bunun 1.517.368,98 TL'si üyelere alınan aidatlardan, 10.468.010,14 TL'si bağışlardan, 20.276,00 TL'si yayın gelirlerinden, 1.862.670,43 TL'si faaliyet gelirlerinden, 533.310,01 TL'si malvarlığı gelirlerinden, 14.851,49 TL'si banka mevduat gelirlerinden, 16.641.317,20 TL'si üst örgütlerden alınan yardımlardan, 49,73 TL'si ise çeşitli gelirlerden oluşmaktadır. Yılsonu borç toplamı ise 4.458.558,16 TL'dir.

8. Parti İl Örgütleri'nin (Brüksel temsilciliği dahil) defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B- Giderlerin İncelenmesi

1- Genel Merkez Giderleri

9. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 43.541.903,80 TL olup bunun 6.962.498,27 TL'si personel giderlerinden, 340.686,41 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 473.196,77 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 1.489.189,15 TL'si haberleşme giderlerinden, 407.295,39 TL'si taşıma giderlerinden, 1.363.956,11 TL'si seyahat giderlerinden, 701.212,51 TL'si bakım ve onarım giderlerinden, 2.743.920,10 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 131.765,36 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden, 725.720,10 TL'si demirbaş giderlerinden, 14.596.856,41 TL'si teşkilata yardım giderlerinden. 6.473.596,02 TL'si seçim, tanıtma giderlerinden, 7.132.011,20 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır. Gelecek yıla devreden kasa/banka toplamı 397.966,22 TL'dir.

10. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede aşağıda belirtilenler dışındaki giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

1- Personele verilen avansların 31.12.2011 tarihi itibarıyla dökümünün, 2012 yılı avans verme ve tahsil bilgilerinin ve 31.12.2012 tarihi itibarıyla avans dökümünün ayrıntılı olarak bildirilmesi istenmiştir.

Parti yetkililerince konuya ilişkin personel avans listeleri gönderilmiştir. Listeler incelendiğinde 2011 yılı içerisinde toplam 56.825,40 TL'nin parti bütçesinden bazı personele avans olarak verildiği anlaşılmıştır.

2012 YILINDA PERSONELE VERİLEN AVANS (BORÇ) LİSTESİ		TUTARI
06.07.2012	AHMET DAĞCI MAAŞINA MAHSUBEN	1.000,00
15.02.2012	H. AJLAN KARADEMİR MAAŞINA MAH.	200,00
02.08.2012	BARIŞ BOZKURT MAAŞINA MAHSUBEN	410,00
30.06.2012	SADI ÇINAR MAAŞINA MAHSUBEN	3.000,00
19.01.2012	ABDULLAH AYBEK MAAŞINA MAHSUB.	3.000,00
24.05.2012	ABDULLAH AYBEK MAAŞINA MAHSUB.	828,00
22.08.2012	TİJEN ARIK MAAŞINA MAHSUBEN	400,00
20.03.2012	OKTAY ACAR MAAŞINA MAHSUBEN	1.180,00
26.06.2012	ZEKİ ERKAN MAAŞINA MAHSUBEN	1.500,00
16.05.2012	ERDAL KARAKOÇ MAAŞINA MAHSUBE.	1.500,00
06.01.2012	ERSİN ŞENOL MAAŞINA MAHSUBEN	2.500,00
24.05.2012	ERSİN ŞENOL MAAŞINA MAHSUBEN	1.000,00
07.06.2012	ERSİN ŞENOL MAAŞINA MAHSUBEN	1.000,00
27.07.2012	ERSİN ŞENOL MAAŞINA MAHSUBEN	200,00
27.08.2012	ERSİN ŞENOL MAAŞINA MAHSUBEN	300,00
21.09.2012	C. GÜRSEL SARIKAYA MAAŞINA MAH.	1.769,00
19.04.2012	E. BERNA ÇAKIR MAAŞINA MAHSUBEN	2.000,00
13.04.2012	ÇETİN KAYA MAAŞINA MAHSUBEN	400,00
05.04.2012	GÖKÇEN DEMİRHAN TOSYALI MAAŞINA MAH.	1.000,00
13.06.2012	ÇETİN FINDIK MAAŞINA MAHSUBEN	10.000,00
05.09.2012	Z. ZULAL ATALAY MAAŞINA MAH.	1.500,00

24.02.2012	MURAT TALİ MAAŞINA MAHSUBEN	3.000,00
18.04.2012	MURAT TALİ MAAŞINA MAHSUBEN	200,00
17.05.2012	DEDE DAĞ MAAŞINA MAHSUBEN	350,00
09.02.2012	PINAR KIVANDIK TÜRKER MAAŞINA	792,31
19.01.2012	EKREM KURT MAAŞINA MAHSUBEN	200,00
24.07.2012	EKREM KURT MAAŞINA MAHSUBEN	10.000,00
31.08.2012	EKREM KURT MAAŞINA MAHSUBEN	4.396,09
08.09.2012	EKREM KURT MAAŞINA MAHSUBEN	3.000,00
03.02.2012	SELDA DOĞAN MAAŞINA MAHSUBEN	200,00
	TOPLAM (TL)	56.825,40

2820 sayılı Kanun'un "Borç Verme Yasağı" başlıklı 72. maddesinde, "Siyasi partiler, üyelerine ve diğer gerçek ve tüzelkişilere hiçbir şekilde borç veremezler." denilmektedir. Personele aylığından mahsup edilmek üzere veya bir iş için avans verilmesi mümkündür. Ancak verilen avansın miktarı ile takip eden aylık ödemesinden veya işin bitiminde mahsup edilip edilmediği önemlidir. Personele avans uygulamasının yasal çerçevesinden uzaklaştırılarak personele faizsiz kredi uygulamasına dönüştürülmesi parti kaynaklarının kanuna aykırı bir şekilde kullanılması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla personele avans adı altında verilen tutarlar personele borç verme niteliğinde olup, 2820 sayılı Kanun'un 72. maddesine aykırılık teşkil etmektedir.

Bu itibarla toplam 56.825,40 TL'nin Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2- Aşağıda isimleri verilen kişilere izin ücretiyle ilgili olarak yapılan ödemelere yemek yardımı, yol yardımı ve sosyal yardımın dahil edilmesinin izahı istenmiştir.

Yevmiye Tarihi ve No	Ödeme Yapılan Kişi/Gün Sayısı	Yemek Yardımı	Yol Yardımı	Sosyal Yardım	Yıllık İzinle İlgili Olarak Ödenen Toplam Sosyal Haklar (TL)
01.06.2012-183	Güven Birol KALKAN (18)	270,00	151,20	300,06	721,26
13.06.2012-191	Deniz HAN GÜNDOĞDU (39)	585,00	327,60	650,13	1.562,73
17.08.2012-265	Hande TAŞLIOĞLU (13)	195,00	109,20	216,71	520,91
17.08.2012-265	İsmail Alper SAĞLAM (13)	195,00	109,20	216,71	520,91
10.09.2012-289	Burcu GENER (18)	299,34	151,20	332,64	783,18
11.10.2012-338	Salih Tayfun ORÇUN	931,28	470,40	1.034,88	2.436,56
TOPLAM (TL)					6.545,55

Parti yetkilileri;

“Aşağıdaki listede adı geçen personeller ihbar döneminde çalışmış olsalar idi yol, yemek ve sosyal yardım ücretleri ödenecekti. Bu kişiler ücretli izin hakkını kullandıkları için izin süresine tekabül eden yol yemek ve sosyal yardımlar ödenmiş olup hesaplama tabloları yevmiye maddesi ekinde yer almaktadır.” şeklinde cevap vermişlerdir.

4857 sayılı İş Kanunu'nun 57. maddesinde;

“İşveren, yıllık ücretli iznini kullanan her işçiye, yıllık izin dönemine ilişkin ücretini ilgili işçinin izine başlamasından önce peşin olarak ödemek veya avans olarak vermek zorundadır. Bu ücretin hesabında 50 nci madde hükmü uygulanır. Günlük, haftalık veya aylık olarak belirli bir ücrete dayanmayıp da akort, komisyon ücreti, kâra katılma ve yüzde usulü ücret gibi belirli olmayan süre ve tutar üzerinden ücret alan işçinin izin süresi için verilecek ücret, son bir yıllık süre içinde kazandığı ücretin fiili olarak çalıştığı günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama üzerinden hesaplanır.” denilmektedir.

Aynı Kanun'un 50. maddesinde ise "Fazla çalışma karşılığı olarak alınan ücretler, primler, işyerinin temelli işçisi olarak normal çalışma saatleri dışında hazırlama, tamamlama, temizleme işlerinde çalışan işçilerin bu işler için aldıkları ücretler ve sosyal yardımlar, ulusal bayram, hafta tatili ve genel tatil günleri için verilen ücretlerin tespitinde hesaba katılmaz." hükmü yer almaktadır.

Bu hükümler çerçevesinde, yıllık izin ücretinde sosyal yardımların dikkate alınmayacağı açıktır. Parti bütçesinden yasalara aykırı olarak ödeme yapılması mümkün olmadığından 6.545,55 TL'nin Hazineye irad kaydedilmesi gerekir.

3- Aşağıda ayrıntıları verilen giderlere ilişkin ödeme belgelerinin asıllarının (fatura, fiş, makbuz v.s) gönderilmesi istenmiştir.

Madde No	Yevmiye Tarihi ve No	Ödeme Yapılan Kişi/Firma	İstenilen Belgeler (Fatura – Ödeme Belgesi)	Tutar (TL)
1	06.01.2012-4	Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı	İş avansı olarak ödeme yapılacağına ilişkin İş Bankası Beşevler şubesine yazılmış talimat yazısı var. Ödemeye ilişkin belge yok.	4.710,00
2	23.02.2012-53	Sosyal Demokrasi Derneği	Sipariş avansı olarak ödeme yapılacağına ilişkin İş Bankası Beşevler şubesine yazılmış talimat yazısı var. Ödemeye ilişkin belge yok.	5.967,00
3	08.03.2012-75	Halk Radyo Televizyon A.Ş	952080 nolu fatura karşılığı olarak ödeme yapılmasına ilişkin banka talimat yazısı var. Fatura yok.	75.000,00

Parti yetkilileri yukarıdaki tabloda gösterilen ödemelere ilişkin olarak;

"Yukarıda yer alan ödemelere ilişkin fatura ve belgeler ekte yer almaktadır." şeklinde açıklama yapmıştır.

Parti tarafından yapılan cevap yazısına ekli belgeler incelendiğinde ise;

- Yukarıdaki tablonun 1. maddesindeki gidere ilişkin olarak ödeme yapıldığını gösteren banka dekontu (Türkiye İş Bankası) gönderilmiştir.

- Yukarıdaki tablonun 2. maddesindeki gidere ilişkin olarak ödeme yapıldığını gösteren banka dekontu (Türkiye İş Bankası) gönderilmiştir.

- Yukarıdaki tablonun 3. maddesindeki maddede belirtilen gidere ait faturanın noter tasdikli (Ankara 35. Noter) sureti gönderilmiştir.

2820 sayılı Kanun'un 70. maddesinde beş (2012 yılı için 70,72 TL) liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesinin zorunlu olmadığı belirtildiğinden, bu miktarı aşan harcamaların makbuz veya fatura gibi geçerli ve kanıtlayıcı belgeye dayanması gerekmektedir.

2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin altıncı fıkrasında ise *"Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler. Ancak kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilemediği hallerde, fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örnekleri kullanılabilir."* hükmü yer almaktadır.

Parti, yukarıdaki tablonun 1. ve 2. sıralarında belirtilen giderlere ilişkin fatura asıllarını sunmamıştır. Ayrıca ilgili ödeme belgelerinin asıllarının temin edilmemesine ilişkin olarak herhangi bir tutanak da göndermemiştir. Bu nedenle fatura aslı olmaksızın veya 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na uygun olarak düzenlenmiş belge olmadan kaydedilen giderin, Kanun'un öngördüğü anlamda belgeye dayandırılmış olduğunun kabul edilmesi mümkün değildir.

Bu itibarla, yukarıdaki tablonun 1. ve 2. sıralarında ayrıntısı verilen giderlere ilişkin toplam 10.677,00 TL'nin Hazineye irad kaydedilmesi gerekir.

4- 23.10.2012 tarihli ve 352 nolu yevmiye kaydında yer alan 5.551,96 TL tutarındaki "mahkeme ve noter gideri" olarak yapılan ödemeye ilişkin hiçbir belge bulunmadığı tespit edilmiş ve bu hususun izah edilerek konuya ilişkin belgelerin gönderilmesi istenmiştir.

Parti yetkilileri;

"23.07.2012 tarih 352 nolu yevmiye kaydında yer alan 5.551,96 TL tutarındaki ödemeye ait belgeler bulunamamıştır." şeklinde cevap vermişlerdir.

2820 sayılı Kanun'un 70. maddesinde beş (2012 yılı için 70,72 TL) liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesinin zorunlu olmadığı belirtildiğinden, bu miktarı aşan harcamaların makbuz veya fatura gibi geçerli ve kanıtlayıcı belgeye dayanması gerekmektedir.

2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin altıncı fıkrasında ise "Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler. Ancak kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilemediği hallerde, fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örnekleri kullanılabilir." hükmü yer almaktadır.

Parti söz konusu gidere ilişkin fatura, makbuz v.b aslını sunmamıştır Ayrıca ilgili ödeme belgelerinin asıllarının temin edilmemesine ilişkin olarak herhangi bir tutanak da göndermemiştir. Bu nedenle fatura aslı olmaksızın veya 213 sayılı Kanun'a uygun olarak düzenlenmiş belge olmadan kaydedilen giderin, Kanun'un öngördüğü anlamda belgeye dayandırılmış olduğunun kabul edilmesi mümkün değildir.

Bu itibarla toplam 5.551,96 TL'nin Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2- İl Örgütleri Giderleri

11. Partinin 2012 yılında il örgütlerine (Brüksel temsilciliği dahil) ilişkin giderler toplamı 30.000.883,68 TL olup, bunun 3.014.367,47 TL'si

personel giderlerinden, 3.078.406,37 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 1.684.555,46 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 2.354.992,30 TL'si haberleşme giderlerinden, 1.688.111,44 TL'si taşıma giderlerinden, 879.109,57 TL'si seyahat giderlerinden, 3.202.091,41 TL'si kira giderlerinden, 987.460,59 TL'si bakım ve onarım giderlerinden,; 1.516.472,81 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 574.581,13 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden, 2.623.788,55 TL'si demirbaş giderlerinden, 2.044.460,79 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 6.314.065,30 TL'si seçim, tanıtma giderlerinden, 25.377,67 TL'si genel yönetim giderlerinden, 13.042,82 TL'si ise diğer giderlerden oluşmaktadır.

12. Parti il örgütlerinin (Brüksel temsilciliği dahil) defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

C- Parti Mallarının İncelenmesi

13. Cumhuriyet Halk Partisinin 2012 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede edinilen 389.845,00 TL tutarındaki taşınır malın (demirbaş) ve 335.875,10 TL tutarındaki taşınmaz malın Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun dışında Parti Genel Merkezinin 2012 yılında herhangi bir taşınmaz ile değeri 100.00 TL'yi aşan taşınır, menkul kıymet ve hak ediniminde bulunmadığı anlaşılmıştır.

IV- SONUÇ

Cumhuriyet Halk Partisinin 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Partinin 2012 yılı kesin hesabında gösterilen, 1.210.254,29 TL dönem başı alacaklarının, 14.314.655,10 TL dönem sonu borçlarının, 2.209.003,93 TL geçen yıldan devreden kasa/banka toplamının, 70.296.332,53 TL gelir toplamının, 11.893.264,67 TL dönem başı borçlarının, 1.290.469,97 TL dönem sonu alacaklarının, 73.542.787,48 TL gider toplamının, 1.303.723,73 TL gelecek yıla devreden kasa/banka toplamının Hazineye irat kaydedilenler dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna,

2- 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 70. maddesine aykırı olarak partinin amaçlarına uygun olmayan ve parti tüzel kişiliği adına yapılmış harcama olarak kabul edilmesi mümkün görülmeyen ve kesin hesapta gösterilen ancak belgelendirilmesi gerektiği halde belgelendirilemeyen harcamaların toplamı olan 79.599,91 TL ve Parti Genel Merkezince 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesine aykırı olarak elde edilen 714,43 TL gelir olmak üzere toplam 80.314,34 TL karşılığı Parti mal varlığının 2820 sayılı Kanun'un 75. ve 76. maddeleri gereğince Hazineye irad kaydedilmesine,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR
Üye Serruh KALELİ	Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Nuri NECİPOĞLU	Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI
Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	

Esas Sayısı : 2016/2 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/4
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Milliyetçi Türkiye Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Milliyetçi Türkiye Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti Genel Başkanı A. Yılmaz BÜYÜKEKMEKÇİ tarafından verilen kesin hesap dosyasının incelenmesinden, birleşik kesin hesabın ve Genel Merkez kesin hesabının usulüne uygun bir şekilde sunulmadığı, yılsonu kasa mevcudunu gösteren kasa sayım tutanağı ile bu illere ait aynı hesap döneminde edinilen taşınmaz ve değeri yüz lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini belirten listelerin ise gönderilmediği görülmüştür.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, *"Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuni uygunluğunu denetler.*

Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.”

4. 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise Siyasi partilerin “74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası verilir.”

hükümleri yer almıştır.

5. Birleşik kesin hesabı ve Genel Merkez kesin hesabını usulüne uygun bir şekilde sunmayan, yılsonu kasa mevcudunu gösteren kasa sayım tutanağı ile bu illere ait aynı hesap döneminde edinilen taşınmaz ve değeri yüz lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini belirten listeleri göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun’un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Merkez kesin hesabında gelir-gider beyanın yer almamış olması nedeniyle Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Milliyetçi Türkiye Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Birleşik kesin hesabın ve Genel Merkez kesin hesabının usulüne uygun bir şekilde sunulmaması, yılsonu kasa mevcudunu gösteren kasa

sayım tutanağı ile bu illere ait aynı hesap döneminde edinilen taşınmaz ve değeri yüz lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini belirten listelerin gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR
Üye Serruh KALELİ	Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Nuri NECİPOĞLU	Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI
Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	

Esas Sayısı : 2016/5 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/5
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Doğuş ve Aydınlık Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Doğuş ve Aydınlık Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti yetkilileri tarafından sunulan kesin hesap dosyasında, sadece Partinin kapatıldığına ve malvarlığının bulunmadığına ilişkin Tasfiye Kurulu imzalı bir yazı, 2015 yılı birleşik kesin hesabı ile kasa sayım tutanağı sunulmuş, buna mukabil Genel Merkez kesin hesabı, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış olması gereken Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin karar, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile banka yetkililerince onaylanmış banka mutabakat yazısı ise gönderilmemiştir.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, *"Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuni uygunluğunu denetler.*

Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.”

4. 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise Siyasi partilerin “74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası verilir.”

hükümleri yer almıştır.

5. Genel Merkez kesin hesabının, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış olması gereken Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararı, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL’yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile banka yetkililerince onaylanmış banka mutabakat yazısını göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun’un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Doğuş ve Aydınlık Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Genel Merkez kesin hesabının, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin

hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile banka yetkililerince onaylanmış banka mutabakat yazısının gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/14 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/6
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Kadın Partisi 2014 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Kadın Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2014 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti Genel Başkanı Fatma Benal YAZGAN tarafından verilen kesin hesap dosyasında, sadece 2014 yılında Parti hesabının Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderildiğine dair Genel Başkan imzalı yazı ile Genel Merkez kesin hesabı sunulmuş, buna mukabil il örgütünün kesin hesabı, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış olması gereken Parti Genel Merkezi ve il örgütü kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin karar, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazıları ise sunulmamıştır.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, *"Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler.*

Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."

4. 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise Siyasi partilerin *"74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası verilir."*

hükümleri yer almıştır.

5. İl örgütünün kesin hesabını, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış olması gereken Parti Genel Merkezi ve il örgütünün kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararı, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazılarını göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (c) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

7. Diğer taraftan Parti Genel Merkez ve il örgütüne ait kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2014 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Kadın Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- İl örgütü kesin hesabının, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış olması gereken Parti Genel Merkezi ve il örgütünün kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazılarının gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

3- Parti Genel Merkez ve il örgütüne ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2014 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E: 2016/14, K: 2017/6 (SPMD)

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/15 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/7
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Kadın Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Kadın Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti Genel Başkanı Fatma Benal YAZGAN tarafından sunulan kesin hesap dosyasında, sadece 2015 yılında Parti hesabının Anayasa Mahkemesi Başkanlığına sunulduğuna dair genel başkan imzalı yazı ile Genel Merkez kesin hesabı gönderilmiş, buna mukabil il örgütünün kesin hesabı, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış olması gereken Parti Genel Merkezi ve il örgütünün kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin karar, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazıları ise gönderilmemiştir.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, *"Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler.*

Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."

4. 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise Siyasi partilerin *"74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası verilir."*

hükümleri yer almıştır.

5. İl örgütünün kesin hesabı, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış Parti Genel Merkezi ve il örgütünün kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararı, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (c) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

7. Diğer taraftan Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının

2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Kadın Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- İl örgütünün kesin hesabının, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış Parti Genel Merkezi ve il örgütünün kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listelerin gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

3- Parti Genel Merkez ve il örgütüne ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E: 2016/15, K: 2017/7 (SPMD)

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/19 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/8
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Hak ve Huzur Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Hak ve Huzur Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti Genel Başkanı Gürsel YILDIZ tarafından verilen kesin hesap dosyasında, Genel Merkez kesin hesabının incelenip kabul edildiğine ilişkin 26.2.2017 tarihli Divan Kurulu Kararı, edinilen ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır ve taşınmaz malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini belirten yazı, Parti Genel Saymanı ve Genel Sekreteri imzasını taşıyan yılsonu kasa mevcudunu gösteren kasa sayım tutanağı sunulmuş, birleşik kesin hesap, Genel Merkez kesin hesabı, il örgütlerine ait kesin hesaplar ile banka yetkililerince onaylanmış banka mutabakat yazıları ise sunulmamıştır.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, *"Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler.*

Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.”

4. 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise Siyasi partilerin “74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası verilir.”

hükümleri yer almıştır.

5. Birleşik kesin hesabı, Genel Merkez kesin hesabını, il örgütlerine ait kesin hesapları göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun’un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun’un 111. maddesinin (c) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

7. Diğer taraftan Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Hak ve Huzur Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Birleşik kesin hesabın, Genel Merkez kesin hesabının, il örgütlerine ait kesin hesabın ve banka yetkililerince onaylanmış banka

mutabakat yazılarının gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

3- Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR
Üye Serruh KALELİ	Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Nuri NECİPOĞLU	Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI
Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	

Esas Sayısı : 2016/22 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/9
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Çoğulcu Demokrasi Partisi 2014 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Çoğulcu Demokrasi Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2014 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. 2820 sayılı Kanun'un 73. maddesinin üçüncü fıkrasında "İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesapların, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı" öngörülmüş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir." denilerek il örgütlerinden

gönderilen kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin kesin hesabın Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı, birleştirileceği ve birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Sadece Genel Merkez teşkilatına sahip olan Çoğulcu Demokrasi Partisi, Genel Merkez kesin hesap cetvelini 21.6.2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuş, dolayısıyla 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesindeki "...Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar." amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde: "74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve 15 milyon liradan 30 milyon liraya kadar hafif para cezası verilir." denilmektedir.

5. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Başkanı Mustafa SAADET tarafından Anayasa Mahkemesi Başkanlığına verilen kesin hesap dosyasında, sadece 2014 yılında Parti hesabının Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderildiğine dair genel başkan imzalı bir yazı ile 2014 yılına ait gelir ve gider bilançosu sunulmuş, Genel Merkez kesin hesabı, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazıları ise sunulmamıştır.

7. Genel Merkez kesin hesabı, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazıları göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin

yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

8. Öte yandan Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2014 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Çoğulcu Demokrasi Partisinin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği sürede verilmemesi nedeniyle, Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Genel Merkez kesin hesabının, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazılarının gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

3- Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2014 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E: 2016/22, K: 2017/9 (SPMD)

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/23 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/10
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Çoğulcu Demokrasi Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Çoğulcu Demokrasi Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti Genel Başkanı Mustafa SAADET tarafından Anayasa Mahkemesi Başkanlığına verilen kesin hesap dosyasında, sadece 2015 yılında Parti hesabının Anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderildiğine dair genel başkan imzalı bir yazı ile 2015 yılına ait gelir ve gider bilançosu sunulmuş, Genel Merkez kesin hesabı, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazıları ise sunulmamıştır.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, *“Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler.*

Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.”

4. 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise Siyasi partilerin “74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası verilir.”

hükümleri yer almıştır.

5. Genel Merkez kesin hesabı, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL’yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazıları göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun’un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Çoğulcu Demokrasi Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Genel Merkez kesin hesabının, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL’yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazılarının gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı

Kanun'un 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR
Üye Serruh KALELİ	Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Nuri NECİPOĞLU	Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI
Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	

Esas Sayısı : 2016/25 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/11
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

As Parti 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. As Partinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti Genel Başkanı Cavit BÜYÜKEKMEKÇİ tarafından verilen kesin hesap dosyasının incelenmesinden, 2015 yılına ait Merkez Karar ve Yönetim Kurullarınca alınmış Parti Genel Merkezi hesaplarının incelenip kabul edildiğine ilişkin kararın onaylı örneğinin, Parti Genel Sekreteri ve Genel Saymanının imzasını taşıyan yılsonu kasa mevcudunu gösteren kasa sayım tutanağının ve gelir-gider denkleğinin sağlandığı ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş kesin hesap cetvelinin gönderilmediği görülmüştür.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, *"Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuni uygunluğunu denetler.*

Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.”

4. 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise Siyasi partilerin “74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası verilir.”

hükümleri yer almıştır.

5. 2015 yılına ait merkez karar ve yönetim kurullarınca alınmış parti genel merkezi hesaplarının incelenip kabul edildiğine ilişkin kararın onaylı örneğini, Parti Genel Sekreteri ve Genel Saymanının imzasını taşıyan yılsonu kasa mevcudunu gösteren kasa sayım tutanağını ve gelir-gider denkliğinin sağlandığı ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş kesin hesap cetvelini göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun’un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

As Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- 2015 yılına ait Merkez Karar ve Yönetim Kurullarınca alınmış parti genel merkezi hesaplarının incelenip kabul edildiğine ilişkin kararın onaylı örneğinin, Parti Genel Sekreteri ve Genel Saymanının imzasını taşıyan yılsonu kasa mevcudunu gösteren kasa sayım tutanağının ve gelir-gider denkliğinin sağlandığı ve usulüne uygun olarak düzenlenmiş kesin hesap

cetvelinin gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Parti Genel Merkez kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR
Üye Serruh KALELİ	Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Nuri NECİPOĞLU	Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI
Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	

Esas Sayısı : 2016/54 (Siyasi Parti Mali Denetimi)

Karar Sayısı : 2017/12

Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Genç Parti 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Genç Partinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti Genel Başkan Yardımcısı Ramazan ÖZCAN tarafından Anayasa Mahkemesi Başkanlığına verilen 30.6.2016 tarihli ve 5133-449 sayılı yazıda ve eki kesin hesap dosyasının incelenmesinden, 2015 yılına ait Parti Genel Merkez kesin hesabının, karara bağlanmış ve birleştirilmiş bir yıllık kesin hesabın, Parti Genel Sekreteri ve Parti Saymanının imzasını taşıyan yılsonu kasa mevcudunu gösteren kasa sayım tutanağı ile banka hesaplarına ilişkin mutabakat yazılarının ve Partinin 51 il örgütüne ilişkin kesin hesapların gönderilmediği ve gönderilmiş olan 17 il örgütüne ait kesin hesaplarda da gelir-giderin yer almadığı görülmüştür.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, *"Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler.*

Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının

onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.”

4. 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise Siyasi partilerin “74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası verilir.”

hükümleri yer almıştır.

5. 51 il örgütüne ait kesin hesap cetvellerini, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış olması gereken Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararı göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun’un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun’un 111. maddesinin (c) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

7. Diğer taraftan Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Genç Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- 2015 yılına ait Parti Genel Merkez kesin hesabının, karara bağlanmış ve birleştirilmiş bir yıllık kesin hesabın, Parti Genel Sekreteri ve Parti Saymanının imzasını taşıyan yılsonu kasa mevcudunu gösteren kasa sayım tutanağı ile banka hesaplarına ilişkin mutabakat yazılarının ve Partinin 51 il örgütüne ilişkin kesin hesapların gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun 74. maddesi ve aynı Kanun’un 111. maddesinin birinci

fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

3- Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR
Üye Serruh KALELİ	Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Nuri NECİPOĞLU	Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI
Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	

Esas Sayısı : 2016/69 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/13
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Demokratik Sol Parti 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Demokratik Sol Partinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti Genel Başkan Yardımcısı Ş. Erdinç ÖZDİL tarafından Anayasa Mahkemesi Başkanlığına verilen 30.6.2016 tarihli ve 2016/155 sayılı yazı ve eki kesin hesap dosyasının incelenmesinden, Partinin 64 il örgütünün 2015 yılı içerisinde herhangi bir gelir gideri olmadığından bu il örgütlerine ilişkin kesin hesaplar ile Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın gönderilmediği ve Genel Merkez kasa sayım tutanağı ve banka ekstrelerinde mevcut olan tutar ile ilgili hesaba aktarılan tutar arasında uyumsuzluk olduğu görülmüştür.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, *“Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler.*

Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.”

4. 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise Siyasi partilerin “74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası verilir.”

hükümleri yer almıştır.

5. 64 il örgütüne ait kesin hesap cetvellerini, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararı göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun’un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun’un 111. maddesinin (c) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

7. Diğer taraftan Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Demokratik Sol Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- 64 il örgütüne ait 2015 yılı kesin hesapların, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

3- Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/80 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/14
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Yeni Dünya Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Yeni Dünya Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasında *"İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesapların, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı"* öngörülmüş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da *"Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."* denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin

kesin hesabın Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı, birleştirileceği ve birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükmüne bağlanmıştır.

3. Sadece Genel Merkez olarak teşkilatlanmış Yeni Dünya Partisi, Genel Merkez kesin hesap cetvelini 31.8.2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuş, dolayısıyla 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesindeki "...Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar." amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde: "74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve 15 milyon liradan 30 milyon liraya kadar hafif para cezası verilir." denilmektedir.

5. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Başkanı Emanullah GÜNDÜZ tarafından Anayasa Mahkemesi Başkanlığına verilen kesin hesap dosyasında, sadece 2015 yılına ait herhangi bir gelir ve gider kaydının bulunmadığına ilişkin Genel Başkan imzalı yazı sunulmuş, Genel Merkez kesin hesabı, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazıları ise sunulmamıştır.

7. Genel Merkez kesin hesabı, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazıları göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

8. Öte yandan Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Yeni Dünya Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği sürede verilmemesi nedeniyle, Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Genel Merkez kesin hesabının, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazılarının gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

3- Parti Genel Merkezine ait hesabın denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/81 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/15
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Türkiye Halk Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Türkiye Halk Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. 2820 sayılı Kanun'un 73. maddesinin üçüncü fıkrasında "İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesapların, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı" öngörülmüş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir." denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin kesin hesabın

Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı, birleştirileceği ve birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Türkiye Halk Partisi, Genel Merkez kesin hesap cetvelini 3.8.2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuş, dolayısıyla 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesindeki "...Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar." amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde: "74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve 15 milyon liradan 30 milyon liraya kadar hafif para cezası verilir." denilmektedir.

5. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Sekreteri İsmail GÜNER tarafından Anayasa Mahkemesi Başkanlığına verilen kesin hesap dosyasında, yalnızca 2015 yılına ilişkin olarak Partinin gelir-giderinin olmadığına ilişkin bir yazı sunulmuş, Genel Merkez kesin hesabı, birleşik kesin hesabı, il örgütlerinin kesin hesapları, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin karar, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazıları ise sunulmamıştır.

7. Genel Merkez Kesin Hesabını, birleşik kesin hesabını, il örgütlerinin kesin hesaplarını, Parti merkez karar ve yönetim kurulu tarafından alınmış, parti genel merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararı, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten

listeler ile kasa ve banka mutabakat yazılarını göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

8. Öte yandan Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Türkiye Halk Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği sürede verilmemesi nedeniyle, Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Genel Merkez kesin hesabının, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazılarının gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

3- Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/83 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/16
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Anayol Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Anayol Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. 2820 sayılı Kanun'un 73. maddesinin üçüncü fıkrasında "*İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesapların, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı*" öngörülmüş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.*" denilerek il örgütlerinden

gönderilen kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin kesin hesabın Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı, birleştirileceği ve birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Anayol Partisi, Genel Merkez kesin hesap cetvelini 22.9.2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuş, dolayısıyla 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesindeki "...Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar." amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde: "74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve 15 milyon liradan 30 milyon liraya kadar hafif para cezası verilir." denilmektedir.

5. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Sekreteri Abdülkadir ÇEKİÇ tarafından Anayasa Mahkemesi Başkanlığına sunulan kesin hesap dosyasının incelenmesinden, birleşik kesin hesabın, il örgütleri kesin hesabının ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen listede 2015 yılında açık olarak görülen 20 il ve ilçe örgütüne ilişkin ilgili yıl içerisinde her hangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek bu illere ait 2015 yılı kesin hesaplarının gönderilmediği tespit edilmiştir.

7. Birleşik kesin hesabı, il örgütleri kesin hesabını ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen listede 2015 yılında açık olarak görülen 20 il ve ilçe örgütüne ilişkin ilgili yıl içerisinde herhangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek bu illere ait 2015 yılı kesin hesaplarını göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

8. Öte yandan Parti tarafından Anayasa Mahkemesi Başkanlığına sunulan 2015 yılı kesin hesap dosyasında Parti birleştirilmiş kesin hesabı bulunmadığından, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Anayol Partisinin 2015 yılı hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği sürede verilmemesi nedeniyle, Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Birleşik kesin hesabın, il örgütleri kesin hesabının ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen listede 2015 yılında açık olarak görülen 20 il ve ilçe örgütüne ilişkin ilgili yıl içerisinde her hangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek bu illere ait 2015 yılı kesin hesaplarının gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

3- Parti tarafından Anayasa Mahkemesi Başkanlığına sunulan 2015 yılı kesin hesap dosyasında Parti birleştirilmiş kesin hesabı bulunmadığından, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/84 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/17
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Engelsiz Yaşam Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Engelsiz Yaşam Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti yetkilileri tarafından sunulan kesin hesap dosyasında, 2015 yılında parti hesabının Anayasa Mahkemesi Başkanlığına sunulduğuna dair Genel Başkan imzalı yazı ile boş olarak verilen Genel Merkez kesin hesabı gönderilmiş, birleşik kesin hesabı, il örgütünün kesin hesabı, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış parti Genel Merkezi ve il örgütünün kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin karar, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazıları ise gönderilmemiştir.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, *"Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler.*

Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."

4. 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise siyasi partilerin *"74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası verilir."*

hükümleri yer almıştır.

5. İl örgütünün kesin hesabını, birleşik kesin hesabı, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütünün kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararı, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazılarını göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (c) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

7. Diğer taraftan Parti Genel Merkez ve il örgütüne ait kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Engelsiz Yaşam Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- İl örgütü kesin hesabının, birleşik kesin hesabın, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış Parti Genel Merkezi ve il örgütünün kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazılarının gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

3- Parti Genel Merkez ve il örgütüne ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/85 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/18
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Ana Parti 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Ana Partinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Parti yetkilileri tarafından sunulan kesin hesap dosyasında, yalnızca 2015 yılında Parti hesabının Anayasa Mahkemesi Başkanlığına sunulduğuna dair genel başkan imzalı yazı gönderilmiş, Genel Merkez kesin hesabı, birleşik kesin hesabı, il örgütlerinin kesin hesapları, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, parti genel merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin karar, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazıları ise gönderilmemiştir.

3. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, "Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler.

Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir."

4. 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise Siyasi partilerin "74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası verilir."

hükümleri yer almıştır.

5. Genel Merkez kesin hesabını, birleşik kesin hesabı, il örgütlerinin kesin hesaplarını, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış, Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararı, edindiği taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazılarını göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Ayrıca Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (c) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

7. Diğer taraftan Parti Genel Merkez hesabı ile il örgütlerine ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Ana Partinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- İl örgütleri kesin hesaplarının, birleşik kesin hesabın, Parti Merkez Karar ve Yönetim Kurulu tarafından alınmış Parti Genel Merkezi ve il örgütlerinin kesin hesaplarının incelenip kabul edildiğine ve birleştirildiğine ilişkin kararın, edinilen taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler ile kasa ve banka mutabakat yazılarının gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesi ve aynı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

3- Parti Genel Merkez hesabı ile il örgütlerine ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2017/1 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/19
Karar Tarihi : 31.5.2017

I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II- İLK İNCELEME

1. Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör M. Emin ŞAHİNER tarafından heyete sunulan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. 2820 sayılı Kanun'un 73. maddesinin üçüncü fıkrasında "*İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesin hesapların, Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı*" öngörülmüş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim*

tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.” denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin kesin hesabın Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı, birleştirileceği ve birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisi, Genel Merkez kesin hesap cetvelini 25.1.2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine sunmuş, dolayısıyla 2820 sayılı Kanun’un 74. maddesindeki “...Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar.” amir hükmüne uymamıştır.

4. 2820 sayılı Kanun’un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde: “74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve 15 milyon liradan 30 milyon liraya kadar hafif para cezası verilir.” denilmektedir.

5. 2820 sayılı Kanun’un 74. maddesi hükümlerine aykırı hareket eden parti sorumluları hakkında Kanun’un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Diğer taraftan Parti Genel Merkez kesin hesabında gelir-gider beyanın yer almamış olması nedeniyle Partinin 2015 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

III- SONUÇ

Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Anayasa Mahkemesine, istenen bilgilerin istendiği sürede verilmemesi nedeniyle, Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun’un 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Parti Genel Merkez hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2015 yılı hesabınının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

31.5.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan Zühtü ARSLAN	Başkanvekili Burhan ÜSTÜN	Üye Serdar ÖZGÜLDÜR
Üye Serruh KALELİ	Üye Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Üye Recep KÖMÜRCÜ
Üye Nuri NECİPOĞLU	Üye Hicabi DURSUN	Üye Celal Mümtaz AKINCI
Üye Muammer TOPAL	Üye M. Emin KUZ	Üye Hasan Tahsin GÖKCAN
Üye Kadir ÖZKAYA	Üye Rıdvan GÜLEÇ	
Üye Recai AKYEL	Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ	

Esas Sayısı : 2013/73 (Siyasi Parti Mali Denetimi)

Karar Sayısı : 2017/20

Karar Tarihi : 1.11.2017

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Hak ve Eşitlik Partisi 2012 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, ve Rıdvan GÜLEÇ'in katılımlarıyla 1.7.2015 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Hak ve Eşitlik Partisinin 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Hak ve Eşitlik Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2012 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde

yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Sadettin CEYHAN tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2012 yılı gelirlerinin 209.999,73 TL, giderler toplamının 202.206,12 TL, gelecek yıla devreden nakit tutarının 8.852,89 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2012 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2012 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 89.798,30 TL olup bunun 55.028,30 TL'si üye yıllık aidatı gelirlerinden, 34.770,00 TL'si bağış gelirlerinden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Partinin 2012 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri toplamı 120.201,43 TL olup bunun 20,00 TL'si üye giriş aidatından, 41.572,09 TL'si üye yıllık aidatından, 78.609,34 TL'si bağışlardan oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 88.809,03 TL olup bunun 27.247,64 TL'si personel giderlerinden, 3.757,38 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 1.414,27 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 11.549,34 TL'si haberleşme giderlerinden, 1.630,35 TL'si konaklama giderlerinden, 5.219,00 TL'si seyahat giderlerinden, 18.450,00 TL'si kira giderlerinden, 4.898,88 TL'si bakım onarım giderlerinden, 3.715,55 TL'si ısınma aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 7.026,62 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden, 3.900,00 TL'si taşıma giderlerinden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Partinin 2012 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 113.397,09 TL olup bunun 5.600,00 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 3.779,92 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 3.594,11 TL'si haberleşme giderlerinden, 500,00 TL'si konaklama giderlerinden, 52.023,93 TL'si genel merkez aidat ve bağış giderlerinden, 75,00 TL'si ceza giderlerinden, 39.420,00 TL'si kira giderlerinden, 430,00 TL'si bakım onarım giderlerinden, 3.167,07 TL'si ısınma aydınlatma ve temizlik giderleri, 4.023,06 TL'si vergi, sigorta, noter giderleri ve 784,00 TL'si taşıma giderlerinden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2012 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede, herhangi bir taşınır, taşınmaz mal ve menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Hak ve Eşitlik Partisinin 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2012 yılı kesin hesabında gösterilen 209.999,73 TL gelir ve 202.206,12 TL giderin eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna, 1.11.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2014/31 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/21
Karar Tarihi : 1.11.2017

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Milliyetçi Hareket Partisi 2013 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN, M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın katılımlarıyla 17.12.2014 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Milliyetçi Hareket Partisinin 2013 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,
- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Milliyetçi Hareket Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2013 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay

Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Sadettin CEYHAN tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2013 yılı gelirlerinin 30.498.968,82 TL, giderler toplamının 32.952.256,12 TL, gelecek yıla devreden nakit toplamının 1.486.483,31 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2013 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2013 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 22.165.791,47 TL olup bunun 695.849,47 TL'si faiz ve nemalandırma gelirlerinden, 21.261.568,00 TL'si devlet yardımlarından, 168.000,00 TL'si demirbaş satış gelirlerinden, 24.480,00 TL'si milletvekili giriş aidatından ve 15.894,00 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Partinin 2013 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri toplamı 8.333.177,35 TL olup bunun 56.034,43 TL'si üye giriş aidatından, 973.826,27 TL'si üye yıllık aidatından, 5.781.203,58 TL'si bağışlardan, 1.426.320,00 TL'si yardımlardan, 2.231,00 TL'si faaliyet gelirlerinden, 9.992,32 TL'si demirbaş satış gelirlerinden, 150,00 TL'si milletvekili giriş aidatından,

2.900,00 TL'si milletvekili adaylık aidatından ve 80.519,75 TL'si diğer gelirlerden oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 24.803.645,31 TL olup bunun 4.536.172,06 TL'si personel giderlerinden, 231.921,66 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 832.939,89 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 543.008,08 TL'si haberleşme giderlerinden, 645.497,07 TL'si taşıma giderlerinden, 472.917,47 TL'si seyahat giderlerinden, 143.375,00 TL'si kira giderlerinden, 995.460,72 TL'si bakım onarım giderlerinden, 832.630,17 TL'si ısınma aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 302.851,40 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden, 2.254.573,29 TL'si demirbaş giderlerinden, 1.426.320,00 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 695.637,50 TL'si araştırma, geliştirme ve eğitim giderlerinden, 10.623.564,60 TL'si seçim giderlerinden ve 266.776,40 TL'si çeşitli genel giderlerden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, aşağıda belirtilenler dahil giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

A. Aşağıdaki tabloda detayları belirtildiği şekliyle Avukat Hamit Kocabay'e, vekalet sözleşmesinde belirtilen miktardan fazla ücret ödemesi yapılmasının nedeni sorulmuştur.

Yevmiye Tarihi	Mahsup Fiş Nosu	Sözleşme ile Belirlenen Ücret	Ödenen Ücret	Fazla Ödeme
20.01.2013	40	1.100 TL	1.650 TL	550 TL
20.02.2013	130	1.100 TL	1.650 TL	550 TL
25.03.2013	217	1.100 TL	1.650 TL	550 TL

20.04.2013	287	1.100 TL	1.650 TL	550 TL
20.05.2013	373	1.100 TL	1.650 TL	550 TL
20.06.2013	442	1.100 TL	1.650 TL	550 TL
20.07.2013	527	1.100 TL	1.650 TL	550 TL
15.08.2013	599	1.100 TL	1.650 TL	550 TL
20.09.2013	689	1.100 TL	1.650 TL	550 TL
20.10.2013	774	1.100 TL	1.650 TL	550 TL
15.11.2013	848	1.100 TL	1.650 TL	550 TL
15.12.2013	938	1.100 TL	1.650 TL	550 TL
TOPLAM				6.600 TL

Parti yetkilileri göndermiş oldukları savunmalarında:

"Avukat Hamit Kocabey'den alınan avukatlık hizmeti ile ilgili sözleşme 2011 yılı sonunda 2012 yılı için yeniden düzenlenmiştir. Sözleşme süresi 2013 yılı için kendiliğinden uzamış ve enflasyon oranı olan % 10'luk bir artış üzerinde anlaşma sağlanmıştır. Buna göre 1.500 TL olan brüt ücret 1.650 TL olarak hesaplanmış; toplam tutar % 18 KDV ile 1.947 TL' ye çıkmıştır. Bu tutardan % 20 gelir vergisi stopajı yapılmış (1.947x20) ve net tutar 1.617 TL ödenmiştir. İzah edilen hesaplama biçiminden de anlaşılacağı üzere herhangi bir fazla ödeme söz konusu değildir." şeklinde cevap vermişlerdir.

Partinin avukata yapmış olduğu ödemenin avukatla yapılan sözleşmeye uygun olması sebebiyle yapılan 6.600 TL'lik giderin parti bütçesinden ödenmesinin usulüne uygun olduğunun kabulü gerekir.

B. Aşağıdaki tabloda detayları belirtildiği şekliyle Avukat Kürşat Ergün'e, vekalet sözleşmesinde belirtilen miktardan fazla ücret ödemesi yapılmasının nedeni sorulmuştur.

Yevmiye Tarihi	Mahsup Fiş Nosu	Sözleşme ile Belirlenen Ücret (Net Asgari Ücret)	Ödenen Ücret	Fazla Ödeme
31.01.2013	66	773,01	886,50 TL	113,49 TL
28.02.2013	154	773,01	886,50 TL	113,49 TL

31.03.2013	229	773,01	886,50 TL	113,49 TL
30.04.2013	315	773,01	886,50 TL	113,49 TL
31.05.2013	399	773,01	886,50 TL	113,49 TL
30.06.2013	473	773,01	978,00 TL	204,99 TL
31.07.2013	558	803,68	978,00 TL	174,32 TL
31.08.2013	638	803,68	978,00 TL	174,32 TL
30.09.2013	713	803,68	978,00 TL	174,32 TL
31.10.2013	794	803,68	978,00 TL	174,32 TL
30.11.2013	890	803,68	978,00 TL	174,32 TL
31.12.2013	975	803,68	978,00 TL	174,32 TL
TOPLAM				1.818,36 TL

Parti yetkilileri konu ile ilgili gönderdikleri savunmada:

“Avukat Kürşat Ergün’e 2013 yılında yapılan ödemeler aşağıda tablolandırılmıştır. Tablodan da anlaşılacağı gibi herhangi bir fazla ödeme konusu değildir. Bilakis eksik ödeme vardır. Soru formunda göndermiş olduğunuz hesaplamalarda vergilerin göz ardı edildiği anlaşılmıştır.” şeklinde cevap vermişlerdir.

Yevmiye Tarihi	Fiş No	Net Asgari Ücret	Brüt Tutar	KDV	Yapılması Gereken KDV Dahil Toplam Ödeme	Yapılan Ödeme	Fark
31.01.2013	66	773,01	966,26	173,93	946,94	868,77	78,17 (eksik ödeme)
28.02.2013	154	773,01	966,26	173,93	946,94	868,77	78,17 (eksik ödeme)
31.03.2013	229	773,01	966,26	173,93	946,94	868,77	78,17 (eksik ödeme)

30.04.2013	315	773,01	966,26	173,93	946,94	868,77	78,17 (eksik ödeme)
31.05.2013	399	773,01	966,26	173,93	946,94	868,77	78,17 (eksik ödeme)
30.06.2013	473	773,01	966,26	173,93	946,94	868,77	78,17 (eksik ödeme)
31.07.2013	558	803,68	1.004,60	180,83	984,51	958,44	26,07 (eksik ödeme)
31.08.2013	638	803,68	1.004,60	180,83	984,51	958,44	26,07 (eksik ödeme)
30.09.2013	713	803,68	1.004,60	180,83	984,51	958,44	26,07 (eksik ödeme)
31.10.2013	794	803,68	1.004,60	180,83	984,51	958,44	26,07 (eksik ödeme)
30.11.2013	890	803,68	1.004,60	180,83	984,51	958,44	26,07 (eksik ödeme)
31.12.2013	975	803,68	1.004,60	180,83	984,51	958,44	26,07 (eksik ödeme)

Avukat Kürşat Ergün ile yapılan sözleşmenin “*Ücret ve Avans*” başlıklı 2. maddesinde : “*Yukarıda belirtilen mesaisine karşılık olmak üzere Parti tarafından Avukata aylık olarak Parti organlarınca belirlenen net asgari ücret miktarı ödenecektir. KDV ve stopaj Parti’ye ait olmak üzere, serbest meslek makbuzu karşılığında ödenecek olan bu ücret en geç her ayın 1’inci iş günü akşamına kadar ödenir.*” denilmektedir.

Avukata yapılan ödemenin, KDV ve diğer vergilerin Parti tarafından ödenmesi koşuluyla net asgari ücret üzerinden yapılması gerekmektedir. Ancak yapılan incelemede Parti tarafından ödenmesi gereken vergilerin

avukat tarafından ödendiği ve bu ödemenin de Parti tarafından avukata ücretle birlikte ödendiği görülmüştür. Yapılan açıklamalar doğrultusunda 1.818,36 TL giderin parti bütçesinden ödenmesinin usulüne uygun olduğunun kabulü gerekir.

C. Aşağıdaki tabloda detayları belirtilen Avukat Ayşe Gül Korkmaz'a, vekâlet sözleşmesinde belirtilen miktardan fazla ücret ödemesi yapıldığı görülmüştür.

Yevmiye Tarihi	Mahsup Fiş Nosu	Sözleşme ile Belirlenen Ücret (Net Asgari Ücret)	Ödenen Ücret	Fazla Ödeme
05.01.2013	02	773,01	886,50 TL	113,49 TL
05.02.2013	88	773,01	978,00 TL	204,99 TL
05.03.2013	171	773,01	978,00 TL	204,99 TL
05.04.2013	248	773,01	978,00 TL	204,99 TL
05.05.2013	335	773,01	978,00 TL	204,99 TL
05.06.2013	419	773,01	978,00 TL	204,99 TL
05.07.2013	485	803,68	978,00 TL	174,32 TL
05.08.2013	578	803,68	978,00 TL	174,32 TL
05.09.2013	654	803,68	1.021,50 TL	217,82 TL
05.10.2013	735	803,68	1.021,50 TL	217,82 TL
05.11.2013	816	803,68	1.021,50 TL	217,82 TL
05.12.2013	909	803,68	1.021,50 TL	217,82 TL
TOPLAM				2.358,36 TL

Parti yetkilileri konu ile ilgili gönderdikleri savunmada:

“Avukat Ayşe Gül Korkmaz'a 2013 yılında yapılan ödemeler aşağıda tabloleştirilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı gibi herhangi bir fazla ödeme söz konusu değildir. Bilakis eksik ödeme vardır. Soru formunda göndermiş olduğunuz hesaplamalarda vergilerin göz ardı edildiği anlaşılmıştır.” şeklinde cevap vermişlerdir.

Yevmiye Tarihi	Fiş No	Net Asgari Ücret	Brüt Tutar	KDV	Yapılması Ödeme	Yapılan Ödeme	Fark
05.01.2013	02	773,01	966,26	173,93	946,94	868,77	78,17
05.02.2013	88	773,01	966,26	173,93	946,94	958,44	11,50 (eksik ödeme)
05.03.2013	171	773,01	966,26	173,93	946,94	958,44	11,50 (eksik ödeme)
05.04.2013	248	773,01	966,26	173,93	946,94	958,44	11,50 (eksik ödeme)
05.05.2013	335	773,01	966,26	173,93	946,94	958,44	11,50 (eksik ödeme)
05.06.2013	419	773,01	966,26	173,93	946,94	958,44	11,50 (eksik ödeme)
05.07.2013	485	803,68	1.004,60	180,83	984,51	958,44	26,07 (eksik ödeme)
05.08.2013	578	803,68	1.004,60	180,83	984,51	958,44	26,07 (eksik ödeme)
05.09.2013	654	803,68	1.004,60	180,83	984,51	1.001,07	16,56 (fazla ödeme)
05.10.2013	735	803,68	1.004,60	180,83	984,51	1.001,07	16,56 (fazla ödeme)
05.11.2013	816	803,68	1.004,60	180,83	984,51	1.001,07	16,56 (fazla ödeme)
05.12.2013	909	803,68	1.004,60	180,83	984,51	1.001,07	16,56 (fazla ödeme)

Avukat Ayşe Gül Korkmaz ile yapılan sözleşmenin “Ücret ve Avans” başlıklı 2. maddesinde aynen; “Madde 1 de belirtilen avukatlık hizmetine karşılık olmak üzere parti tarafından aylık olarak net asgari ücret kadar serbest meslek makbuzu karşılığı aşağıda belirtilen banka hesabına ödenecektir. KDV ve stopaj partiye ait olmak üzere hizmet bedeli izleyen ayın 5’inci iş günü akşamına kadar ödenir.” denilmektedir.

Avukata yapılan ödemenin KDV ve diğer vergilerin Parti tarafından ödenmesi koşuluyla net asgari ücret üzerinden yapılması gerekmektedir.

Ancak yapılan incelemede Parti tarafından ödenmesi gereken vergilerin avukat tarafından ödendiği ve bu ödemenin de Parti tarafından avukata ücretle birlikte ödendiği görülmüştür. Yapılan açıklamalar doğrultusunda 2.358,36 TL giderin parti bütçesinden ödenmesinin usulüne uygun olduğunun kabulü gerekir.

D. Harcamanın gerçekliğini kanıtlayıcı belgeler olmadan Parti seçim müziği olarak kullanılmak üzere yazdırılan bir eser karşılığında toplam 100.000 TL eser bedeli ödemesi yapılmasının izahı istenmiştir.

Parti yetkilileri konu ile ilgili gönderdikleri savunmada:

“Şair ile partimiz arasında bir eser sözleşmesi imzalanmıştır. Cemal Safi tanınmış bir şair olup, sipariş üzerine özel ve nitelikli bir eser icra etmiştir. Ancak kendisi ilerleyen yaşı nedeniyle ticari bir faaliyeti söz konusu olmayıp, çalışmayı da kendi ikametinde gerçekleştirmiştir. Herhangi bir ticari faaliyeti olmadığından fatura, serbest meslek makbuzu vb. gibi belge düzenleme imkânına da sahip değildir. Bu nedenle 2820 sayılı siyasi partiler kanununun 74. maddesinde yer alan; “Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak kaydıyla diğer belgelerle tevsik ederler.” hükmü gereğince eser sahibi Cemal Safi ile partimiz arasında bir “sözleşme” imzalanmış ve ödemesi de banka üzerinden yapılmıştır. Şair Cemal Safi ile yapılan “sözleşme” ile banka üzerinden yapılan ödemeye ilişkin “banka makbuzu” tevsik edici belgelerdir.

Ticari faaliyette bulunmayan bu nedenle de fatura ve fatura benzeri belge düzenleyemeyen Cemal Safi’ye yapılan açık, şeffaf ve resmi-tevsik edici belgelere dayalı, ödemenin 2820 sayılı yasanın 74. maddesine uygun olduğu açıktır. Konunun yeniden değerlendirilmesi halinde takdirlerinizin de bu yönde olacağı hususunda şüphe yoktur.” şeklinde savunma yapmışlardır.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nun 74. maddesinin altıncı fıkrasında: *“Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler.”* denilerek siyasi partilerin yapmış oldukları harcamaları

belgelendirmelerindeki usul ortaya konulmuştur. Buna göre harcamanın doğruluğunu gösterecek içeriğe sahip olmak kaydıyla, söz konusu harcamanın parti bütçesinden yapılmasını öngören veya yapıldığını gösteren diğer belgeler de siyasi partilerin harcamalarını tevsik etmeye yeterli olacaktır. Parti söz konusu harcamaya ilişkin olarak banka dekontu ile birlikte eser sözleşmesini de ibraz etmiştir. Parti tarafından sunulan ve yapılan harcamanın içeriğini, şartlarını ve diğer hususları gösterir bir nitelik arz eden ve hizmeti verecek kişiyle imzalanan sözleşme, ödemenin gerçekleştiğini ifade eden banka dekontunu destekleyen bir belgedir. Parti, seçim müziğinde kullanmak üzere bir şaire yazdırmış olduğu eser karşılığında yapmış olduğu harcamayı banka dekontunun yanında eser sözleşmesini de ibraz etmek suretiyle belgelendirmiş olup söz konusu belgeler harcamanın doğruluğunu ispatlar niteliktedir. Yapılan açıklamalar doğrultusunda 100.000 TL giderin Parti bütçesinden ödenmesinin usulüne uygun olduğunun kabulü gerekir.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Partinin 2013 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 8.148.610,81 TL olup bunun 105.543,94 TL'si personel giderlerinden, 750.819,39 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 325.600,73 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 592.099,45 TL'si haberleşme giderlerinden, 176.575,15 TL'si taşıma giderlerinden, 156.235,53 TL'si seyahat giderlerinden, 2.468.639,46 TL'si kira giderlerinden, 194.396,23 TL'si bakım onarım giderlerinden, 658.463,48 TL'si ısınma aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 65.761,99 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden, 223.902,72 TL'si demirbaş giderlerinden, 264.966,90 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 410.067,01 TL'si bayrak, rozet, afiş giderlerinden, 14.145,34 TL'si araştırma, geliştirme ve eğitim giderlerinden, 230.851,98 TL'si toplantı giderlerinden, 544.984,29 TL'si seçim giderlerinden ve 965.557,22 TL'si çeşitli genel giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin ibraz ettiği defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemeden,

2013 yılında değeri yüz lirayı aşan 2.369.476,01 TL değerinde 334 adet taşıt ve demirbaş eşya niteliğinde taşınır mal ve 109.000,00 TL değerinde 3 adet taşınmaz mal ediniminin olduğu anlaşılmıştır. 2013 yılında elde edilen 109.000,00 TL değerindeki taşınmaz mal il örgütlerince elde edilmiştir. Söz konusu taşınmaz hizmet binası olup 106.000,00 TL'si satın alma yoluyla ve 3.000,00 TL'si kat irtifakı yoluyla elde edilmiştir.

Parti tarafından 2013 yılında edinilen ve değerleri toplamı 2.369.476,01 TL olan 334 adet taşınır malın 2.254.573,29 TL tutarındaki 253 adedi Genel Merkez tarafından, 114.902,72 TL tutarındaki 81 adedi ise il örgütlerince edinilmiştir.

Milliyetçi Hareket Partisinin 2013 yılı kesin hesabının ve eklerinin incelenmesinde, Genel Merkez ve il örgütlerinin ihtiyacı için tamamı satın alma yoluyla elde edilen toplam 2.478.476,01 TL tutarındaki taşıtır ve taşınmaz malın 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

IV. SONUÇ

Milliyetçi Hareket Partisinin 2013 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2013 yılı kesin hesabında gösterilen 30.498.968,82 TL gelir, 32.952.256,12 TL gider ve 1.486.483,31 TL nakit toplamının ayrıca yıl içerisinde edinilen 2.478.476,01 TL tutarındaki taşıtır ve taşınmaz malın eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna, 1.11.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E: 2014/31, K: 2017/21 (SPMD)

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRÇÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2014/34 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/22
Karar Tarihi : 1.11.2017

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Adalet ve Kalkınma Partisi 2013 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN, M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın katılımlarıyla 17.12.2014 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Adalet ve Kalkınma Partisinin 2013 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,
- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Adalet ve Kalkınma Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2013 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay

Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Sadettin CEYHAN tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2013 yılı gelirlerinin 181.422.675,05 TL, giderler toplamının 162.751.834,36 TL, gelecek yıla devreden nakit ve alacaklar toplamının 117.077.603,19 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2013 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2013 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 90.027.128,99 TL olup bunun 7.632.506,99 TL'si parti malvarlığı gelirlerinden, 81.456.806,00 TL'si devlet yardımlarından, 88.216,00 TL'si sair gelirlerden ve 849.600,00 TL'si bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Gelirleri

8. Partinin 2013 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri toplamı 91.395.546,06 TL olup bunun 52.969,28 TL'si üye giriş aidatlarından, 3.022.579,70 TL'si üye yıllık aidatlarından, 26.703.572,89 TL'si aday adaylığı özel aidatlarından, 95.750,00 TL'si satış gelirlerinden, 29.717.485,00 TL'si genel merkez yardımlarından, 37.328,42 TL'si parti malvarlığı gelirlerinden,

1.275.166,92 TL'si sair gelirlerden, 30.490.693,85 TL'si bağış ve yardımlardan oluşmaktadır.

9. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

10. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 91.210.846,95 TL olup bunun 9.987.447,71 TL'si personel giderlerinden, 2.460.154,86 TL'si kira giderlerinden, 809.236,08 TL'si haberleşme giderlerinden, 520.639,59 TL'si basılı kâğıt, kırtasiye ve diğer giderlerinden, 2.315.764,74 TL'si ısıtma aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 634.950,92 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 29.717.485,00 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 1.288.079,83 TL'si seyahat giderlerinden, 756.978,66 TL'si taşıma vasıta giderlerinden, 14.558.215,19 TL'si basın yayın ve tanıtma giderlerinden, 624.997,76 TL'si vergi, sigorta, noter ve mahkeme giderlerinden, 7.554.534,20 TL'si gelir getirici malzeme giderlerinden, 19.982.362,41 TL'si sair giderlerden oluşmaktadır.

11. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

2. İl Örgütleri Giderleri

12. Partinin 2013 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 71.540.987,41 TL olup bunun 6.212.031,20 TL'si personel giderlerinden, 10.642.643,09 TL'si kira giderlerinden, 4.631.779,68 TL'si haberleşme giderlerinden, 1.957.333,52 TL'si basılı kâğıt, kırtasiye ve diğer giderlerinden, 4.430.396,18 TL'si ısıtma, aydınlatma, temizlik giderlerinden, 18.646.081,07 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 782.050,87 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 1.797.297,83 TL'si seyahat giderlerinden, 2.914.723,70 TL'si taşıma vasıta giderlerinden, 3.760.246,72 TL'si basın

yayın ve tanıtım giderlerinden, 3.712.942,49 TL'si vergi, sigorta, noter ve mahkeme giderlerinden, 312.496,68 TL'si gelir getirici malzeme giderlerinden, 692.920,18 TL'si seçim giderlerinden ve 11.048.044,20 TL'si sair giderlerden oluşmaktadır.

13. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

14. Partinin 2013 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede 1.365.000,00 TL tutarında taşınmaz mal ve 9.455.564,02 TL tutarındaki taşınır mal, menkul kıymet ve telif hakkı ediniminin olduğu anlaşılmıştır.

Yapılan incelemede Partinin 2013 yılı içinde edindiği 1.365.000,00 TL tutarında taşınmaz mal ile 9.455.564,02 TL tutarındaki taşınır mal, menkul kıymet ve telif hakkı ediniminin 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Adalet ve Kalkınma Partisinin 2013 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

Partinin 2013 yılı kesin hesabında gösterilen 181.422.675,05 TL gelir, 162.751.834,36 TL gider ve 117.077.603,19 TL nakit ve alacak toplamının ayrıca yıl içerisinde edinilen 10.820.564,02 TL tutarındaki taşınır ve taşınmaz malın eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna, 1.11.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2014/49 (Siyasi Parti Mali Denetimi)
Karar Sayısı : 2017/23
Karar Tarihi : 1.11.2017

I. MALİ DENETİMİN KONUSU

Cumhuriyet Halk Partisi 2013 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Serruh KALELİ, Alparslan ALTAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Erdal TERCAN, Muammer TOPAL, Zühtü ARSLAN, M. Emin KUZ ve Hasan Tahsin GÖKCAN'ın katılımlarıyla 17.12.2014 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında;

2. Cumhuriyet Halk Partisinin 2013 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

3. Cumhuriyet Halk Partisinin, Anayasa Mahkemesine verdiği 2013 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve

belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Sadettin CEYHAN tarafından heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

4. Denetimin maddi öğelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2013 yılı gelirlerinin 107.199.364,44 TL, giderler toplamının 89.167.236,50 TL, gelecek yıla devreden nakit toplamının 13.479.833,07 TL olduğu anlaşılmaktadır.

5. Partinin 2013 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu haliyle 2013 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

6. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 67.597.661,31 TL olup bunun 23.955.978,67 TL'si üyelerden alınan aidatlardan, 17.590,00 TL'si bağışlardan, 250,00 TL'si yayın gelirlerinden, 411.732,00 TL'si malvarlığı gelirlerinden, 700.071,09 TL'si banka mevduat gelirlerinden, 42.465.832,31 TL'si hazine yardımından, 46.207,24 TL'si çeşitli gelirlerden oluşmaktadır.

7. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, aşağıda belirtilen dâhil gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

8. Partinin 2013 yılı yevmiye defteri ve muavin mizanı incelendiğinde, 600.009 "Eğitim Gelirleri" hesap kodunun alt kodu olan 600.009.001 "Parti Okulu Eğitim Geliri" hesap kodunda toplam 5.137.563,02 TL eğitim geliri elde edildiği görülmüştür. Bu itibarla; elde edilen eğitim gelirinin mahiyetinin 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda belirtilen partilerin gelir kaynakları çerçevesinde izahı ve söz konusu gelirin

sağlanmasına dayanak teşkil eden partinin yetkili organlarınca alınmış herhangi kararın gönderilmesi istenmiştir.

9. Parti tarafından gönderilen savunma;

“Cumhuriyet Halk Partisi olarak Mart 2014 te yapılacak yerel yönetim seçimlerinde, yerel yönetici aday adayı olabilmek için Yerel Yönetici Eğitimi alma ön koşulu getirilmiş olup buna ilişkin yöntem ve esaslar 17.05.2013 tarih, 2013/1420 sayılı Genelge ile duyurulmuştur. Bu kapsamda eğitime katılacak olan erkek adaylar için 500 TL (büyükşehir olmayan yerlerde bu tutar 200,00 TL), kadın-genç-engelli adaylar için 250,00 TL (büyükşehir olmayan yerlerde bu tutar 100,00 TL) eğitim ücreti (aidat) belirlenmiştir. Parti okuluna 12.160 kişi başvurmuş olup tamamlayan sayısı 11.358 kişi olarak gerçekleşmiştir.

2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu 61. maddesinde Siyasi Partilerin gelirleri ve kaynakları sıralanmıştır. Mezkûr maddenin ‘c’ fıkrasına göre ‘Milletvekili, belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliği aday adaylarından alınacak özel aidat’ parti gelirleri arasında sayılmıştır. Bu nedenle elde edilen eğitim gelirleri (aidat), parti amaçlarına aykırı tutulamayacağından tenkidi gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Mezkûr kanun maddesi aşağıdaki gibidir.

‘Madde 61

...

c) (Değişik: 31/3/1988 - 3420/6. md.) Milletvekili, belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliği aday adaylarından alınacak özel aidat, (Bu aidatlar 64 üncü maddedeki esaslar dâhilinde siyasi partilerin yetkili merkez karar organlarınca tespit ve tahsil olunur.)

...’

17.05.2013 tarih, 2013/1420 Sayılı Genelge ile 2013/30 Sayılı MYK karar örneği ilişiktir. (Ek: 6)”

şeklindedir.

10. Partinin göndermiş olduğu bilgi ve belgeler incelendiğinde; Parti yetkilileri bu gelirin 2820 sayılı Kanun'un 61. maddesinin (c) fıkrası kapsamında çeşitli düzeylerdeki aday adaylarından alınan özel aidat gelirleri olarak değerlendirildiğini ifade etmişlerdir.

11. Siyasi partilerin gelir kaynakları 2820 sayılı Kanun'un 61. maddesinde sayılmış olup, siyasi partiler bu gelir çeşitleri dışında hiçbir gelir elde edemezler.

12. Bununla birlikte siyasi partilerin sayılan bu gelir çeşitleri kapsamında elde ettikleri bir gelir, başka bir gelir çeşidi olarak muhasebeleştirilse dahi bu gelirin mahiyeti değişmemektedir.

13. Bu kapsamda Partinin belediye başkan adaylarından zorunlu olarak bir eğitime tabi tutulmak suretiyle de olsa almış olduğu bir ücretin, Kanun'un 61. maddesinin (c) fıkrası kapsamında aday adaylarından alınan özel aidat kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

14. Bu itibarla partinin 2013 yılı muhasebe kayıtlarının 600.009 "Eğitim Gelirleri" hesap kodunun alt kodu olan 600.009.001 "Parti Okulu Eğitim Geliri" hesap kodunda gösterilen toplam 5.137.563,02 TL'nin özel aidat geliri olarak değerlendirilmesi gerektiğinden söz konusu gelirin usulüne uygun olduğunun kabulü gerekir.

2. İl Örgütleri Gelirleri

15. Partinin 2013 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri toplamı 39.601.703,13 TL olup bunun 1.582.344,51 TL'si aidat gelirlerinden, 12.262.308,38 TL'si bağışlardan, 8.310,00 TL'si yayın gelirlerinden, 2.539.503,44 TL'si faaliyet gelirlerinden, 778.103,65 TL'si malvarlığı gelirlerinden, 67.281,32 TL'si banka mevduat gelirlerinden, 21.825.549,89 TL'si örgüt gelirlerinden, 538.301,94 TL'si çeşitli gelirlerden oluşmaktadır.

16. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gelir belgeleri üzerinde yapılan incelemede, aşağıda belirtilenler dışındaki gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

A- Beykoz ilçe teşkilatının 2013 yılı kesin hesap cetvelinde genel merkezden teşkilata aktarılan tutar 11.595,00 TL olarak gösterilmesine rağmen, teşkilattan gönderilen banka ekstresinde genel merkezden 11.235,00 TL aktarıldığı görünmektedir. Bu iki tutar arasındaki farkın izahı istenmiştir.

Parti tarafından gönderilen yazıda söz konusu tutarlar arasındaki 360,00 TL'nin banka masraflarından kaynaklandığı ifade edilmiştir. Söz konusu açıklamanın kabulü gerekir.

B- Beykoz ilçe teşkilatının 2013 yılı kesin hesap cetvelinde, 1.553,00 TL üyelerden alınan giriş aidatı 139.200,00 TL bağış olmak üzere toplam 140.753,00 TL gelir tutarı görünmektedir. Bu tutarlara ilişkin olarak sunulan gelir belgeleri incelendiğinde;

Gelir makbuzuyla belgelenen gelir tutarının 127.543,00 TL, banka ekstresiyle belgelenen gelir tutarının 9.455,00 TL (Banka ekstresinde görünen toplam 11.235,00 TL genel merkez payı düşülmüştür.) olduğu görülmüştür.

İlçe teşkilatı toplam 136.998,00 TL tutarındaki gelir kalemini gelir makbuzu ve banka ekstresiyle belgelendirmiştir. 2013 yılı kesin hesap cetvelinde gösterilen toplam 140.753,00 TL ile 136.998,00 TL arasındaki fark olan 3.755,00 TL gelire ilişkin herhangi bir belge sunulmamıştır. Söz konusu belgelerin sunulmama nedeni ve mevcutsa gönderilmesi istenmiştir.

Parti tarafından gönderilen yazıda Beykoz İlçe Yönetim Kurulu tarafından 3.755,00 TL'ye ilişkin gelir makbuzu kesilmediği ifade edilmiştir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun "Gelirlerin Sağlanmasında Usul" başlıklı 69. maddesinde, "Bir siyasi partinin bütün gelirleri, o siyasi partinin tüzelkişiliği adına elde edilir. Siyasi partilerin genel merkezlerinin ve teşkilat kademelerinin gelirleri, parti merkez karar ve yönetim kurulunca bastırılan makbuzlar karşılığında alınır. Bastırılan ve parti teşkilat kademelerine gönderilen gelir makbuzlarının seri ve sıra numaralarına ait kayıtlar parti genel merkezinde tutulur. Parti teşkilat kademeleri aldıkları ve kullandıkları makbuzlar dolayısıyla

parti merkez karar ve yönetim kuruluna karşı mali sorumluluk taşırlar./ Sağlanan gelirin türü ve miktarıyla, gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve adresi, makbuzu düzenleyeninin sıfatı, adı, soyadı ve imzası, makbuzda ve dip koçanlarında yer alır./ Makbuzların asıl kısımlarıyla dip koçanlarında aynı sıra numarası bulunur. Makbuz dip koçanlarının saklama süresi, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır.” ,

“Bağışlar” başlıklı 66. maddesinde de, “...Siyasi partilerin adına açılmış banka hesaplarına yapılan bağışlar için ayrıca gelir makbuzu düzenlenmez.”,

“Hazinece elkoyma” başlıklı 76. maddesinde ise “Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak bağış kabul ettiği, mal veya gelir edindiği Anayasa Mahkemesince tespit edilen siyasi partilerin, bu yolla elde ettikleri gelirlerin tamamının, Kanunda belirtilen miktarlardan fazla gelirlerle, taşınmaz malların kanuni miktarı geçen kısmının karşılığının Hazineye irat kaydedilmesine, taşınmaz malların ise Hazine adına tapuya tesciline karar verilir.”

Denilmektedir.

Kanun hükümlerinden açıkça görüldüğü üzere siyasi partiler gelirlerini gelir makbuzları karşılığında veya banka hesapları yoluyla elde edebilirler. Buna ilişkin belgeleri de ibraz etmek zorundadırlar. Bu itibarla, gelir makbuzu kesilmeyen ve banka yoluyla elde edildiği de belgelendirilemeyen toplam 3.755,00 TL'nin Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

C- İlçe teşkilatının göndermiş olduğu banka hesabının yılsonu bakiyesi 4.543,26 TL olduğu halde, 2013 yılı kesin hesap cetvelinde gelecek yıla devreden (kasa/banka) tutarı 65,00 TL olarak gösterilmiştir. Aradaki farkın izahı istenmiştir.

Parti yetkilileri söz konusu durumla alakalı hukuki bir açıklama yapmadıkları gibi kayıtları düzelttiklerine dair de bir açıklama getirmemişlerdir. Bu nedenle muhasebe kayıtlarında görülmeyen toplam 4.478,26 TL'nin Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

D- Beykoz ilçe teşkilatının 2013 yılına ilişkin olarak sunmuş olduğu gelir makbuzlarının

- Seri No: H

Sıra No: 516251-516300

- Seri No: H

Sıra No: 516301- 516350 (Bu sıra no'da 516302 nolu makbuz bulunmamaktadır.)

- Seri No: H

Sıra No: 516701- 516720

- Seri No: H

Sıra No: 581901-581939 (Bu sıra no'da 581905, 581906 nolu makbuzlar bulunmamaktadır.)

- Seri No: H

Sıra No: 952923- 952946

- Seri No: G

Sıra No: 0098551- 0098600

Şeklinde olduğu görülmüştür.

Bu makbuzlarla ilgili olarak, makbuzlar arasında bulunmadığı görülen "H" seri numaralı ve "516302, 581905, 581906" sıra numaralı makbuzların gönderilmeme nedeni ve mevcutsa gönderilmesi istenmiştir.

Parti tarafından gönderilen yazıda, söz konusu makbuzların ilçe teşkilatında bulunmamasından dolayı tespitinin yapılamadığı ifade edilmiştir.

2820 sayılı Kanun'un 69. maddesi hükmünden açıkça görüleceği üzere gelir makbuzlarının bastırılması, kullanılması ve saklanmasında parti genel merkezi ile teşkilat kademelerinin sorumlulukları bulunmaktadır. Bu itibarla, yazımızda istenilen gelir makbuzlarının tarafımıza gönderilmemesi nedeniyle 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi

uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

E- Beykoz ilçe teşkilatı tarafından 2013 yılında kullanılan gelir makbuzu dipkoçanlarının tamamının gönderilmesi istenmiştir.

Parti tarafından gönderilen 15.06.2016 tarih ve 26129 sayılı yazıda, Beykoz ilçe teşkilatı tarafından 2013 yılında kullanılan gelir makbuzlarının tamamının Sayıştay Başkanlığında olduğu ifade edilmiştir. Ancak parti tarafından Sayıştay Başkanlığına gönderilen belgeler incelendiğinde, gelir makbuzların dipkoçanlarının gönderilmediği, yalnızca gelir makbuzu nüshalarının bulunduğu görülmüştür. Bu nedenle söz konusu teşkilat tarafından 2013 yılında kullanılan gelir makbuzlarının, dolayısıyla da elde edilen gelirin tespitinin yapılması imkânsız hale gelmektedir. Bu durum ilgili teşkilatın mali işlemlerinde sorun olduğunu göstermekte olup, tarafımızca yapılan mali denetim faaliyetlerini de güçleştirmektedir.

Bu itibarla, yazımızda istenilen gelir makbuzu dipkoçanlarının gönderilmemesi nedeniyle, 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

17. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 52.537.204,13 TL olup bunun 8.930.312,70 TL'si personel giderlerinden, 541.016,79 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 620.385,21 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 1.627.517,42 TL'si haberleşme giderlerinden, 2.025.499,58 TL'si seyahat giderlerinden, 9.445,00 TL'si kira giderlerinden, 1.834.215,01 TL'si bakım, onarım giderlerinden, 2.306.059,57 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 43.735,67 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden, 2.174.484,37 TL'si demirbaş giderlerinden, 18.756.331,60 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 12.787.663,40 TL'si seçim ve tanıtma giderlerinden, 880.537,81 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

18. Parti Genel Merkezinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, aşağıda belirtilenler dışındaki giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

A- Personele verilen avansların 31.12.2012 tarihi itibariyle dökümünü, 2013 yılı avans verme ve tahsil bilgileri ve 31.12.2013 tarihi itibariyle avans dökümü ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Parti yetkililerince konuya ilişkin olarak gönderilen personel avans listesi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Söz konusu tablo incelendiğinde 2013 yılı içerisinde toplam 10.675,23 TL'nin parti bütçesinden personele avans adı altında "borç" olarak verildiği anlaşılmıştır.

2013 YILINDA PERSONELE VERİLEN AVANS (BORÇ) LİSTESİ		
04.01.2013	Erdal Karakoç	280,79
04.01.2013	Ersin Şenol	950,00
19.04.2013	"	1.500,00
02.08.2013	"	1.000,00
11.10.2013	"	1.500,00
14.01.2013	Çetin Kaya	1.000,00
24.01.2013	Zehra Zulal Atalay	1.500,00
29.08.2013	Gökçen Demirhan	1.319,44
30.07.2013	Yeliz Şahin	750,00
04.01.2013	Nesrin Çapkan	100,00
06.11.2013	Burak Aybek	400,00
06.11.2013	Hakan Bektaş	375,00
	Toplam	10.675,23

2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun "Borç Verme Yasağı" başlıklı 72. maddesinde, "Siyasi partiler, üyelerine ve diğer gerçek ve tüzelkişilere hiçbir şekilde borç veremezler." denilmektedir. Personele aylığından mahsup edilmek üzere veya bir iş için avans verilmesi mümkündür. Ancak verilen avansın miktarının ve takip eden maaş ödemesinden veya işin bitiminde

mahsup edilip edilmediğinin kontrol edilmesi gerekmektedir. Personele avans uygulamasının yasal çerçevesinden uzaklaştırılarak faizsiz kredi uygulamasına dönüştürülmesi parti kaynaklarının kanuna aykırı bir şekilde kullanılması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla personele avans adı altında verilen tutarlar personele borç verme niteliğinde olup, Siyasî Partiler Kanunu'nun 72. maddesine aykırılık teşkil etmektedir.

Bu nedenle toplam 10.675,23 TL'nin Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

B- Aşağıda ayrıntısı verilen ve fatura fotokopileriyle yapılmış olan giderlere ilişkin faturaların asıllarının gönderilmesi istenmiştir.

Sıra No	Yevmiye Tarihi ve No	Belge Türü, Tarihi ve No	Belgenin İçeriğine İlişkin Açıklama	Tutar (TL)
1	01.08.2013-276	Fatura-26.07.2013-045425	Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Lokali -Yemek bedeli	11.178,00
2	12.08.2013-284	Fatura-19.07.2013-001529	HB Otomotiv- araç tamiri	472,00
3	05.09.2013-330	Fatura-15.04.2013-144211	Masofis- muhtelif mobilya alımı	12.800,88
4	12.02.2013-48	Fatura-21.01.2013-073058	Apronjet- Uçuş ve organizasyon hizmet bedeli	289.488,00 (163.000,00 USD)

Partinin konuya ilişkin göndermiş olduğu cevap yazısı ve eki belgeler incelendiğinde;

- Yukarıdaki tablonun 1. sırasında istenen fatura aslı gönderildiğinden bu konuda değinilecek bir husus kalmamıştır.

- Yukarıdaki tablonun 2. sırasında istenen fatura aslı yerine noter tasdikli örneği (Ankara 54. Noteri) gönderilmiştir.

- Yukarıdaki tablonun 3. sırasında istenen fatura aslı gönderildiğinden bu konuda değinilecek bir husus kalmamıştır.

- Yukarıdaki tablonun 4. sırasında istenen fatura aslı yerine noter tasdikli örneği (Ankara 54. Noteri) gönderilmiştir.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 70. maddesinde beş (2013 yılı için 76,23 TL) liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesinin zorunlu olmadığı belirtildiğinden, bu miktarı aşan harcamaların makbuz veya fatura gibi geçerli ve kanıtlayıcı belgeye dayanması gerekmektedir.

Kanun'un 74. maddesinin altıncı fıkrasında ise: *"Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler."* denilerek siyasi partilerin yapmış oldukları harcamaları belgelendirmelerindeki usul ortaya konulmuştur. Buna göre harcamanın doğruluğunu gösterecek içeriğ e sahip olmak şartıyla diğer belgeler de siyasi partilerin harcamalarını tevsik etmeye yeterli olacaktır. Bu kapsamda faturaların noter tasdikli suretlerinin harcamanın doğruluğunu gösterecek içeriğ e sahip bir belge olarak kabul edilmesi gerektiğ inden ödemenin usulüne uygun olduğ unun kabulü gerekir.

C- Yukarıdaki tablonun 1. maddesinde yer alan faturanın tutarı 11.178,00 TL olmasına rağmen, parti bütçesinden 11.778,00 TL ödeme yapılmasının izahı istenmiştir.

Parti tarafından gönderilen cevap yazısında: *"Faturada yer alan bedel sehven hatalı kayıtlanmış ve kayıta yer alan hatalı tutar üzerinden de ödeme gerçekleştirilmiştir. Fazladan ödenen 600,00 TL karşılığı parti malvarlığının 2820 Sayılı Kanun' un 75. ve 76. maddeleri gereğince Hazineye irat kaydedilmesi gerekmektedir."* denilmektedir.

Bu itibarla, parti bütçesinden sehven yapılan ödeme dolayısıyla 600,00 TL'nin Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

D- Aşağ ıda ayrıntıları verilen giderlere ilişkin ödeme belgelerinin asılları (fatura, fiş, makbuz v.s) istenmiştir.

Madde No	Yevmiye Tarihi ve No	Ödeme Yapılan Kişi/Firma	Açıklama	Tutar (TL)
1	12.02.2013-48	VILEY REIN	13113DP nolu faturanın karşılığı olarak 2.500,00 USD'nin VILEY REIN hesabına transfer edilmesine ilişkin İşbankası beşevler şubesine gönderilen talimat yazısı var. Başka belge yok.	4.528,75
2	26.02.2013-62	İnşaat Mühendisleri Odası	Salon kiralama bedeli olarak EFT yapılmasına ilişkin İşbankası Beşevler Şubesine gönderilen talimat yazısı var. Başka belge yok.	2.000,00
3	28.02.2013-65	Genç Ofset	306953 nolu faturaya mahsuben eft yapılmasına ilişkin İşbankası Beşevler Şubesine gönderilen talimat yazısı var. Başka belge yok.	45.000,00
4	23.12.2013-499	İNFO AR ARAŞTIRMA HİZM. LTD. ŞTİ.	248269 nolu fatura karşılığı olarak eft yapılmasına ilişkin İşbankası Beşevler Şubesine gönderilen talimat yazısı var. Başka belge yok.	37.760,00
5	06.02.2013-42	Dilhan turizm ltd. şti.	Mahsup fişinde 619081 nolu faturaya ilişkin ödeme olduğu belirtiliyor. Ancak bu ödemeye ilişkin hiçbir belge yok.	2.789,04
6	"	Divan turizm A.Ş	Mahsup fişinde 500563 nolu faturaya ilişkin ödeme olduğu belirtiliyor. Ancak bu ödemeye ilişkin hiçbir belge yok.	25.110,00

7	“	Varol Önsel	Mahsup fişinde 2778 nolu faturaya ilişkin ödeme olduğu belirtiliyor. Ancak bu ödemeye ilişkin hiçbir belge yok.	16.200,81
8	“	M. Serdar Akıncı	Mahsup fişinde 7692 nolu faturaya ilişkin ödeme olduğu belirtiliyor. Ancak bu ödemeye ilişkin hiçbir belge yok.	30.001,50

Parti tarafından gönderilen yazıda: “Yukarıda yer alan ödemelere ilişkin belgeler ve faturalar ekte yer almaktadır.” denilmektedir.

Yukarıda tarih ve sayısı belirtilen cevap yazısına ekli belgeler incelendiğinde;

- Tablonun 1, 2, 3 ve 4 sıra numaralı belgelere ilişkin sadece banka dekontu gönderilmiştir.

- İstenilen diğer belgelere ilişkin olarak fatura asılları gönderildiğinden bunlarla ilgili değinilecek bir husus kalmamıştır.

2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 70. maddesinde beş (2013 yılı için 76,23 TL) liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesinin zorunlu olmadığı belirtildiğinden, bu miktarı aşan harcamaların makbuz veya fatura gibi geçerli ve kanıtlayıcı belgeye dayanması gerekmektedir.

2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinin altıncı fıkrasında: “Siyasi partiler harcamalarını fatura, fatura yerine geçen belgeler ile bu belgelerin temin edilmesinin mümkün olmadığı hallerde harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip olmak şartıyla diğer belgelerle tevsik ederler. Ancak kaybolma, yırtılma ve yanma gibi mücbir sebeplerle aslının temin edilemediği hallerde, fatura ve fatura yerine geçen belgeler yerine bu belgeleri düzenleyenlerden alınacak tasdikli örnekleri kullanılabilir.” hükmüne yer verilmek suretiyle harcamaların belgelendirilmelerindeki usul ortaya konulmuştur. Söz konusu hükme

göre harcamanın doğruluğunu gösterecek içeriğe sahip olmak kaydıyla, harcamanın parti bütçesinden yapılmasını öngören veya yapıldığını gösteren diğer belgeler de siyasi partilerin harcamalarını tevsik etmeye yeterli olacaktır. Parti yukarıdaki tabloda ayrıntısı verilen giderlere ilişkin fatura, makbuz vb. asıllarını sunmamış, sadece ödemeye ilişkin banka dekontlarını ibraz etmiştir. Banka dekontu, ödemenin gerçekleştiğini gösteren bir belge olmakla birlikte, harcamanın içeriğini, şartlarını ve diğer hususları ihtiva eden ve hizmeti verecek kişi veya kurumla imzalanan hizmet, mal veya yapım işine ait sözleşme gibi bir belgeyle desteklenmesi halinde yukarıda belirtilen ve harcamayı tevsik eden belgelerden biri olarak kabul edilmesi gerekir. Gönderilen banka dekontlarının ise tek başına harcamayı tevsik edici bir belge olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Bu itibarla harcamanın doğruluğunu gösterecek muhtevaya sahip belgeler olmadan yapılan giderlere ilişkin toplam 89.288,75 TL'nin Hazineye irad kaydedilmesi gerekir.

2. İl Örgütleri Giderleri

19. Partinin 2013 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 36.630.032,37 TL olup bunun 3.332.049,67 TL'si personel giderlerinden, 4.022.184,70 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 1.772.279,61 TL'si kırtasiye ve büro giderlerinden, 2.514.627,97 TL'si haberleşme giderlerinden, 1.286.518,50 TL'si taşıma giderlerinden, 664.956,18 TL'si seyahat giderlerinden, 4.366.227,37 TL'si kira giderlerinden, 2.170.425,72 TL'si bakım ve onarım giderlerinden, 1.911.945,64 TL'si ısınma, aydınlatma ve temizlik giderlerinden, 1.012.564,41 TL'si vergi, sigorta, noter giderlerinden, 4.705.551,85 TL'si demirbaş giderlerinden, 3.069.218,29 TL'si teşkilata yardım giderlerinden, 5.777.961,37 TL'si seçim, tanıtma giderlerinden, 23.521,09 TL'si diğer giderlerden oluşmaktadır.

20. Parti il örgütlerinin defter kayıtları ve gider belgeleri üzerinde yapılan incelemede, giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

21. Partinin ibraz ettiği defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede, 2013 yılı içerisinde taşınmaz mal ediniminin olmadığı, edinilen 2.174.484,37 TL tutarındaki taşınır malın ise 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

IV. SONUÇ

Cumhuriyet Halk Partisinin 2013 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- 2820 sayılı Kanun hükümlerine aykırı olduğu gerekçesiyle 100.563,98 TL gider ve usulüne uygun kaydedilmeyen 8.233,26 TL gelir olmak üzere 108.797,24 TL karşılığı parti mal varlığının, 2820 sayılı Kanun'un 75. maddesi uyarınca Hazineye irat kaydedilmesine,

2- Partinin 2013 yılı kesin hesabında gösterilen 107.199.364,44 TL gelir, 89.167.236,50 TL gider ve 13.479.833,07 TL nakit toplamının, yıl içerisinde edinilen 2.174.484,37 TL tutarındaki taşınır malın Hazineye irat kaydedilenler dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna,

3- Anayasa Mahkemesine istenen bilgi ve belgelerin verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan, Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

1.11.2017 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRÇÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2016/1 (Siyasi Parti - İhtar)
Karar Sayısı : 2016/1
Karar Tarihi : 14.12.2016

İHTAR TALEBİNDE BULUNAN: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı

İHTAR TALEBİNİN KONUSU: 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 10. maddesi uyarınca, ilk büyük kongresine ait belgeler ile kongrede yapılan seçim sonucunda merkez organlarında görev alanların adlarını ve bu görevlilere ilişkin bilgi ve belgeleri Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına göndermeyen Engelsiz Yaşam Partisine, aynı Kanun'un 104. maddesi uyarınca ihtar kararı verilmesi talebidir.

I- TALEBİN GEREKÇESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 5.11.2013 tarihinde gerekli belgeleri İçişleri Bakanlığına vermek suretiyle tüzel kişilik kazanan ve 14.6.2014 tarihinde ilk büyük kongresini yapan, ancak bu kongreye ilişkin belgeler ile yapılan seçim sonucunda genel merkez teşkilat organlarında görev alanların adlarını, bu görevlilere ait nüfus kaydı, ikametgâh belgesi, adli sicil kayıtları ve diğer belgeleri Başsavcılığa ulaştırmayan Engelsiz Yaşam Partisi hakkında, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 10. maddesinde sayılan ve istenilen bilgi ve belgelerin Başsavcılığa gönderilmesini teminen 2820 sayılı Kanun'un 104. maddesi gereğince ihtar kararı verilmesi talebiyle başvuruda bulunmuştur.

II- PARTİNİN SAVUNMASI

Anayasa Mahkemesinin 16.8.2016 tarihli ve 33787353-2016/1 sayılı savunma isteyen yazısı Partiye 22.8.2016 tarihinde tebliğ edilmiştir. Ancak Parti, kendisine verilen süre içerisinde savunma yapmamıştır.

III- ESASIN İNCELENMESİ

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesi, Raportör Sadettin CEYHAN tarafından hazırlanan rapor, ilgili Anayasa ve kanun hükümleri, bunların gerekçeleri ile diğer belgeler okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Başsavcılık iddianamesinde, Engelsiz Yaşam Partisinin ilk büyük kongresinde alınan kararları, yapılan seçimler sonucunda merkez karar ve yönetim kurulu ile disiplin kurulunda görev alanların adlarını, bu görevlilere ait nüfus kayıtlarını, ikametgâh belgelerini, adli sicil kayıtlarını ve istenilen diğer belgeleri göndermediği gerekçesiyle Parti hakkında 2820 sayılı Kanun'un 104. maddesine istinaden ihtar kararı verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

2820 sayılı Kanun'un 14. maddesine göre Parti genel başkanını, partinin merkez karar ve yönetim kurulu ile merkez disiplin kurulu üyelerini seçme görevi büyük kongreye verilmiştir. Aynı Kanun'un "*Siyasi Parti Sicili*" başlıklı 10. maddesinin (b) bendinde siyasi partilerin "*Merkez organları ile teşkilat kurdukları il, ilçe ve beldeleri, bunların organlarında görev alanların adlarını, soyadlarını, doğum yer ve tarihlerini, meslek veya sanatlarını ve ikametgâhlarını gösterir onaylı listeleri*" on beş gün içerisinde Başsavcılığa gönderecekleri belirtilmiş, üçüncü fıkrasında ise "*Cumhuriyet Başsavcılığınca istenilen sicille ilgili diğer bilgi ve belgeler de bu dosyaya konulur*" denilmiştir.

2820 sayılı Kanun'un 104. maddesinde, bir siyasi partinin bu Kanun'un 101. maddesi dışında kalan emredici hükümleriyle diğer kanunların siyasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırılık halinde bulunması sebebiyle o parti aleyhine Anayasa Mahkemesine, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca resen yazı ile başvurulacağı, Anayasa Mahkemesinin söz konusu hükümlere aykırılık görmesi durumunda bu aykırılığın giderilmesi için ilgili siyasi parti hakkında ihtar kararı vereceği öngörülmektedir.

Buna göre, 2820 sayılı Kanun'un 10. maddesi hükümlerine aykırı olarak yaptığı ilk büyük kongrede alınan kararları, yapılan seçimler sonucunda merkez karar ve yönetim kurulu ile disiplin kurulunda görev alanların adlarını, bu görevlilere ait nüfus kayıtlarını, ikametgâh belgelerini, adli sicil kayıtlarını ve istenilen diğer belgeleri Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına göndermeyen

Engelsiz Yaşam Partisine söz konusu belge ve bilgileri Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına göndermesi için ihtar verilmesi gerekir.

IV- HÜKÜM

22.4.1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 10. maddesi uyarınca, ilk büyük kongresinde alınan kararları, yapılan seçimler sonucunda Merkez Karar ve Yönetim Kurulu ile Disiplin Kurulunda görev alanların adlarını, bu görevlilere ait nüfus kayıtlarını, ikametgah belgelerini, adli sicil kayıtlarını ve istenilen diğer belgeleri Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına göndermeyen Engelsiz Yaşam Partisine, söz konusu bilgi ve belgeleri Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına göndermesi için aynı Kanun'un 104. maddesi gereğince İHTARDA BULUNULMASINA, 14.12.2016 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Nuri NECİPOĞLU

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

I- ALFABETİK İNDEKS

1- İptal ve İtiraz Davaları

C

1. 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı **Ceza Muhakemesi Kanunu**'nun; A. 173. maddesinin, 2.1.2017 tarihli ve 680 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'yle yapılan değişiklik öncesinde yürürlükte bulunan (6) numaralı fıkrasının, B. 284. maddesinin, C. 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin, Anayasa'nın 2., 5., 9., 10., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talepleri. (K: 2017/129, E: 2017/48)..... 637

Ç

2. 14.12.2009 tarihli ve 5941 sayılı **Çek Kanunu**'nun 5. maddesinin Anayasa'nın 2., 5, 13., 19., 36., 37., 38. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talepleri. (K: 2017/131, E: 2016/191)..... 677

E

3. 29.7.1970 tarihli ve 1319 sayılı **Emlak Vergisi Kanunu**'nun, 8.12.1980 tarihli ve 2350 sayılı Kanun'un 11. ve 3.4.2002 tarihli ve 4751 sayılı Kanun'un 6. maddeleriyle değiştirilen 40. maddesinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2017/146, E: 2016/43)..... 833

G

4. 27.10.1999 tarihli ve 4458 sayılı **Gümrük Kanunu**'nun 197. maddesinin 18.6.2009 tarihli ve 5911 sayılı Kanun'un 67. maddesiyle değiştirilen (4) numaralı fıkrasında yer alan "...ceza davası açılmış olmak kaydıyla,..." ibaresinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2017/144, E: 2016/198)..... 827

M

5. 4.6.1985 tarihli ve 3213 sayılı **Maden Kanunu**'na, 4.2.2015 tarihli ve 6592 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle eklenen geçici 22. maddenin Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2017/147, E: 2017/36)..... 841

6. 4.2.2015 tarihli ve 6592 sayılı **Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**'un; A. 2. maddesiyle 4.6.1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen "*Yetkilendirilmiş Tüzel Kişiler*" tanımının, B. 4. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un 7. maddesinin on beşinci fıkrasına "*...kamu yararı niteliği taşıyan...*" ibaresinden sonra gelmek üzere eklenen "*...veya gerçek/tüzel kişilere ait diğer...*" ibaresinin, C. 10. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un 14. maddesinin on yedinci fıkrasında değiştirilen "*...kamu yatırımının...*" ibaresinin, D. 15. maddesiyle değiştirilen 3213 sayılı Kanun'un 30. maddesinin; 1. Birinci fıkrasının birinci cümlesinin, 2. Üçüncü fıkrasının, E. 27. maddesinin Anayasa'nın Başlangıcı ile 2., 5., 10., 13., 17., 49., 90., 135. ve 168. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. (K: 2017/130, E: 2015/46)..... 655

7. 13.12.1983 tarihli ve 178 sayılı **Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname**'ye 7.7.2011 tarihli ve 646 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 1. maddesiyle eklenen ek 29. maddenin, 12.7.2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 60. maddesiyle değiştirilen onuncu fıkrasının Anayasa'nın 2., 7., 10. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2017/163, E: 2017/51)..... 935

P

8. 4.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı **Petrol Piyasası Kanunu**'nun 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının; A. (a) bendinin; 1. (2) numaralı alt bendinin, 2. (3) numaralı alt bendinin 5015 sayılı Kanun'un 18. maddesinin 6455 sayılı Kanun'un 43. maddesiyle değiştirilen dördüncü fıkrası yönünden, B. (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan; 1. "*...7 nci...*" ibaresinin, 2. "*...8 inci...*" ibaresinin 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrası yönünden, Anayasa'nın 2.

Alfabetik İndeks

maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talepleri. (K: 2017/148, E: 2017/97)..... 851

9. 4.12.2003 tarihli ve 5015 sayılı **Petrol Piyasası Kanunu**'nun, 23.1.2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanun'un 522. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin "*Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idarî para cezası verilir.*" bölümünün, bendin (3) numaralı alt bendindeki "*9 uncu maddede yer alan kısıtlamalara uyulmaması*" yönünden Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2017/149, E: 2017/132)..... 877

S

10. 9.2.2017 tarihli ve 6772 sayılı **Serbest Bölgeler Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**'un 1. maddesiyle 6.6.1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrasına eklenen ikinci ve üçüncü cümlelerin Anayasa'nın 2., 7., 10., 11., 13. ve 35. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. (K: 2017/133, E: 2017/110)..... 717

11. 31.5.2006 tarihli ve 5510 sayılı **Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu**'nun 17.4.2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanun'un 60. maddesiyle değiştirilen 102. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin (1) numaralı alt bendinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2017/161 E: 2017/137)..... 927

T

12. 21.12.1967 tarihli ve 969 sayılı **Tarım ve Köyışleri Bakanlığının Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun**'un 3. maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinin 12.7.2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 73. maddesiyle değiştirilen "*...Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunan personelden...*" ibaresinin Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2017/157, E: 2017/113)..... 921

- 13.** 6.10.1983 tarihli ve 2911 sayılı **Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu**'nun; A. 2.3.2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin, B. 6529 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değiştirilen 7. maddesinin, C. 3.8.2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 10. maddesinin, D. 11. maddesine 6529 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın, E. 20. maddesinin, F. 22. maddesinin birinci fıkrasının, G. 23. maddesinin (a), (c), (d) ve (e) bentlerinin, Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 12., 13., 26., 34., 68. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine; 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak...", "...Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan..." ve "...mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir." ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan "...ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak..." ibaresi ile 11. maddesine, 6529 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. (K: 2017/142, E: 2014/101)..... 757
- 14.** 7.11.2013 tarihli ve 6502 sayılı **Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun**'un 70. maddesinin (6) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2017/156, E: 2016/162)..... 913
- 15.** 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı **Türk Ceza Kanunu**'nun 129. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2017/132, E: 2017/106)..... 711
- 16.** **Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun Şırnak Milletvekili Faysal SARIYILDIZ'ın milletvekilliğinin düşmesine ilişkin 27.7.2017 tarihli ve 1158 sayılı kararının Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2017/138, E: 2017/151)..... 731**
- 17.** **Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun Van Milletvekili Tuğba Hezer ÖZTÜRK'ün milletvekilliğinin düşmesine ilişkin 27.7.2017 tarihli ve 1157 sayılı kararının Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptaline karar verilmesi talebi. (K: 2017/139, E: 2017/152)..... 745**

- 18.** 6.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı **Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu**'nun, A. 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin, B. 10. maddesinin; 1. (2) numaralı fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerinin, 2. (8) numaralı fıkrasının sonunda yer alan "...Başbakan veya görevlendireceği bakanın onayıyla..." ibaresinin, C. 21. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması halinde..." bölümünün, Anayasa'nın 2., 5., 10., 13. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi. (K: 2017/154, E: 2016/132)..... 891

2- Değişik İşler

- 1.** **Çoğulcu Toplum Partisinin** kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebi. (K: 2017/2, E: 2016/9)..... 959
- 2.** **Kadın Partisinin** kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebi. (K: 2017/3, E: 2016/10)..... 963
- 3.** **Önce Vatan Partisinin** kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebi. (K: 2017/4, E: 2016/11)..... 971
- 4.** **Türkiye Birlik Partisinin** isminin ve rumuzunun iltibasa yol açtığı gerekçesiyle hükümsüzlüğüne ve siyasi parti sicilinden terkinine karar verilmesi talebi. (K: 2017/1, E: 2016/12)..... 951
- 5.** **Türkiye İşçi Partisinin** kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespitine karar verilmesi talebi. (K: 2017/5, E: 2017/1)..... 975

3- Siyasi Parti Mali Denetim

- 1.** Adalet ve Kalkınma Partisi 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/1, E: 2013/25)..... 1057
- 2.** Adalet ve Kalkınma Partisi 2013 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/22, E: 2014/34)..... 1161
- 3.** Ana Parti 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/18, E: 2016/85)..... 1137
- 4.** Anayol Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/16, E: 2016/83)..... 1129
- 5.** As Parti 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/11, E: 2016/25)..... 1109
- 6.** Cumhuriyet Halk Partisi 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/3, E: 2013/44)..... 1069
- 7.** Cumhuriyet Halk Partisi 2013 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/23, E: 2014/49)..... 1167
- 8.** Çoğulcu Demokrasi Partisi 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/9, E: 2016/22)..... 1101
- 9.** Çoğulcu Demokrasi Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/10, E: 2016/23)..... 1105
- 10.** Demokrat Partinin 2008 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2016/38, E: 2009/29)..... 983
- 11.** Demokrat Partinin 2009 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2016/39, E: 2010/30)..... 997
- 12.** Demokratik Sol Partinin 2009 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2016/40, E: 2010/50)..... 1009

Alfabetik İndeks

- 13.** Demokratik Sol Parti 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/13, E: 2016/69)..... 1117
- 14.** Doğuş ve Aydınlik Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/5, E: 2016/5)..... 1085
- 15.** Engelsiz Yaşam Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/17, E: 2016/84)..... 1133
- 16.** Genç Parti 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/12, E: 2016/54)..... 1113
- 17.** Hak ve Eşitlik Partisi 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/20, E: 2013/73)..... 1145
- 18.** Hak ve Huzur Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/8, E: 2016/19)..... 1097
- 19.** Kadın Partisi 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/6, E: 2016/14)..... 1089
- 20.** Kadın Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/7, E: 2016/15)..... 1093
- 21.** Milliyetçi Hareket Partisi 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/2, E: 2013/29)..... 1063
- 22.** Milliyetçi Hareket Partisi 2013 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/21 E: 2014/31)..... 1149
- 23.** Milliyetçi Türkiye Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi.
(K: 2017/4, E: 2016/2)..... 1081
- 24.** Milliyetçi ve Muhafazakâr Parti 2012 yılı kesin hesabının
incelenmesi. (K: 2016/42, E: 2013/11)..... 1043
- 25.** Türkiye Ekonomi ve Kalkınma Partisi 2015 yılı kesin hesabının
incelenmesi. (K: 2017/19, E: 2017/1)..... 1141

Alfabetik İndeks

- 26.** Türkiye Halk Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. (K: 2017/15, E: 2016/81)..... 1125
- 27.** Türkiye Komünist Partisi 2012 yılı kesin hesabının incelenmesi. (K: 2016/41, E: 2013/58)..... 1037
- 28.** Türkiye Komünist Partisi 1920'nin 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi. (K: 2016/44, E: 2015/19)..... 1053
- 29.** Ulusal Parti 2014 yılı kesin hesabının incelenmesi. (K: 2016/43, E: 2015/31)..... 1049
- 30.** Yeni Dünya Partisi 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi. (K: 2017/14, E: 2016/80)..... 1121

4- Siyasi Parti İhtar

- 1.** 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 10. maddesi uyarınca, ilk büyük kongresine ait belgeler ile kongrede yapılan seçim sonucunda merkez organlarında görev alanların adlarını ve bu görevlilere ilişkin bilgi ve belgeleri Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına göndermeyen Engelsiz Yaşam Partisine, aynı Kanun'un 104. maddesi uyarınca ihtar kararı verilmesi talebi. (K: 2016/1, E: 2016/1)..... 1183

II- YASA NUMARASINA GÖRE İPTAL VE İTİRAZ DAVALARI DİZİNİ

Yasa No	İptali İstenilen Hükümlerin Yer Aldığı Yasanın Adı	Karar	Esas	Tür	Sf
-	Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun Şırnak Milletvekili Faysal SARIYILDIZ'ın milletvekilliğinin düşmesine ilişkin 27.7.2017 tarihli ve 1158 sayılı kararın Anayasa'nun 85. maddesi uyarınca iptaline karar verilmesi talebi.	2017/138	2017/151	İPT	731
-	Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun Van Milletvekili Tuğba Hezer ÖZTÜRK'ün milletvekilliğinin düşmesine ilişkin 27.7.2017 tarihli ve 1157 sayılı kararın Anayasa'nun 85. maddesi uyarınca iptaline karar verilmesi talebi.	2017/139	2017/152	İPT	745
178	Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye 7.7.2011 tarihli ve 646 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 1. maddesiyle eklenen ek 29. maddenin, 12.7.2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 60. maddesiyle değiştirilen onuncu fıkrasının Anayasa'nun 2., 7., 10. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2017/163	2017/51	İTZ	935
969	Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Merkez ve Taşra Kuruluşlarına Döner Sermaye Verilmesi Hakkında Kanun'un 3. maddesinin dördüncü fıkrasının birinci cümlesinin 12.7.2013 tarihli ve 6495 sayılı Kanun'un 73. maddesiyle değiştirilen "...Bakanlık kadro ve pozisyonlarında bulunan personelden..." ibaresinin Anayasa'nun 10. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2017/157	2017/113	İTZ	921
1319	Emlak Vergisi Kanunu'nun, 8.12.1980 tarihli ve 2350 sayılı Kanun'un 11. ve 3.4.2002 tarihli ve 4751 sayılı Kanun'un 6. maddeleriyle değiştirilen	2017/146	2016/43	İTZ	833

2911	40. maddesinin Anayasa'nun 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2017/142	2014/101	İPT İTZ	757
3213	Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun; A. 2.3.2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin, B. 6529 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle değiştirilen 7. maddesinin, C. 3.8.2002 tarihli ve 4771 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 10. maddesinin, D. 11. maddesine 6529 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın, E. 20. maddesinin, F. 22. maddesinin birinci fıkrasının, G. 23. maddesinin (a), (c), (d) ve (e) bentlerinin, Anayasa'nun 2., 5., 10., 11., 12., 13., 26., 34., 68. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine; 6529 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle değiştirilen 6. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak...", "...Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan..." ve "...mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir." ibareleri ile beşinci fıkrasında yer alan "...ve vatandaşların günlük yaşamını zorlaştırmayacak..." ibaresi ile 11. maddesine, 6529 sayılı Kanun'un 7. maddesiyle eklenen ikinci fıkranın yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2017/147	2017/36	İTZ	841
4458	Maden Kanunu'na, 4.2.2015 tarihli ve 6592 sayılı Kanun'un 24. maddesiyle eklenen geçici 22. maddenin Anayasa'nun 2. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2017/144	2016/198	İTZ	827
5015	Gümrük Kanunu'nun 197. maddesinin 18.6.2009 tarihli ve 5911 sayılı Kanun'un 67. maddesiyle değiştirilen (4) numaralı fıkrasında yer alan "...ceza davası açılmış olmak kaydıyla,..." ibaresinin Anayasa'nun 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2017/148	2017/97	İTZ	851
	Petrol Piyasası Kanunu'nun 28.3.2013 tarihli ve 6455 sayılı Kanun'un 44. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının; A. (a) bendinin;				

	1. (2) numaralı alt bendinin, 2. (3) numaralı alt bendinin 5015 sayılı Kanun'un 18. maddesinin 6455 sayılı Kanun'un 43. maddesiyle değiştirilen dördüncü fıkrası yönünden, B. (c) bendinin (3) numaralı alt bendinde yer alan; 1. "...7 nci..." ibaresinin, 2. "...8 inci..." ibaresinin 5015 sayılı Kanun'un 8. maddesinin birinci fıkrası yönünden, Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talepleri.	2017/149	2017/132	İTZ	877
5015	Petrol Piyasası Kanunu'nun, 23.1.2008 tarihli ve 5728 sayılı Kanun'un 52. maddesiyle değiştirilen 19. maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin " <i>Aşağıdaki hallerde, sorumlulara altıyüzbin Türk Lirası idarî para cezası verilir.</i> " bölümünün, bendin (3) numaralı alt bendindeki " <i>9 uncu maddede yer alan kısıtlamalara uyulmaması</i> " yönünden Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2017/132	2017/106	İTZ	711
5237	Türk Ceza Kanunu'nun 129. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2017/129	2017/48	İTZ	637
5271	Ceza Muhakemesi Kanunu'nun; A. 173. maddesinin, 2.1.2017 tarihli ve 680 sayılı Kanun Hükmünde Karamame'yle yapılan değişiklik öncesinde yürürlükte bulunan (6) numaralı fıkrasının, B. 284. maddesinin, C. 286. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin, Anayasa'nın 2., 5., 9., 10., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talepleri.	2017/161	2017/137	İTZ	927
5510	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 17.4.2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanun'un 60. maddesiyle değiştirilen 102. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin (1) numaralı alt bendinin Anayasa'nın 2. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.				

5941	Çek Kanunu'nun 5. maddesinin Anayasa'nın 2., 5, 13., 19., 36., 37., 38. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talepleri.	2017/131	2016/191	İTZ	677
6502	Tüketiminin Korunması Hakkında Kanun'un 70. maddesinin (6) numaralı fıkrasının Anayasa'nun 2. ve 10. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebi.	2017/156	2016/162	İTZ	913
6592	Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un; A. 2. maddesiyle 4.6.1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 3. maddesinin birinci fıkrasına eklenen "Yetkilendirilmiş Tüzel Kişiler" tanımının, B. 4. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un 7. maddesinin on beşinci fıkrasına "...kamu yararı niteliği taşıyan..." ibaresinden sonra gelmek üzere eklenen "...veya gerçek/tüzel kişilere ait diğer..." ibaresinin, C. 10. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un 14. maddesinin on yedinci fıkrasında değiştirilen "...kamu yatırımın..." ibaresinin, D. 15. maddesiyle değiştirilen 3213 sayılı Kanun'un 30. maddesinin; 1. Birinci fıkrasının birinci cümlesinin, 2. Üçüncü fıkrasının, E. 27. maddesinin Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2., 5., 10., 13., 17., 49., 90., 135. ve 168. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2017/130	2015/46	İPT	655
6701	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun, A. 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentlerinin, B. 10. maddesinin; 1. (2) numaralı fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerinin, 2. (8) numaralı fıkrasının sonunda yer alan "...Başbakan veya görevlendireceği bakanın onayıyla..." ibaresinin, C. 21. maddesinin (1) numaralı fıkrasının "...başvurunun iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması halinde..." bölümünün, Anayasa'nın 2., 5., 10., 13. ve 90. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2017/154	2016/132	İPT	891

6772	Serbest Bölgeler Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Karamamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 1. maddesiyle 6.6.1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nun 5. maddesinin birinci fıkrasına eklenen ikinci ve üçüncü cümlelerin Anayasa'nın 2., 7., 10., 11., 13. ve 35. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebi.	2017/133	2017/110	İPT	717
------	---	----------	----------	-----	-----

III- ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI DİZİNİ

1- Karar Numarasına Göre

Karar	Esas	Dava Türü*	Sayfa
2016/1	2016/1	SPİ.....	1183
2016/38	2009/29	SPMD.....	983
2016/39	2010/30	SPMD.....	997
2016/40	2010/50	SPMD.....	1009
2016/41	2013/58	SPMD.....	1037
2016/42	2013/11	SPMD.....	1043
2016/43	2015/31	SPMD.....	1049
2016/44	2015/19	SPMD.....	1053
2017/1	2016/12	Dİ.....	951
2017/1	2013/25	SPMD.....	1057
2017/2	2016/9	Dİ.....	959
2017/2	2013/29	SPMD.....	1063
2017/3	2016/10	Dİ.....	963
2017/3	2013/44	SPMD.....	1069
2017/4	2016/11	Dİ.....	971
2017/4	2016/2	SPMD.....	1081
2017/5	2017/1	Dİ.....	975
2017/5	2016/5	SPMD.....	1085
2017/6	2016/14	SPMD.....	1089
2017/7	2016/15	SPMD.....	1093
2017/8	2016/19	SPMD.....	1097
2017/9	2016/22	SPMD.....	1101
2017/10	2016/23	SPMD.....	1105
2017/11	2016/25	SPMD.....	1109
2017/12	2016/54	SPMD.....	1113

*İİD: İptal ve İtiraz Davası, Dİ: Değişik İşler, SPMD: Siyasi Parti Mali Denetim, SPİ: Siyasi Parti İhtar

2017/13	2016/69	SPMD.....	1117
2017/14	2016/80	SPMD.....	1121
2017/15	2016/81	SPMD.....	1125
2017/16	2016/83	SPMD.....	1129
2017/17	2016/84	SPMD.....	1133
2017/18	2016/85	SPMD.....	1137
2017/19	2017/1	SPMD.....	1141
2017/20	2013/73	SPMD.....	1145
2017/21	2014/31	SPMD.....	1149
2017/22	2014/34	SPMD.....	1161
2017/23	2014/49	SPMD.....	1167
2017/129	2017/48	IID.....	637
2017/130	2015/46	IID.....	655
2017/131	2016/191	IID.....	677
2017/132	2017/106	IID.....	711
2017/133	2017/110	IID.....	717
2017/138	2017/151	IID.....	731
2017/139	2017/152	IID.....	745
2017/142	2014/101	IID.....	757
2017/144	2016/198	IID.....	827
2017/146	2016/43	IID.....	833
2017/147	2017/36	IID.....	841
2017/148	2017/97	IID.....	851
2017/149	2017/132	IID.....	877
2017/154	2016/132	IID.....	891
2017/156	2016/162	IID.....	913
2017/157	2017/113	IID.....	921
2017/161	2017/137	IID.....	927
2017/163	2017/51	IID.....	935

2- Esas Numarasına Göre

Esas	Karar	Dava Türü	Sayfa
2009/29	2016/38	SPMD.....	983
2010/30	2016/39	SPMD.....	997
2010/50	2016/40	SPMD.....	1009
2013/11	2016/42	SPMD.....	1043
2013/25	2017/1	SPMD.....	1057
2013/29	2017/2	SPMD.....	1063
2013/44	2017/3	SPMD.....	1069
2013/58	2016/41	SPMD.....	1037
2013/73	2017/20	SPMD.....	1145
2014/31	2017/21	SPMD.....	1149
2014/34	2017/22	SPMD.....	1161
2014/49	2017/23	SPMD.....	1167
2014/101	2017/142	İİD.....	757
2015/19	2016/44	SPMD.....	1053
2015/31	2016/43	SPMD.....	1049
2015/46	2017/130	İİD.....	655
2016/1	2016/1	SPİ.....	1183
2016/2	2017/4	SPMD.....	1081
2016/5	2017/5	SPMD.....	1085
2016/9	2017/2	Dİ.....	959
2016/10	2017/3	Dİ.....	963
2016/11	2017/4	Dİ.....	971
2016/12	2017/1	Dİ.....	951
2016/14	2017/6	SPMD.....	1089
2016/15	2017/7	SPMD.....	1093
2016/19	2017/8	SPMD.....	1097
2016/22	2017/9	SPMD.....	1101
2016/23	2017/10	SPMD.....	1105
2016/25	2017/11	SPMD.....	1109
2016/43	2017/146	İİD.....	833
2016/54	2017/12	SPMD.....	1113
2016/69	2017/13	SPMD.....	1117
2016/80	2017/14	SPMD.....	1121

2016/81	2017/15	SPMD.....	1125
2016/83	2017/16	SPMD.....	1129
2016/84	2017/17	SPMD.....	1133
2016/85	2017/18	SPMD.....	1137
2016/132	2017/154	İİD.....	891
2016/162	2017/156	İİD.....	913
2016/191	2017/131	İİD.....	677
2016/198	2017/144	İİD.....	827
2017/1	2017/5	Dİ.....	975
2017/1	2017/19	SPMD.....	1141
2017/36	2017/147	İİD.....	841
2017/48	2017/129	İİD.....	637
2017/51	2017/163	İİD.....	935
2017/97	2017/148	İİD.....	851
2017/106	2017/132	İİD.....	711
2017/110	2017/133	İİD.....	717
2017/113	2017/157	İİD.....	921
2017/132	2017/149	İİD.....	877
2017/137	2017/161	İİD.....	927
2017/151	2017/138	İİD.....	731
2017/152	2017/139	İİD.....	745

3- Resmi Gazete Tarihine Göre

RG Tarihi	Sayısı	Esas	Karar	Dava Türü	Sayfa
03.01.2017	29937	2016/1	2016/1	SPİ.....	1183
17.01.2017	29951	2009/29	2016/38	SPMD.....	983
17.01.2017	29951	2010/30	2016/39	SPMD.....	997
17.01.2017	29951	2010/50	2016/40	SPMD.....	1009
17.01.2017	29951	2013/58	2016/41	SPMD.....	1037
17.01.2017	29951	2013/11	2016/42	SPMD.....	1043
17.01.2017	29951	2015/31	2016/43	SPMD.....	1049
17.01.2017	29951	2015/19	2016/44	SPMD.....	1053
08.02.2017	29973	2016/12	2017/1	Dİ.....	951
29.06.2017	30109	2016/9	2017/2	Dİ.....	959
29.06.2017	30109	2016/10	2017/3	Dİ.....	963

04.07.2017	30114	2016/11	2017/4	Dİ.....	971
04.07.2017	30114	2017/1	2017/5	Dİ.....	975
12.07.2017	30122	2013/25	2017/1	SPMD.....	1057
12.07.2017	30122	2013/29	2017/2	SPMD.....	1063
12.07.2017	30122	2013/44	2017/3	SPMD.....	1069
20.07.2017	30129	2016/2	2017/4	SPMD.....	1081
20.07.2017	30129	2016/5	2017/5	SPMD.....	1085
20.07.2017	30129	2016/14	2017/6	SPMD.....	1089
20.07.2017	30129	2016/15	2017/7	SPMD.....	1093
20.07.2017	30129	2016/19	2017/8	SPMD.....	1097
21.07.2017	30130	2016/22	2017/9	SPMD.....	1101
21.07.2017	30130	2016/23	2017/10	SPMD.....	1105
21.07.2017	30130	2016/25	2017/11	SPMD.....	1109
21.07.2017	30130	2016/54	2017/12	SPMD.....	1113
21.07.2017	30130	2016/69	2017/13	SPMD.....	1117
21.07.2017	30130	2016/80	2017/14	SPMD.....	1121
25.07.2017	30134	2016/81	2017/15	SPMD.....	1125
25.07.2017	30134	2016/83	2017/16	SPMD.....	1129
25.07.2017	30134	2016/84	2017/17	SPMD.....	1133
25.07.2017	30134	2016/85	2017/18	SPMD.....	1137
25.07.2017	30134	2017/1	2017/19	SPMD.....	1141
15.08.2017	30155	2017/106	2017/132	İİD.....	711
22.09.2017	30188	2017/151	2017/138	İİD.....	731
22.09.2017	30188	2017/152	2017/139	İİD.....	745
26.09.2017	30192	2017/48	2017/129	İİD.....	637
28.09.2017	30194	2017/110	2017/133	İİD.....	717
03.10.2017	30199	2015/46	2017/130	İİD.....	655
10.10.2017	30206	2016/191	2017/131	İİD.....	677
18.10.2017	30214	2016/198	2017/144	İİD.....	827
08.12.2017	30264	2016/162	2017/156	İİD.....	913
12.12.2017	30268	2013/73	2017/20	SPMD.....	1145
12.12.2017	30268	2014/31	2017/21	SPMD.....	1149
12.12.2017	30268	2014/34	2017/22	SPMD.....	1161
12.12.2017	30268	2014/49	2017/23	SPMD.....	1167
15.12.2017	30271	2017/113	2017/157	İİD.....	921
19.12.2017	30275	2017/137	2017/161	İİD.....	927

20.12.2017	30276	2016/43	2017/146	İİD.....	833
20.12.2017	30276	2017/36	2017/147	İİD.....	841
21.12.2017	30277	2017/51	2017/163	İİD.....	935
22.12.2017	30278	2017/97	2017/148	İİD.....	851
22.12.2017	30278	2017/132	2017/149	İİD.....	877
26.12.2017	30282	2016/132	2017/154	İİD.....	891
27.12.2017	30283	2014/101	2017/142	İİD.....	757

4-Karar Tarihine Göre

Karar Tarihi	Esas	Karar	Dava Türü	Sayfa
14.12.2016	2016/1	2016/1	SPİ.....	1183
22.12.2016	2009/29	2016/38	SPMD.....	983
22.12.2016	2010/30	2016/39	SPMD.....	997
22.12.2016	2010/50	2016/40	SPMD.....	1009
22.12.2016	2013/58	2016/41	SPMD.....	1037
22.12.2016	2013/11	2016/42	SPMD.....	1043
22.12.2016	2015/31	2016/43	SPMD.....	1049
22.12.2016	2015/19	2016/44	SPMD.....	1053
18.01.2017	2016/12	2017/1	Dİ.....	951
31.05.2017	2013/25	2017/1	SPMD.....	1057
31.05.2017	2016/9	2017/2	Dİ.....	959
31.05.2017	2013/29	2017/2	SPMD.....	1063
31.05.2017	2016/10	2017/3	Dİ.....	963
31.05.2017	2013/44	2017/3	SPMD.....	1069
31.05.2017	2016/11	2017/4	Dİ.....	971
31.05.2017	2016/2	2017/4	SPMD.....	1081
31.05.2017	2017/1	2017/5	Dİ.....	975
31.05.2017	2016/5	2017/5	SPMD.....	1085
31.05.2017	2016/14	2017/6	SPMD.....	1089
31.05.2017	2016/15	2017/7	SPMD.....	1093
31.05.2017	2016/19	2017/8	SPMD.....	1097
31.05.2017	2016/22	2017/9	SPMD.....	1101
31.05.2017	2016/23	2017/10	SPMD.....	1105
31.05.2017	2016/25	2017/11	SPMD.....	1109
31.05.2017	2016/54	2017/12	SPMD.....	1113

31.05.2017	2016/69	2017/13	SPMD.....	1117
31.05.2017	2016/80	2017/14	SPMD.....	1121
31.05.2017	2016/81	2017/15	SPMD.....	1125
31.05.2017	2016/83	2017/16	SPMD.....	1129
31.05.2017	2016/84	2017/17	SPMD.....	1133
31.05.2017	2016/85	2017/18	SPMD.....	1137
31.05.2017	2017/1	2017/19	SPMD.....	1141
26.07.2017	2017/48	2017/129	İİD.....	637
26.07.2017	2015/46	2017/130	İİD.....	655
26.07.2017	2016/191	2017/131	İİD.....	677
26.07.2017	2017/106	2017/132	İİD.....	711
26.07.2017	2017/110	2017/133	İİD.....	717
07.09.2017	2017/151	2017/138	İİD.....	731
07.09.2017	2017/152	2017/139	İİD.....	745
28.09.2017	2014/101	2017/142	İİD.....	757
28.09.2017	2016/198	2017/144	İİD.....	827
01.11.2017	2013/73	2017/20	SPMD.....	1145
01.11.2017	2014/31	2017/21	SPMD.....	1149
01.11.2017	2014/34	2017/22	SPMD.....	1161
01.11.2017	2014/49	2017/23	SPMD.....	1167
01.11.2017	2016/43	2017/146	İİD.....	833
01.11.2017	2017/36	2017/147	İİD.....	841
01.11.2017	2017/97	2017/148	İİD.....	851
01.11.2017	2017/132	2017/149	İİD.....	877
15.11.2017	2016/132	2017/154	İİD.....	891
15.11.2017	2016/162	2017/156	İİD.....	913
15.11.2017	2017/113	2017/157	İİD.....	921
29.11.2017	2017/137	2017/161	İİD.....	927
29.11.2017	2017/51	2017/163	İİD.....	935

IV- ANAYASA MADDELERİ DİZİNİ*

Başlangıç:	659, 661, 911
m. 2:	649, 653, 663, 665, 666, 668, 669, 671, 672, 674, 683, 684, 686, 697, 700, 705, 712, 713, 714, 719, 725, 729, 770, 777, 781, 783, 784, 785, 787, 788, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 811, 830, 831, 836, 838, 844, 850, 863, 865, 866, 867, 868, 869, 871, 874, 875, 876, 882, 884, 885, 887, 889, 895, 899, 900, 903, 904, 905, 909, 910, 911, 915, 917, 918, 930, 934, 940, 945, 947, 949, 991, 993, 1004, 1006, 1030, 1032
m. 5:	649, 653, 659, 661, 672, 674, 683, 686, 770, 777, 781, 783, 784, 785, 787, 788, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 836, 900, 903
m. 7:	669, 670, 671, 719, 720, 724, 725, 726, 729, 900, 903, 939, 940, 941, 945, 947
m. 9:	649, 652, 653
m. 10:	649, 653, 659, 661, 665, 667, 668, 712, 714, 719, 725, 729, 781, 782, 783, 810, 811, 895, 897, 899, 904, 905, 909, 910, 912, 915, 916, 918, 923, 924, 940, 945, 947
m. 11:	719, 725, 729, 770, 777, 783, 784, 785, 787, 788, 791, 794, 795, 796, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805
m. 12:	770, 777, 783, 784, 785, 787, 788, 791, 794, 795, 796, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805
m. 13:	659, 660, 661, 683, 686, 719, 721, 725, 770, 773, 774, 777, 779, 781, 783, 784, 785, 787, 788, 789, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 814, 815, 818, 819, 822, 823, 825, 904, 905, 994, 1006
m. 17:	672, 673, 674
m. 19:	683, 686
m. 26:	770, 777, 781, 783, 784, 785, 787, 788, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 811, 815, 818

* Anayasa maddeleri, kararların esas inceleme aşamasından itibaren indekslenmiş olup, iptal ve itiraz başvurularının gerekçe bölümlerinde dayandırılan maddeleri içermemektedir.

Anayasa Maddeleri Dizini

- m. 34:** 770, 773, 774, 777, 781, 783, 784, 785, 787, 788, 789, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 811, 813, 814, 815, 818, 819, 820, 821, 822, 823
- m. 35:** 719, 720, 721, 725
- m. 36:** 649, 650, 653, 697, 698, 700, 995, 1007, 1034
- m. 37:** 649, 653, 697, 700
- m. 38:** 683, 684, 686, 687, 688, 690, 691, 694, 702, 704, 705, 706, 708, 710, 844, 845, 850
- m. 46:** 721, 725, 727, 729
- m. 49:** 659, 661, 672, 673, 674
- m. 50:** 895, 897, 899
- m. 67:** 993, 1006, 1032
- m. 68:** 781, 783, 810, 811, 993, 994, 1006, 1007, 1032
- m. 73:** 837
- m. 81:** 735
- m. 84:** 733, 734, 735, 738, 739, 747, 748, 749, 751, 752
- m. 85:** 733, 734, 735, 741, 742, 747, 749, 754, 755
- m. 90:** 672, 674, 770, 777, 783, 784, 785, 787, 788, 791, 794, 795, 796, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 895, 899, 900, 903, 904, 905
- m. 96:** 734, 748
- m. 123:** 900, 901, 903
- m. 128:** 939, 940, 941, 945, 947, 949
- m. 135:** 659, 661, 910
- m. 138:** 649, 653
- m. 141:** 649, 650, 652, 653, 687, 690
- m. 142:** 650, 651, 653, 697
- m. 152:** 798, 861
- m. 153:** 805, 807

Anayasa Maddeleri Dizini

m. 168: 659, 660, 661, 662, 664, 665, 669, 670, 671, 672, 674

m. 172: 915, 916, 917, 918

ANAYASA MAHKEMESİ
KARARLAR DERGİSİ
DİZİNİ
(1962-2017)*

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
62/002	62/001	İİD	1	3	62/227	62/076	İİD	1	27
62/003	62/016	İİD	1	9	62/232	63/009	İİD	1	76
62/006	62/015	İİD	1	7	62/252	62/100	İİD	1	33
62/015	62/013	İİD	1	5	62/262	63/021	İİD	1	86
62/018	62/007	İİD	1	4	62/274	63/040	İİD	1	104
62/023	62/022	İİD	1	12	62/277	63/034	İİD	1	89
62/029	62/028	İİD	1	13	62/280	63/051	İİD	1	115
62/033	62/032	İİD	1	15	62/281	63/052	İİD	1	121
62/035	62/075	İİD	1	20	62/286	63/053	İİD	1	125
62/037	62/035	İİD	1	16	63/003	63/067	İİD	1	147
62/184	62/048	İİD	1	17	63/004	63/071	İİD	1	161
62/198	62/111	İİD	1	34	63/007	63/072	İİD	1	189
62/204	62/059	İİD	1	19	63/010	63/061	İİD	1	142
62/208	63/001	İİD	1	70	63/016	63/083	İİD	1	194
62/211	62/121	İİD	1	44	63/017	63/084	İİD	1	210
62/221	62/086	İİD	1	29	63/020	63/088	İİD	1	229
62/223	62/122	İİD	1	64	63/025	63/087	İİD	1	221

* Dizinde geçen esas ve karar numaralarında, yıllar kısaltılarak; karar sayıları ise üç haneli olarak kullanılmıştır. Örneğin, 1962/1 karar numarası (62/001) şeklinde; 2005/78 esas numarası ise (05/078) olarak gösterilmiştir.

Dizinde kullanılan kısaltmalar şunlardır: Dİ (Değişik İşler), İİD (İptal ve İtiraz Davası), Muh. (Muhtelif), Sf. (Sayfa), SPK (Siyasi Parti Kapatma), SPMD (Siyasi Parti Mali Denetim), SPİ (Siyasi Parti İhtar)

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
63/028	63/066	İİD	1	145	63/117	63/191	İİD	1	391
63/035	67/017	İİD	5	122	63/121	64/074	İİD	2	282
63/037	63/054	İİD	1	136	63/124	63/243	İİD	1	422
63/041	63/094	İİD	1	231	63/125	63/112	İİD	1	283
63/046	63/043	İİD	1	113	63/126	65/007	İİD	3	27
63/050	63/111	İİD	1	271	63/127	65/047	İİD	3	203
63/057	65/065	İİD	4	3	63/128	64/008	İİD	2	43
63/059	63/225	İİD	2	41	63/129	63/276	İİD	1	491
63/063	63/128	İİD	1	308	63/130	65/050	İİD	3	232
63/065	63/278	İİD	1	501	63/131	66/018	İİD	4	117
63/066	65/067	İİD	3	303	63/132	66/029	İİD	4	175
63/067	66/019	İİD	4	118	63/133	64/021	İİD	2	95
63/069	66/008	İİD	4	72	63/134	66/041	İİD	4	273
63/073	63/177	İİD	1	365	63/135	65/039	İİD	3	172
63/074	63/130	İİD	1	315	63/136	63/285	İİD	1	538
63/075	63/129	İİD	1	311	63/137	63/226	İİD	1	416
63/080	64/029	İİD	2	107	63/138	64/071	İİD	2	256
63/081	66/040	İİD	4	256	63/140	64/062	İİD	2	227
63/086	65/063	İİD	3	295	63/141	64/050	İİD	2	196
63/088	64/044	İİD	2	155	63/143	63/167	İİD	1	343
63/089	64/036	İİD	2	114	63/144	67/006	İİD	5	54
63/090	63/172	İİD	1	357	63/145	67/020	İİD	5	139
63/091	63/162	İİD	1	320	63/147	65/015	İİD	3	110
63/097	63/272	İİD	1	482	63/148	63/256	İİD	1	457
63/099	64/038	İİD	2	140	63/150	63/291	İİD	1	542
63/100	65/048	İİD	3	217	63/152	64/066	İİD	2	246
63/101	64/049	İİD	2	185	63/156	66/034	İİD	4	232
63/102	64/025	İİD	2	105	63/161	64/011	İİD	2	63
63/105	65/022	İİD	3	128	63/162	64/019	İİD	2	88
63/106	63/270	İİD	1	468	63/163	65/036	İİD	3	167
63/107	65/023	İİD	3	130	63/164	64/065	İİD	2	244
63/109	66/017	İİD	4	113	63/166	64/076	İİD	2	288
63/110	63/205	İİD	2	36	63/169	63/113	İİD	1	285
63/112	63/196	İİD	2	34	63/170	63/178	İİD	1	370
63/113	63/261	İİD	1	465	63/171	65/013	İİD	3	83
63/114	63/190	İİD	2	31	63/172	63/244	İİD	1	439

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
63/173	65/040	İİD	4	290	64/015	64/045	İİD	2	164
63/174	63/115	İİD	2	3	64/019	65/011	İİD	3	43
63/175	63/114	İİD	1	303	64/021	67/011	İİD	5	95
63/178	63/057	İİD	1	141	64/022	64/054	İİD	2	204
63/190	63/100	İİD	1	246	64/025	64/059	İİD	2	210
63/192	63/161	İİD	1	318	64/026	66/001	İİD	4	19
63/193	64/009	İİD	2	56	64/030	65/033	İİD	3	141
63/197	63/166	İİD	1	323	64/032	64/063	İİD	2	234
63/198	65/001	İİD	3	3	64/034	66/012	İİD	4	75
63/199	65/016	İİD	3	111	64/035	66/013	İİD	4	78
63/200	63/110	İİD	1	259	64/036	64/077	İİD	2	294
63/201	64/039	İİD	2	149	64/038	65/059	İİD	3	281
63/202	64/032	İİD	2	109	64/039	64/072	İİD	2	277
63/204	63/179	İİD	1	378	64/040	64/064	İİD	2	239
63/205	63/123	İİD	2	14	64/043	65/005	İİD	3	22
63/207	63/175	İİD	1	360	64/044	65/002	İİD	3	15
63/245	63/203	İİD	1	397	64/047	65/008	İİD	3	37
63/265	63/157	İİD	1	317	64/049	64/073	İİD	2	280
63/272	63/204	İİD	1	414	64/050	65/014	İİD	3	104
63/276	63/183	İİD	1	388	64/051	65/003	İİD	3	19
63/293	63/282	İİD	1	523	65/001	65/004	İİD	3	21
63/298	63/283	İİD	1	525	65/002	65/024	İİD	3	133
63/300	63/280	İİD	1	511	65/004	65/006	İİD	3	25
63/301	63/271	İİD	1	477	65/006	65/017	İİD	3	127
63/311	65/012	İİD	3	67	65/007	65/010	İİD	3	40
63/317	63/294	İİD	1	545	65/011	65/031	İİD	3	139
63/328	63/296	İİD	1	548	65/012	65/034	İİD	3	147
63/330	64/015	İİD	2	70	65/016	65/041	İİD	3	173
63/336	67/029	İİD	6	6	65/017	65/035	İİD	3	164
63/337	67/031	İİD	6	42	65/018	65/053	İİD	3	242
63/339	64/061	İİD	2	216	65/019	65/042	İİD	3	175
63/358	64/017	İİD	2	81	65/022	65/051	İİD	3	236
64/002	64/023	İİD	2	97	65/025	65/057	İİD	3	268
64/005	66/045	İİD	4	274	65/026	65/049	İİD	3	224
64/012	64/047	İİD	2	176	65/027	65/055	İİD	3	260
64/013	64/043	İİD	2	150	65/028	65/045	İİD	3	201

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
65/029	65/054	İİD	3	257	67/010	67/049	İİD	6	77
65/030	65/058	İİD	3	275	67/010	78/001	SPMD	16	399
65/032	66/003	İİD	4	39	67/011	68/007	İİD	6	105
65/036	67/012	İİD	5	108	67/013	69/005	İİD	7	154
65/038	66/007	İİD	4	67	67/014	67/036	İİD	5	196
65/039	65/056	İİD	3	263	67/015	67/015	İİD	5	117
65/040	66/015	İİD	4	104	67/017	67/042	İİD	5	237
65/041	65/066	İİD	4	12	67/019	69/006	İİD	7	191
65/042	66/030	İİD	4	215	67/021	68/036	İİD	6	229
65/044	66/014	İİD	4	82	67/022	67/022	İİD	5	154
65/045	66/016	İİD	4	109	67/023	67/023	İİD	5	171
66/001	66/021	İİD	4	148	67/025	67/025	İİD	5	176
66/003	66/023	İİD	4	163	67/026	67/026	İİD	5	179
66/004	66/025	İİD	4	168	67/027	68/049	İİD	6	264
66/007	66/046	İİD	5	26	67/031	67/034	İİD	5	181
66/009	66/020	İİD	4	146	67/032	68/057	İİD	7	81
66/00I	80/001	SPMD	18	438	67/037	68/046	İİD	6	245
66/011	66/044	İİD	5	3	67/038	67/035	İİD	5	194
66/013	76/002	SPMD	14	462	67/039	68/041	İİD	6	236
66/014	66/036	İİD	4	246	67/040	70/026	İİD	8	258
66/015	66/033	İİD	4	226	67/041	69/057	İİD	8	18
66/016	66/028	İİD	4	172	67/043	69/031	İİD	7	296
66/019	68/025	İİD	7	18	67/047	69/009	İİD	7	225
66/021	68/026	İİD	7	47	67/048	68/024	İİD	6	210
66/024	67/008	İİD	5	65	67/049	68/060	İİD	6	294
66/026	66/047	İİD	4	284	67/052	68/029	İİD	6	215
66/027	68/008	İİD	7	3	67/054	68/012	İİD	6	122
66/030	67/009	İİD	5	87	67/056	67/046	İİD	5	290
66/031	67/045	İİD	5	242	67/057	68/001	İİD	6	100
66/032	67/013	İİD	6	3	68/002	68/047	İİD	7	76
66/034	67/018	İİD	5	129	68/006	68/050	İİD	6	270
66/122	66/039	İİD	4	253	68/008	68/048	İİD	6	259
67/003	67/014	İİD	5	113	68/009	68/067	İİD	6	308
67/006	68/009	İİD	6	108	68/010	68/066	İİD	7	107
67/007	67/019	İİD	5	134	68/010	78/002	SPMD	16	409
67/009	67/041	İİD	5	223	68/012	68/065	İİD	6	306

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
68/013	68/056	İİD	6	287	69/015	69/053	İİD	7	411
68/014	68/035	İİD	7	51	69/017	69/049	İİD	7	391
68/015	68/013	İİD	6	125	69/023	69/041	İİD	7	375
68/019	68/016	İİD	6	199	69/024	69/050	İİD	7	396
68/020	68/017	İİD	6	202	69/025	69/045	İİD	7	380
68/021	68/018	İİD	6	205	69/027	69/064	İİD	8	134
68/023	68/023	İİD	6	209	69/028	70/033	İİD	8	363
68/024	69/004	İİD	7	145	69/030	69/065	İİD	8	141
68/026	69/014	İİD	7	237	69/031	71/003	İİD	9	131
68/031	68/044	SPK	6	243	69/032	69/059	İİD	7	437
68/032	68/062	İİD	6	299	69/035	69/070	İİD	7	451
68/033	69/012	İİD	7	231	69/037	71/008	İİD	9	207
68/034	69/055	İİD	7	418	69/038	69/047	İİD	7	386
68/037	68/034	İİD	6	220	69/044	70/005	İİD	8	194
68/038	69/034	İİD	7	331	69/045	70/021	İİD	8	230
68/039	69/015	İİD	7	260	69/046	70/002	İİD	8	169
68/044	69/068	İİD	8	158	69/048	71/005	İİD	9	193
68/046	68/040	İİD	6	235	69/049	70/003	İİD	8	176
68/052	69/035	İİD	7	338	69/051	69/067	İİD	7	444
68/055	68/063	İİD	6	303	69/052	72/021	İİD	10	339
68/057	69/029	İİD	8	10	69/053	69/046	İİD	7	384
68/058	68/053	İİD	6	277	69/056	70/004	İİD	8	187
68/059	68/055	İİD	6	286	69/060	70/008	İİD	8	202
68/060	69/036	İİD	7	344	69/062	70/006	İİD	8	195
68/061	69/023	İİD	8	3	69/063	69/066	İİD	7	441
68/062	69/016	İİD	7	284	69/064	69/069	İİD	7	447
68/064	69/020	İİD	7	292	69/065	70/016	İİD	8	220
68/066	68/064	İİD	6	304	69/067	70/022	İİD	8	245
68/067	69/002	İİD	7	141	69/068	70/034	İİD	8	373
68/069-	69/001	İİD	7	112	69/069	70/018	İİD	8	225
68/080	69/003	İİD	7	142	69/071	70/014	İİD	8	212
69/001	69/007	İİD	7	220	70/001	70/031	İİD	8	313
69/001	79/003	SPMD	18	426	70/003	70/035	İİD	8	400
69/002	69/033	İİD	7	325	70/006	70/029	İİD	8	288
69/008	69/037	İİD	7	355	70/007	70/023	İİD	8	252
69/009	69/038	İİD	7	365	70/009	70/011	İİD	8	211

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
70/011	70/036	İİD	8	412	71/002	71/002	SPK	9	71
70/012	71/013	İİD	9	281	71/002	71/036	İİD	9	403
70/017	70/037	İİD	8	420	71/003	71/003	SPK	9	80
70/019	71/009	İİD	9	245	71/003	71/017	İİD	9	303
70/022	71/020	İİD	10	3	71/011	71/053	İİD	9	513
70/023	70/020	İİD	8	229	71/017	71/058	İİD	9	541
70/024	70/025	İİD	8	257	71/019	71/061	İİD	9	560
70/025	70/032	İİD	8	340	71/022	71/054	İİD	9	525
70/029	70/048	İİD	8	493	71/027	71/050	İİD	9	503
70/030	70/046	İİD	8	465	71/028	71/064	İİD	10	27
70/031	71/021	İİD	9	315	71/031	72/005	İİD	10	155
70/032	71/022	İİD	9	326	71/032	71/065	İİD	9	567
70/034	70/047	İİD	8	469	71/037	71/066	İİD	11	3
70/036	70/050	İİD	8	496	71/040	71/082	İİD	9	581
70/037	71/029	İİD	9	348	71/041	71/067	İİD	11	52
70/039	71/044	İİD	9	462	71/044	72/029	İİD	10	414
70/040	71/073	İİD	10	36	71/052	72/001	İİD	10	79
70/041	71/037	İİD	9	416	71/055	72/060	İİD	10	570
70/042	71/030	İİD	9	358	71/056	72/017	İİD	10	263
70/044	70/042	İİD	8	443	71/057	72/032	İİD	10	460
70/045	70/044	İİD	8	451	71/058	72/022	İİD	10	374
70/046	71/024	İİD	9	338	71/059	72/019	İİD	10	318
70/048	72/003	İİD	10	111	72/001	72/020	İİD	10	331
70/049	71/011	İİD	9	250	72/002	72/028	İİD	10	406
70/050	71/031	İİD	9	381	72/003	72/006	İİD	10	236
70/051	70/041	İİD	8	442	72/004	72/011	İİD	10	240
70/052	71/046	İİD	9	492	72/004	76/001	SPMD	14	451
70/053	71/076	İİD	10	52	72/010	72/014	İİD	10	257
70/054	71/023	İİD	9	334	72/013	72/018	İİD	10	273
70/055	71/057	İİD	9	533	72/014	72/034	İİD	10	478
70/056	71/045	İİD	9	479	72/016	72/049	İİD	10	529
70/057	71/033	İİD	9	389	72/018	72/024	İİD	10	389
70/058	70/045	İİD	8	464	72/019	72/047	İİD	10	520
70/063	71/038	İİD	9	450	72/024	73/021	İİD	11	229
71/001	71/001	SPK	9	3	72/025	72/036	İİD	10	494
71/001	71/012	İİD	9	276	72/026	72/038	İİD	10	505

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
72/030	72/031	İİD	10	454	73/045	74/007	İİD	12	82
72/031	72/033	İİD	10	476	73/046	74/021	İİD	12	210
72/035	72/062	İİD	10	591	73/047	73/038	İİD	11	365
72/039	72/054	İİD	10	554	74/001	74/014	İİD	12	170
72/040	72/061	İİD	10	585	74/008	74/019	İİD	12	181
72/047	72/056	İİD	10	563	74/009	74/022	İİD	12	237
72/049	74/001	İİD	12	3	74/00IX	80/012	SPMD	18	454
72/051	73/004	İİD	11	97	74/00X	80/006	SPMD	18	442
72/052	73/005	İİD	11	105	74/010	74/012	İİD	12	142
72/053	73/016	İİD	11	197	74/012	74/032	İİD	12	306
72/056	73/011	İİD	11	126	74/014	74/018	İİD	12	179
73/001	73/018	İİD	11	212	74/017	74/041	İİD	12	357
73/002	73/014	İİD	11	184	74/018	74/042	İİD	12	362
73/003	73/037	İİD	11	298	74/019	74/031	İİD	12	259
73/00IX	79/009	SPMD	18	430	74/026	74/048	İİD	12	385
73/00VI	78/007	SPMD	16	418	74/029	74/033	İİD	12	332
73/010	73/012	İİD	11	179	74/031	74/043	İİD	12	377
73/012	73/024	İİD	11	265	74/033	75/001	İİD	13	3
73/013	73/023	İİD	11	250	74/034	74/050	İİD	12	419
73/014	73/017	İİD	11	208	74/035	75/126	İİD	13	483
73/015	73/019	İİD	11	224	74/036	74/035	İİD	12	341
73/019	75/087	İİD	13	403	74/039	74/051	İİD	12	455
73/021	73/036	İİD	11	288	74/040	75/004	İİD	13	21
73/023	74/002	İİD	12	49	74/042	75/062	İİD	13	380
73/025	74/005	İİD	12	67	74/047	74/049	İİD	12	417
73/031	73/030	İİD	11	283	74/048	75/010	İİD	13	35
73/032	74/011	İİD	12	111	75/003	75/035	İİD	13	343
73/033	74/009	İİD	12	87	75/004	75/036	İİD	13	356
73/035	75/025	İİD	13	319	75/013	75/020	İİD	13	51
73/036	74/004	İİD	12	59	75/030	75/039	İİD	13	371
73/037	75/022	İİD	13	58	75/034	75/070	İİD	13	394
73/038	75/023	İİD	13	214	75/105	75/122	İİD	13	479
73/039	75/024	İİD	13	295	75/131	75/152	İİD	13	514
73/041	74/013	İİD	12	145	75/145	75/198	İİD	13	535
73/042	76/048	İİD	14	301	75/147	75/201	İİD	13	621
73/043	73/039	İİD	11	373	75/151	75/177	İİD	13	528

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
75/152	75/202	İİD	13	643	76/059	77/006	İİD	15	132
75/159	75/216	İİD	13	668	76/060	77/009	İİD	15	145
75/167	76/019	İİD	14	118	77/001	77/020	İİD	15	253
75/179	76/008	İİD	14	7	77/003	77/019	İİD	15	244
75/183	76/015	İİD	14	66	77/004	77/074	İİD	15	330
75/186	75/204	İİD	13	651	77/005	77/045	İİD	15	272
75/193	76/016	İİD	14	85	77/006	77/014	İİD	15	176
75/197	75/213	İİD	13	658	77/011	77/133	İİD	15	590
75/198	76/018	İİD	14	97	77/016	77/086	İİD	15	406
75/200	76/009	İİD	14	39	77/019	77/082	İİD	15	383
76/001	76/028	İİD	14	170	77/035	77/043	İİD	15	265
76/003	76/023	İİD	14	161	77/036	77/130	İİD	15	555
76/005	76/007	İİD	14	3	77/042	77/122	İİD	15	505
76/007	76/035	İİD	14	240	77/043	77/084	İİD	15	391
76/008	76/011	İİD	14	61	77/060	77/081	İİD	15	358
76/009	76/010	İİD	14	52	77/061	77/047	İİD	15	300
76/012	76/038	İİD	14	246	77/080	77/123	İİD	15	533
76/013	76/031	İİD	14	206	77/082	77/117	İİD	15	444
76/023	76/033	İİD	14	227	77/083	77/088	İİD	15	427
76/025	77/003	İİD	15	91	77/086	77/124	İİD	15	543
76/026	76/047	İİD	14	287	77/088	77/120	İİD	15	465
76/027	76/051	İİD	14	344	77/089	77/121	İİD	15	498
76/031	76/030	İİD	14	198	77/099	77/116	İİD	15	440
76/032	76/056	İİD	14	439	77/100	77/148	İİD	15	657
76/034	76/052	İİD	14	386	77/109	77/131	İİD	15	568
76/035	76/049	İİD	14	332	77/112	77/128	İİD	15	549
76/036	77/002	İİD	15	60	77/117	77/113	İİD	15	432
76/038	76/046	İİD	14	252	77/119	77/146	İİD	15	650
76/042	77/046	İİD	15	281	77/121	77/142	İİD	15	637
76/043	77/004	İİD	15	106	77/123	78/016	İİD	16	53
76/045	77/001	İİD	15	3	77/127	77/132	İİD	15	583
76/050	77/013	İİD	15	153	77/128	77/140	İİD	15	627
76/051	77/016	İİD	15	216	77/129	78/035	İİD	16	100
76/053	77/015	İİD	15	203	77/130	78/013	İİD	16	29
76/054	77/008	İİD	15	138	77/131	78/042	İİD	16	170
76/057	77/071	İİD	15	315	77/132	78/006	İİD	16	13

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
77/141	78/005	İİD	16	3	79/001	80/001	SPK	18	3
78/007	78/007	İİD	16	25	79/004	79/016	İİD	17	125
78/013	78/041	İİD	16	157	79/005	79/029	İİD	17	202
78/014	79/006	İİD	17	21	79/007	79/018	İİD	17	134
78/026	78/033	İİD	16	89	79/008	79/035	İİD	17	276
78/028	78/036	İİD	16	121	79/009	79/044	İİD	17	332
78/029	78/032	İİD	16	83	79/012	79/025	İİD	17	148
78/031	78/050	İİD	16	260	79/014	79/033	İİD	17	271
78/032	78/031	İİD	16	78	79/015	79/032	İİD	17	266
78/038	78/049	İİD	16	249	79/016	79/028	İİD	17	193
78/039	78/053	İİD	16	281	79/018	79/026	İİD	17	152
78/040	78/066	İİD	16	375	79/019	79/039	İİD	17	294
78/041	78/037	İİD	16	143	79/022	79/045	İİD	17	349
78/042	78/056	İİD	16	297	79/023	80/009	İİD	18	76
78/043	78/061	İİD	16	342	79/024	79/036	İİD	17	287
78/046	78/054	İİD	16	289	79/025	79/046	İİD	17	399
78/047	78/057	İİD	16	307	79/026	80/001	İİD	18	46
78/048	78/040	İİD	16	150	79/028	80/013	İİD	18	116
78/049	78/063	İİD	16	347	79/030	80/002	İİD	18	54
78/050	78/043	İİD	16	189	79/031	80/059	İİD	18	339
78/051	78/044	İİD	16	197	79/033	79/042	İİD	17	316
78/052	78/064	İİD	16	355	79/035	80/017	İİD	18	125
78/053	78/045	İİD	16	201	79/036	79/040	İİD	17	306
78/054	79/009	İİD	17	56	79/037	80/026	İİD	18	166
78/055	78/046	İİD	16	216	79/038	80/011	İİD	18	87
78/056	78/060	İİD	16	329	79/039	80/003	İİD	18	72
78/057	78/048	İİD	16	231	79/0II	79/017	SPMD	18	435
78/058	78/065	İİD	16	369	80/001	80/025	İİD	18	157
78/059	79/011	İİD	17	72	80/009	80/040	İİD	18	212
78/065	79/027	İİD	17	161	80/010	80/069	İİD	18	396
78/067	79/014	İİD	17	100	80/015	80/056	İİD	18	297
78/068	79/019	İİD	17	140	80/016	80/047	İİD	18	259
78/070	79/007	İİD	17	49	80/018	80/029	İİD	18	178
78/071	79/005	İİD	17	3	80/019	80/048	İİD	18	265
78/074	79/043	İİD	17	325	80/020	80/057	İİD	18	320
79/001	79/030	İİD	17	216	80/021	80/019	İİD	18	151

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
80/022	80/018	İİD	18	143	83/005	83/007	İİD	20	43
80/027	81/009	İİD	19	24	83/009	84/001	İİD	20	144
80/028	80/045	İİD	18	237	83/012	84/005	İİD	20	281
80/029	81/022	İİD	19	102	84/001	84/001	SPK	20	450
80/034	80/058	İİD	18	331	84/001	84/002	İİD	20	161
80/038	80/034	İİD	18	202	84/002	84/003	İİD	20	254
80/042	81/005	İİD	19	13	84/002	89/008	SPMD	25	512
80/043	80/064	İİD	18	374	84/003	84/004	İİD	20	274
80/045	81/011	İİD	19	41	84/003	87/001	SPMD	23	430
80/048	80/041	İİD	18	231	84/004	84/009	İİD	20	289
80/056	80/049	İİD	18	286	84/004	89/004	SPMD	25	507
80/059	80/053	İİD	18	289	84/005	89/005	SPMD	25	511
80/063	80/068	İİD	18	388	84/006	85/001	İİD	21	1
80/068	81/003	İİD	19	1	84/006	90/003	SPMD	26	593
80/077	81/013	İİD	19	62	84/007	89/003	SPMD	25	501
81/002	81/021	İİD	19	95	84/008	84/010	İİD	20	298
81/003	81/027	İİD	19	133	84/008	89/002	SPMD	25	497
81/004	81/028	İİD	19	142	84/009	85/004	İİD	21	35
81/005	81/014	İİD	19	69	84/009	88/002	SPMD	24	623
81/006	81/020	İİD	19	77	84/010	85/002	İİD	21	24
81/008	82/003	İİD	20	1	84/011	84/011	İİD	20	316
81/010	83/016	İİD	20	110	84/012	85/006	İİD	21	99
81/012	82/007	İİD	20	18	84/014	85/007	İİD	21	153
81/013	83/008	İİD	20	48	84/015	85/005	İİD	21	85
81/015	81/025	İİD	19	130	84/017	84/012	İİD	20	325
81/016	81/029	İİD	19	153	84/129	84/022	Muh	20	555
82/001	83/010	İİD	20	84	84/440	84/024	Muh	20	573
82/004	83/017	İİD	20	129	85/001	86/004	İİD	22	28
82/006	83/009	İİD	20	66	85/001	90/006	SPMD	26	611
83/001	83/001	SPK	20	335	85/002	85/016	İİD	21	217
83/001	83/005	İİD	20	27	85/002	90/004	SPMD	26	599
83/002	83/002	SPK	20	345	85/003	85/008	İİD	21	188
83/003	83/003	SPK	20	375	85/003	91/001	SPMD	27/2	775
83/004	83/004	SPK	20	398	85/004	91/013	SPMD	27/2	853
83/004	83/006	İİD	20	37	85/005	85/023	İİD	21	252
83/005	83/005	SPK	20	430	85/006	88/007	SPMD	24	636

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
85/007	85/022	İİD	21	240	86/011	86/026	İİD	22	298
85/007	90/007	SPMD	26	615	86/011	88/001	SPMD	24	620
85/008	86/027	İİD	22	323	86/012	87/004	İİD	23	47
85/008	91/002	SPMD	27/2	783	86/013	87/012	İİD	23	243
85/009	86/014	İİD	22	134	86/015	87/001	İİD	23	3
85/009	88/003	SPMD	24	626	86/016	86/025	İİD	22	278
85/010	89/001	SPMD	25	494	86/017	87/011	İİD	23	208
85/011	86/029	İİD	22	433	86/018	86/024	İİD	22	233
85/016	86/005	İİD	22	65	86/019	87/003	İİD	23	41
85/019	85/021	İİD	21	236	86/020	87/009	İİD	23	184
85/020	86/030	İİD	22	498	86/022	86/028	İİD	22	419
85/021	86/023	İİD	22	197	86/024	87/008	İİD	23	179
85/022	87/002	İİD	23	18	86/522	87/001	Muh	23	433
85/023	86/002	İİD	22	12	87/001	87/002	Dİ	23	444
85/024	87/006	İİD	23	110	87/001	87/018	İİD	23	297
85/025	86/008	İİD	22	79	87/001	93/002	SPMD	29/2	895
85/026	85/017	İİD	21	230	87/002	94/006	SPMD	30/2	813
85/030	86/010	İİD	22	100	87/003	87/013	İİD	23	265
85/031	86/011	İİD	22	115	87/003	91/006	SPMD	27/2	811
85/032	86/009	İİD	22	90	87/004	87/020	İİD	23	344
85/033	86/022	İİD	22	187	87/004	91/007	SPMD	27/2	817
85/656	85/004	Muh	21	263	87/005	90/010	SPMD	26	629
86/001	87/010	İİD	23	194	87/006	87/014	İİD	23	272
86/001	91/003	SPMD	27/2	791	87/006	92/002	SPMD	28/2	625
86/002	86/001	İİD	22	1	87/007	88/005	SPMD	24	631
86/003	86/015	İİD	22	168	87/008	91/018	SPMD	27/2	877
86/003	94/005	SPMD	30/2	808	87/009	87/015	İİD	23	282
86/004	91/004	SPMD	27/2	799	87/009	89/006	SPMD	25	515
86/005	87/007	İİD	23	133	87/010	88/006	SPMD	24	633
86/005	91/005	SPMD	27/2	805	87/011	88/002	İİD	24	19
86/006	86/012	İİD	22	128	87/012	88/003	İİD	24	49
86/006	90/008	SPMD	26	621	87/013	87/016	İİD	23	294
86/007	90/005	SPMD	26	605	87/014	88/001	İİD	24	1
86/008	91/014	SPMD	27/2	861	87/016	88/008	İİD	24	81
86/009	92/001	SPMD	28/2	621	87/017	87/019	İİD	23	318
86/010	88/004	SPMD	24	629	87/018	88/023	İİD	24	318

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
87/019	87/031	İİD	23	407	88/034	89/026	İİD	25	276
87/021	88/025	İİD	24	362	88/035	89/013	İİD	25	166
87/022	88/019	İİD	24	284	88/036	89/024	İİD	25	253
87/023	87/027	İİD	23	367	88/037	89/036	İİD	25	334
87/024	87/032	İİD	23	419	88/038	89/007	İİD	25	43
87/028	88/016	İİD	24	217	88/039	89/029	İİD	26	17
87/030	88/005	İİD	24	71	88/050	89/027	İİD	25	301
87/031	88/013	İİD	24	183	88/051	89/018	İİD	25	214
87/032	88/014	İİD	24	209	88/061	89/028	İİD	25	322
87/035	88/017	İİD	24	230	88/062	90/003	İİD	26	94
87/036	88/056	İİD	24	526	88/063	89/047	İİD	27/1	3
88/001	88/026	İİD	24	388	88/064	90/002	İİD	26	51
88/001	89/001	SPK	25	462	89/001	89/001	SPİ	25	472
88/001	93/006	SPMD	29/2	920	89/001	89/012	İİD	25	133
88/002	88/001	SPK	24	534	89/002	91/015	SPMD	27/2	867
88/002	93/005	SPMD	29/2	913	89/003	89/005	İİD	25	34
88/003	89/004	İİD	25	25	89/003	94/001	SPMD	30/2	791
88/003	96/001	SPMD	32/2	863	89/004	89/002	SPİ	25	490
88/004	89/003	İİD	25	3	89/004	89/023	İİD	25	231
88/004	90/001	SPMD	26	585	89/004	96/002	SPMD	32/2	869
88/005	88/055	İİD	24	465	89/005	90/001	SPİ	26	549
88/005	91/008	SPMD	27/2	823	89/005	92/006	SPMD	28/2	652
88/006	88/006	İİD	24	79	89/006	89/042	İİD	25	387
88/006	91/012	SPMD	27/2	849	89/006	91/010	SPMD	27/2	835
88/007	88/027	İİD	24	413	89/007	89/025	İİD	25	267
88/007	89/007	SPMD	25	518	89/007	91/011	SPMD	27/2	841
88/008	91/009	SPMD	27/2	829	89/008	90/002	SPMD	26	589
88/009	92/004	SPMD	28/2	639	89/009	90/008	İİD	26	147
88/011	88/011	İİD	24	138	89/009	94/002	SPMD	30/2	796
88/012	88/032	İİD	24	424	89/011	89/048	İİD	25	420
88/014	88/018	İİD	24	235	89/012	90/001	İİD	26	37
88/015	89/009	İİD	26	3	89/014	89/049	İİD	25	445
88/017	88/034	İİD	24	460	89/017	90/033	İİD	26	513
88/019	88/033	İİD	24	444	89/023	90/026	İİD	26	445
88/032	89/010	İİD	25	97	89/028	90/018	İİD	29/1	3
88/033	89/017	İİD	25	202	89/035	90/022	İİD	26	359

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
90/001	90/002	SPİ	26	567	90/028	91/011	İİD	27/1	343
90/001	90/021	İİD	26	301	90/029	91/037	İİD	27/2	609
90/001	91/001	SPK	27/2	885	90/030	90/031	İİD	27/1	48
90/001	95/008	SPMD	31/2	934	90/031	90/024	İİD	26	391
90/002	90/004	SPİ	26	577	90/032	90/025	İİD	26	429
90/002	90/010	İİD	26	189	90/035	91/013	İİD	30/1	1
90/002	91/002	SPK	28/2	673	90/036	91/008	İİD	27/1	285
90/003	90/003	SPİ	26	573	90/037	90/032	İİD	26	503
90/003	94/003	SPMD	30/2	800	90/038	91/032	İİD	27/2	543
90/004	90/005	SPİ	26	581	90/039	91/021	İİD	27/1	423
90/004	90/006	İİD	26	124	90/040	91/033	İİD	27/2	559
90/004	99/001	SPMD	35/2	483	91/001	91/002	SPİ	27/2	743
90/005	90/028	İİD	26	461	91/001	91/003	SPK	27/2	971
90/005	91/001	SPİ	27/2	739	91/001	91/016	İİD	28/1	49
90/005	91/016	SPMD	27/2	871	91/001	96/006	SPMD	32/2	887
90/006	90/017	İİD	26	261	91/002	91/003	SPİ	27/2	751
90/006	95/002	SPMD	31/2	910	91/002	91/030	İİD	28/1	108
90/007	90/011	İİD	26	223	91/002	92/001	SPK	28/2	696
90/007	95/014	SPMD	31/2	970	91/002	96/007	SPMD	32/2	892
90/008	96/018	SPMD	32/2	928	91/003	91/004	SPİ	27/2	757
90/009	90/009	SPMD	26	627	91/003	93/003	SPMD	28/2	633
90/011	95/012	SPMD	31/2	961	91/004	91/005	SPİ	27/2	763
90/011	95/013	SPMD	31/2	965	91/004	91/045	İİD	27/2	663
90/012	91/007	İİD	27/1	185	91/004	92/005	SPMD	28/2	647
90/013	90/030	İİD	27/1	20	91/005	91/006	SPİ	27/2	769
90/014	96/016	SPMD	32/2	923	91/005	92/009	İİD	28/1	143
90/015	91/005	İİD	27/1	161	91/005	95/003	SPMD	31/2	914
90/017	90/023	İİD	26	373	91/006	91/020	İİD	27/1	375
90/018	91/004	İİD	27/1	143	91/006	97/019	SPMD	33/2	536
90/019	91/015	İİD	28/1	3	91/007	91/043	İİD	27/2	645
90/020	91/017	İİD	28/1	81	91/007	95/009	SPMD	31/2	941
90/021	90/015	İİD	26	253	91/008	92/005	İİD	30/1	13
90/022	92/006	İİD	29/1	28	91/008	99/002	SPMD	35/2	487
90/023	91/029	İİD	27/2	509	91/009	91/036	İİD	27/2	593
90/025	91/001	İİD	27/1	65	91/009	95/019	SPMD	31/2	1007
90/027	91/002	İİD	27/1	130	91/010	91/017	SPMD	27/2	875

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
91/012	91/009	İİD	27/1	325	92/003	92/004	Dİ	28/2	832
91/012	92/008	SPMD	28/2	666	92/003	93/001	SPMD	29/2	890
91/013	92/010	İİD	30/1	96	92/004	92/004	SPİ	28/2	610
91/013	96/028	SPMD	32/2	967	92/005	92/005	SPİ	28/2	618
91/014	91/010	İİD	27/1	331	92/006	95/005	SPMD	31/2	923
91/015	92/007	SPMD	28/2	659	92/007	92/002	İİD	28/1	120
91/016	91/019	İİD	27/1	361	92/007	97/009	SPMD	33/2	497
91/017	91/023	İİD	27/2	473	92/008	92/039	İİD	28/2	430
91/018	92/020	İİD	28/1	232	92/008	93/004	SPMD	29/2	907
91/021	92/042	İİD	28/2	457	92/009	95/020	SPMD	31/2	1011
91/023	91/047	İİD	29/2	605	92/010	99/004	SPMD	35/2	496
91/024	91/040	İİD	27/2	627	92/011	92/009	SPMD	28/2	670
91/025	91/018	İİD	31/1	1	92/011	92/038	İİD	28/2	417
91/026	92/011	İİD	28/1	157	92/012	92/007	İİD	28/1	135
91/027	91/050	İİD	27/2	679	92/012	93/003	SPMD	29/2	902
91/028	91/026	İİD	27/2	487	92/013	92/050	İİD	29/1	169
91/030	92/018	İİD	28/1	211	92/016	92/017	İİD	28/1	204
91/031	91/027	İİD	27/2	491	92/017	92/030	İİD	28/1	369
91/033	92/032	İİD	29/1	110	92/019	92/047	İİD	28/2	520
91/034	91/034	İİD	27/2	571	92/021	92/019	İİD	28/1	221
91/037	91/044	İİD	27/2	657	92/022	92/040	İİD	31/1	25
91/039	91/039	İİD	31/1	12	92/024	92/033	İİD	29/1	142
91/042	92/013	İİD	28/1	176	92/025	92/029	İİD	29/1	100
91/044	91/053	İİD	27/2	729	92/026	92/048	İİD	28/2	525
91/046	91/048	İİD	27/2	673	92/027	92/031	İİD	28/1	395
91/049	91/054	İİD	29/1	17	92/029	93/023	İİD	35/1	1
91/050	91/052	İİD	27/2	723	92/030	92/036	İİD	29/1	155
91/060	92/016	İİD	28/1	195	92/031	92/037	İİD	28/1	412
91/061	92/034	İİD	30/1	104	92/032	92/041	İİD	28/2	449
92/001	92/001	SPİ	28/2	587	92/036	93/004	İİD	29/1	209
92/001	93/001	SPK	29/2	924	92/037	93/018	İİD	31/1	76
92/001	97/003	SPMD	33/2	472	92/038	93/005	İİD	29/1	234
92/002	92/002	SPİ	28/2	593	92/039	93/019	İİD	31/1	160
92/002	94/001	SPK	30/2	1039	92/040	92/055	İİD	28/2	568
92/002	97/010	SPMD	33/2	503	92/042	92/053	İİD	29/1	186
92/003	92/003	SPİ	28/2	600	92/043	92/049	İİD	29/1	160

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
92/044	93/007	İİD	29/1	270	93/023	93/055	İİD	35/1	82
92/045	92/051	İİD	31/1	48	93/025	94/002	İİD	30/1	156
92/046	92/052	İİD	31/1	62	93/026	93/028	İİD	29/1	320
92/047	93/013	İİD	29/1	277	93/027	93/057	İİD	30/1	157
92/048	93/014	İİD	30/1	118	93/028	93/026	İİD	31/1	228
92/049	92/054	İİD	28/2	561	93/029	94/001	İİD	33/1	1
93/001	93/001	İİD	29/1	197	93/032	93/032	İİD	29/1	343
93/001	93/001	SPİ	29/2	883	93/033	93/040-1	YD	29/1	562
93/001	93/002	SPK	30/2	841	93/033	93/040-2	İİD	29/1	564
93/001	96/019	SPMD	32/2	932	93/034	93/033	İİD	29/1	366
93/002	93/002	İİD	29/1	202	93/035	93/034	İİD	29/1	393
93/002	93/003	SPK	30/2	936	93/036	93/035	İİD	29/1	414
93/003	94/002	SPK	30/2	1061	93/037	93/056	İİD	35/1	89
93/003	94/007	SPMD	30/2	819	93/038	93/036	İİD	29/1	442
93/003	97/020	SPMD	33/2	543	93/039	93/037	İİD	29/1	461
93/004	93/003	İİD	29/1	206	93/040	93/038	İİD	29/1	492
93/004	95/001	SPK	33/2	548	93/041	93/039	İİD	29/1	529
93/005	93/025	İİD	31/1	218	93/042	94/072	İİD	31/1	443
93/006	97/008	SPMD	33/2	491	93/043	93/046	İİD	29/2	628
93/008	93/031	İİD	30/1	130	93/044	93/045	İİD	29/2	616
93/008	94/008	SPMD	30/2	825	93/045	93/047	İİD	29/2	647
93/009	93/021	İİD	29/1	302	93/046	93/048	İİD	29/2	686
93/009	95/006	SPMD	31/2	927	93/047	93/049	İİD	29/2	718
93/011	95/001	SPMD	31/2	906	93/048	93/050	İİD	29/2	757
93/012	94/009	SPMD	30/2	830	93/049	93/051	İİD	29/2	778
93/013	96/020	SPMD	32/2	935	93/050	93/052	İİD	29/2	808
93/014	94/004	SPMD	30/2	805	93/051	93/053	İİD	29/2	838
93/015	99/005	SPMD	35/2	500	93/052	93/054	İİD	29/2	860
93/016	93/024	İİD	29/1	314	93/053	94/067	İİD	34/1	1
93/017	93/041	İİD	31/1	244	94/001	94/003	SPİ	30/2	776
93/017	96/022	SPMD	32/2	943	94/001	94/003	SPK	31/2	1016
93/018	94/010	SPMD	30/2	834	94/002	94/001	SPİ	30/2	768
93/020	93/017	İİD	29/1	286	94/002	94/076	İİD	34/1	12
93/020	96/011	SPMD	32/2	917	94/003	94/002	SPİ	30/2	772
93/021	93/030	İİD	31/1	233	94/003	94/069	İİD	30/2	741
93/022	93/044	İİD	30/1	150	94/004	94/004	SPİ	30/2	779

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
94/005	94/006	SPİ	31/2	904	94/060	94/054	İİD	31/1	358
94/005	96/023	SPMD	32/2	946	94/062	94/079	İİD	31/1	463
94/006	94/005	SPİ	30/2	786	94/063	94/060-1	YD	30/1	580
94/008	95/015	SPMD	31/2	977	94/063	94/060-2	İİD	30/1	584
94/011	95/017	SPMD	31/2	997	94/064	94/061-1	YD	30/1	622
94/012	95/007	SPMD	31/2	931	94/064	94/061-2	İİD	30/2	627
94/013	96/021	SPMD	32/2	939	94/065	94/062	İİD	30/2	652
94/015	95/004	SPMD	31/2	918	94/066	94/063-1	YD	30/2	674
94/016	96/010	SPMD	32/2	906	94/066	94/063-2	İİD	30/2	678
94/017	95/010	SPMD	31/2	945	94/067	94/064-1	YD	30/2	696
94/023	99/006	SPMD	35/2	504	94/067	94/064-2	İİD	30/2	700
94/024	95/011	SPMD	31/2	953	94/068	94/080	İİD	31/1	477
94/025	95/018	SPMD	31/2	1001	94/069	95/008	İİD	32/1	28
94/026	95/016	SPMD	31/2	989	94/070	94/065-1	YD	30/2	721
94/027	96/026	SPMD	32/2	959	94/070	94/065-2	İİD	31/1	385
94/028	97/004	SPMD	33/2	477	94/070	94/065-3	YD	30/2	727
94/042	94/055	İİD	32/1	1	94/071	95/023	İİD	32/1	144
94/043	94/042-1	YD	30/1	186	94/072	94/068	İİD	30/2	729
94/043	94/042-2	İİD	31/1	275	94/073	94/075	İİD	31/1	453
94/043	94/042-3	İİD	30/1	209	94/075	95/004	İİD	34/1	22
94/044	94/056	İİD	32/1	13	94/076	94/073	İİD	30/2	750
94/046	94/057	İİD	31/1	368	94/077	95/024	İİD	32/1	169
94/047	94/070	İİD	31/1	435	94/080	95/027	İİD	32/1	179
94/048	94/058	İİD	36/1	1	94/081	95/005	İİD	34/1	33
94/049	94/045-1	YD	30/1	217	94/082	95/009	İİD	31/2	507
94/049	94/045-2	İİD	30/1	222	94/083	94/078	İİD	30/2	759
94/050	94/044-1	YD	30/1	211	94/084	95/033	İİD	32/1	261
94/050	94/044-2	İİD	31/1	319	94/085	95/032	İİD	32/1	230
94/051	94/046	İİD	30/1	297	94/086	95/041	İİD	32/1	354
94/053	94/048	İİD	30/1	302	94/089	95/010	İİD	31/2	516
94/054	94/049	İİD	30/1	324	94/090	95/022	İİD	31/2	556
94/055	94/050	İİD	30/1	352	94/091	95/034	İİD	32/1	284
94/056	94/051	İİD	30/1	417	94/092	95/014	İİD	33/1	31
94/057	94/052	İİD	30/1	472	95/001	95/042	İİD	31/2	626
94/058	94/053	İİD	30/1	532	95/001	96/001	SPK	33/2	638
94/059	94/083	İİD	33/1	8	95/001	96/004	SPMD	32/2	879

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
95/002	95/001	YD	31/1	494	95/035	95/002	YD	31/1	502
95/002	95/012	İİD	32/1	37	95/035	95/026	İİD	31/2	583
95/004	95/028	İİD	32/1	191	95/036	95/056	İİD	31/2	714
95/004	96/012	SPMD	32/2	920	95/037	95/031	İİD	32/1	220
95/005	95/005	SPİ	32/2	849	95/038	96/001	YD	32/2	509
95/005	97/018	SPMD	33/2	531	95/038	96/007	İİD	32/2	589
95/006	95/029	İİD	32/1	205	95/039	95/045	İİD	32/1	361
95/006	96/008	SPMD	32/2	899	95/040	95/038	İİD	33/1	49
95/007	95/035	İİD	32/1	308	95/041	95/061	İİD	32/1	428
95/009	97/011	SPMD	33/2	520	95/042	95/053	İİD	33/1	67
95/011	95/063	İİD	32/1	451	95/043	95/046	İİD	31/2	663
95/011	96/003	SPMD	32/2	875	95/044	95/044	İİD	31/2	641
95/013	95/051	İİD	38/1	1	95/045	95/058	İİD	31/2	752
95/013	96/009	SPMD	32/2	902	95/046	95/049	İİD	32/1	414
95/014	95/015	İİD	32/1	131	95/047	95/040	İİD	31/2	607
95/014	96/005	SPMD	32/2	882	95/050	96/019	İİD	36/1	27
95/015	95/055	İİD	36/1	6	95/052	95/062	İİD	32/1	435
95/016	95/048	İİD	32/1	407	95/053	95/057	İİD	31/2	733
95/017	95/016	İİD	31/2	538	95/054	95/059	İİD	31/2	800
95/017	99/007	SPMD	35/2	508	95/055	96/001	İİD	32/2	515
95/018	95/050	İİD	33/1	57	95/056	95/060	İİD	31/2	890
95/018	98/060	SPMD	34/2	637	96/001	96/018	İİD	33/1	134
95/019	95/012-1	YD	31/2	527	96/001	97/001	SPK	34/2	679
95/019	95/064	İİD	33/1	76	96/002	96/010	İİD	33/1	125
95/020	96/004	İİD	32/2	540	96/002	97/001	SPMD	33/2	465
95/020	96/024	SPMD	32/2	949	96/002	97/002	SPK	33/2	727
95/021	95/036	İİD	32/1	340	96/003	97/003	SPK	36/2	978
95/021	96/025	SPMD	32/2	955	96/004	96/039	İİD	32/2	825
95/022	95/037	İİD	33/1	39	96/005	96/026	İİD	37/1	22
95/023	95/025	İİD	31/2	571	96/006	96/006	İİD	32/2	577
95/024	95/052	İİD	34/1	40	96/007	96/011	İİD	32/2	659
95/024	97/006	SPMD	33/2	484	96/008	96/020	İİD	37/1	1
95/025	96/005	İİD	32/2	549	96/009	96/021	İİD	37/1	10
95/026	95/013	İİD	31/2	530	96/010	96/040	İİD	33/1	164
95/027	95/047	İİD	32/1	390	96/010	99/008	SPMD	35/2	512
95/028	96/002	İİD	36/1	14	96/011	97/004	İİD	37/1	68

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
96/012	97/002	SPMD	33/2	468	96/056	97/058	İİD	40/1	1
96/013	96/027	SPMD	32/2	963	96/057	97/003	İİD	36/1	57
96/013	98/040	İİD	36/1	152	96/058	96/007	YD	32/2	585
96/014	97/007	SPMD	33/2	487	96/058	96/043	İİD	33/1	184
96/015	96/034	İİD	32/2	800	96/059	97/070	İİD	38/1	64
96/016	97/012	SPMD	33/2	525	96/061	96/006	YD	32/2	572
96/017	96/038	İİD	33/1	152	96/061	96/035	İİD	32/2	810
96/017	98/057	SPMD	34/2	624	96/062	97/057	İİD	33/1	419
96/018	96/012	İİD	32/2	678	96/063	97/003	YD	33/1	267
96/019	96/013	İİD	32/2	686	96/063	97/040	İİD	37/1	107
96/020	96/014	İİD	32/2	704	96/064	96/009	YD	32/2	655
96/021	96/015	İİD	32/2	715	96/064	96/047	İİD	34/1	79
96/021	99/003	SPMD	35/2	491	96/065	97/031	İİD	33/1	306
96/022	96/016	İİD	32/2	727	96/066	97/007	İİD	33/1	293
96/022	99/021	SPMD	35/2	575	96/068	99/001	İİD	37/1	180
96/023	96/005	YD	32/2	566	96/070	97/006	YD	33/1	274
96/023	96/036	İİD	38/1	9	96/070	97/053	İİD	39/1	19
96/024	98/052	SPMD	34/2	601	96/071	97/049	İİD	33/1	401
96/025	97/068	İİD	35/1	114	96/072	97/051	İİD	37/1	139
96/025	99/009	SPMD	35/2	521	96/073	98/041	İİD	38/1	96
96/026	96/022	İİD	32/2	745	96/074	98/045	İİD	36/1	169
96/027	99/016	SPMD	35/2	551	96/075	97/050	İİD	36/1	102
96/028	96/024	İİD	32/2	756	96/076	98/006	İİD	38/1	75
96/029	96/025	İİD	32/2	765	96/077	97/064	İİD	34/1	136
96/030	96/027	İİD	32/2	773	97/001	97/001	SPİ	33/2	429
96/031	96/028	İİD	32/2	781	97/001	98/001	SPK	34/2	762
96/032	96/030	İİD	32/2	792	97/001	98/023	İİD	35/1	183
96/043	98/013	İİD	34/1	286	97/001	98/046	SPMD	34/2	584
96/045	96/044	İİD	34/1	56	97/002	97/002	SPİ	33/2	433
96/047	97/043	İİD	34/1	108	97/002	99/001	SPK	37/2	719
96/048	96/041	İİD	33/1	175	97/003	97/002	İİD	33/1	250
96/049	96/046	İİD	36/1	40	97/003	97/003	SPİ	33/2	439
96/050	96/037	İİD	37/1	47	97/004	97/004	SPİ	33/2	446
96/051	98/017	İİD	35/1	168	97/004	98/015	İİD	35/1	160
96/052	96/045	İİD	39/1	1	97/005	97/005	SPİ	33/2	452
96/055	97/033	İİD	37/1	79	97/005	98/005	Dİ	35/2	672

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
97/005	98/061	İİD	38/1	135	97/036	97/052	İİD	34/1	122
97/005	98/066	SPMD	34/2	661	97/037	97/069	İİD	35/1	122
97/006	97/006	SPİ	33/2	458	97/040	97/047	İİD	33/1	375
97/006	98/062	SPMD	34/2	644	97/041	98/047	İİD	35/1	222
97/007	99/010	SPMD	35/2	526	97/043	99/016	İİD	36/1	425
97/011	98/045	SPMD	34/2	580	97/044	98/016	İİD	34/1	300
97/011	98/048	SPMD	34/2	587	97/045	98/048	İİD	39/1	51
97/013	98/058	SPMD	34/2	630	97/047	97/055	İİD	33/1	409
97/015	98/061	SPMD	34/2	642	97/048	97/056	İİD	33/1	414
97/017	97/006	İİD	33/1	277	97/051	98/008	İİD	36/1	130
97/018	98/042	İİD	36/1	159	97/053	98/062	İİD	37/1	159
97/018	99/026	SPMD	35/2	599	97/054	97/067	İİD	36/1	117
97/019	97/066	İİD	35/1	98	97/055	97/065	İİD	34/1	145
97/020	97/032	İİD	33/1	312	97/056	97/062	İİD	33/1	425
97/020	98/044	SPMD	34/2	576	97/057	98/011	İİD	35/1	154
97/021	97/048	İİD	33/1	391	97/059	98/071	İİD	35/1	294
97/021	99/039	SPMD	35/2	642	97/060	98/053	İİD	35/1	241
97/022	97/044	İİD	34/1	115	97/061	98/059	İİD	38/1	124
97/023	97/034	İİD	33/1	326	97/062	98/052	İİD	36/1	198
97/023	99/017	SPMD	35/2	555	97/063	98/002	İİD	34/1	252
97/024	97/035	İİD	33/1	335	97/064	98/004	İİD	34/1	266
97/024	98/037	SPMD	34/2	567	97/065	99/015	İİD	36/1	417
97/025	98/059	SPMD	34/2	632	97/066	97/072	İİD	34/1	157
97/026	98/010	İİD	38/1	86	97/069	98/054	İİD	35/1	256
97/026	99/037	SPMD	35/2	633	97/070	98/072	İİD	36/1	320
97/027	97/017	SPMD	33/2	529	97/071	98/073	İİD	36/1	337
97/027	98/043	İİD	35/1	215	97/072	97/074	İİD	34/1	191
97/029	98/019	İİD	36/1	139	97/073	97/073	İİD	34/1	170
97/029	99/033	SPMD	35/2	612	97/074	98/069	İİD	35/1	283
97/030	98/038	SPMD	34/2	572	97/075	99/010	İİD	36/1	380
97/031	97/038	İİD	33/1	349	97/076	98/058	İİD	38/1	116
97/032	98/025	İİD	39/1	43	98/001	98/086	İİD	36/1	361
97/033	97/039	İİD	33/1	356	98/001	99/022	SPMD	35/2	581
97/034	98/079	İİD	35/1	332	98/002	98/001	İİD	34/1	236
97/035	97/045	İİD	33/1	363	98/002	99/023	SPMD	35/2	586
97/036	97/005	YD	33/1	271	98/003	98/028	İİD	35/1	205

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
98/003	98/065	SPMD	34/2	657	98/035	98/070	İİD	38/1	148
98/004	99/014	SPMD	35/2	539	98/035	99/020	SPMD	35/2	571
98/004	99/023	İİD	36/1	496	98/036	98/049	İİD	36/1	185
98/005	98/064	SPMD	34/2	652	98/036	98/056	SPMD	34/2	621
98/006	99/012	SPMD	35/2	533	98/037	99/025	İİD	36/2	516
98/007	98/063	SPMD	34/2	649	98/037	99/038	SPMD	35/2	637
98/009	98/067	SPMD	34/2	665	98/038	98/050	İİD	35/1	232
98/010	98/003-2	YD	34/1	263	98/039	98/078	İİD	35/1	311
98/010	98/018	İİD	34/1	321	98/042	98/065	İİD	36/1	315
98/010	99/011	SPMD	35/2	530	98/043	99/044	İİD	37/1	277
98/011	98/068	SPMD	34/2	669	98/046	98/083	İİD	39/1	60
98/012	98/055	SPMD	34/2	618	98/047	98/084	İİD	39/1	67
98/013	98/053	SPMD	34/2	610	98/048	98/085	İİD	36/1	354
98/014	98/024	İİD	35/1	194	98/056	98/089	İİD	35/2	355
98/014	99/032	SPMD	35/2	607	98/058	99/019	İİD	36/1	436
98/015	99/024	SPMD	35/2	591	98/059	99/014	İİD	36/1	400
98/016	98/049	SPMD	34/2	591	99/001	99/033	İİD	36/2	572
98/016	98/088	İİD	35/1	346	99/001	03/001	SPK	39/2	814
98/017	99/013	SPMD	35/2	535	99/001	08/080	SPMD	45/3	1979
98/018	99/036	SPMD	35/2	629	99/002	99/040	SPMD	35/2	646
98/019	98/051	SPMD	34/2	595	99/002	00/008	İİD	36/2	694
98/020	99/018	SPMD	35/2	561	99/002	01/002	SPK	37/2	922
98/021	98/054	SPMD	34/2	614	99/003	99/043	SPMD	35/2	652
98/022	01/005	SPMD	37/1	698	99/004	99/041	SPMD	35/2	649
98/023	99/034	SPMD	35/2	620	99/004	99/047	İİD	36/2	620
98/024	99/009	İİD	36/1	373	99/005	99/008	İİD	35/2	422
98/024	99/015	SPMD	35/2	544	99/005	99/046	SPMD	35/2	663
98/025	98/056	İİD	35/1	269	99/006	99/013	İİD	36/1	392
98/025	99/019	SPMD	35/2	565	99/006	99/035	SPMD	35/2	626
98/026	99/025	SPMD	35/2	595	99/007	99/031	İİD	36/2	552
98/027	99/027	SPMD	35/2	603	99/007	00/006	SPMD	36/2	945
98/028	98/070	SPMD	34/2	673	99/008	99/003	İİD	35/2	373
98/029	98/060	İİD	34/1	358	99/009	00/012	SPMD	36/2	973
98/029	00/001	SPMD	36/2	924	99/010	99/022	İİD	36/1	485
98/030	98/069	SPMD	34/2	671	99/010	99/050	SPMD	36/2	921
98/034	98/046	İİD	34/1	346	99/011	99/029	İİD	36/2	536

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
99/011	99/044	SPMD	35/2	655	99/030	00/003	SPMD	36/2	936
99/012	99/005	İİD	35/2	382	99/031	08/044	SPMD	45/3	1821
99/012	00/007	SPMD	36/2	949	99/032	01/010	İİD	38/1	220
99/013	99/026	İİD	36/2	524	99/033	99/051	İİD	36/2	667
99/013	00/004	SPMD	36/2	938	99/034	99/039	İİD	35/2	475
99/014	99/006	İİD	35/2	397	99/035	02/104	İİD	39/1	198
99/014	00/002	SPMD	36/2	932	99/036	99/043	İİD	37/1	267
99/015	99/047	SPMD	35/2	667	99/037	99/049	İİD	36/2	637
99/016	99/024	İİD	36/2	507	99/038	99/045	İİD	37/1	295
99/016	08/076	SPMD	45/3	1915	99/039	00/023	İİD	36/2	737
99/017	99/035	İİD	36/2	582	99/040	99/041	İİD	35/2	477
99/017	00/011	SPMD	36/2	967	99/042	01/001	YD	37/1	317
99/018	99/020	İİD	35/2	453	99/042	01/041	İİD	37/1	334
99/018	09/036	SPMD	46/3	1647	99/043	01/046	İİD	38/1	233
99/019	99/012	İİD	35/2	431	99/044	99/048	İİD	36/2	627
99/019	00/009	SPMD	36/2	957	99/045	00/009	İİD	36/2	702
99/020	99/021	İİD	35/2	464	99/046	00/025	İİD	38/1	171
99/020	02/020	SPMD	38/2	877	99/047	99/046	İİD	36/2	612
99/021	99/017	İİD	35/2	439	99/049	99/050	İİD	36/2	651
99/021	00/008	SPMD	36/2	953	99/050	01/067	İİD	37/1	513
99/022	99/032	İİD	36/2	564	99/051	01/063	İİD	38/1	314
99/022	99/045	SPMD	35/2	659	00/001	00/002	İİD	36/2	678
99/023	99/018	İİD	35/2	446	00/001	02/022	SPMD	38/2	888
99/023	00/010	SPMD	36/2	961	00/002	01/003	SPMD	37/1	696
99/024	99/030	İİD	36/2	545	00/003	02/012	SPMD	38/2	856
99/024	08/069	SPMD	45/3	1883	00/004	01/001	SPMD	37/1	690
99/025	99/048	SPMD	36/2	914	00/005	02/011	SPMD	38/2	852
99/026	01/002	SPMD	37/1	692	00/005	03/065	İİD	40/1	104
99/027	99/042	İİD	38/1	160	00/007	02/002	SPMD	38/2	827
99/027	99/049	SPMD	36/2	918	00/008	03/104	İİD	44/1	1
99/028	99/038	İİD	36/2	602	00/008	11/001	SPMD	48/4	2199
99/028	00/005	SPMD	36/2	942	00/009	02/015	SPMD	39/2	719
99/029	99/002	YD	35/2	365	00/010	00/047	İİD	38/1	182
99/029	99/036	İİD	37/1	256	00/010	08/077	SPMD	45/3	1933
99/030	99/003	YD	35/2	369	00/011	10/017	SPMD	47/3	1521
99/030	99/037	İİD	36/2	590	00/012	02/021	SPMD	38/2	884

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
00/012	05/085	İİD	42	433	00/043	04/060	İİD	40/2	789
00/013	00/004	İİD	36/2	683	00/044	02/192	İİD	39/1	241
00/013	03/019	SPMD	39/2	810	00/045	00/005	YD	36/2	688
00/014	00/003	YD	36/2	681	00/045	00/027	İİD	36/2	772
00/014	00/021	İİD	36/2	722	00/047	02/098	İİD	38/2	729
00/014	02/013	SPMD	38/2	859	00/048	02/036	İİD	38/2	600
00/015	01/073	İİD	37/1	525	00/051	02/016	İİD	38/2	482
00/016	00/017	İİD	40/1	71	00/052	00/029	İİD	36/2	797
00/016	10/009	SPMD	47/3	1467	00/055	00/026	İİD	36/2	768
00/017	02/046	İİD	39/1	75	00/057	00/030	İİD	36/2	809
00/018	08/074	SPMD	45/3	1907	00/058	00/031	İİD	36/2	814
00/019	02/001	SPMD	38/2	824	00/059	00/032	İİD	36/2	819
00/019	02/015	İİD	38/2	475	00/060	00/033	İİD	36/2	824
00/020	08/067	SPMD	45/3	1873	00/061	00/034	İİD	36/2	829
00/021	00/016	İİD	36/2	715	00/062	00/035	İİD	36/2	835
00/021	02/018	SPMD	39/2	723	00/063	00/036	İİD	36/2	840
00/022	00/007	İİD	36/2	690	00/064	00/037	İİD	36/2	845
00/22	09/17	SPMD	46/3	1569	00/065	00/038	İİD	36/2	850
00/023	01/006	SPMD	37/1	716	00/066	00/039	İİD	36/2	855
00/024	03/015	SPMD	39/2	788	00/067	00/040	İİD	36/2	860
00/024	04/082	İİD	41	171	00/068	00/041	İİD	36/2	865
00/025	02/008	SPMD	38/2	844	00/069	00/042	İİD	36/2	870
00/026	00/048	İİD	38/1	190	00/070	00/043	İİD	36/2	875
00/026	02/006	SPMD	38/2	836	00/071	00/044	İİD	36/2	880
00/027	00/024	İİD	36/2	760	00/072	00/046	İİD	36/2	890
00/030	02/007	SPMD	38/2	842	00/073	00/045	İİD	36/2	885
00/031	10/018	SPMD	47/3	1525	00/074	04/009	İİD	40/2	503
00/033	08/045	SPMD	45/3	1825	00/075	02/200	İİD	39/1	285
00/034	05/091	İİD	42	455	00/076	01/009	İİD	38/1	212
00/035	01/005	YD	37/1	322	00/077	00/049	İİD	38/1	200
00/035	01/090	İİD	37/1	551	00/078	02/031	İİD	38/2	583
00/036	02/198	İİD	39/1	271	00/080	03/096	İİD	40/1	226
00/037	00/014	İİD	36/2	710	00/082	02/193	İİD	39/1	249
00/038	03/066	İİD	39/2	661	00/083	04/026	İİD	40/2	607
00/039	02/035	İİD	38/2	593	00/085	04/061	İİD	40/2	797
00/042	01/361	İİD	38/1	419	00/086	00/050	İİD	36/2	896

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
01/001	01/001	SPİ	37/1	684	01/024	01/356	İİD	38/1	377
01/001	02/009	SPMD	38/2	846	01/024	02/024	SPMD	39/2	727
01/001	03/002	SPMD	39/2	741	01/025	10/065	SPMD	47/3	1791
01/001	04/036	İİD	40/2	641	01/026	03/003	İİD	39/1	360
01/003	01/003	SPİ	38/2	752	01/026	08/068	SPMD	45/3	1877
01/003	02/026	SPMD	39/2	732	01/027	08/006	SPMD	45/3	1709
01/003	05/004	İİD	41	339	01/028	03/004	SPMD	39/2	747
01/004	01/332	İİD	37/1	575	01/029	02/019	SPMD	38/2	872
01/004	02/001	SPİ	38/2	762	01/034	03/002	İİD	39/1	351
01/004	02/004	SPMD	38/2	832	01/036	03/001	YD	38/2	749
01/005	02/002	SPİ	38/2	767	01/073	04/012	İİD	40/2	530
01/005	02/042	İİD	38/2	622	01/079	02/194	İİD	39/1	255
01/006	02/003	SPİ	38/2	772	01/119	04/037	İİD	40/2	646
01/007	02/004	SPİ	38/2	777	01/129	02/024	İİD	38/2	513
01/007	09/018	SPMD	46/3	1573	01/133	02/056	İİD	42	1
01/008	02/009	SPİ	38/2	807	01/143	04/011	İİD	40/2	519
01/008	04/095	İİD	41	231	01/144	01/002	YD	37/1	320
01/008	08/049	SPMD	45/3	1835	01/144	02/020	İİD	38/2	488
01/009	01/056	İİD	37/1	483	01/147	01/047	İİD	37/1	475
01/009	02/005	SPİ	38/2	782	01/184	01/057	İİD	37/1	511
01/009	02/005	SPMD	38/2	834	01/216	04/120	İİD	41	253
01/010	02/006	SPİ	38/2	788	01/225	02/088	İİD	39/1	133
01/010	08/065	SPMD	45/3	1865	01/226	06/119	İİD	44/1	347
01/011	02/007	SPİ	38/2	794	01/228	02/009	İİD	38/2	459
01/011	02/014	SPMD	38/2	863	01/232	01/089	İİD	37/1	541
01/012	02/008	SPİ	38/2	800	01/237	04/016	İİD	40/2	567
01/012	11/009	SPMD	48/4	2275	01/252	02/102	İİD	39/1	186
01/013	03/003	SPMD	39/2	744	01/276	01/091	İİD	37/1	570
01/014	02/023	SPMD	38/2	893	01/281	01/082	İİD	37/1	535
01/015	02/010	SPMD	38/2	849	01/282	04/034	İİD	40/2	627
01/016	03/016	SPMD	39/2	794	01/293	01/007	YD	37/1	328
01/017	08/078	SPMD	45/3	1945	01/293	02/005	YD	38/1	441
01/018	09/038	SPMD	46/3	1655	01/293	02/028	İİD	38/2	562
01/019	08/059	SPMD	45/3	1843	01/296	01/083	İİD	37/1	538
01/020	09/048	SPMD	46/3	1721	01/303	01/333	İİD	37/1	652
01/022	10/047	SPMD	47/3	1687	01/309	02/091	İİD	39/1	141

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
01/323	05/031	İİD	41	519	01/411	01/348	İİD	37/1	668
01/325	01/098	İİD	38/1	341	01/412	02/095	İİD	39/1	164
01/327	02/103	İİD	39/1	191	01/413	01/351	İİD	37/1	676
01/328	02/105	İİD	39/1	206	01/415	02/166	İİD	39/1	220
01/332	02/106	İİD	39/1	213	01/424	01/354	İİD	38/1	357
01/343	02/041	İİD	38/2	612	01/478	04/038	İİD	40/2	653
01/344	02/010	İİD	38/2	464	01/479	05/001	İİD	41	303
01/345	02/086	İİD	39/1	117	01/481	04/091	İİD	40/2	831
01/346	01/006-1	YD	37/1	324	01/485	02/002	İİD	38/1	435
01/346	03/004	YD	39/1	402	01/487	05/002	İİD	41	321
01/346	03/063	İİD	39/2	623	01/493	02/011	İİD	38/2	469
01/349	04/014	İİD	40/2	544	02/001	08/001	SPK	45/4	2077
01/351	03/010	İİD	39/1	442	02/001	02/010	SPİ	38/2	822
01/353	02/087	İİD	39/1	125	02/001	08/046	SPMD	45/3	1827
01/373	03/067	İİD	42	59	02/002	09/001	SPK	48/4	2559
01/375	03/061	İİD	39/2	610	02/002	02/003	SPMD	38/2	830
01/377	02/059	İİD	38/2	658	02/003	09/003	SPK	46/4	1797
01/378	04/013	İİD	42	85	02/003	03/001	SPİ	39/2	696
01/379	05/003	İİD	42	219	02/003	03/011	SPMD	39/2	776
01/380	02/069	İİD	38/2	702	02/003	06/002	Dİ	45/3	1595
01/382	01/008	YD	37/1	330	02/004	06/003	Dİ	45/3	1603
01/382	02/002	YD	38/1	433	02/004	09/002	SPK	46/4	1793
01/382	02/021	İİD	38/2	498	02/004	02/016	SPMD	38/2	866
01/383	03/016	YD	39/1	473	02/004	03/002	SPİ	39/2	704
01/383	03/092	İİD	42	75	02/005	06/004	Dİ	45/3	1609
01/385	02/040	İİD	38/2	607	02/005	02/025	SPMD	39/2	730
01/387	01/357	İİD	38/1	408	02/005	03/004	SPİ	39/2	715
01/388	01/342	İİD	38/1	349	02/006	08/006	Dİ	46/3	1493
01/389	01/009	YD	37/1	332	02/006	07/004	SPİ	44/2	1155
01/389	02/006	YD	38/2	453	02/006	03/005	SPMD	39/2	752
01/389	02/029	İİD	38/2	576	02/007	03/003	SPİ	39/2	711
01/390	04/035	İİD	40/2	634	02/007	03/008	SPMD	39/2	765
01/392	03/060	İİD	39/2	598	02/008	03/047	İİD	39/2	585
01/403	01/345	İİD	37/1	659	02/009	06/005	Dİ	45/3	1613
01/406	04/020	İİD	41	97	02/009	09/019	SPMD	46/3	1577
01/408	02/191	İİD	39/1	231	02/010	03/017	SPMD	39/2	799

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
02/011	11/010	SPMD	48/4	2289	02/052	02/084	İİD	38/2	711
02/012	10/048	SPMD	47/3	1695	02/054	08/043	İİD	46/1	1
02/013	03/010	SPMD	39/2	773	02/055	03/008	İİD	39/1	424
02/014	08/007	SPMD	45/3	1713	02/060	02/097	İİD	39/1	178
02/015	08/066	SPMD	45/3	1869	02/061	02/043	İİD	38/2	631
02/016	10/066	SPMD	47/3	1803	02/068	02/044	İİD	38/2	638
02/017	03/018	SPMD	39/2	805	02/070	04/056	İİD	41	147
02/018	08/079	SPMD	45/3	1959	02/071	08/044	İİD	46/1	9
02/021	09/015	SPMD	46/3	1561	02/079	03/029	İİD	39/1	475
02/022	02/017	SPMD	38/2	869	02/092	04/025	İİD	40/2	595
02/023	10/001	SPMD	47/3	1405	02/094	04/045	İİD	41	141
02/024	02/027	SPMD	39/2	734	02/097	02/009	YD	38/2	455
02/025	09/049	SPMD	46/4	1757	02/099	02/051	İİD	38/2	641
02/026	03/006	SPMD	39/2	758	02/100	04/009	YD	40/2	515
02/027	09/039	SPMD	46/3	1673	02/100	04/109	İİD	42	93
02/028	08/070	SPMD	45/3	1891	02/101	04/044	İİD	40/2	676
02/029	03/001	SPMD	39/2	737	02/103	02/054	İİD	38/2	654
02/029	04/043	İİD	40/2	671	02/104	03/072	İİD	41	1
02/030	07/024	İİD	44/2	725	02/106	08/051	İİD	45/2	759
02/030	09/020	SPMD	46/3	1581	02/108	04/055	İİD	40/2	744
02/031	03/007	SPMD	39/2	762	02/112	03/033	İİD	39/1	489
02/031	02/058	İİD	42	39	02/114	04/053	İİD	40/2	725
02/032	03/009	SPMD	39/2	770	02/115	02/066	İİD	38/2	683
02/032	03/100	İİD	40/1	235	02/116	02/067	İİD	38/2	692
02/035	07/095	İİD	45/1	551	02/117	06/105	İİD	44/1	277
02/035	08/035	SPMD	45/3	1789	02/121	02/062	İİD	38/2	678
02/036	08/034	SPMD	45/3	1787	02/126	04/027	İİD	41	117
02/038	02/089	İİD	38/2	718	02/128	04/023	İİD	40/2	579
02/039	04/125	İİD	41	293	02/131	04/087	İİD	41	213
02/040	06/020	İİD	43	101	02/132	03/048	İİD	39/2	590
02/041	04/090	İİD	41	219	02/133	06/091	İİD	43	361
02/043	03/103	İİD	40/1	263	02/138	02/096	İİD	39/1	171
02/044	02/090	İİD	40/1	87	02/140	04/105	İİD	41	251
02/045	08/109	İİD	45/2	1137	02/143	04/046	İİD	40/2	681
02/047	06/001	İİD	43	65	02/146	02/201	İİD	39/1	295
02/048	06/022	İİD	43	111	02/152	02/094	İİD	39/1	149

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
02/153	06/113	İİD	44/1	319	03/015	03/007	İİD	39/1	418
02/156	04/098	İİD	40/2	857	03/017	08/028	SPMD	45/3	1769
02/157	06/097	İİD	44/1	241	03/018	04/088	İİD	44/1	81
02/162	07/089	İİD	45/1	469	03/018	08/019	SPMD	45/3	1759
02/165	02/195	İİD	39/1	263	03/019	03/012	İİD	39/1	457
02/166	04/003	İİD	40/1	305	03/020	03/014	SPMD	39/2	785
02/169	07/088	İİD	45/1	457	03/021	03/013	İİD	39/1	466
02/170	04/054	İİD	40/2	734	03/022	03/034	İİD	39/1	497
02/171	03/005	İİD	39/1	406	03/022	10/053	SPMD	47/3	1725
03/001	03/012	SPMD	39/2	779	03/023	06/026	İİD	43	129
03/001	06/098	İİD	43	371	03/023	10/019	SPMD	47/3	1529
03/001	11/001	SPK	48/4	2621	03/024	03/035	İİD	39/1	505
03/001	08/002	Dİ	45/3	1619	03/024	10/010	SPMD	47/3	1481
03/002	04/001	SPK	41	83	03/025	09/002	SPMD	46/3	1519
03/002	08/003	Dİ	45/3	1641	03/026	10/022	SPMD	47/3	1561
03/003	03/013	SPMD	39/2	782	03/027	07/084	İİD	44/2	1127
03/003	04/002	SPK	41	85	03/028	03/042	İİD	40/1	92
03/004	04/002	Dİ	40/2	870	03/029	06/024	İİD	43	117
03/004	04/003	SPK	41	87	03/029	10/002	SPMD	47/3	1409
03/005	04/004	SPK	41	89	03/030	03/002	YD	39/1	358
03/005	09/012	SPMD	46/3	1549	03/030	03/038	İİD	39/1	511
03/006	04/005	SPK	41	91	03/030	10/049	SPMD	47/3	1703
03/006	08/004	Dİ	45/3	1665	03/031	03/003	YD	39/1	398
03/007	04/006	SPK	41	93	03/031	03/012	YD	39/1	463
03/007	05/071	İİD	42	377	03/031	03/087	İİD	40/1	152
03/008	03/009	İİD	39/1	435	03/031	11/011	SPMD	48/4	2307
03/008	04/007	SPK	41	95	03/032	05/001	SPMD	41	317
03/009	04/047	İİD	40/2	696	03/033	04/008	YD	40/2	500
03/010	06/106	İİD	44/1	285	03/033	04/101	İİD	41	239
03/010	08/060	SPMD	45/3	1847	03/033	09/050	SPMD	46/4	1767
03/011	04/049	İİD	40/2	708	03/034	07/094	İİD	45/1	543
03/012	04/069	İİD	40/2	809	03/034	08/002	SPMD	45/3	1693
03/012	09/016	SPMD	46/3	1565	03/036	03/091	İİD	41	37
03/013	11/021	SPMD	48/4	2387	03/037	03/041	İİD	39/1	535
03/014	03/006	İİD	39/1	412	03/037	08/004	SPMD	45/3	1701
03/014	08/061	SPMD	45/3	1851	03/038	05/063	İİD	42	371

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
03/039	03/040	İİD	39/1	528	03/098	04/031	İİD	40/2	613
03/040	07/096	İİD	45/1	569	03/100	04/006	YD	40/2	497
03/041	03/008	YD	39/1	430	03/100	04/033	İİD	41	133
03/041	04/004	İİD	40/1	318	03/102	07/097	İİD	45/1	585
03/042	03/044	İİD	39/2	573	03/103	08/139	İİD	45/3	1415
03/046	03/046	İİD	39/2	579	03/105	07/098	İİD	45/1	595
03/048	03/009	YD	39/1	440	03/106	04/059	İİD	40/2	781
03/048	03/076	İİD	40/1	111	03/107	04/004	YD	40/2	451
03/049	08/076	İİD	45/2	929	03/108	06/107	İİD	44/1	299
03/052	08/058	İİD	45/2	825	03/109	07/051	İİD	44/2	913
03/055	06/088	İİD	43	355	03/111	04/001	İİD	40/1	299
03/057	04/057	İİD	40/2	759	03/112	06/049	İİD	43	249
03/060	08/097	İİD	46/1	49	04/001	08/012	YD	45/2	1111
03/062	03/077	İİD	40/1	136	04/001	08/106	İİD	45/2	1113
03/064	06/090	İİD	44/1	221	04/001	04/001	SPİ	40/2	864
03/066	05/072	İİD	44/1	91	04/002	08/005	Dİ	46/3	1479
03/067	03/013	YD	39/1	471	04/002	05/004	SPİ	41	355
03/067	03/088	İİD	40/1	192	04/003	08/047	İİD	45/2	737
03/070	05/014	İİD	41	405	04/003	05/003	SPİ	41	335
03/071	08/079	İİD	45/2	951	04/004	05/001	SPİ	41	313
03/072	04/024	İİD	40/2	588	04/004	05/025	İİD	41	499
03/073	03/011	YD	39/1	455	04/005	08/111	İİD	45/2	1153
03/073	03/086	İİD	41	23	04/006	04/005	İİD	40/2	455
03/075	06/114	İİD	44/1	329	04/008	04/028	İİD	41	125
03/076	03/080	İİD	39/2	670	04/009	08/112	İİD	45/2	1161
03/077	03/081	İİD	39/2	674	04/010	09/007	YD	49/1	1
03/079	03/083	İİD	39/2	682	04/010	09/068	İİD	49/1	5
03/081	07/050	İİD	44/2	909	04/011	04/093	İİD	40/2	840
03/082	06/066	İİD	43	299	04/012	05/035	İİD	42	251
03/084	03/089	İİD	39/2	686	04/013	07/058	İİD	44/2	1019
03/086	04/006	İİD	40/2	464	04/014	04/084	İİD	41	183
03/087	05/110	İİD	43	7	04/015	08/098	İİD	45/2	1073
03/090	03/093	İİD	40/1	220	04/016	11/063	İİD	48/2	1201
03/092	07/025	İİD	44/2	729	04/017	07/059	İİD	44/2	1027
03/094	08/123	İİD	45/2	1313	04/018	04/089	İİD	40/2	822
03/097	06/115	İİD	44/1	335	04/020	07/052	İİD	44/2	919

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
04/022	09/067	İİD	47/1	31	04/085	09/008	YD	48/1	1
04/024	08/165	İİD	46/1	307	04/085	09/069	İİD	48/1	3
04/025	08/042	İİD	45/2	701	04/086	04/110	İİD	42	211
04/026	04/051	İİD	40/2	719	04/087	09/005	İİD	46/1	485
04/028	05/034	İİD	41	529	04/090	08/078	İİD	45/2	937
04/030	08/055	İİD	45/2	797	04/092	08/119	İİD	45/2	1269
04/031	07/011	İİD	44/2	621	04/093	08/073	İİD	45/2	911
04/034	08/094	İİD	45/2	1045	04/094	08/083	İİD	45/2	993
04/035	04/064	İİD	41	157	04/095	08/156	İİD	46/1	255
04/036	04/092	İİD	41	223	04/099	08/120	İİD	46/1	153
04/038	09/108	İİD	47/1	121	04/100	05/016	İİD	41	465
04/038	10/011	SPMD	47/3	1497	04/102	05/096	İİD	42	565
04/043	08/056	İİD	45/2	807	04/103	08/121	İİD	45/2	1287
04/046	07/060	İİD	44/2	1037	04/107	04/012	YD	40/2	540
04/047	08/096	İİD	45/2	1063	04/107	07/015	YD	44/2	857
04/052	04/094	İİD	40/2	848	04/107	07/044	İİD	44/2	859
04/054	05/024	İİD	41	491	04/108	04/015	YD	40/2	565
04/055	08/118	İİD	45/2	1255	04/114	07/085	İİD	44/2	1135
04/056	07/026	İİD	44/2	739	04/115	05/092	İİD	42	485
04/059	06/007	İİD	43	83	04/116	08/074	İİD	45/2	919
04/060	05/033	İİD	42	227	04/118	05/008	İİD	41	383
04/061	04/123	İİD	41	263	05/001	05/002	SPİ	41	329
04/063	06/094	İİD	44/1	231	05/002	08/181	İİD	46/1	367
04/066	08/099	İİD	45/2	1081	05/003	11/001	SPİ	49/3	1807
04/067	07/083	İİD	45/1	411	05/004	05/007	İİD	41	371
04/068	05/104	İİD	42	593	05/005	08/093	İİD	45/2	1033
04/069	09/006	İİD	46/1	505	05/005	09/028	SPMD	46/3	1605
04/070	09/002	YD	46/2	557	05/006	05/021	YD	41	481
04/070	09/007	İİD	46/2	559	05/006	05/093	İİD	42	491
04/076	08/108	İİD	46/1	101	05/008	06/001	YD	43	563
04/079	07/003	YD	45/1	59	05/008	06/002	İİD	43	73
04/079	07/006	İİD	45/1	63	05/009	05/095	İİD	42	557
04/081	08/048	İİD	45/2	747	05/010	08/063	İİD	45/2	847
04/083	08/107	İİD	46/1	71	05/010	08/047	SPMD	45/3	1829
04/084	04/014	YD	40/2	562	05/012	08/101	İİD	45/2	1087
04/084	04/124	İİD	41	275	05/012	09/021	SPMD	46/3	1587

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
05/013	09/141	İİD	47/1	235	05/052	07/035	İİD	45/1	215
05/014	08/092	İİD	45/2	1025	05/053	08/161	İİD	47/1	1
05/014	11/022	SPMD	48/4	2405	05/055	06/003	YD	43	569
05/015	08/002	İİD	45/1	609	05/055	06/004	İİD	44/1	127
05/016	09/139	İİD	47/1	217	05/056	09/094	İİD	46/3	1313
05/016	10/067	SPMD	47/3	1817	05/057	09/019	İİD	46/2	723
05/017	08/095	İİD	45/2	1055	05/060	08/162	İİD	45/3	1587
05/017	10/003	SPMD	47/3	1413	05/061	07/017	İİD	44/2	691
05/019	09/085	İİD	47/1	57	05/066	09/102	İİD	46/3	1375
05/019	10/006	SPMD	47/3	1425	05/067	09/099	İİD	46/3	1361
05/020	10/012	SPMD	47/3	1499	05/068	08/102	İİD	45/2	1095
05/021	08/071	SPMD	45/3	1899	05/069	09/061	İİD	46/2	1095
05/024	08/081	SPMD	45/3	1987	05/073	08/059	İİD	45/2	833
05/025	08/057	İİD	45/2	817	05/074	05/073	İİD	42	397
05/025	10/054	SPMD	47/3	1731	05/075	08/001	İİD	45/1	603
05/026	08/105	İİD	45/2	1103	05/078	05/015	YD	41	463
05/027	10/050	SPMD	47/3	1709	05/078	05/059	İİD	42	355
05/028	08/122	İİD	45/2	1303	05/079	09/038	İİD	46/2	861
05/028	09/013	SPMD	46/3	1553	05/081	05/012	YD	41	401
05/029	09/045	SPMD	46/3	1707	05/083	08/110	İİD	45/2	1145
05/029	09/138	İİD	47/1	205	05/085	09/015	İİD	46/2	667
05/030	09/018	İİD	46/2	713	05/086	10/111	İİD	48/1	167
05/032	07/003	İİD	44/1	377	05/088	08/166	İİD	46/1	335
05/032	11/004	SPMD	48/4	2225	05/089	06/120	İİD	44/1	361
05/033	08/182	İİD	46/1	381	05/090	08/146	İİD	46/1	173
05/036	09/012	İİD	46/2	647	05/094	07/007	İİD	45/1	175
05/038	08/053	İİD	45/2	773	05/095	05/014	YD	41	459
05/038	09/033	SPMD	46/3	1631	05/095	07/002	YD	44/1	501
05/040	09/017	İİD	46/2	703	05/095	07/005	İİD	44/1	503
05/042	06/027	İİD	44/1	161	05/098	06/002	YD	43	565
05/043	08/143	İİD	45/3	1449	05/098	06/003	İİD	45/1	1
05/044	07/031	İİD	44/2	745	05/099	06/008	İİD	43	87
05/047	07/014	İİD	44/2	659	05/100	08/050	İİD	45/2	755
05/051	07/005	YD	44/2	635	05/103	05/089	İİD	42	437
05/051	07/012	İİD	44/2	637	05/107	09/023	İİD	46/2	753
05/052	07/014	YD	45/1	211	05/108	06/035	İİD	43	137

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
05/110	05/111	İİD	43	35	06/016	11/023	SPMD	48/4	2429
05/114	09/105	İİD	46/3	1425	06/017	09/033	İİD	46/2	815
05/116	09/027	İİD	46/2	781	06/018	10/007	SPMD	47/3	1439
05/120	09/040	İİD	47/1	21	06/019	09/032	İİD	46/2	807
05/124	09/013	İİD	46/2	653	06/019	10/020	SPMD	47/3	1537
05/125	05/074	İİD	42	427	06/020	06/006	YD	43	571
05/127	07/042	İİD	44/2	851	06/020	06/025	İİD	44/1	149
05/128	08/054	İİD	45/2	787	06/020	11/012	SPMD	48/4	2319
05/134	09/003	İİD	46/1	461	06/021	06/012	YD	43	575
05/138	08/124	İİD	45/2	1319	06/021	06/038	İİD	44/1	189
05/139	07/013	YD	44/2	781	06/021	08/027	SPMD	45/3	1765
05/139	07/033	İİD	44/2	785	06/022	06/014	YD	43	577
05/142	06/080	İİD	43	345	06/022	06/040	İİD	43	163
05/143	05/099	İİD	42	573	06/022	11/007	SPMD	48/4	2247
05/145	05/023	YD	41	487	06/023	10/027	İİD	47/2	683
05/145	09/112	İİD	47/1	129	06/023	10/004	SPMD	47/3	1417
05/146	05/105	İİD	43	1	06/024	09/046	SPMD	46/3	1713
05/151	08/037	İİD	45/1	635	06/025	11/005	SPMD	48/4	2235
05/152	09/014	İİD	46/2	661	06/026	11/002	SPMD	48/4	2207
05/159	09/062	İİD	46/3	1153	06/027	10/051	SPMD	47/3	1717
05/165	09/004	İİD	46/1	471	06/028	06/108	İİD	44/1	309
06/001	08/048	SPMD	45/3	1833	06/028	08/082	SPMD	45/3	2007
06/002	07/001	SPİ	44/2	1147	06/029	10/068	SPMD	47/3	1831
06/003	09/029	SPMD	46/3	1613	06/030	08/011	SPMD	45/3	1729
06/005	08/030	SPMD	45/3	1777	06/031	09/051	SPMD	46/4	1773
06/006	08/008	SPMD	45/3	1717	06/032	08/072	SPMD	45/3	1903
06/007	09/005	SPMD	46/3	1533	06/033	06/010	YD	43	573
06/008	11/033	SPMD	48/4	2541	06/033	06/036	İİD	44/1	177
06/009	08/001	SPMD	45/3	1689	06/033	09/014	SPMD	46/3	1557
06/010	09/009	SPMD	46/3	1541	06/034	06/037	İİD	43	155
06/011	06/017	İİD	43	95	06/034	08/020	SPMD	45/3	1763
06/011	08/005	SPMD	45/3	1705	06/035	07/048	İİD	45/1	299
06/012	08/017	SPMD	45/3	1751	06/035	08/038	SPMD	45/3	1795
06/013	08/013	SPMD	45/3	1735	06/036	08/050	SPMD	45/3	1839
06/014	08/003	SPMD	45/3	1697	06/037	08/141	İİD	45/3	1423
06/015	08/063	SPMD	45/3	1857	06/037	09/003	SPMD	46/3	1525

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
06/039	08/043	SPMD	45/3	1817	06/103	09/149	İİD	47/1	371
06/040	09/034	SPMD	46/3	1639	06/105	09/142	İİD	47/1	265
06/041	08/032	SPMD	45/3	1781	06/106	09/124	İİD	48/1	19
06/042	09/073	İİD	46/3	1185	06/107	09/028	İİD	46/2	793
06/043	09/053	SPMD	46/4	1781	06/108	06/077	İİD	43	337
06/044	08/081	İİD	45/2	979	06/109	08/082	İİD	45/2	985
06/044	09/054	SPMD	46/4	1785	06/111	06/112	İİD	43	383
06/047	08/144	İİD	45/3	1457	06/111	06/036	YD	43	587
06/051	06/019	YD	43	581	06/113	11/102	İİD	50/1	109
06/051	06/057	İİD	43	277	06/116	09/125	İİD	47/1	199
06/052	07/027	İİD	45/1	195	06/118	09/107	İİD	47/1	97
06/053	09/021	İİD	46/2	741	06/119	09/145	İİD	47/1	313
06/054	06/047	İİD	43	239	06/120	09/151	İİD	47/1	381
06/055	08/145	İİD	46/1	161	06/121	09/090	İİD	46/3	1271
06/057	09/123	İİD	47/1	193	06/123	09/043	İİD	46/2	899
06/058	06/050	İİD	43	255	06/124	09/146	İİD	47/1	337
06/060	06/051	İİD	43	261	06/125	06/084	İİD	43	349
06/061	07/091	İİD	45/1	475	06/129	09/019	YD	47/1	181
06/064	06/054	İİD	43	267	06/129	09/121	İİD	47/1	183
06/065	09/114	İİD	46/3	1459	06/131	07/004	İİD	45/1	51
06/071	08/069	İİD	45/2	897	06/136	08/003	İİD	45/1	627
06/072	09/024	İİD	46/2	763	06/138	06/100	İİD	44/1	263
06/075	06/099	İİD	44/1	253	06/139	06/102	İİD	43	377
06/076	08/142	İİD	45/3	1435	06/140	08/031	YD	46/1	403
06/077	09/039	İİD	47/1	9	06/140	08/185	İİD	46/1	405
06/078	08/084	İİD	45/2	1001	06/140	06/033	YD	43	583
06/079	09/097	İİD	46/3	1341	06/142	08/023	YD	45/3	1475
06/080	06/067	İİD	43	315	06/142	08/148	İİD	45/3	1477
06/093	09/088	İİD	46/3	1259	06/143	09/098	İİD	46/3	1353
06/094	09/092	İİD	46/3	1303	06/144	09/087	İİD	46/3	1251
06/095	09/144	İİD	47/1	281	06/148	07/016	İİD	44/2	683
06/096	08/065	İİD	45/2	891	06/152	06/034	YD	43	585
06/097	06/074	İİD	43	321	06/154	09/035	İİD	46/2	833
06/098	06/075	İİD	43	327	06/156	08/125	İİD	45/2	1327
06/099	09/009	İİD	46/2	601	06/158	08/024	YD	46/1	211
06/101	08/126	İİD	45/2	1341	06/158	08/150	İİD	46/1	213

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
06/159	10/047	İİD	47/2	857	07/018	10/013	SPMD	47/3	1501
06/161	06/116	İİD	44/1	343	07/019	11/013	SPMD	48/4	2331
06/162	07/015	İİD	44/2	671	07/020	08/064	SPMD	45/3	1861
06/166	09/113	İİD	47/1	157	07/021	08/040	İİD	45/1	649
06/167	08/086	İİD	45/2	1017	07/021	08/083	SPMD	45/3	2031
06/169	07/055	İİD	44/2	985	07/022	09/037	İİD	46/2	851
07/001	09/004	SPK	46/4	1801	07/022	08/015	SPMD	45/3	1743
07/001	07/002	SPİ	44/2	1151	07/023	11/064	İİD	48/2	1217
07/002	11/001	YD	48/1	429	07/023	09/004	SPMD	46/3	1529
07/002	11/013	İİD	48/1	431	07/024	10/113	İİD	48/1	187
07/002	08/039	SPMD	45/3	1799	07/024	09/037	SPMD	46/3	1651
07/003	08/033	SPMD	45/3	1783	07/025	11/003	SPMD	48/4	2215
07/004	07/081	İİD	44/2	1109	07/026	08/012	SPMD	45/3	1733
07/004	09/006	SPMD	46/3	1537	07/027	10/069	SPMD	47/3	1857
07/005	07/007	YD	44/2	709	07/028	08/018	SPMD	45/3	1755
07/005	07/018	İİD	44/2	711	07/029	09/030	SPMD	46/3	1621
07/005	08/042	SPMD	45/3	1813	07/030	10/005	SPMD	47/3	1421
07/006	08/040	SPMD	45/3	1803	07/031	09/109	İİD	46/3	1445
07/007	11/024	SPMD	48/4	2457	07/031	08/010	SPMD	45/3	1725
07/008	08/031	SPMD	45/3	1779	07/032	11/006	SPMD	48/4	2243
07/009	09/049	İİD	46/2	1013	07/033	10/048	İİD	47/2	867
07/009	08/009	SPMD	45/3	1721	07/033	11/008	SPMD	48/4	2263
07/010	10/021	SPMD	47/3	1547	07/034	09/047	SPMD	46/3	1717
07/011	08/016	SPMD	45/3	1747	07/035	07/036	İİD	44/2	845
07/012	09/153	İİD	47/1	417	07/035	10/052	SPMD	47/3	1721
07/012	09/001	SPMD	46/3	1513	07/036	10/006	İİD	47/1	475
07/013	08/041	SPMD	45/3	1809	07/036	08/062	SPMD	45/3	1855
07/014	09/048	İİD	46/2	953	07/037	10/114	İİD	48/1	201
07/014	10/008	SPMD	47/3	1451	07/038	10/076	İİD	47/2	1011
07/015	09/052	SPMD	46/4	1777	07/038	09/032	SPMD	46/3	1627
07/016	09/147	İİD	47/1	347	07/039	07/053	İİD	44/2	931
07/016	11/034	SPMD	48/4	2547	07/040	08/029	SPMD	45/3	1773
07/017	07/016	YD	44/2	879	07/041	08/075	SPMD	45/3	1911
07/017	07/045	İİD	44/2	881	07/042	09/050	İİD	46/2	1021
07/017	08/014	SPMD	45/3	1739	07/042	08/037	SPMD	45/3	1791
07/018	07/009	YD	48/2	1215	07/043	09/051	İİD	46/2	1029

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
07/043	09/035	SPMD	46/3	1643	07/098	10/033	İİD	47/2	747
07/044	09/148	İİD	47/1	361	07/099	07/086	İİD	45/1	429
07/045	07/021	YD	44/2	943	07/100	10/004	İİD	47/1	455
07/045	07/054	İİD	44/2	945	07/104	08/164	İİD	46/1	299
07/045	09/010	SPMD	46/3	1543	07/105	08/075	İİD	46/1	21
07/046	09/036	İİD	46/2	843	07/112	10/005	İİD	47/1	467
07/050	10/049	İİD	47/2	879	07/114	11/036	İİD	48/2	721
07/051	07/056	İİD	44/2	1005	07/115	09/080	İİD	46/3	1199
07/053	07/061	İİD	44/2	1049	08/001	08/002	SPK	45/4	2159
07/056	09/084	İİD	47/1	43	08/001	10/023	SPMD	47/3	1573
07/058	08/178	İİD	46/1	357	08/002	09/024	SPMD	46/3	1599
07/059	07/075	İİD	45/1	397	08/003	09/044	İİD	46/2	907
07/060	10/119	İİD	48/1	245	08/003	10/024	SPMD	47/3	1579
07/062	07/066	İİD	45/1	357	08/004	10/025	SPMD	47/3	1583
07/063	09/152	İİD	47/1	397	08/005	09/081	İİD	46/3	1239
07/064	08/154	İİD	46/1	231	08/005	10/059	SPMD	47/3	1767
07/065	10/043	İİD	47/2	791	08/006	09/022	SPMD	46/3	1593
07/066	08/157	İİD	46/1	265	08/007	11/080	İİD	50/1	1
07/068	10/002	İİD	47/1	435	08/007	10/042	SPMD	47/3	1667
07/069	09/026	İİD	46/2	775	08/008	10/071	İİD	48/1	73
07/072	07/068	İİD	44/2	1053	08/008	10/026	SPMD	47/3	1587
07/073	08/158	İİD	46/1	279	08/009	10/040	SPMD	47/3	1659
07/076	08/046	İİD	45/2	721	08/010	13/137	SPMD	51/6	3537
07/077	10/050	İİD	47/2	893	08/011	08/064	İİD	45/2	887
07/078	10/120	İİD	48/1	277	08/011	10/062	SPMD	47/3	1781
07/083	10/028	İİD	47/2	699	08/012	11/104	İİD	48/3	1859
07/084	07/074	İİD	45/1	375	08/012	12/002	SPMD	49/3	1655
07/085	09/042	İİD	46/2	891	08/013	11/014	İİD	48/1	477
07/089	10/003	İİD	47/1	451	08/013	10/027	SPMD	47/3	1591
07/090	09/002	İİD	46/1	457	08/014	10/051	İİD	47/2	911
07/091	09/025	İİD	46/2	769	08/014	10/014	SPMD	47/3	1507
07/092	08/085	İİD	45/2	1009	08/015	11/057	İİD	48/2	995
07/094	09/140	İİD	46/3	1471	08/015	15/018	SPMD	52/7	4507
07/095	11/061	İİD	48/2	1191	08/016	08/016	YD	45/2	1193
07/096	09/034	İİD	46/2	823	08/016	08/116	İİD	45/2	1195
07/097	10/032	İİD	48/1	45	08/016	10/028	SPMD	47/3	1595

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
08/017	10/044	İİD	47/2	805	08/037	14/034	SPMD	51/6	3775
08/017	10/029	SPMD	47/3	1609	08/038	10/039	İİD	47/2	759
08/018	14/049	SPMD	51/6	3951	08/038	13/014	SPMD	50/9	6053
08/019	10/017	İİD	47/1	575	08/039	08/134	İİD	45/3	1403
08/019	13/123	SPMD	51/5	3349	08/039	13/131	SPMD	51/5	3407
08/020	09/041	SPMD	46/3	1689	08/040	10/057	SPMD	47/3	1759
08/021	14/089	SPMD	52/7	4285	08/041	10/061	SPMD	47/3	1777
08/022	10/082	İİD	48/1	83	08/042	08/167	İİD	46/1	341
08/022	15/001	SPMD	52/7	4371	08/042	14/003	SPMD	51/6	3609
08/023	09/042	SPMD	46/3	1693	08/043	10/055	SPMD	47/3	1751
08/024	10/115	İİD	48/1	219	08/044	11/021	İİD	48/1	531
08/024	11/014	SPMD	48/4	2347	08/044	15/015	SPMD	52/7	4483
08/025	10/020	İİD	47/1	597	08/045	09/053	İİD	46/2	1037
08/025	09/025	SPMD	46/3	1601	08/045	13/087	SPMD	50/9	6417
08/026	08/147	İİD	45/3	1469	08/046	08/163	İİD	46/1	293
08/026	13/126	SPMD	51/5	3369	08/046	09/043	SPMD	46/3	1699
08/027	10/029	İİD	47/2	711	08/047	15/020	SPMD	52/7	4525
08/027	12/001	SPMD	49/3	1603	08/048	10/043	SPMD	47/3	1671
08/028	10/030	İİD	47/2	723	08/049	13/011	SPMD	50/9	6021
08/028	15/019	SPMD	52/7	4515	08/050	10/084	İİD	47/2	1051
08/029	10/030	SPMD	47/3	1613	08/050	13/134	SPMD	51/6	3519
08/030	09/096	İİD	46/3	1325	08/051	11/046	İİD	48/2	801
08/030	10/031	SPMD	47/3	1627	08/052	09/089	İİD	46/3	1263
08/031	11/094	İİD	48/3	1721	08/054	11/045	İİD	48/2	779
08/031	15/011	SPMD	52/7	4439	08/055	10/041	İİD	47/2	777
08/032	11/030	SPMD	48/4	2529	08/056	11/058	İİD	48/2	1017
08/033	08/015	YD	45/2	1177	08/057	10/026	İİD	47/2	653
08/033	08/113	İİD	45/2	1179	08/058	11/037	İİD	48/2	739
08/033	09/023	SPMD	46/3	1597	08/062	10/007	İİD	47/1	483
08/034	08/025	YD	45/3	1491	08/064	08/129	İİD	45/2	1349
08/034	08/153	İİD	45/3	1493	08/066	08/017	YD	45/3	1393
08/034	15/022	SPMD	52/7	4541	08/066	08/131	İİD	45/3	1395
08/035	11/065	İİD	48/2	1243	08/070	10/021	İİD	47/2	637
08/035	10/060	SPMD	47/3	1771	08/071	08/183	İİD	46/1	387
08/036	10/033	SPMD	47/3	1641	08/072	11/059	İİD	48/2	1149
08/037	10/116	İİD	48/1	227	08/073	09/120	İİD	47/1	173

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
08/074	10/015	İİD	47/1	545	09/004	10/006	Dİ	48/4	2143
08/075	10/040	İİD	47/2	767	09/004	10/046	SPMD	47/3	1683
08/076	10/122	İİD	48/1	311	09/005	11/031	İİD	48/2	669
08/077	10/077	İİD	47/2	1023	09/005	13/135	SPMD	51/6	3525
08/079	11/074	İİD	48/3	1433	09/006	10/019	İİD	47/1	591
08/080	11/081	İİD	48/3	1581	09/006	10/035	SPMD	47/3	1649
08/084	10/121	İİD	48/1	295	09/007	09/029	İİD	46/2	799
08/085	10/012	İİD	47/1	515	09/007	14/040	SPMD	51/6	3861
08/087	11/035	YD	48/3	1755	09/008	13/104	SPMD	50/9	6525
08/087	11/095	İİD	48/3	1759	09/009	11/103	İİD	49/1	129
08/088	11/085	İİD	48/3	1649	09/009	13/021	SPMD	50/9	6117
08/091	10/054	İİD	47/2	933	09/010	10/056	İİD	47/2	951
08/092	09/045	İİD	46/2	921	09/010	15/021	SPMD	52/7	4533
08/093	09/041	İİD	46/2	879	09/011	11/093	İİD	48/3	1701
08/094	10/013	İİD	47/1	523	09/011	11/016	SPMD	48/4	2367
08/095	10/018	İİD	47/1	583	09/012	11/119	İİD	50/1	127
08/096	11/003	İİD	48/1	331	09/012	13/023	SPMD	50/9	6125
08/099	10/042	İİD	47/2	785	09/013	11/004	YD	48/1	551
08/102	10/014	İİD	47/1	535	09/013	11/023	İİD	48/1	553
08/103	10/118	İİD	48/1	237	09/013	10/041	SPMD	47/3	1663
08/105	10/123	İİD	48/1	319	09/014	14/050	SPMD	51/6	3957
08/106	09/054	İİD	46/2	1047	09/015	10/064	İİD	48/1	57
08/109	11/025	İİD	48/1	575	09/015	16/002	SPMD	53/3	1495
08/110	10/055	İİD	47/2	939	09/016	09/046	İİD	46/2	935
08/111	10/022	İİD	48/1	35	09/016	14/047	SPMD	51/6	3943
08/112	10/031	İİD	47/2	737	09/017	09/047	İİD	46/2	943
08/114	10/053	İİD	47/2	923	09/017	13/138	SPMD	51/6	3541
08/115	11/086	İİD	49/1	95	09/018	10/065	İİD	47/2	971
08/116	10/085	İİD	47/2	1059	09/018	13/124	SPMD	51/5	3353
09/001	11/082	İİD	49/1	73	09/019	11/004	İİD	48/1	343
09/001	10/038	SPMD	47/3	1655	09/019	14/001	SPMD	51/6	3593
09/002	10/001	Dİ	47/3	1391	09/020	10/023	İİD	47/2	645
09/002	10/039	SPMD	47/3	1657	09/020	14/035	SPMD	51/6	3813
09/003	09/002	Dİ	46/3	1499	09/021	11/016	İİD	48/1	493
09/003	13/015	SPMD	50/9	6063	09/021	10/056	SPMD	47/3	1755
09/004	11/015	İİD	48/1	487	09/022	09/055	İİD	46/2	1061

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
09/022	13/140	SPMD	51/6	3549	09/042	15/012	SPMD	52/7	4449
09/023	09/056	İİD	46/2	1081	09/043	12/003	SPMD	49/3	1659
09/023	10/063	SPMD	47/3	1787	09/044	11/027	İİD	48/1	601
09/024	11/025	YD	48/3	1459	09/044	11/025	SPMD	48/4	2495
09/024	11/075	İİD	48/3	1461	09/045	09/014	YD	50/1	67
09/024	10/034	SPMD	47/3	1645	09/045	11/032	YD	50/1	69
09/025	09/057	İİD	46/2	1089	09/045	11/088	İİD	50/1	71
09/025	11/031	SPMD	48/4	2533	09/045	11/015	SPMD	48/4	2359
09/026	11/027	SPMD	48/4	2517	09/046	13/127	SPMD	51/5	3379
09/027	10/009	İİD	47/1	491	09/047	11/051	İİD	48/2	891
09/027	13/012	SPMD	50/9	6027	09/047	13/028	SPMD	50/9	6145
09/028	13/025	SPMD	50/9	6133	09/048	12/007	SPMD	49/3	1673
09/029	10/066	İİD	47/2	979	09/049	09/040	SPMD	46/3	1685
09/029	16/038	SPMD	54/2	983	09/050	11/089	İİD	48/3	1667
09/030	11/026	YD	48/3	1499	09/050	15/016	SPMD	52/7	4493
09/030	11/076	İİD	48/3	1501	09/051	10/073	İİD	47/2	1003
09/030	12/006	SPMD	49/3	1669	09/051	10/044	SPMD	47/3	1675
09/031	11/027	YD	48/3	1515	09/052	10/005	YD	47/1	557
09/031	11/077	İİD	48/3	1517	09/052	10/016	İİD	47/1	559
09/031	13/129	SPMD	51/5	3395	09/052	16/004	SPMD	53/3	1519
09/032	12/009	SPMD	49/3	1683	09/053	11/019	İİD	48/1	513
09/033	10/078	İİD	47/2	1037	09/053	13/102	SPMD	50/9	6495
09/033	13/132	SPMD	51/5	3439	09/054	13/088	SPMD	50/9	6421
09/034	10/072	İİD	47/2	993	09/055	10/032	SPMD	47/3	1637
09/034	15/023	SPMD	52/7	4553	09/056	11/071	İİD	48/3	1397
09/035	15/002	SPMD	52/7	4379	09/056	14/004	SPMD	51/6	3617
09/036	11/018	SPMD	48/4	2375	09/057	11/033	İİD	48/2	689
09/037	14/086	SPMD	52/7	4239	09/057	09/055	SPMD	46/4	1789
09/038	09/070	İİD	46/3	1179	09/058	11/015	YD	48/2	909
09/038	12/012	SPMD	49/3	1695	09/058	11/052	İİD	48/2	911
09/039	11/023	YD	48/3	1351	09/058	10/015	SPMD	47/3	1514
09/039	11/068	İİD	48/3	1353	09/059	11/069	İİD	48/3	1369
09/039	10/058	SPMD	47/3	1763	09/059	10/016	SPMD	47/3	1517
09/040	16/001	SPMD	53/3	1471	09/060	09/044	SPMD	46/3	1703
09/041	14/045	SPMD	51/6	3893	09/061	11/038	İİD	48/2	753
09/042	11/026	İİD	48/1	591	09/062	11/096	İİD	48/3	1807

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
09/063	11/066	İİD	48/2	1273	10/011	14/048	SPMD	51/6	3947
09/064	11/034	İİD	48/2	713	10/012	11/135	İİD	48/4	2019
09/065	11/024	İİD	48/1	565	10/012	14/002	SPMD	51/6	3601
09/066	11/072	İİD	48/3	1411	10/013	13/016	SPMD	50/9	6071
09/067	09/119	İİD	47/1	165	10/014	14/041	SPMD	51/6	3867
09/069	10/079	İİD	47/2	1045	10/015	11/028	SPMD	48/4	2521
09/082	11/032	İİD	48/2	681	10/016	13/125	SPMD	51/5	3363
09/083	11/029	İİD	48/1	613	10/017	10/112	İİD	48/1	177
09/085	11/049	İİD	48/2	853	10/017	13/089	SPMD	50/9	6425
09/086	11/070	İİD	48/3	1375	10/018	10/045	İİD	47/2	851
09/087	11/030	İİD	48/1	637	10/018	16/003	SPMD	53/3	1507
09/088	11/039	İİD	48/2	765	10/019	11/006	İİD	48/1	369
09/089	11/040	İİD	49/1	63	10/019	12/010	SPMD	49/3	1687
09/090	11/047	İİD	48/2	841	10/020	11/166	İİD	49/1	381
09/091	10/010	İİD	47/1	501	10/020	12/011	SPMD	49/3	1691
09/092	10/011	İİD	47/1	509	10/021	13/017	SPMD	50/9	6089
09/094	11/090	İİD	48/3	1675	10/022	13/143	SPMD	51/6	3575
09/093	11/073	İİD	48/3	1425	10/023	11/101	İİD	48/3	1849
10/001	11/149	İİD	49/1	267	10/023	11/032	SPMD	48/4	2537
10/001	10/007	Dİ	48/4	2159	10/024	14/051	SPMD	51/6	3961
10/002	10/036	SPMD	47/3	1651	10/025	11/136	İİD	48/4	2041
10/003	11/053	İİD	48/2	921	10/025	12/008	SPMD	49/3	1677
10/003	10/037	SPMD	47/3	1653	10/026	11/161	İİD	49/1	335
10/004	10/045	SPMD	47/3	1679	10/026	14/085	SPMD	52/7	4225
10/005	13/142	SPMD	51/6	3565	10/027	13/136	SPMD	51/6	3531
10/006	11/054	İİD	48/2	937	10/028	11/139	İİD	49/1	191
10/006	11/001	Dİ	48/4	2167	10/028	13/130	SPMD	51/5	3401
10/006	11/020	SPMD	48/4	2383	10/029	10/021	YD	47/3	1269
10/007	11/172	İİD	49/1	463	10/029	10/090	İİD	47/3	1273
10/007	13/128	SPMD	51/5	3389	10/029	13/139	SPMD	51/6	3545
10/008	15/003	SPMD	52/7	4387	10/030	12/007	İİD	49/2	649
10/009	11/109	İİD	48/3	1923	10/030	16/039	SPMD	54/2	997
10/009	11/017	SPMD	48/4	2371	10/031	11/167	İİD	49/1	389
10/010	11/110	İİD	49/1	173	10/031	15/024	SPMD	52/7	4565
10/010	13/022	SPMD	50/9	6121	10/032	11/105	İİD	48/3	1903
10/011	11/153	İİD	49/1	307	10/032	15/013	SPMD	52/7	4461

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
10/033	13/029	SPMD	50/9	6151	10/058	11/029	SPMD	48/4	2525
10/034	14/046	SPMD	51/6	3909	10/059	13/020	SPMD	50/9	6113
10/035	13/105	SPMD	50/9	6531	10/060	13/013	SPMD	50/9	6039
10/036	13/024	SPMD	50/9	6129	10/061	11/007	İİD	48/1	381
10/037	13/106	SPMD	50/9	6537	10/061	14/052	SPMD	51/6	3965
10/038	11/112	İİD	48/3	1929	10/062	11/175	İİD	49/1	501
10/038	13/027	SPMD	50/9	6141	10/062	14/006	SPMD	51/6	3629
10/039	16/005	SPMD	53/3	1529	10/063	14/005	SPMD	51/6	3623
10/040	12/008	İİD	50/1	139	10/064	14/053	SPMD	51/6	3971
10/040	13/019	SPMD	50/9	6103	10/065	11/169	İİD	49/1	421
10/041	12/019	İİD	50/1	265	10/065	15/017	SPMD	52/7	4503
10/041	13/018	SPMD	50/9	6093	10/066	10/091	İİD	47/3	1385
10/042	13/090	SPMD	50/9	6435	10/068	11/114	İİD	48/3	1949
10/043	13/133	SPMD	51/6	3491	10/069	11/116	İİD	48/3	1957
10/044	11/026	SPMD	48/4	2503	10/071	11/143	İİD	49/1	223
10/045	15/014	SPMD	52/7	4473	10/073	11/176	İİD	49/1	511
10/046	11/060	İİD	48/2	1169	10/075	11/042	YD	49/1	279
10/046	14/042	SPMD	51/6	3873	10/075	11/150	İİD	49/1	281
10/047	14/043	SPMD	51/6	3881	10/077	11/163	İİD	49/1	349
10/048	10/070	İİD	47/2	991	10/078	11/177	İİD	49/1	521
10/048	14/044	SPMD	51/6	3887	10/079	12/009	İİD	49/2	667
10/049	10/087	İİD	47/2	1069	10/080	11/178	İİD	49/1	527
10/049	14/036	SPMD	51/6	3829	10/081	11/078	İİD	48/3	1563
10/050	16/040	SPMD	54/2	1009	10/082	12/034	YD	50/3	1951
10/051	11/137	İİD	49/1	183	10/082	12/159	İİD	50/3	1955
10/051	12/013	SPMD	49/3	1751	10/083	12/169	İİD	50/3	2095
10/052	11/113	İİD	48/3	1943	10/085	12/013	İİD	49/2	705
10/052	13/103	SPMD	50/9	6505	10/089	11/179	İİD	49/1	559
10/053	13/026	SPMD	50/9	6137	10/090	12/001	YD	49/1	611
10/054	11/019	SPMD	48/4	2379	10/090	12/004	İİD	49/1	613
10/055	11/140	İİD	49/1	203	10/091	11/098	İİD	48/3	1833
10/055	14/037	SPMD	51/6	3841	10/092	12/086	İİD	50/1	721
10/056	14/038	SPMD	51/6	3849	10/093	12/009	YD	50/1	287
10/057	12/014	İİD	49/2	775	10/093	12/020	İİD	50/1	293
10/057	14/039	SPMD	51/6	3855	10/096	11/168	İİD	49/1	403
10/058	11/008	İİD	48/1	401	10/097	11/173	İİD	49/1	473

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
10/099	11/117	İİD	48/3	1971	11/018	12/053	İİD	49/2	1127
10/104	11/180	İİD	49/1	567	11/018	14/088	SPMD	52/7	4267
10/106	11/055	İİD	48/2	977	11/019	12/021	İİD	49/2	823
10/113	11/164	İİD	49/1	361	11/019	13/085	SPMD	50/9	6403
10/114	11/148	İİD	49/1	259	11/020	13/041	İİD	50/7	4991
10/115	11/154	İİD	49/1	325	11/020	13/038	SPMD	50/9	6189
10/116	11/118	İİD	48/3	1979	11/021	13/036	İİD	51/1	233
10/118	11/170	İİD	49/1	441	11/021	13/046	SPMD	50/9	6223
10/119	11/165	İİD	49/1	371	11/022	12/031	İİD	49/2	945
11/001	11/002	Dİ	48/4	2173	11/022	13/048	SPMD	50/9	6231
11/001	15/004	SPMD	52/7	4395	11/023	12/003	İİD	49/1	603
11/002	13/030	SPMD	50/9	6157	11/023	13/040	SPMD	50/9	6197
11/003	12/153	İİD	50/3	1871	11/024	13/050	SPMD	50/9	6239
11/003	13/001	SPMD	50/9	5983	11/025	13/004	SPMD	50/9	5995
11/004	12/154	İİD	50/3	1889	11/026	12/041	İİD	49/2	1029
11/004	13/100	SPMD	50/9	6485	11/026	13/051	SPMD	50/9	6243
11/005	13/091	SPMD	50/9	6441	11/027	12/101	İİD	49/3	1431
11/006	12/016	İİD	49/2	809	11/027	14/018	SPMD	51/6	3685
11/006	13/032	SPMD	50/9	6165	11/028	12/022	İİD	49/2	833
11/007	13/063	SPMD	50/9	6301	11/028	13/005	SPMD	50/9	5999
11/008	13/065	SPMD	50/9	6313	11/029	12/049	İİD	50/1	565
11/009	12/044	İİD	49/2	1079	11/029	13/062	SPMD	50/9	6289
11/009	13/002	SPMD	50/9	5987	11/030	12/036	İİD	49/2	973
11/010	12/098	İİD	49/3	1419	11/030	13/052	SPMD	50/9	6247
11/010	13/036	SPMD	50/9	6181	11/031	13/060	SPMD	50/9	6279
11/011	11/151	İİD	49/1	295	11/032	13/053	SPMD	50/9	6251
11/011	13/092	SPMD	50/9	6445	11/033	12/054	İİD	49/2	1159
11/012	13/034	SPMD	50/9	6173	11/033	13/042	SPMD	50/9	6205
11/013	12/045	İİD	49/2	1101	11/034	12/048	İİD	49/2	1117
11/013	13/076	SPMD	50/9	6357	11/034	13/054	SPMD	50/9	6255
11/014	13/113	SPMD	50/9	6569	11/035	12/023	İİD	49/2	845
11/015	13/080	SPMD	50/9	6373	11/035	13/055	SPMD	50/9	6259
11/016	12/129	İİD	50/3	1507	11/036	11/181	İİD	49/1	577
11/016	13/033	SPMD	50/9	6169	11/036	13/006	SPMD	50/9	6003
11/017	13/066	SPMD	50/9	6317	11/037	12/069	İİD	49/2	1201
11/017	11/171	İİD	49/1	449	11/037	13/056	SPMD	50/9	6263

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
11/038	12/089	İİD	49/3	1367	11/059	12/034	İİD	50/1	417
11/038	13/114	SPMD	50/9	6577	11/059	13/108	SPMD	50/9	6549
11/039	12/037	İİD	49/2	981	11/060	11/147	İİD	48/4	2099
11/039	13/044	SPMD	50/9	6213	11/062	12/002	İİD	49/1	587
11/040	12/004	SPMD	49/3	1665	11/063	13/028	İİD	50/7	4429
11/041	12/025	İİD	49/2	875	11/064	12/168	İİD	50/3	2023
11/041	16/034	SPMD	53/3	1723	11/065	13/049	İİD	51/1	379
11/042	13/060	İİD	51/2	775	11/070	12/077	İİD	49/3	1301
11/042	13/057	SPMD	50/9	6267	11/071	12/090	İİD	49/3	1379
11/043	12/010	İİD	49/2	689	11/074	12/015	İİD	49/2	801
11/043	14/019	SPMD	51/6	3691	11/079	13/069	İİD	51/2	959
11/044	12/099	İİD	50/2	881	11/080	12/122	İİD	49/3	1515
11/044	15/029	SPMD	52/7	4597	11/081	12/078	İİD	49/3	1311
11/045	13/024	İİD	52/1	1	11/082	12/150	İİD	50/3	1635
11/045	13/068	SPMD	50/9	6325	11/083	12/126	İİD	50/2	1223
11/046	11/145	İİD	49/1	237	11/084	12/151	İİD	50/3	1715
11/046	14/067	SPMD	51/6	4045	11/085	12/109	İİD	50/2	1085
11/047	12/087	İİD	50/1	739	11/086	12/183	İİD	50/4	2431
11/047	13/117	SPMD	50/9	6609	11/087	12/176	İİD	51/1	1
11/048	12/088	İİD	50/2	787	11/088	12/175	İİD	50/4	2265
11/048	13/115	SPMD	50/9	6585	11/089	13/029	İİD	50/7	4499
11/049	13/110	SPMD	50/9	6557	11/090	12/071	İİD	50/1	673
11/050	13/008	SPMD	50/9	6011	11/098	12/024	İİD	49/2	865
11/051	12/032	İİD	49/2	957	11/100	12/191	İİD	50/5	2913
11/051	13/099	SPMD	50/9	6479	11/101	12/127	İİD	50/2	1267
11/052	13/067	SPMD	50/9	6321	11/105	12/038	İİD	49/2	997
11/053	12/027	İİD	49/2	885	11/106	12/192	İİD	50/5	3103
11/053	13/118	SPMD	50/9	6617	11/107	12/184	İİD	51/1	83
11/054	11/142	İİD	48/4	2065	11/108	12/055	İİD	49/2	1171
11/054	15/025	SPMD	52/7	4577	11/109	12/145	İİD	50/3	1591
11/055	11/146	İİD	49/1	251	11/110	12/079	İİD	49/3	1321
11/055	12/005	SPMD	49/3	1667	11/111	12/056	İİD	49/2	1179
11/056	13/119	SPMD	50/9	6625	11/113	12/108	İİD	50/2	957
11/057	13/101	SPMD	50/9	6491	11/114	12/028	İİD	49/2	923
11/058	12/070	İİD	49/2	1209	11/115	12/177	İİD	50/4	2319
11/058	13/058	SPMD	50/9	6271	11/116	12/039	İİD	49/2	1007

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
11/119	12/033	İİD	49/2	965	12/006	12/131	İİD	50/3	1445
11/121	12/080	İİD	49/3	1339	12/006	13/141	SPMD	51/6	3559
11/123	13/026	İİD	50/6	4265	12/007	12/102	İİD	49/3	1461
11/125	12/046	İİD	50/1	551	12/007	13/112	SPMD	50/9	6565
11/126	12/110	İİD	50/2	1173	12/008	13/064	SPMD	50/9	6307
11/127	12/029	İİD	49/2	939	12/009	12/103	İİD	49/3	1469
11/129	12/081	İİD	50/1	689	12/009	13/045	SPMD	50/9	6219
11/128	12/040	İİD	49/2	1021	12/010	13/071	SPMD	50/9	6337
11/131	13/022	İİD	50/6	4165	12/011	12/104	İİD	49/3	1491
11/132	12/082	İİD	49/3	1359	12/011	14/055	SPMD	51/6	3981
11/134	12/083	İİD	50/1	707	12/012	16/006	SPMD	53/3	1539
11/136	12/072	İİD	49/2	1233	12/013	13/031	SPMD	50/9	6161
11/138	12/094	İİD	49/3	1395	12/014	13/049	SPMD	50/9	6235
11/139	12/205	İİD	50/5	3349	12/015	12/105	İİD	49/3	1499
11/140	12/185	İİD	50/4	2541	12/015	13/069	SPMD	50/9	6329
11/141	13/010	İİD	50/6	3751	12/016	13/043	SPMD	50/9	6209
11/142	13/052	İİD	51/1	493	12/017	13/094	SPMD	50/9	6453
11/143	13/018	İİD	50/6	4005	12/018	13/080	İİD	50/8	5519
11/144	13/023	İİD	50/6	4193	12/018	14/011	SPMD	51/6	3657
11/145	13/070	İİD	50/8	5299	12/019	13/017	İİD	50/6	3973
11/146	13/011	İİD	50/6	3901	12/019	15/026	SPMD	52/7	4583
11/147	12/152	İİD	50/3	1781	12/020	12/132	İİD	50/3	1563
11/148	12/186	İİD	50/4	2657	12/020	13/003	SPMD	50/9	5991
11/149	12/187	İİD	50/4	2733	12/021	13/037	SPMD	50/9	6185
11/150	13/030	İİD	50/7	4563	12/022	12/133	İİD	49/3	1553
12/001	13/001	SPİ	50/9	6651	12/022	13/079	SPMD	50/9	6369
12/001	12/147	İİD	50/3	1601	12/023	15/030	SPMD	52/7	4603
12/001	12/002	Dİ	49/3	1575	12/024	12/095	İİD	49/3	1409
12/002	13/002	SPİ	50/9	6663	12/024	13/059	SPMD	50/9	6275
12/002	12/003	Dİ	49/3	1589	12/025	13/061	SPMD	50/9	6285
12/002	14/033	SPMD	51/6	3771	12/026	13/081	SPMD	50/9	6379
12/003	13/003	SPİ	50/9	6671	12/027	12/173	İİD	50/3	2163
12/003	13/097	SPMD	50/9	6465	12/027	13/035	SPMD	50/9	6177
12/004	12/130	İİD	50/3	1539	12/028	12/134	İİD	50/3	1579
12/004	13/084	SPMD	50/9	6397	12/028	14/031	SPMD	51/6	3763
12/005	13/083	SPMD	50/9	6391	12/029	12/155	İİD	50/3	1901

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
12/029	13/082	SPMD	50/9	6385	12/055	13/073	SPMD	50/9	6345
12/030	12/096	İİD	50/2	805	12/057	13/009	SPMD	50/9	6015
12/030	14/013	SPMD	51/6	3665	12/058	13/072	SPMD	50/9	6341
12/031	13/070	SPMD	50/9	6333	12/059	14/054	SPMD	51/6	3977
12/032	13/111	SPMD	50/9	6561	12/060	13/062	İİD	51/2	933
12/033	12/174	İİD	50/3	2183	12/060	13/122	SPMD	50/9	6645
12/033	13/039	SPMD	50/9	6193	12/061	12/135	İİD	49/3	1563
12/034	13/095	SPMD	50/9	6457	12/061	13/107	SPMD	50/9	6545
12/035	12/203	İİD	50/5	3317	12/062	13/086	SPMD	50/9	6411
12/035	14/009	SPMD	51/6	3647	12/063	16/007	SPMD	53/3	1561
12/036	13/093	SPMD	50/9	6449	12/064	13/098	SPMD	50/9	6471
12/037	14/068	SPMD	51/6	4069	12/065	12/128	İİD	50/2	1341
12/037	12/148	İİD	50/3	1619	12/065	14/032	SPMD	51/6	3767
12/038	13/120	SPMD	50/9	6633	12/066	13/085	İİD	50/8	5789
12/039	12/156	İİD	50/3	1917	12/066	14/008	SPMD	51/6	3643
12/039	13/121	SPMD	50/9	6639	12/067	13/010	SPMD	50/9	6019
12/040	12/158	İİD	50/3	1939	12/068	12/182	İİD	50/4	2417
12/040	13/096	SPMD	50/9	6461	12/069	12/149	İİD	50/3	1627
12/041	13/116	SPMD	50/9	6601	12/069	13/109	SPMD	50/9	6553
12/042	14/102	SPMD	52/7	4359	12/070	12/157	İİD	50/3	1931
12/043	14/012	SPMD	51/6	3661	12/070	14/020	SPMD	51/6	3695
12/044	13/041	SPMD	50/9	6201	12/071	14/078	SPMD	52/6	4153
12/045	12/125	İİD	49/3	1525	12/073	13/107	İİD	51/3	1513
12/045	13/047	SPMD	50/9	6227	12/075	13/088	İİD	51/2	1051
12/046	16/008	SPMD	53/3	1581	12/076	13/044	İİD	50/7	5061
12/047	15/005	SPMD	52/7	4401	12/077	13/066	İİD	50/8	5291
12/048	12/075	İİD	49/2	1245	12/078	12/111	İİD	49/3	1509
12/048	13/077	SPMD	50/9	6361	12/080	13/016	İİD	50/6	3955
12/049	13/007	SPMD	50/9	6007	12/087	14/005	YD	51/4	2293
12/050	13/078	SPMD	50/9	6365	12/087	14/041	İİD	51/4	2299
12/051	13/074	SPMD	50/9	6349	12/091	13/086	İİD	51/2	1037
12/052	16/028	SPMD	53/3	1695	12/092	13/031	İİD	50/7	4923
12/053	13/075	SPMD	50/9	6353	12/093	13/008	İİD	50/6	3715
12/054	12/188	İİD	50/4	2873	12/094	13/089	İİD	51/2	1169
12/054	14/010	SPMD	51/6	3651	12/095	13/009	İİD	50/6	3731
12/056	16/035	SPMD	53/3	1727	12/096	12/206	İİD	50/5	3411

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
12/097	13/051	İİD	50/8	5149	13/009	14/056	SPMD	51/6	3985
12/098	13/092	İİD	50/8	5831	13/010	13/130	İİD	51/3	1689
12/100	13/084	İİD	50/8	5591	13/010	14/065	SPMD	51/6	4035
12/102	12/207	İİD	50/5	3487	13/011	16/042	SPMD	54/2	1043
12/103	13/105	İİD	51/2	1375	13/012	14/066	SPMD	51/6	4039
12/104	13/087	İİD	50/8	5803	13/013	15/009	SPMD	52/7	4427
12/106	12/190	İİD	50/4	2887	13/014	13/056	İİD	50/8	5213
12/107	13/090	İİD	50/8	5817	13/014	14/064	SPMD	51/6	4029
12/108	13/064	İİD	50/8	5267	13/015	13/131	İİD	51/3	1703
12/116	13/032	İİD	50/7	4933	13/015	14/024	SPMD	51/6	3725
12/117	12/204	İİD	50/5	3327	13/016	14/060	SPMD	51/6	4007
12/128	13/001	YD	50/6	3693	13/017	14/023	SPMD	51/6	3721
12/128	13/007	İİD	50/6	3697	13/018	13/132	İİD	51/3	1713
12/129	13/040	İİD	50/7	4981	13/018	15/035	SPMD	52/7	4627
12/132	12/179	İİD	50/4	2407	13/019	13/100	İİD	51/2	1281
12/133	13/033	İİD	50/7	4943	13/019	14/014	SPMD	51/6	3669
12/134	13/034	İİD	50/7	4961	13/020	13/050	İİD	50/7	5117
12/143	13/048	İİD	50/7	5093	13/020	14/063	SPMD	51/6	4023
12/146	13/093	İİD	51/2	1257	13/021	13/057	İİD	50/8	5225
12/147	13/078	İİD	51/2	1029	13/021	15/039	SPMD	52/7	4651
12/149	13/063	İİD	50/8	5249	13/022	13/073	İİD	50/8	5461
12/157	13/079	İİD	50/8	5509	13/022	14/062	SPMD	51/6	4017
12/158	13/055	İİD	51/2	757	13/023	13/123	İİD	51/3	1639
13/001	14/161	İİD	52/2	865	13/023	14/061	SPMD	51/6	4013
13/001	14/007	SPMD	51/6	3639	13/024	13/043	YD	51/3	1723
13/002	15/044	SPMD	52/7	4677	13/024	13/133	İİD	51/3	1727
13/003	15/010	SPMD	52/7	4433	13/024	14/059	SPMD	51/6	4001
13/004	13/035	İİD	50/7	4973	13/025	17/001	SPMD	54/2	1057
13/004	15/032	SPMD	52/7	4611	13/026	14/069	SPMD	51/6	4075
13/005	13/046	İİD	50/7	5087	13/027	14/101	SPMD	52/7	4353
13/005	14/057	SPMD	51/6	3991	13/028	13/106	İİD	51/3	1501
13/006	13/111	İİD	51/3	1539	13/028	14/100	SPMD	52/7	4349
13/006	16/037	SPMD	53/3	1737	13/029	17/002	SPMD	54/2	1063
13/007	14/058	SPMD	51/6	3997	13/030	14/013	İİD	51/3	2129
13/008	14/025	SPMD	51/6	3729	13/030	15/033	SPMD	52/7	4617
13/009	13/121	İİD	51/3	1597	13/031	14/099	SPMD	52/7	4343

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
13/032	13/112	İİD	50/8	5891	13/051	15/006	SPMD	52/7	4409
13/032	14/098	SPMD	52/7	4339	13/052	13/160	İİD	51/3	1907
13/033	13/122	İİD	51/3	1627	13/052	15/040	SPMD	52/7	4657
13/033	14/097	SPMD	52/7	4335	13/053	13/081	İİD	50/8	5585
13/034	13/074	İİD	50/8	5479	13/054	13/161	İİD	51/3	1923
13/034	14/015	SPMD	51/6	3673	13/054	15/008	SPMD	52/7	4423
13/035	13/075	İİD	50/8	5487	13/053	14/092	SPMD	52/7	4307
13/035	14/096	SPMD	52/7	4331	13/055	13/067	İİD	51/2	943
13/036	13/053	İİD	50/8	5203	13/055	16/036	SPMD	53/3	1731
13/036	14/016	SPMD	51/6	3677	13/056	14/091	SPMD	52/7	4303
13/038	14/058	İİD	51/4	2547	13/057	13/162	İİD	51/3	1935
13/037	14/095	SPMD	52/7	4325	13/057	15/027	SPMD	52/7	4587
13/038	14/017	SPMD	51/6	3681	13/058	13/114	İİD	51/3	1565
13/039	13/065	İİD	50/8	5279	13/058	16/041	SPMD	54/2	1037
13/039	14/087	SPMD	52/7	4253	13/059	14/021	SPMD	51/6	3711
13/040	13/139	İİD	51/3	1805	13/060	13/104	İİD	50/8	5879
13/040	15/031	SPMD	52/7	4607	13/060	16/030	SPMD	53/3	1703
13/041	13/124	İİD	50/9	5957	13/061	14/003	İİD	51/3	2075
13/041	14/094	SPMD	52/7	4319	13/061	14/079	SPMD	52/6	4159
13/042	14/077	SPMD	52/6	4143	13/062	13/115	İİD	50/9	5935
13/043	13/168	İİD	51/3	2029	13/062	14/080	SPMD	52/6	4165
13/043	14/093	SPMD	52/7	4313	13/063	13/163	İİD	51/3	1949
13/044	13/059	İİD	50/8	5239	13/063	14/081	SPMD	52/6	4171
13/044	17/003	SPMD	54/2	1069	13/064	13/142	İİD	51/3	1843
13/045	13/113	İİD	50/8	5901	13/064	14/082	SPMD	52/6	4177
13/045	16/029	SPMD	53/3	1699	13/065	14/093	İİD	52/1	225
13/046	13/140	İİD	51/3	1817	13/065	14/022	SPMD	51/6	3715
13/047	13/072	İİD	50/8	5453	13/066	14/019	İİD	52/1	105
13/047	15/007	SPMD	52/7	4417	13/066	14/083	SPMD	52/6	4183
13/048	14/198	İİD	52/3	2029	13/067	13/164	İİD	51/3	1975
13/048	15/037	SPMD	52/7	4639	13/067	14/084	SPMD	52/7	4219
13/049	13/125	İİD	50/9	5969	13/068	13/165	İİD	51/3	1997
13/049	16/031	SPMD	53/3	1707	13/068	14/029	SPMD	51/6	3751
13/050	13/038	İİD	52/5	2793	13/069	14/076	SPMD	52/6	4135
13/050	14/103	SPMD	52/7	4365	13/070	13/166	İİD	51/3	2015
13/051	13/159	İİD	51/3	1897	13/070	15/042	SPMD	52/7	4667

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
13/071	13/077	İİD	50/8	5499	13/124	14/136	İİD	51/5	3281
13/072	13/126	İİD	51/3	1649	13/126	14/017	İİD	51/4	2239
13/072	14/030	SPMD	51/6	3757	13/127	14/064	İİD	51/4	2643
13/073	17/020	SPMD	54/2	1145	13/128	14/066	İİD	51/4	2657
13/074	13/143	İİD	51/3	1857	13/130	14/018	İİD	51/4	2257
13/074	14/026	SPMD	51/6	3733	13/133	13/169	İİD	51/3	2043
13/075	14/027	SPMD	51/6	3739	13/137	14/094	İİD	51/5	3069
13/076	13/144	İİD	51/3	1875	13/146	14/137	İİD	51/5	3293
13/076	14/028	SPMD	51/6	3745	13/147	14/075	İİD	51/4	2687
13/077	14/004	İİD	52/1	59	13/148	14/062	İİD	51/4	2621
13/082	14/100	İİD	51/5	3131	13/150	14/132	İİD	51/5	3259
13/083	13/116	İİD	50/9	5945	13/157	14/138	İİD	52/1	525
13/084	14/183	İİD	52/3	1759	13/158	14/068	İİD	51/4	2671
13/086	13/117	İİD	51/3	1581	13/160	14/117	İİD	52/1	367
13/088	14/101	İİD	51/5	3159	14/001	15/046	SPMD	52/7	4687
13/089	14/116	İİD	52/1	293	14/002	16/014	SPMD	53/3	1639
13/091	14/059	İİD	51/4	2555	14/003	14/095	İİD	51/5	3081
13/092	14/006	İİD	51/3	2083	14/003	14/070	SPMD	52/6	4105
13/095	14/176	İİD	52/3	1371	14/004	15/045	SPMD	52/7	4683
13/096	14/118	İİD	52/1	385	14/005	14/065	İİD	51/4	2651
13/097	14/060	İİD	51/4	2567	14/005	16/009	SPMD	53/3	1587
13/099	14/061	İİD	51/4	2579	14/006	15/072	SPMD	52/7	4807
13/100	14/014	İİD	51/4	2205	14/007	14/009	Dİ	51/5	3327
13/101	14/063	İİD	51/4	2629	14/007	15/047	SPMD	52/7	4691
13/102	14/057	İİD	51/4	2539	14/008	15/073	SPMD	52/7	4811
13/103	14/007	İİD	51/3	2093	14/009	14/121	İİD	51/5	3203
13/104	14/096	İİD	51/5	3089	14/009	15/074	SPMD	52/7	4815
13/108	14/015	İİD	51/4	2215	14/010	15/048	SPMD	52/7	4697
13/110	14/008	İİD	51/3	2117	14/011	15/049	SPMD	52/7	4701
13/111	14/195	İİD	52/3	1975	14/012	15/050	SPMD	52/7	4705
13/114	14/022	YD	52/3	1849	14/013	15/051	SPMD	52/7	4709
13/114	14/184	İİD	52/3	1857	14/014	14/077	İİD	51/4	2697
13/115	14/016	İİD	51/4	2225	14/014	15/075	SPMD	52/7	4821
13/116	14/135	İİD	52/1	513	14/015	15/036	SPMD	52/7	4633
13/119	13/141	İİD	51/3	1831	14/016	14/197	İİD	52/3	2009
13/122	14/074	İİD	51/4	2679	14/016	15/052	SPMD	52/7	4713

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
14/017	14/097	İİD	51/5	3101	14/043	15/028	SPMD	52/7	4593
14/017	15/076	SPMD	52/7	4827	14/044	16/033	SPMD	53/3	1719
14/018	16/010	SPMD	53/3	1593	14/045	15/079	SPMD	52/7	4845
14/019	15/053	SPMD	52/7	4717	14/046	15/067	SPMD	52/7	4783
14/020	14/028	İİD	51/4	2285	14/047	14/123	İİD	52/1	497
14/020	15/071	SPMD	52/7	4801	14/047	15/068	SPMD	52/7	4787
14/021	15/054	SPMD	52/7	4723	14/048	15/043	SPMD	52/7	4671
14/022	14/196	İİD	52/3	1993	14/049	17/023	SPMD	54/2	1167
14/022	15/055	SPMD	52/7	4729	14/050	14/124	İİD	51/5	3225
14/023	15/056	SPMD	52/7	4733	14/050	15/080	SPMD	52/7	4851
14/024	14/122	İİD	51/5	3213	14/051	16/012	SPMD	53/3	1619
14/024	15/057	SPMD	52/7	4737	14/052	14/139	İİD	52/1	555
14/025	14/119	İİD	52/1	447	14/053	15/069	SPMD	52/7	4791
14/025	15/077	SPMD	52/7	4833	14/055	14/072	SPMD	52/6	4113
14/026	14/078	İİD	51/4	2723	14/056	15/022	İİD	52/4	2369
14/026	14/071	SPMD	52/6	4109	14/056	15/070	SPMD	52/7	4797
14/027	15/058	SPMD	52/7	4741	14/057	14/008	YD	51/5	2807
14/028	15/041	SPMD	52/7	4663	14/057	14/081	İİD	51/5	2817
14/029	15/078	SPMD	52/7	4839	14/057	14/073	SPMD	52/6	4119
14/030	15/059	SPMD	52/7	4745	14/058	14/163	İİD	52/2	1017
14/031	17/021	SPMD	54/2	1149	14/058	14/074	SPMD	52/6	4123
14/032	14/090	SPMD	52/7	4295	14/059	15/034	SPMD	52/7	4621
14/033	15/060	SPMD	52/7	4749	14/060	16/013	SPMD	53/3	1635
14/034	14/079	İİD	51/4	2763	14/061	14/006	YD	52/2	1061
14/034	17/022	SPMD	54/2	1161	14/061	14/017	YD	52/2	1065
14/035	14/173	İİD	52/2	1321	14/061	14/166	İİD	52/2	1071
14/035	15/061	SPMD	52/7	4753	14/061	15/081	SPMD	52/7	4857
14/036	15/051	İİD	52/5	3447	14/062	14/125	İİD	51/5	3245
14/036	15/062	SPMD	52/7	4757	14/062	15/082	SPMD	52/7	4861
14/037	15/063	SPMD	52/7	4763	14/063	14/075	SPMD	52/6	4129
14/038	14/080	İİD	51/4	2777	14/064	14/140	İİD	52/1	573
14/038	15/064	SPMD	52/7	4769	14/064	15/083	SPMD	52/7	4865
14/039	15/065	SPMD	52/7	4775	14/065	14/150	İİD	51/5	3307
14/040	16/011	SPMD	53/3	1613	14/066	16/032	SPMD	53/3	1713
14/041	15/066	SPMD	52/7	4779	14/071	14/200	İİD	52/3	2055
14/042	15/038	SPMD	52/7	4645	14/072	14/141	İİD	52/1	589

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
14/073	14/098	İİD	51/5	3115	14/144	15/029	İİD	52/4	2481
14/074	14/201	İİD	52/4	2087	14/146	15/031	İİD	52/4	2519
14/075	14/102	İİD	51/5	3177	14/147	15/025	İİD	52/4	2433
14/076	14/142	İİD	52/1	615	14/148	15/080	İİD	52/6	3781
14/081	14/145	İİD	52/1	639	14/149	14/014	YD	52/2	669
14/082	14/143	İİD	52/1	625	14/149	14/151	İİD	52/2	673
14/085	14/103	İİD	51/5	3193	14/154	14/159	İİD	52/2	801
14/086	15/109	İİD	53/1	1	14/155	15/052	İİD	52/6	3491
14/087	15/112	İİD	53/1	65	14/161	15/026	İİD	52/4	2451
14/088	15/068	İİD	52/6	3663	14/162	15/047	İİD	52/5	2989
14/089	15/003	İİD	52/4	2131	14/164	15/012	İİD	52/4	2279
14/090	14/180	İİD	52/3	1681	14/167	15/027	İİD	52/4	2469
14/092	16/006	İİD	53/1	455	14/169	14/167	İİD	52/2	1271
14/094	14/160	İİD	52/2	817	14/171	15/041	İİD	52/5	2941
14/099	14/181	İİD	52/3	1715	14/172	14/170	İİD	52/2	1287
14/100	15/006	İİD	52/4	2199	14/176	15/053	İİD	52/6	3525
17/101	17/142	İİD	54/2	757	14/177	15/049	İİD	52/5	3043
14/103	14/199	İİD	52/3	2039	14/178	14/178	İİD	52/3	1653
14/108	15/008	İİD	52/4	2243	14/179	15/054	İİD	52/6	3555
14/112	14/203	İİD	52/4	2105	14/180	15/030	İİD	52/4	2501
14/113	14/174	İİD	52/2	1333	14/181	14/179	İİD	52/3	1669
14/114	15/009	İİD	52/4	2251	14/183	15/122	İİD	53/1	299
14/116	15/004	İİD	52/4	2171	14/186	14/188	İİD	52/3	1965
14/118	15/035	İİD	52/4	2719	14/189	15/032	İİD	52/4	2703
14/120	15/023	İİD	52/4	2401	14/194	15/055	İİD	52/6	3565
14/122	15/123	İİD	53/1	311	14/195	15/116	İİD	53/1	203
14/124	15/024	İİD	52/4	2415	14/196	15/103	İİD	52/6	4011
14/126	15/086	İİD	52/6	3873	14/199	15/115	İİD	52/6	4089
14/127	15/005	İİD	52/4	2183	15/001	15/091	İİD	52/6	3893
14/128	15/010	İİD	52/4	2259	15/001	15/001	Dİ	52/6	4097
14/131	15/011	İİD	52/4	2267	15/002	16/019	İİD	53/2	665
14/133	14/165	İİD	52/2	1031	15/003	16/001	Dİ	53/3	1409
14/138	15/007	İİD	52/4	2229	15/004	15/061	İİD	52/6	3605
14/139	15/036	İİD	52/4	2747	15/004	16/002	Dİ	53/3	1427
14/140	15/085	İİD	52/6	3849	15/005	15/082	İİD	52/6	3803
14/142	14/182	İİD	52/3	1743	15/005	16/003	Dİ	53/3	1431

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
15/006	15/063	İİD	52/6	3631	15/042	16/019	SPMD	53/3	1659
15/007	16/047	İİD	53/2	849	15/046	17/130	İİD	54/2	655
15/007	16/015	SPMD	53/3	1643	15/047	16/011	İİD	53/1	565
15/009	15/094	İİD	52/6	3921	15/048	16/020	SPMD	53/3	1663
15/010	15/093	İİD	52/6	3905	15/049	15/046	İİD	52/5	2973
15/010	16/005	Dİ	53/3	1435	15/050	15/107	İİD	52/6	4057
15/011	16/006	Dİ	53/3	1441	15/052	16/001	İİD	53/1	413
15/011	16/016	SPMD	53/3	1647	15/053	16/026	İİD	53/2	699
15/012	16/007	Dİ	53/3	1445	15/054	15/083	İİD	52/6	3833
15/013	15/108	İİD	52/6	4065	15/055	16/045	İİD	53/2	817
15/015	15/118	İİD	53/1	275	15/058	15/117	İİD	53/1	267
15/017	15/020	İİD	52/4	2355	15/058	16/021	SPMD	53/3	1667
15/018	16/012	İİD	53/2	601	15/060	16/002	İİD	53/1	427
15/019	15/017	İİD	52/4	2341	15/061	16/172	İİD	53/3	1287
15/019	16/044	SPMD	54/2	1053	15/062	15/084	İİD	52/6	3841
15/020	15/064	İİD	52/6	3637	15/063	15/106	İİD	52/6	4051
15/021	15/067	İİD	52/6	3647	15/065	15/120	İİD	53/1	291
15/022	15/037	İİD	52/4	2757	15/066	16/022	SPMD	53/3	1671
15/023	15/056	İİD	52/6	3591	15/067	16/021	İİD	53/2	683
15/025	15/081	İİD	52/6	3795	15/067	16/018	SPMD	53/3	1655
15/026	15/100	İİD	52/6	3943	15/070	16/023	SPMD	53/3	1675
15/028	15/042	İİD	52/5	2951	15/071	15/079	İİD	52/6	3667
15/029	15/095	İİD	52/6	3929	15/072	16/044	İİD	53/2	805
15/031	16/043	SPMD	54/2	1049	15/072	16/024	SPMD	53/3	1679
15/032	15/102	İİD	52/6	4005	15/073	16/161	İİD	53/2	1177
15/033	15/050	İİD	52/5	3433	15/073	16/025	SPMD	53/3	1683
15/034	15/048	İİD	52/5	3013	15/074	16/026	SPMD	53/3	1687
15/035	15/040	İİD	52/5	2923	15/075	16/027	SPMD	53/3	1691
15/036	15/087	İİD	52/6	3879	15/085	16/003	İİD	53/1	435
15/037	15/119	İİD	53/1	283	15/088	16/156	İİD	53/2	1081
15/039	15/062	İİD	52/6	3615	15/094	16/027	İİD	53/2	709
15/043	15/101	İİD	52/6	3981	15/096	16/009	İİD	53/1	545
15/040	16/005	İİD	53/1	443	15/097	16/010	İİD	53/1	555
15/041	17/098	İİD	54/1	277	15/098	16/035	İİD	53/2	773
15/041	16/017	SPMD	53/3	1651	15/101	15/111	İİD	52/6	4079
15/042	17/008	İİD	54/1	109	15/102	16/151	İİD	53/2	1031

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
15/104	16/020	İİD	53/2	673	16/025	17/011	SPMD	54/2	1109
15/105	16/133	İİD	53/2	981	16/027	16/162	İİD	53/3	1241
15/106	16/128	İİD	53/2	957	16/028	16/025	İİD	53/2	691
15/108	16/046	İİD	53/2	827	16/029	16/134	İİD	53/2	1007
15/109	16/028	İİD	53/2	719	16/034	16/030	İİD	53/2	747
15/199	15/115	İİD	52/6	4089	16/035	16/031	İİD	53/2	763
16/001	17/081	İİD	54/1	213	16/036	16/187	İİD	54/1	11
16/001	16/008	Dİ	53/3	1449	16/037	16/135	İİD	53/2	1021
16/001	16/001	SPİ	54/2	1183	16/043	17/146	İİD	54/2	833
16/002	16/198	İİD	54/1	57	16/044	16/153	İİD	53/2	1059
16/002	17/004	SPMD	54/2	1081	16/046	16/178	İİD	53/3	1387
16/003	16/124	İİD	53/2	927	16/049	16/200	İİD	54/1	97
16/003	16/015	Dİ	53/3	1467	16/051	16/179	İİD	53/3	1399
16/004	16/011	Dİ	53/3	1461	16/054	16/117	İİD	53/2	915
16/005	17/005	SPMD	54/2	1085	16/054	17/012	SPMD	54/2	1113
16/005	16/152	İİD	53/2	1049	16/069	17/013	SPMD	54/2	1117
16/006	16/007	İİD	53/1	539	16/080	17/014	SPMD	54/2	1121
16/009	16/125	İİD	53/2	935	16/081	17/015	SPMD	54/2	1125
16/009	17/002	Dİ	54/2	959	16/083	17/016	SPMD	54/2	1129
16/010	16/036	İİD	53/2	789	16/084	17/017	SPMD	54/2	1133
16/010	17/003	Dİ	54/2	963	16/085	17/018	SPMD	54/2	1137
16/011	16/132	İİD	53/2	967	16/124	16/155	İİD	53/2	1071
16/011	17/004	Dİ	54/2	971	16/128	16/154	İİD	53/2	1065
16/012	17/001	Dİ	54/2	951	16/130	16/197	İİD	54/1	43
16/013	16/127	İİD	53/2	943	16/132	17/154	İİD	54/2	891
16/014	17/006	SPMD	54/2	1089	16/136	17/009	İİD	54/1	125
16/015	16/014	İİD	53/2	649	16/139	16/188	İİD	54/1	29
16/015	17/007	SPMD	54/2	1093	16/140	17/092	İİD	54/1	261
16/016	16/037	İİD	53/2	799	16/143	17/023	İİD	54/1	147
16/019	16/017	İİD	53/2	657	16/148	16/189	İİD	54/1	37
16/019	17/008	SPMD	54/2	1097	16/154	17/106	İİD	54/1	449
16/021	16/199	İİD	54/1	75	16/162	17/156	İİD	54/2	913
16/022	16/177	İİD	53/3	1377	16/164	17/075	İİD	54/1	187
16/022	17/009	SPMD	54/2	1101	16/165	17/076	İİD	54/1	201
16/023	17/010	SPMD	54/2	1105	16/166	16/159	İİD	53/2	1093
16/025	16/186	İİD	54/1	1	16/167	16/160	İİD	53/2	1121

Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No	Esas No	Karar No	Karar Türü	Sayı/ Cilt	Sf. No
16/168	17/082	İİD	54/1	219	17/141	17/123	İİD	54/1	595
16/171	16/164	İİD	53/3	1253	17/151	17/138	İİD	54/2	731
16/172	16/165	İİD	53/3	1269	17/152	17/139	İİD	54/2	745
16/182	17/111	İİD	54/1	487					
16/191	17/131	İİD	54/2	677					
16/198	17/144	İİD	54/2	827					
17/001	17/005	Dİ	54/2	975					
17/001	17/019	SPMD	54/2	1141					
17/013	17/021	İİD	54/1	133					
17/014	17/083	İİD	54/1	225					
17/023	17/093	İİD	54/1	269					
17/024	17/112	İİD	54/1	493					
17/026	17/116	İİD	54/1	517					
17/027	17/117	İİD	54/1	525					
17/028	17/107	İİD	54/1	465					
17/036	17/147	İİD	54/2	841					
17/037	17/022	İİD	54/1	137					
17/044	17/118	İİD	54/1	545					
17/047	17/084	İİD	54/1	239					
17/048	17/129	İİD	54/2	637					
17/049	17/113	İİD	54/1	509					
17/051	17/163	İİD	54/2	935					
17/052	17/032	İİD	54/1	159					
17/085	17/064	İİD	54/1	169					
17/095	17/119	İİD	54/1	551					
17/097	17/148	İİD	54/2	851					
17/103	17/108	İİD	54/1	471					
17/104	17/089	İİD	54/1	251					
17/106	17/132	İİD	54/2	711					
17/110	17/133	İİD	54/2	717					
17/113	17/157	İİD	54/2	921					
17/118	17/120	İİD	54/1	563					
17/121	17/121	İİD	54/1	577					
17/122	17/122	İİD	54/1	585					
17/132	17/149	İİD	54/2	877					
17/137	17/161	İİD	54/2	927					

www.anayasa.gov.tr

İncek Şehit Savcı Mehmet Selim Kiraz Bulvarı No: 4
06805 Çankaya/Ankara
Telefon: (312) 463 73 00 Faks : (312) 463 74 00
e-posta: bilgi@anayasa.gov.tr